Tor Hedberg

Judas

SVENSKA KLASSIKER
UTGIVNA AV SVENSKA AKADEMIEN

TOR HEDBERG JUDAS

Tor Hedberg

Judas

och versdramat

GERHARD GRIM

Under redaktion av Martin Kylhammar
och med inledning av Ulf Linde

SVENSKA KLASSIKER
UTGIVNA AV SVENSKA AKADEMIEN
I SAMVERKAN MED
BOKFÖRLAGET ATLANTIS

Tor Hedberg
Judas.
Atlantis, Stockholm

© 2002

INLEDNING: Ulf Linde
och Svenska Akademien
TEXTREDIGERING, KOMMENTARER
OCH ORDFÖRKLARINGAR:
Martin Kylhammar och
Svenska Akademien

FORMGIVNING OCH TYPOGRAFI:
Anders Ljungman och Johan Melbi

PDF-GENERERING:
Megin Media 2004

Innehåll

Ulf Linde: Ett oundvikligt svek VII

Judas 1

Gerhard Grim 151

Kommentarer och ordförklaringar 317

Ett oundvikligt svek

av Ulf Linde

1891 höll Tor Hedberg en föreläsning för ett svensktalande auditorium i Paris, *De viktigaste strömningarna i den nutida svenska litteraturen*, där han talade om –

> de olika riktningar, som kämpat med varandra, de personligheter, som därunder framträtt och lyckats eller icke lyckats att förskaffa sin individualitet gehör och auktoritet hos den läsande allmänheten…

Tor Hedbergs individualitet lyckades nog aldrig vinna gehör hos den allmänheten. Om felet var Hedbergs eller allmänhetens kan lämnas därhän; i varje fall glömdes han bort. Det kan därför finnas skäl att påminna om hans biografi innan de böcker som här tryckts om kommer på tal.

*

Han föddes 1862 och var äldste son till den populäre lustspelsförfattaren Frans Hedberg. Om det hem han växte upp i skrev Heidenstam en gång att »allvar rådde och gammeldags gedigen enkelhet«. Pojken ägnade sig helst åt böckerna i faderns bibliotek, särskilt åt Walter Scott som han läste om och om igen, alla 26 banden i svensk översättning. Somrarna tillbringade familjen på Skarpö i Stockholms skärgård, och därifrån mindes han sent i sitt liv en upplevelse som skulle behålla sitt grepp om honom. I Idun skrev han 1926 om en skogspromenad han tog som barn:

> En lätt dvala föll över mig, hela mitt medvetande gick upp i hörseln. Först hörde jag endast suset från skogen, det steg och sjönk, kom närmare och flydde, men tystnade aldrig. Det var inte längre vinden och träden, det var något levande i rymden, ett väsende som

> blivit sus. Om jag öppnade ögonen skulle jag kanske se det, men jag hade ingen vilja därtill. (– – –) Och livets mysterium rörde mig med sina vingar, mitt hjärta svällde, jag fick som en stöt för bröstet, satte mig upp och såg mig yrvaken kring i en värld som var ny och okänd och tänkte: Även jag en gång!

Det tidiga minnet återkommer i olika litterära förklädnader genom nästan hela Hedbergs författarskap; en hemlighet i världens hjärta, naturens hjärta, förnims som en särskild ton i hans böcker. Den förnims inte av en läsare som förväntar sig att hans prosa skall stämma med de gängse schablonerna för 80- och 90-talens litteratur, om man vill för naturalism och symbolism. Läst så blir Hedberg bara omständlig och underlig. Hans ton är genuin och ovanlig.

Hösten 1880 skrevs Hedberg in vid Uppsala universitet, redan väl förtrogen med det naturalistiska idégodset – Zola och Brandes, Ibsen och Strindberg. Han hamnade i den lilla krets som kallade sig Radikala klubben och som 1882 stiftade studentföreningen Verdandi. Karl Staaff och Oscar Levertin blev hans bästa vänner, men han lade sig sällan i diskussionerna. Han var mest som en gammal möbel, blyg och butter, mindes Levertin.

Våren 1883 tog han sin kandidatexamen och fick sedan plats som informator hos hovmarskalken Axel von Mecklenburg på Högsjö i Västra Vingåker, en vacker herrgård, enastående skönt belägen vid en stor sjö, Högsjön. Hovmarskalken tjänstgjorde ofta i Stockholm och på så sätt kom Hedberg att inta många måltider ensam med den omvittnat vackra friherrinnan, Sigrid. Hon var tio år äldre än han, vilket inte hindrade att han blev djupt förälskad i henne. Men den unge informatorn tycks ha varit alltför blyg för att förråda sina känslor.

Egentligen var situationen absurd. – En övertygad radikal, Karl Staaffs bäste vän, hänvisad till ett världsfrånvänt liv i en underskön herrgård, hjälplöst kär i husets härskarinna. Det

förlopp som skildras i *Judas* skall nog uppfattas mot den bakgrunden – hur han än gjorde svek han antingen den sociala utopi han delade med Karl Staaff eller sin egen kärlek. I en novell som han bör ha skrivit på Högsjö står: »Ni är Judas, jag är Judas, alla äro Judas.« Konflikter av det slaget återkommer ofta i Hedbergs författarskap och bidrar till hans prosas dova ton. Det säger en hel del att han kände sig mest befryndad med den svårmodige Turgenjev av de stora ryssarna.

1884 debuterade han med romanen *Högre uppgifter* vars upptakt är ett ypperligt exempel på de gråvädersstämningar som odlades av den löst sammanhållna kretsen Unga Sverige:

> En matt, grå dager sänkte sig över nejden och suddade ut alla konturer, så att föremålen tycktes flyta samman med luften.

Romanen blev något av en *succès de scandal* genom sina erotiska partier. Man började tala om honom, och enligt Gustaf af Geijerstam väckte boken »en uppmärksamhet, så överdriven att den blev komisk och till och med generande för författaren«. Men det ekonomiska utbytet blev magert, 287:50. Vilket bör ha varit anledningen till att Hedberg redan i september var tillbaka på Högsjö som informator. Men nu var situationen en annan. Gäst i huset var Axel Munthe, den ryktbare societetsläkaren från Paris, briljant konversatör, berest, en man som kände kvinnorna. Allt tyder på att Munthe lyckades förvärva friherrinnans gunst och att Hedberg fick se sig besegrad. I Högsjös gömmor finns en dikt av informatorns hand som börjar:

> Jag har länge vetat
> vad du i hjärtat bär,
> jag har sett på dina ögon,
> att du har en annan kär.

Dikten är inget mästerverk; kanske hade Hedberg det hela för nära inpå sig. Först under en Italienresa 1904–05 lyckades han

uttrycka allt vad Högsjö betytt för honom i dikten »Den övergivna villan«, en dikt som visar vilken fin poet han ofta var:

> Öde, med slutna fönsterluckor, ligger
> på höjden villan. Nedanför terrassen
> står stenekslunden, tigande och dunkel,
> svartstammig och med sällsamt knutna grenar.
> På trappan, som sirligt i svängda bågar
> till porten stiger, växer gräset frodigt
> i alla fogar, hem för snabba ödlor,
> och blomstersmyckad som en äng är gården,
> vars soliga och vida stillhet vaktas
> av två cypresser, och där en fontän
> än flödar över från sin dolda källa
> och droppvis mäter tiden, som förrinner.
> Då dröjande jag stiger upp för trappan,
> ensam i denna hädangångna prakt,
> ryser min själ, som om en melodi
> ur det förflutna ljöde mig till möte
> från slottets vita, slumrande fasad
> och gårdens sol och skuggor, där de ligga
> liksom förstenade sen hundra år.
> Och bävande förnimmer jag, att du,
> min ungdoms kärlek, här är nära mig,
> så skön, så främmande, som när du kom
> den första gången till mig. Varje ting
> bär spår av dig, förtäljer mig om dig.
> Liksom en vålnad på en älskad plats
> du dröjer här och leder mina steg,
> – en hemlös i det övergivna hemmet.

Diktens topografi är Högsjös, trappan, slottets vita fasad… Det enda som är annorlunda är att gårdens stora lind har bytts ut mot två cypresser.

*

Före *Judas* hade Tor Hedberg kommit ut med två romaner, bägge typiska för 80-talets prosa med det Brandeska uppdraget att sätta problemen under debatt. I Unga Sverige framstod han som den mest begåvade, särskilt när det gällde personskildringen. I ett brev till Edvard Brandes skrev Oscar Levertin att Hedberg förmodligen skulle bli

> nästa decenniets författare, ty han har, Hedberg, ett djup och en lidelsefullhet, som jag känner aningsvis. Han är min vän, men förbehållsam som han är måste man tvinga ur honom hans idéer, och häpnar då åt den märkligt individuella livsåskådning som denna människoskygga misantrop har.

Så kom *Judas* 1886, en roman som till största delen utspelar sig i brännande sol och öken. Av Unga Sveriges gråväder finns inte ett spår. Samtidens sociala problem har helt lämnats därhän och i stället läser man om en ensam människas svek. Publiken och kritikerna blev mest förbryllade – alla utom Edvard Brandes som i Politiken skrev att den unge författaren med denna enda bok skaffat sig en ärorik plats i sitt fosterlands litteratur. En annan som uppskattade den var Heidenstam – »därför att den, utan att vara någon verklighetsbeskrivning, griper känslor, drömmar, sorger, lidanden o.s.v. ur mig själv och oss alla«, som han skrev i ett brev till Gustaf af Geijerstam 1889.

I *Judas* – »en passionshistoria«, som undertiteln lyder – sviker Tor Hedberg två av samtidens gudar, Zolas naturalism och Ibsens »ideale fordring«. Gunnar Brandell har i en utomordentlig essä om *Judas* kallat boken en anti-Brand, en polemik mot Ibsens moralism; det är fullständigt riktigt – Judas och Brand är varandras diametrala motsatser. Ändå kan man undra över varför Hedberg 1886 valde en biblisk gestalt för sin polemik. Han var ju, som Brandell påpekar, en lika övertygad ateist som någonsin hans kamrater i Unga Sverige.

Det kan ha haft med hans egen »passionshistoria« att göra.

Sigrid von Mecklenburg var känd för sin religiositet, för alla sina bibelcitat. Eftersom Tor Hedberg var lika känd för att hellre lyssna än tala bör han på Högsjö knappast ha undgått att få del av friherrinnans idéer, så olika dem som surrade kring Radikala klubbens punschbålar som tänkas kan.

Judas' knappt ens förtäckt erotiska tillgivenhet för Jesus, hans kärlek, gör honom svartsjuk på de andra lärjungarna. Han kan inte längre förhålla sig rationellt till vare sig Jesus eller sig själv utan blir ett offer för omedvetna makter. I en senare roman, *Ett eldprov* (1890), låter Hedberg en av figurerna formulera den egna konflikten ovanligt rättframt, visserligen i generella termer, men tydligt nog:

> Vad jag menar är det, att ett av de största, de djupast gripande missförhållandena i livet är den strid mellan känsla och tanke, eller man kan också säga mellan medvetenhet och omedvetenhet, som söndersliter människan från det hon föds tills hon dör. Målet, det stora målet, som ännu skymtar så långt i fjärran, är försoningen av denna strid, föreningen, sammansmältandet av dessa båda makter.

Att *Judas* kom ut 1886 och *Ett eldprov* först 1890 hindrar inte att citatet också kunde ha gällt *Judas*. Det är just den striden som utkämpas inom Judasgestalten, den mellan kärlek och förnuft.

*

Judas är ingen kristen roman i den meningen att den skulle uttrycka ett kristet budskap. Det är en roman om medvetenhet och omedvetenhet; när Judas äntligen får frid försonas också de två makterna. Det sker när han mot slutet av boken tittar på en liten grästuva som han vilat sitt huvud på:

> – och se där, där klättrade en liten glänsande skalbagge försiktigt uppför ett grässtrå, i det den famlade framför sig med de långa spröten. Det kom ett leende på hans läppar, – något sådant hade

han aldrig sett förr! Han kunde icke taga sina blickar från den lilla, solbelysta kullen.

Så låg han länge och endast såg och såg. Men ju längre han såg, dess mera pockande blev hos honom en känsla av, att det var något bakom eller bortom detta, något som han icke kunde se, och som dock var det väsentligaste…

Några sidor senare framgår det hur central scenen är. Judas säger:

»Herre, hjälp mig att finna det som jag söker!«

Jesus såg på honom.

»Varför söker du så fjärran?« sade han. »Du har redan funnit det, men dina ögon äro förblindade.«

Judas' upplevelse av grästuvan är en uppenbar variant av det barndomsminne från Skarpö som Tor Hedberg skrev om i Idun 1926. Hedberg var ingen bekännande kristen, men han kunde aldrig förneka att verkligheten hade en dimension utöver vad förnuftet kunde omfatta. Därför kunde han heller inte försvära sig åt Zolas naturalism – vilket i sin tur gjorde honom till en särling i 80-talets svenska litteratur. När han skrev om »livet« eller »kärleken« fanns det en religiös klang hos orden som hans generationskamrater inte förstod eller ens uppfattade.

90-talet passade honom knappast bättre. Skedets svenska centralgestalt, Verner von Heidenstam, beundrade visserligen *Judas*, men han – Verner Hundhedning som han kallade sig – hade inte mycket till övers för tanken på en makt bortom det sinnligt givna. Heidenstam dyrkade det fantastiska, den fria inbillningen, på ett sätt som lämnade Hedberg kall. Det var i verkligheten, i vindens sus eller i en grästuva, undret uppenbarade sig, inte i den skramlande rekvisita som omgav en Sardanapal i det Ninive som Heidenstam lät brinna i *Hans Alienus*.

Tor Hedberg intog alltid en ställning för sig. På 80-talet var han, som Levertin tyckte, ett varsel om 90-talet. När 90-talet kom tedde han sig snarast som en rest från 80-talet. Han var

aldrig en samtida, trots att han ville vara det. I Parisföredraget 1891 sade han:

> … blott icke diktaren förnämt drager sig undan från de intressen som upptaga hans samtid, ty förlorar han det innerliga sambandet med den, är det även fara värt att han förlorar eller förvanskar sin egen personlighet.

Han förlorade aldrig sin personlighet, men samtiden förlorade sitt intresse för hans romaner och noveller.

*

1897 hade Verner von Heidenstam med bankiren Ernest Thiels pengar förvandlat det konservativa Svenska Dagbladet till ett forum för de liberala författarna. Oscar Levertin skulle ta hand om litteraturkritiken och Tor Hedberg om konstkritiken i den nya tidningen. (Att Hedbergs lön var 2/5 av Levertins säger något om hans kurs på den litterära börsen.)

Under det decennium han skrev i Svenska Dagbladet blev hans kritik vägledande. Han hade tillbringat *En vinter i Södern* och 1893 redovisat sina intryck i en reseskildring med samma titel. På resan hade han studerat mästerverken på museerna; Tor Hedberg var dessutom väl insatt i måleriets hemligheter genom sin bror Bengt som var målare – hans kritik blev också lysande. Och den har stått sig.

Året 1897 innebar en litterär kursändring för Hedbergs del. Han hade tröttnat på att skriva romaner och ville nu skriva för scenen i stället. Så kom *Gerhard Grim, en dramatisk dikt* till det året. I ett brev till Karl Otto Bonnier framhöll han att dramat var hans största litterära ansträngning dittills. (Boken kom ändå ut på Gernandts Förlag, inte på Bonniers.)

Hedberg hade också bytt livsstil. Han hade kommit över sin kärlek till Sigrid von Mecklenburg och lade nu an på de damer han träffade på middagarna hos Thiels, vilket irriterade Hei-

denstam som tvingades konstatera att Hedberg »trasslat in sig i kjortlar som hängt i min garderob«. Han hade låtit sy sig en vinröd frack och skörten fladdrade när han lämnade festerna, åkande på ledstängerna i trapphuset.

Notiserna om hans leverne får *Gerhard Grim* att framstå som ett dubbelt självporträtt. Gerhard Grim står för den tungsinte sanningssökaren Hedberg och den cyniske rouén Sylvester för mannen i vinröd frack. Han kände säkerligen igen sig i bägge gestalterna.

Kvinnan i pjäsen heter Sagnil, en s.k. glädjeflicka som när Gerhard Grim först ser henne bevarat hela sin själs oskuld. (Hedberg måste ha tyckt mycket om gestalten eftersom han kallade sin enda dotter Sagnil.) Gerhard Grim hamnar så i en situation där han tvingas avstå från Sagnil för att kunna behålla sin fosterson Artus hos sig. Artus är hans konst, det som skall ge honom evigt liv. Han sviker Sagnil trots att han älskar henne; han blir ännu en Judasgestalt.

Intrigen får ett tragiskt slut. Gerhard Grim inser att hans verk, alla hans tankar, bara varit förvillelser som dödat hans spontanitet:

> Så länge nu jag sysslat har med tankar,
> att jag ej tala kan utan att tänka.

Det var på en gång Hedbergs förbannelse och styrka.

*

Han blev så småningom chef för Dramaten, hedersdoktor och ledamot av Svenska Akademien. Där spelade han rollen av *père noble*, mindes Anders Österling, som beundrade hans poesi. Han dog 1931 efter att ha ådragit sig en influensa som slog sig på njurarna. Han bodde då på Thielska Galleriet, vars första intendent han var; Ernest Thiel hade vikt platsen för honom.

JUDAS

EN PASSIONSHISTORIA

FÖRRA DELEN.

I.

Det var i Judéens öken, i närheten av Jordan.

Solen stod högt på himmelen, icke en fläkt rörde sig, luften var brännande het.

På en gångstig, som slingrade sig fram mellan de nakna klipporna, kom Judas, ledande sin blinda moder.

Länge hade de vandrat, utan att växla ett ord. Judas gick med tunga, motvilliga steg, och han såg envist ner i marken. Modern förmådde med möda följa honom. Hon vacklade fram vid hans sida, uppgiven av trötthet. Slutligen svek henne all kraft, och hon stannade, nära att segna till marken.

Då stannade även Judas och såg mörkt på henne. Som om hon känt hans blick, lyfte hon bedjande sina slocknade ögon emot honom och sade:

»Jag är så trött, min son!«

»Ej mera trött än jag!« svarade han hårt.

»Du hånar! Du är ung och stark, jag gammal och svag, icke kan du vara så trött som jag!«

»Icke det!« svarade han som förut. »Jag är tröttare än du, ty du går din egen väg, men jag går icke min!«

»Banna icke, min son! Är mödan stor, så skall lönen ock bli stor!«

Han skrattade till, hårt och ansträngt. Så grep han modern omilt i armen, förde henne till en sten och lät henne sätta sig. Själv ställde han sig på något avstånd ifrån henne, stödd på sin stav.

Hon vände sitt ansikte emot honom med ett blandat uttryck av rädsla och tacksamhet.

»Se, Judas,« sade hon, »du är ej så hård ändå! Kom, sätt dig här, låt mig torka svetten från din panna!«

Och hon sträckte famlande sina händer emot honom.

Men han rörde sig icke, svarade henne icke. Mekaniskt lyfte han en flik av sin mantel och torkade med den sin panna. Det var tyst en stund. Då knöt han plötsligt sin hand och utbrast häftigt:

»Förbannad vare den mannen!«

I det samma höjde modern varnande handen och sade viskande:

»Tyst!«

Det var något i hennes röst, som kom honom att spörjande se på henne.

Hon hade rätat upp sig och satt med framsträckt huvud, som om hon lyssnade. Hennes händer darrade.

»Vad är det, – vad lyssnar du på?«

»Tyst!« upprepade hon. »Hör du icke?«

»Jag hör intet!«

»Hör du icke som ett sorl av röster?«

»Dina gamla öron gäckas med dig! Jag hör intet.«

Modern skakade sorgset sitt huvud.

»Det är ditt hjärtas fel, Judas! Vore ditt hjärta villigt, skulle dina öron nog höra!«

Han skrattade hånfullt.

»Då anklaga dina ögon ditt hjärta, mor.«

Hon svarade honom icke, tycktes icke ens hava hört honom. Hon lyssnade åter, och hennes ansikte uttryckte en häftig spänning.

»Nej, jag bedrar mig ej,« sade hon, »jag hör det, jag hör det! Det är icke långt härifrån. Nu stiger sorlet, och nu blev det tyst, hör du, så tyst, – och nu, hör du, hör du!«

Det gick en darrning genom hela hennes kropp, och det föll ett plötsligt ljus över hennes ansikte.

Judas såg skyggt på henne, och i hans blick skymtade det hastigt fram något liknande fruktan. Men så gick han fram till

henne, grep henne i skuldran och skakade henne, i det han sade, med förbittrad stämma, omedvetet viskande, även han.

»Jag hör intet, säger jag dig, intet! Är du förryckt?»

Modern fattade hans hand och fasthöll den med en styrka, som han ej kunde motstå.

»Hör du icke denna röst, som ger eko mellan bergen? Det är han, Judas, det är han!«

»Vilken?«

Han ryckte till och såg på henne.

»Johannes?« sade han dröjande.

»Ja, det är Johannes, helt visst är det Johannes. Välsignad du, min son, som förde mig hit!«

Han gjorde sig lös från hennes grepp, gick några steg ifrån henne och sade långsamt, nästan betänksamt:

»Förbannad vare den mannen!«

Modern sträckte avvärjande händerna emot honom.

»Gör icke ditt hjärta hårt, min son!«

»Vore det mera mjukt, finge vi båda svälta!« svarade han och vände sig bort. Han lyssnade i smyg, som om hon kunnat se honom, men då han icke hörde något, ryckte han föraktligt på axlarna, och vände sig åter emot henne.

Hon hade rest sig upp, och stirrade med sina slocknade ögon hjälplöst ut i rymden.

»Varför stirrar du så där?« utbrast han häftigt. »Du ser ju intet!«

Då sänkte hon huvudet och täckte ögonen med sina händer.

»Ve mig, att mina ögon slocknat! Men du, min son, säg mig, ser du icke något?«

»Jag ser allt, vad som är att se! Jag ser en galen kvinna framför mig, och bergen omkring mig, och himmelen över mig, annars intet! Och där borta, där ser jag en strimma vatten mellan klipporna.«

»Det är Jordan! Ja, ja, vi äro nära målet nu.« Hon famlade

efter hans hand. »Kom, nu är jag icke längre trött, låt oss skynda!«

Judas stod en stund tveksam, kämpande med sig själv. Så gjorde han våld på sig och räckte henne sin hand. Hon fattade den, och de gick vidare.

Stigen höjde sig allt mer, blev allt brantare och trängre. Marken var brännande het, och deras fötter sargades av vassa stenar. Stundom stannade Judas, liksom ämnade han vända om, men då manade modern, skälvande av iver, på honom, och han följde henne motvilligt.

På en gång öppnade sig klipporna framför dem, rymden vidgade sig och nedanför dem lågo Jordans stränder.

Judas stannade och såg ned i dalen. Hans ansikte skiftade ett ögonblick färg, och det kom en mörk skugga i hans ögon.

Modern tog ett par steg framåt och sökte draga honom med sig. Men så stannade även hon och lyssnade.

»Nu hör jag honom åter,« mumlade hon, »närmare. Säg, min son, ser du icke heller nu något?«

Han dröjde en stund innan han svarade.

»Jo, jag ser! där vid stranden ser jag en stor skara, män, kvinnor, och även barn, – några stå, andra sitta, – de tyckas lyssna till någon. Se, där ser jag honom, han står på en sten och talar till dem, han tycks hota dem, han lyfter sina händer emot dem.«

»Ja, ja, han hotar, – ser du, min son, han hotar!«

»Jag fruktar honom icke! Ah, kunde jag blott öppna dina ögon skulle din dårskap nog bliva botad.«

»Säg mig, hur ser han ut? Är han hög?«

Judas skrattade hånfullt.

»Han är lång och mager. Som en tiggare ser han ut. Knappt har han kläderna på kroppen, håret hänger tovigt ner på hans rygg, och skägget på bröstet. Se, nu skakar han sina magra armar igen! Ha ha, det är då den nye profeten.«

»Ja, så skall han vara, vred och hotande! Och ögonen, ser du

icke ögonen, hur de glöda i sina hålor! Det är Herrens vrede, som ljungar ur dem, det är Herrens vrede, som talar ur hans mun! Kom, min son, kom!«

Hennes gamla, skrumpna ansikte hade fått över sig ett sällsamt ljus, och hennes röst darrade av rörelse. Hon tog stapplande ett par steg framåt. Men Judas rörde sig icke.

»Nej, jag går icke längre!« mumlade han dovt.

Modern vände sig om och hennes ansikte fick ett spänt uttryck, som om hon sökte ana sig till hans känslor. Han vände bort sitt huvud.

»Fruktar du honom, – säg, min son, fruktar du honom?«

Då bröt han våldsamt ut:

»Jag fruktar honom icke, jag skrattar åt honom! Men jag vill icke höra honom, – jag är en ärlig man, jag har intet förbrutit, – men jag vill icke bli smädad och bannad, jag har intet med dina profeter att skaffa, jag vill hava fred, fred vill jag hava! Kom, vi vända om!«

Han fattade hennes arm och sökte draga henne med sig. Men hon slet sig loss och svarade:

»Gå då ensam! Jag går till honom!«

Han skrattade hånfullt.

»Du går! Bed då först till din profet, att han öppnar dina ögon!«

»Herren skall leda mig!« svarade modern, i det hon sträckte sina armar mot himmelen. »Farväl, min son!«

Hon började gå nedåt stigen, med framåtböjt huvud, lysnande, famlande framför sig med händerna.

Judas stod häpen och såg efter henne.

»Se, hon går!« mumlade han. »Hennes fötter finna vägen utan hjälp. Utan hjälp?«

Han strök sig över pannan som för att förjaga en plågsam tanke. I detsamma vände hon sig om emot honom, och han ryggade tillbaka.

»Se, hennes ansikte!« viskade han. »Abrahams Gud, hon ser! Hon ser!«

Men i det samma snavade hon och föll. En suck av lättnad undslapp honom, och han försökte skratta.

»Vid Gud, jag tror hon smittat mig med sin dårskap! Ligg där och bed till din profet! Han må hjälpa dig!«

Han vände sig bort och gick några steg tillbaka. Men så stannade han åter.

»Herrens vrede!« tänkte han. »Varför, – vad har jag då förbrutit?«

Han gjorde en ångestfull rörelse, som för att knäppa samman sina händer, men så hejdade han sig och hans ansikte återtog sitt förra, trotsiga uttryck.

»Det är icke sant,« sade han högt, »jag har intet förbrutit! Jag fruktar honom icke, jag skrattar åt honom!«

Han vände sig om och såg efter modern. Då han såg, att hon åter rest sig upp och stapplande fortsatte sin väg, stod han en stund i inre kamp, fattade så beslutsamt om sin stav och ropade efter henne:

»Vänta, moder, jag följer dig!«

2.

På aftonen samma dag kom Judas ensam gående genom öknen. Hans kläder voro betäckta med damm, hans fötter sönderrivna, hans ansikte förstört. Stundom stannade han och lyssnade, stundom påskyndade han sina steg, tills han nästan sprang. Han mumlade otydliga, osammanhängande ord, och hans blickar irrade skyggt omkring. Det var som om han flydde någon.

Då hörde han ett rop bakom sig. Han ryckte till och började

springa. Men ropet förnyades, han kastade en blick tillbaka och stannade, tvingande sig till ett leende över sin egen rädsla.

En gammal vithårig, fattigt klädd man kom efter honom, vinkande och ropande. Då han var nära, sade han flämtande:

»Vänta, varför flyr du mig?«

Judas mönstrade honom misstroget.

»Vad vill du mig?« frågade han kärvt.

»Intet ont! Jag är ju en gammal orkeslös gubbe, icke behöver du frukta mig.«

»Vad vill du mig?« upprepade Judas.

»Jag har gått vilse här i öknen. Då såg jag dig och tänkte, du skulle kunna föra mig rätt igen.«

»Vart skall du hän?« frågade Judas mekaniskt. Men innan gubben hunnit svara, fortsatte han med ett egendomligt skratt:

»Vänta, du behöver inte svara mig! Du skall till Johannes?«

Gubben såg förvånad på honom.

»Hur vet du det? Ja, det är sant, jag vill till Johannes. Vet du var han finnes, kan du föra mig till honom?«

»Nej, jag känner honom icke!« svarade Judas mörkt. »Vad vill du honom?«

»Höra honom vill jag! Ser du, jag bor långt härifrån, men även till mig hann hans rykte. Jag är en gammal man, mina ben darra av skröplighet, på år och dag har jag knappt kunnat resa mig från min säng, men längtan att höra honom gav mig kraft, och då reste jag mig och gick. I sju dagar har jag vandrat, i går fann jag några, som liksom jag voro på väg till Johannes, och jag följde dem. Min iver var lika stor som deras, men deras krafter voro yngre, jag förmådde icke hålla jämna steg med dem, och de gingo ifrån mig. Nu har jag irrat länge här i öknen utan att finna vägen. Mina krafter äro slut, snart förmår jag icke mera. Skall jag då dö utan att hava fått höra honom!«

Judas hade hört på honom utan att det mörka uttrycket i hans ansikte förändrades.

»Vad vill du honom?« upprepade han än en gång. Men innan gubben hunnit svara, fortsatte han:

»Hör, du är en gammal man?«

»Jag har ju sagt dig det, – du ser, mitt hår är vitt,« svarade gubben.

»Du är en fattig man?«

»Icke så fattig, att jag icke kan löna dig, om det är lön du begär.«

»Och du är en ärlig man?«

»Det är jag, du skall icke behöva ångra dig.«

»Du tror på den sanne Guden, på Abrahams och Isaks Gud, du ber i synagogan, du fastar under fastetiden, du håller vilodagen helig, och du tror att Gud skall vara dig misskundsam och nådig?«

»Det tror jag, det tror jag!«

Då tog Judas ett steg emot honom och utbrast häftigt:

»Du ljuger! En tjuv är du och värre än en hedning, det bröd du äter har du stulit, och den mantel, du bär, är icke din, – du ber till falska gudar, och … och därför ve dig, ty Herrens vrede är över dig, – hör du, Herrens vrede!«

Gubben hade ryggat tillbaka och lyfte förskräckt sin stav. Då brast Judas i skratt, ett hårt, ansträngt skratt, som lika plötsligt dog bort på hans läppar. Hans ansikte återtog sitt förra, stelnade uttryck, och han tillade mörkt:

»Du vill till Johannes! Gå till honom och du skall få höra värre ord!«

Gubben såg på honom och vände sig bort för att gå. Men Judas fasthöll honom, stod en stund försjunken i ett mödosamt grubbel, och sade så:

»Varför lyfte du staven emot mig?«

»Jag visste icke vad du hade i sinnet,« svarade gubben, »du är ung och stark, jag gammal och svag, jag ville försvara mig.«

»Men om jag varit skröplig som du och du stark som jag, vad

hade du då gjort? Hade du fallit ner på dina knän och anropat mig om barmhärtighet?«

»Du talar som en dåre, – icke behöver den starke frukta den svage.«

Judas såg på honom och nickade betänksamt.

»Nej, det är sant, icke behöver den starke frukta den svage. Varför skulle jag frukta honom!«

Han försjönk åter i grubbel.

Gubben betraktade honom medlidsamt, skakade på huvudet och ville gå.

Då överfölls Judas av en plötslig fruktan för att bliva ensam, han kände ett behov av att tala, endast tala, att öppna sitt hjärta för någon, vem det än vore, glad om han för detta pris kunde köpa blott en gnista sympati. Blott icke stå ensam, ensam med sina tankar och känslor. Han fasthöll åter den gamle och började, häftigt och osammanhängande:

»Nej, gå icke ifrån mig, du är säkert en ärlig man, du är gammal och erfaren, du må döma, ja, du skall döma!«

Denna tanke lättade honom och han fortsatte ivrigt:

»Ser du, även jag är en ärlig man, i mitt anletes svett förtjänar jag mitt bröd, och dock har jag aldrig knotat, aldrig förnekat Herren vad honom tillhörer, jag går i synagogan, jag fastar, jag … Men jag vill leva i fred, vad har jag med deras profeter att göra, varför kan jag icke få leva i fred? Varför skall jag icke få glädja mig åt det, som jag med svett och möda förvärvat, varför skall jag bli bannad och smädad, då jag intet förbrutit? Om man slår mig, har jag då icke rätt att slå tillbaka, varför är han bättre än jag? En profet! Varför är han profet? Nej, gå icke ifrån mig, du skall få höra allt! Och se'n får du döma, ja du får döma!«

»Jag levde i lugn och ro, jag gjorde ingen för när, jag skötte mitt och lät andra sköta sitt, mer begärde jag icke. Då började denne Johannes predika och strax blevo alla människor som

galna, i synnerhet gamla, – det är eget, i synnerhet gamla människor ! Varför just gamla ?«

Han såg ängsligt spörjande på gubben, som om han trodde sig i svaret på denna fråga kunna finna lösningen av en viktig gåta. Men då denne icke svarade något, fortsatte han:

»Men när jag så kom hit, – nej vänta, – jo, jag har en gammal mor, – hon är blind, – och så blev också hon galen, jag fick icke ro varken natt eller dag, och så måste jag slutligen låta henne få sin vilja fram och följa henne hit.«

»Men jag skall säga dig något,« tillade han viskande, »jag var rädd, jag hade hela tiden en aning om olycka, – det var något, som varnade mig, – ja, jag var rädd !«

Han såg på gubben och avbröt sig häftigt:

»Nej, det är icke sant, jag fruktade honom icke, – jag hatade honom, – och då han stod framför mig med sina skrumpna lemmar och sina brännande ögon, – ögonen, det var ögonen, – se'n dess ser jag dem överallt. Men jag fruktade honom icke, han bannade och hotade, han talade om Herrens straff och helvetets eld, – då skrattade jag åt honom, mitt i ansiktet skrattade jag honom !«

Han såg ängsligt forskande på den gamle. Denne gjorde sig fri från honom, som vore han en pestsmittad.

»Ve dig, det har du gjort !« utbrast han.

Judas' ansikte förmörkades, och det kom något misstänksamt i hans blick.

»Jag gjorde det,« sade han dovt, »och jag skulle göra det än en gång … Du sade det ju själv, – varför skulle jag frukta honom ?«

Gubben vek förskräckt tillbaka och sträckte avvärjande ut sina händer. Judas log föraktligt.

»Även du fruktar honom ?«

Han vände sig bort och gick några steg. Så stannade han åter och sade, långsamt, liksom trotsande:

»Jag hatar honom!«

Och utan att vidare akta på gubben, avlägsnade han sig med långsamma steg, envist ruvande på denna tanke, hakande sig fast vid den som vid en räddningsplanka i det tvivel, som vaknat i hans själ.

Plötsligt mindes han gubbens sista ord och stannade åter:

»Ve mig?« tänkte han. »Varför? Även han, profeten, förbannade mig! Och själv, – har jag icke förbannat och förbannat!«

Det kom på en gång en förfärlig ångest över honom; lydande en ögonblicklig ingivelse föll han på sina knän och stammade:

»Herre, är då allt förbannelse, – Herre, jag är trött på att banna och bannas, – Herre, Herre!«

Men han hade en tröstlös känsla av att hans böner förklingade ohörda i rymden.

»Jag dåre!« tänkte han, »han är ju vredens Gud! Men vad har jag då förbrutit, vad har jag förbrutit?«

Han kastade sig ner på marken och dolde ansiktet i sina händer. En djup, bitter sorgsenhet, sådan som han aldrig förr erfarit, bemäktigade sig honom, han hade ett behov av att gråta, men på samma gång kände han att han icke hade några tårar. Och hjärtat värkte i bröstet av en smärta, som han icke förstod och icke kunde giva luft.

Han reste sig åter halvt upp, lutade sig mot en klippa och stirrade framför sig. Det var några ord, som ljödo i hans öra, – han kunde icke minnas när och var han hört dem, men det var helt visst länge sedan, – kanske då han var barn. Nu klingade de så sällsamt välbekant för honom:

»De som med tårar så, med glädje skola uppskära.
De gå åstad och gråta …«

»Gråta,« tänkte han, »jag har aldrig gråtit!«

Nu stod solen stor och röd över västra horisonten och bergen kastade långa skuggor. I det varma aftonskenet kom det något dämpat, vemodigt över det nakna, karga landskapet. Den glödande skivan sänkte sig långsamt, och då den försvunnit, gick det som en bortdöende suck genom rymden, och från den mörknande himlen sänkte sig tystnaden ned över nejden, öknens nattliga tystnad, djup, ofattlig, men på samma gång så verklig, så oundkomlig, att det var som om den blivit ett med mörkret.

Då föll ensamheten åter tungt över Judas. Mörkret och tystnaden gjorde honom hemsk till mods. Han tyckte sig känna närvaron av något främmande, något osynligt, ofattligt, en sällsam, gåtlik makt, som fyllde rymden omkring honom. Och det var honom, som om hans öde nu drogs in i dess trollkrets, bands samman därmed för att aldrig åter befrias. Han kände sig fjättrad av något som han icke kunde se, icke fatta, som upplöste sig i intet, då han försökte uppresa sig däremot, men som dock ständigt fanns där, oundkomligt, outgrundligt.

Han torkade sin panna, som var våt av svett och sökte betvinga den ångest, som kom hans hjärta att bulta.

»Jag är säkert sjuk,« tänkte han, »här finnes ju ingen, ingen mer än jag!«

Men även denna tanke förskräckte honom, ty det var honom, som hade ett främmande väsende iklätt sig hans gestalt, ett väsende som han fruktade. Han ville fly, – fly sig själv! Kunde han då fly sig själv? Han greps av raseri, han knöt sina händer mot – han visste icke vad, sig själv, – allt, – han ropade:

»Jag vill ha fred, fred! Jag har intet med er att skaffa, – jag vill ha fred, fred!«

Men då hans röst förklingat, spratt han till, och hjärtat stannade i hans bröst. Var det inbillning, – hade icke en röst i fjärran ropat hans namn? Han reste sig halvt upp och sporde med skälvande stämma:

»Vem där, vem ropar mig?«

Han lyssnade, allt var tyst! Då försökte han skratta för att så förjaga sin inbillning, men skrattet dog bort på hans läppar, ty åter ljöd en röst, nu närmare, helt nära:

»Judas!«

Han sprang upp, slog ifrån sig, slog i luften, – ropade:

»Vem där, vem där?«

Då var det som vore hela rymden full av röster, – manande, hotande, och alla viskade de hans namn:

»Judas! Judas!«

Fattad av en hejdlös ångest flydde han, utan att veta vart, flämtande, i ursinnigt språng, troende sig förföljd av öknens demoner.

3.

Hur länge han så hade irrat, visste han icke, ej heller var han befann sig, då på en gång en känsla av sällsamt lugn göt sig över hans sinne och förjagade hans fruktan. Han stannade och såg sig omkring. Det var nu nästan alldeles mörkt och han kunde endast med möda skilja föremålen från varandra; men några steg ifrån sig tyckte han sig se en mänsklig skepnad, som satt hopsjunken, orörlig, som livlös.

»Vem är där?« frågade Judas, men gestalten rörde sig icke och han fick intet svar. Han närmade sig ett par steg och upprepade sin fråga. Den främmande spratt till som uppväckt ur sömn eller ur djupa tankar, lyfte huvudet och förde handen över pannan.

Judas väntade några ögonblick, men då han ännu icke fick något svar, upprepade han med hög röst:

»Vem är du? Är du en människa, så svara!«

Då kände han en blick riktas på sig, och en sällsam känsla genombävade honom. Det var honom, som om han skulle kunna få gråta under väldet av denna blick.

»En människa? Ja, en människa!« svarade den främmande med en matt, beslöjad röst, som om han talat för sig själv. Och han sjönk åter ner i sin förra ställning, liksom glömsk av Judas' närvaro.

Judas stod en stund i tungt eftersinnande; ett par gånger gjorde han en rörelse som för att gå, men hejdade sig åter. Slutligen sade han, lågt och med ansträngning, fästande blickarna vid marken, som om han blygdes:

»Jag vet icke vem du är, ej heller bryr jag mig därom. Men du är ju ensam liksom jag, – det är hemskt att vara ensam här i öknen under natten, – man säger att demonerna hålla till här, – och då är det bäst att vara två.«

Han var tyst en stund, så fortsatte han med en röst som blev sträv och hård och stod i en egendomlig kontrast till orden:

»Skola vi vara vänner för denna natt, bara för denna natt, – i morgon skiljas vi åter, känna icke mer varandra, – vill du det, – för i natt?«

Han såg upp och tyckte sig skönja ett milt, sorgset leende kring den främmande mannens mun, – ett leende, som gjorde honom förvirrad, – han visste icke varför.

»Du har då icke lärt att vara ensam?« frågade denne.

Judas såg på honom och svarade tankfullt:

»Jo!«

Han erfor en dunkel känsla av förödmjukelse, han ville försvara, upprätta sig, och han fortsatte med höjd röst:

»Jag har alltid varit ensam, – alltid, – så långt jag kan minnas tillbaka. Tro icke, att jag klagar däröver, – det är bäst att vara ensam. Ibland kan jag skratta för mig själv vid tanken, att bland alla de människor, som jag ser omkring mig, finns det ingen som jag bryr mig om, ingen som jag behöver, ingen som vet

vad jag tänker! Ja, jag kan skratta däråt, – men det är ingen som vet, varför jag skrattar.«

Den främmande såg forskande på honom och frågade:

»Vad vill du då mig?«

Men Judas tycktes icke höra hans fråga; efter en stunds tystnad fortsatte han med förändrad röst:

»Men det är hemskt ibland också – i synnerhet om nätterna! Har du aldrig vaknat av att vara ensam, – det är eget, det kan väcka en!«

Han såg upp med en känsla av obehag över vad han sagt och återtog häftigt:

»Varför svarar du mig icke, varför narrar du mig, att … Får jag stanna hos dig eller icke, jag skall icke besvära dig, jag är trött, jag skall sova, – får jag stanna?«

Den främmande gjorde en rörelse, som för att resa sig upp, men hejdade sig så och sjönk tillbaka.

»Gör som du vill!« svarade han.

Då såg Judas sig om efter en plats, där han kunde vila. Men just då han skulle lägga sig ned, hejdade han sig, fattad av en plötslig misstanke. Han granskade misstroget den främmande och frågade:

»Vad gör du här? Varför är du ensam i öknen?«

Denne tycktes åter hava glömt honom, ty han spratt till vid ljudet av hans röst.

»Vad kommer det dig vid?« svarade han. »Lägg dig och sov!«

»Icke förrän du svarat mig. Vem är du?«

Det kom en egendomlig glans i den främmandes ögon, han gjorde åter en rörelse som för att resa sig upp, men hejdade sig och svarade:

»Mitt namn är Jesus och jag är från Nasaret.«

Han betraktade Judas med ett sällsamt, spörjande uttryck i sina blickar. Denne såg bort, stod en stund tveksam, kämpande med sig själv och frågade så:

»Känner du Johannes, honom, som man kallar döparen.«

Jesus såg forskande på honom.

»Ja, jag känner honom,« svarade han långsamt.

Judas vände sig häftigt emot honom.

»Är du kanske en av hans lärjungar? Man säger, att de söka ensamheten för att fasta och späka sig? Svara mig, är du det?«

»Och om så vore, varför frågar du?« svarade Jesus undvikande.

Judas såg mörkt på honom och vände sig bort för att gå. Men Jesus reste sig upp, gick efter honom och hejdade honom.

»Vänta!« sade han. »Vad har då Johannes gjort dig?«

»Jag hatar honom!« utbrast Judas häftigt. »Jag är en ärlig man, och han har smädat mig, han har … allt nog, jag hatar honom, och hatar dig om du är en av hans.«

Jesus stod en stund försjunken i tankar. »Ja, Johannes är hård!« mumlade han för sig själv. Så rätade han plötsligt upp sig, lade handen på Judas' skuldra och såg honom djupt in i ögonen.

»Säg, hatar du mig?« frågade han.

Det gick en darrning genom Judas' kropp, han såg förundrad på Jesus och sänkte så stillatigande sin blick.

Denne log, tog bort sin hand och började gå av och an, under det Judas följde honom med skygga, förundrade blickar. Slutligen stannade han åter och sade milt:

»Frukta icke, jag skall icke banna dig! Du är trött – lägg dig och sov, det är redan långt lidet på natten.«

Judas lydde honom stillatigande. Hela hans väsende var på en gång förändrat. Han kände det själv, han hade ett medvetande av att lyda en omotståndlig makt, men detta medvetande plågade honom icke, det ingav honom en känsla av trygghet och frid. Han hörde den främmandes steg bredvid sig; då han legat en stund, såg han upp och frågade sakta:

»Skall du då vaka?«

Jesus stannade bredvid honom och svarade:

»Ja, jag skall vaka!«

Hans röst var tung och skalv av undertryckt smärta.

Judas lade sig åter ned och drog manteln över huvudet. Samma känsla av frid och trygghet vilade över hans sinne, men den var förenad med en sorgsenhet, än tyngre än den, som förr en gång, då, när solen sjönk, gripit honom. Och denna sorgsenhet följde honom in i sömnen.

4.

Länge sedan han somnat, gick Jesus ännu rastlöst av och an. Slutligen stannade han bredvid Judas och betraktade honom tankfullt. Under sömnen hade denne gjort en rörelse, så att huvudet glidit bort från manteln och vilade på hårda marken. Han föll på knä, lade varsamt huvudet till rätta och täckte det åter med mantelfliken. Så låg han länge som försjunken i bön, då han slutligen reste sig upp, skakades hans kropp som av en snyftning.

Åter började han sin rastlösa vandring. Men så småningom blevo hans steg långsammare, en blytung trötthet kom hans lemmar att domna. Han sjönk maktlös ned på marken, – en dvala sänkte sig över hans sinne.

– – – –

Runt omkring honom var intet annat än tystnad, en sällsam, levande tystnad, – nej, det var icke tystnad, det var mörker, ett mörker, som kämpade och brottades omkring honom, – ett hav av mörker, men ett hav i storm. Hans hjärta bultade av ångest, han tyckte, det skulle vara en befrielse i att förnimma blott en gnista av ljus, han spanade med hela sin själ, förgäves, allt var mörker och dödstyst kamp.

Men plötsligt var det, som om detta mörker tog form och gestalt, och då, – han ville rygga tillbaka, men kunde det icke, – tätt förbi honom, så tätt att de nästan snuddade vid honom,

drog ett tåg av människor, i täta, böljande led, ändlöst, växande ut ur mörkret, åter smältande samman med det. De drogo förbi, – förbi, – men alla gingo de böjda mot jorden, vacklande, dignande under en osynlig börda.

»Vad är det, de bära?« frågade han sig, och denna fråga, som han ej kunde besvara, uppfyllde honom med ångest:

»Min Gud, min Gud, vad är det, de bära?«

Då skred en gestalt förbi honom, vände sitt ansikte emot honom och såg på honom. Det var Judas' ansikte, – i hans blick låg en stum, anklagande fråga. Det var blott ett ögonblick, så försvann han åter i mörkret och andra, främmande gestalter följde honom, sviktande liksom han under en osynlig börda.

Men nu förstod han vad det var de buro på, det var en fråga, och denna fråga var en anklagelse mot honom. Och i djupet av hans hjärta rörde sig något, som ropade på liv, som sprängde hans bröst, men han kunde icke finna det förlossande ordet.

Han uppfylldes av en djup, omätlig sorg inför detta förbiskridande tåg.

»Vad vilja de?« tänkte han, »min Gud, vad vilja de?«

Då ljöd det ett sus i luften, och han hade en känsla av att icke längre vara ensam. Han vände sig halvt om.

Vid hans sida stod en hög, mörk skepnad. De sköna, kraftfulla lemmarna svällde av mäktigt liv, bröstet höjde och sänkte sig under andedragen med havets majestätiska lugn och under den mörka, smidiga huden syntes ådrornas pulsar. Hans fötter vilade på marken med en förtrogen fasthet, men från skuldrorna utgingo tvenne vingar; ännu långsamt fläktande efter flykten bredde de ut sig i väldig storlek, tills de förlorade sig i mörkret, liksom voro de ett med det. Över ansiktet böljade håret lik en man av kolsvarta lockar, men de ungdomliga, ursprungliga dragen voro orörliga, som huggna i sten, – under den låga, breda pannan lågo ögonen i mörker och kring munnen var ett drag av stelnad sorg.

»De hungra!« sade skepnaden. »Giv dem bröd och de skola välsigna dig.«

»Bröd!« tänkte han. »Ve mig, jag har intet bröd!«

Då lade skepnaden sin hand på hans skuldra.

»Du har makten!« sade han, »bjud dessa stenar att bliva bröd och de skola lyda dig.«

Alltjämt skred det tysta tåget förbi honom, dignande under sin osynliga börda, och han läste anklagelsen på deras anleten. Då var det som om all kraft svek honom, han böjde sig ned och hans hand rörde vid de kalla stenarna. En kyla spred sig genom hans kropp, han reste sig åter upp och lät den sten, han fattat, falla ur sina händer.

»Icke kunna stenar bliva bröd!« sade han. Och åter uppfylldes han av en oändlig sorg.

Då skrattade skepnaden. Men kring hans mun låg samma drag av stelnad sorg; han fattade Jesus i sina armar och bortförde honom genom luften.

Och då Jesus vilade intill hans bröst, böjde skepnaden ned sitt huvud och viskade i hans öra:

»Giv dem stenar i stället för bröd, du har makten, de skola tro dig!«

Och åter hörde Jesus samma sällsamma skratt i sina öron. Han betraktade skepnadens ansikte, som var tätt intill honom, och frågade:

»Varför sörjer du?«

Då var det som om skepnaden såg på honom med mörkret under sina ögonbryn; men stum vände han åter bort sitt ansikte och sjönk ned med honom genom luften. Jesus var åter fri.

– – –

De stodo på ett högt berg; nedanför dem låg Jerusalem, belyst av solen. På gatorna vimlade folket i böljande, upprörda skaror, och alla hade sina ögon fästade på honom, alla sträckte

sina armar emot honom, bedjande, hotande och från deras munnar uppsteg ett tusenstämmigt skri:

»Messias! Messias!«

Och han frågade sig med ångest:

»Vad vilja de? Min Gud, vad vilja de?«

Då sade skepnaden:

»De vilja makt och ära. Du har kraften, giv dem det och de skola kalla dig Messias och herre!«

Och han sträckte ut sin arm över Jerusalem. Då var det som om staden mångdubblades, stad på stad växte upp ur jordens sköte, med gyllene tempel och mäktiga torn, och mellan dem gingo floderna fram med skogbeklädda stränder och där myllrade alla jordens folk och mångdubblat uppsteg ropet:

»Messias! Messias!«

Men skepnaden växte mer och mer och hans vingar bredde sig ut över hela himmelen, så att solen förmörkades.

»Messias!« sade han, »se, allt detta är ditt!«

Jesus såg ned på Jerusalem och hans blickar gingo allt längre och längre bort, men alltjämt uppfylldes han av en växande smärta, åter var det som om hans bröst ville sprängas av en spirande tanke, – men han kunde icke finna det förlossande ordet.

»Nej,« sade han, »det är icke det, de vilja!«

Och hans blickar gingo sökande ut i rymden, som om han där ville finna svaret på den gåta, som kvalde honom.

Då såg han långt bort i fjärran, där jord och himmel smälte samman, det mörka tåget skrida fram, i tallösa led, sviktande under sin osynliga börda.

Skepnaden böjde sig ned mot honom och viskade:

»Bröd!«

Men Jesus skakade sitt huvud. I det samma vände en gestalt sitt ansikte emot honom och såg på honom, och åter igenkände han Judas' drag. Då blev det plötsligt ljust inom honom, han sträckte ut sina armar och sade:

»Kärlek!«

Skepnaden skrattade och ekot av hans skratt rullade bort i fjärran. Men över hans ansikte låg samma uttryck av stelnad sorg, och han bredde sina vingar till flykt.

– – –

5·

Länge sov Judas tungt och medvetslöst. Men emot morgonen blev hans sömn orolig och feberaktig, han förföljdes av en flämtande ångest, ångesten för något hotande, oundvikligt, han ville fly, han kämpade, brottades, – förgäves! Då försvann på en gång hans fruktan, och han vaknade lugnt och stilla.

Han kände, att någon låg lutad över honom och torkade hans panna, som var våt av svett. Han slog upp ögonen och såg ett ansikte, som från denna stund var outplånligt fästat i hans minne. Ett blekt, tärt ansikte, omgivet av ett svart, vågigt hår, som föll ned på skuldrorna. Det var en egendomlig kontrast mellan den mäktiga pannan, som låg sträng, nästan hotande över ögonbrynen och munnens veka, milda drag; men i den sällsamt djupa blicken hade denna kontrast sammansmält till ett helt av egendomlig skönhet. Och nu låg över de bleka, avmagrade dragen utbrett ett ljus, som talade om utståndna strider.

Judas betraktade det ett ögonblick förundrad och slöt hastigt åter sina ögon. Han trodde att det var en dröm, och han hyste en instinktlik fruktan för att vakna. Då märkte han, att Jesus reste sig upp och avlägsnade sig från honom. Han öppnade åter sina ögon och satte sig upp.

Det var ännu skumt, endast vid den östra horisonten började ett svagt sken sprida sig över himmelen.

»Går du ifrån mig?« frågade Judas. Det var honom alltjämt som om han talade i en dröm, utan egen vilja och tanke.

Jesus stannade och vände sig om.

»Ja,« svarade han, »nu måste vi skiljas! Du ville det ju så!« tillade han med ett svagt leende.

Åter erfor Judas en känsla av förödmjukelse – eller av blygsel.

»Får jag då icke återse dig?« frågade han sakta, utan att se på honom.

Jesus betraktade honom tankfullt.

»Kanhända!« sade han. Och han försjönk ett ögonblick i grubbel, frånvarande för allt omkring sig. Judas såg hur hans blick gick förbi honom, bort i fjärran, och en känsla av avund förmörkade hans sinne. Han lade sig åter ned och stirrade mörkt framför sig. En stund förgick, så hörde han den främmandes röst.

»Vad heter du?«

»Judas!« svarade han utan att se upp.

»Judas!« upprepade Jesus, och ett ögonblick var det, som om det drog en skugga över hans ansikte. Men den försvann hastigt åter och han fortsatte:

»Nåväl, Judas, då du känner dig manad, så kom, – jag skall vänta på dig.«

Och han gick åter långsamt bortåt.

Judas såg efter honom, kämpande med sig själv. Han kände en maning att resa sig upp och följa honom, men en obestämd fruktan förlamade hans vilja. Slutligen utbrast han häftigt:

»Vem är du då? Var skall jag finna dig?«

Jesus stannade åter och svarade:

»Då tiden är inne skall du nog finna mig!«

Det var som om hans ansikte strålade och hans gestalt växte. Han tog ett steg fram emot Judas, höjde handen och sade:

»Minns, Judas, du skall icke hata!«

Så vände han sig bort och försvann snart mellan klipporna.

Då Judas icke längre kunde se honom, lade han sig åter ned och insomnade tungt.

6.

Då han för andra gången vaknade, stod solen redan högt på himmelen. Han låg först en stund med slutna ögon och med en känsla av att han hade drömt något, som han ville påminna sig. Men han fann det icke, och han kände en frestelse att försöka somna in igen för att i sömnen återfinna den flydda drömmen, – då han plötsligt såg ett ansikte framför sig. Han ryckte till, satte sig upp och såg sig omkring. Där fanns ingen, han var ensam.

»Var det bara en dröm?« tänkte han.

Så mindes han den föregående dagens händelser, mötet med Johannes, sin flykt genom öknen, samtalet med gubben, men han mindes det blott dunkelt och ofullständigt, som om det hänt för längesedan. Och tanken på det upprörde honom icke mera, uppväckte icke mera i hans sinne de känslor, som den föregående dagen hållit honom under sitt välde.

»Vad kommer Johannes mig vid!« tänkte han föraktligt och försjönk åter i grubbel över något, som låg honom närmare, och som stod i samband med detta ansikte, som han alltjämt såg framför sig. Men han kunde icke reda det, det stod så sällsamt, så oformligt för honom, och han slog åter bort det med den tanken, att det var en dröm.

Han lade sig åter ned på rygg och stirrade in i himlen, som välvde sig hög och blå över honom. Högt över sitt huvud såg han en örn kretsa med utbredda vingar; det föreföll honom, som om den spejade på honom, han tyckte sig känna den skarpa blicken envist fästad på sig. Det plågade honom. »Vad vill den mig?« tänkte han, »varför spionerar den på mig?« Och liksom om det vore något han fruktade att förråda, låg han alldeles orörlig och följde fågeln med ögonen, tills den slutligen avlägsnade sig med snabba vingslag och försvann i fjärran som

en mörk punkt. Då kände han sig lugnare, men erfor på samma gång en känsla av tomhet.

Ty han kunde icke taga sina blickar bort från den blå, ljusskimrande himmelen, och dess ändlösa rymd, där han numera icke fann någon vilopunkt för sina ögon, kom honom att känna sig så förlorad, så borttappad. Han hade en känsla av att en förändring plötsligt ägt rum med allt omkring honom, så att han icke längre kunde finna sig till rätta. Och han tänkte, hjälplöst och klagande som ett barn: »Vad skall jag göra? Vart skall jag gå, – vart skall jag taga vägen?«

»Så underligt solen lyser!« tänkte han vidare. »Så har jag aldrig sett den lysa förr! Månne det är Herrens ansikte! Kanske solen är Herrens ansikte!« Så brast han i skratt vid den tanken, att det skulle Johannes kalla för en hednisk irrlära. »Johannes! Vad rörde honom Johannes?«

Plötsligt skymtade ett ansikte fram för honom, han greps av en sällsam beklämning och hakade sig åter fast vid sin förra tankegång.

»Allt det där är bara inbillning!« tänkte han hastigt och med ansträngning. »Så där lyste solen i går också, och alla dagar, – det är bara inbillning! Om jag bara visste vart jag skall gå! Jag undrar om det är någon annan, som i detta ögonblick tänker detsamma som jag!« föll det honom plötsligt in.

»Någon annan!«

Han satte sig hastigt upp, liksom uppväckt ur en dröm, ty i samma ögonblick trängde sig det medvetandet på honom, att medan han låg där, overksam och drömmande, fanns det runt omkring honom människor, en sådan förfärande mängd människor, som alla gingo upptagna av sina egna tankar, sysslade med sina egna angelägenheter, strävade till sina egna mål. Detta medvetande var så skarpt, att han tyckte sig se dem, alla dessa människor, krälande som i en myrstack, och han greps av en avundsjuk fruktan att bli nertrampad i denna mängd, undan-

knuffad, berövad sin andel i bytet. Och han tänkte med förfäran på den tid som gått förlorad för honom, det föreföll honom som skulle den aldrig kunna återvinnas.

Men nu gick det upp för honom som ett plötsligt ljus, vad han skulle göra. »Att han icke kommit att tänka på det förut, han skulle gå hem, naturligtvis skulle han gå hem.«

Han återsåg på en gång hela sitt förra liv, han återfann de tankar, de önskningar och begär, som förr behärskat honom och han greps av den tillfrisknades oroliga längtan att åter taga allt detta i besittning, för att förvissa sig om, att det är det samma som förr.

Han fattade sin stav med händer som darrade av iver och reste sig upp. Åsynen av denna trakt förorsakade honom samma vedervilja som den sjuke erfar för sitt plågoläger. »Bara jag kommer bort härifrån,« tänkte han, »bara jag vore hemma igen.«

Han sökte av solens ställning sluta sig till, vart han borde styra sina steg, och gick så därifrån med långa, beslutsamma steg, med blicken envist riktad framåt. Han hade en känsla av att han lämnade kvar en del av sig själv, allt det som detta dygn plågat honom, och han var uppfylld av en enda tanke, – att komma hem, – hem!

7.

Ett par dagar efter Judas återkom även modern till hemmet. Några hjälpsamma människor, som skulle åt samma trakt som hon, hade tagit henne med sig.

Hon hade förändrats mycket på dessa dagar. Det ljus, som överspänning och tro givit hennes ansikte, hade slocknat och hennes kropp var än mera böjd mot jorden.

Det var på morgonen hon återkom. Judas hade nyss stigit upp och satt ännu i stugan. Då han fick se henne, mörknade hans ansikte, han reste sig tyst upp och gick ifrån henne utan ett ord till hälsning. Först sent på kvällen återkom han, och alltjämt utan att säga ett ord kastade han sig på sin säng och vände sig mot väggen.

Modern trevade sig fram till honom och satte sig bredvid hans huvudgärd.

»Judas!« sade hon med darrande röst och sträckte famlande ut sin hand mot honom, för att genast åter draga den tillbaka.

Då satte han sig häftigt upp i sängen, fattade hårt om hennes hand och sade med tung, hotande tonvikt på varje ord.

»Jag vill icke höra något, – förstår du, icke ett ord! En gång har jag låtit dig hålla mig för gäck, men det var också sista gången. Minns vad jag säger dig, – ett enda ord, och jag jagar bort dig från mitt hus.«

Modern suckade och upprepade bedjande:

»Judas!«

»Gå ifrån mig!« utbrast han, »lämna mig i fred!« Och han stötte henne häftigt bort. Hon reste sig darrande och trevade sig till sin säng. Han lade sig åter ned och insomnade tungt.

Men modern tynade dagligen bort och snart kunde hon icke mera lämna sängen. Judas vårdade henne med en trumpen, motvillig ömhet, men knappt ett ord växlades mera emellan dem.

En månad gick och Judas hade så småningom återfunnit sig själv. Den första tiden hade han med en feberaktig iver kastat sig in i sitt förra liv, hakat sig fast vid sina förra tankar, strävat till sina förra mål. Med tiden återfick han dock sitt lugn; ihärdigt, men mekaniskt som förr förrättade han dagens arbete för att då kvällen kom, sjunka in i en tung, medvetslös sömn. Genom en ständig, aldrig vilande kraftansträngning hade han förjagat ur sina tankar det som hänt honom i öknen, och då det

någon gång skymtade förbi hans sinne, som en fjärran syn, slog han bort det med den tanken, att det var en dröm.

Stundom hände det, att han hörde Johannes' namn nämnas, och då tänkte han föraktligt:

»Vad kommer Johannes mig vid!«

Och det medvetandet, att denna tanke icke kostade honom någon ansträngning, var honom alldeles naturlig, uppfyllde honom då med glädje.

»Allt det där var nu förbi, för alltid förbi.«

Ett var det dock, som han icke återvann, och det var glädjen över arbetet, tillfredsställelsen över dess lön. Det var honom allt, och likväl lämnade det omkring honom en tomhet, som intet kunde fylla, en tomhet som ständigt var vid hans sida; som en blodlös skugga följde den honom vart han gick, och då han uttröttad gick till vila för natten, låg den bredvid honom och vilade hos honom i sömnen. Det var en fiende, en osynlig, ofattlig fiende, som han icke kunde kämpa med, icke besegra, men som han mötte med ett dovt, hårdnackat trots.

Och mot framtiden vågade han icke mera se, blotta tanken på den plågade honom; han levde blott för dagen, böjd under dagens arbete som under en självtagen börda.

* * *

En dag såg Judas på gatan framför sig tvenne män, inbegripna i ett livligt samtal. Han gav icke vidare akt på dem, men anmärkte dock, att den ena av dem var en granne till honom, som nyligen hemkommit från en resa till Galiléen.

Han gick fortare än de och hade snart hunnit upp dem. Då han gick förbi dem hörde han avbrutna satser av deras tal, utan att dock uppfatta ordens mening, – tills på en gång ett namn slog hans öra. Detta namn var Jesus.

Han stannade, så upprörd att hela hans kropp darrade, och

lät de båda männen åter gå förbi sig, betraktande dem med förvirrade blickar. De sågo förvånade på honom, men han aktade icke därpå. Ännu länge sedan de försvunnit, stod han orörlig på samma ställe och stirrade efter dem.

Det var morgon, solen stod redan högt på himlen, röken steg upp från husen och det dagliga livet var i full gång.

Då tog Judas sig samman. »Arbeta!«, tänkte han mekaniskt, »jag skall arbeta!« och han fortsatte sin väg, upprepande dessa ord för sig själv, utan att finna någon mening i dem. Plötsligt stannade han åter, tog sig med en åtbörd av förtvivlan om huvudet, och gick så hastigt hemåt.

Det hade slagit honom som en blixt, han var ännu nästan bedövad och kunde icke tänka redigt. Han hade endast ett medvetande av, att allt, som han denna tid byggt upp, i ett slag ramlat, och även att han hela tiden vetat att det skulle gå så.

Då han kom hem, läste han dörren om sig och kastade sig ned på sin säng, begravande ansiktet i sina händer. Tankarna stormade genom hans huvud.

»Det var således ingen dröm, det hade verkligen hänt! Ja, nu förstod han, att han aldrig trott det vara en dröm, att han bedragit sig själv och vetat att han bedrog sig. Men om det var sant, då …« han kunde icke tänka tanken ut, men det var som om han skymtade något stort, sällsamt, som kom hans huvud att svindla.

Och på en gång såg han Jesu gestalt och ansikte framför sig, och han mindes allt, vart ord, var blick, var rörelse, och han betogs av ångest. Varför, det förstod han icke, men han var rädd, rädd intill döden.

Så låg han länge; han visste, att timmarna gledo bort, men han hade icke kraft att rycka sig loss ur sin bedövning. Han hade en känsla av hur smått, hur likgiltigt allt annat var mot det som nu fyllde hans själ.

Då flög en tanke genom hans huvud, och han grep den ge-

nast med iver. Kanske betydde det ingenting, det hela, kanske var det blott ett slumpens sammanträffande, och det namn han hade hört kunde tillhöra någon helt annan människa. Han återvann på en gång sitt lugn och fattade ett beslut, – han ville hava visshet, framför allt ville han hava visshet.

Hans handlingskraft återkom, han uppsökte mannen, som yttrat det ödesdigra ordet, och utfrågade honom, i det han själv hela tiden bibehöll sin kallblodighet; icke med en skiftning i sitt ansikte förrådde han sin rörelse. Härvid hjälpte honom även en dunkel känsla av fientlighet, som mannen ingav honom, liknande den han erfarit mot Johannes och som även moderns närvaro ibland kunde uppväcka hos honom.

Mannen berättade honom vad han i Galiléen hört om Jesus och hans verksamhet, hur hans rykte redan hade spritt sig vida omkring, och om den underbara kraft hans ord och vilja sades besitta. Han berättade, att han själv kallade sig Messias, och att det var många, som trodde att han verkligen var den av Herren utlovade. Men de flesta skakade klentroget på sina huvuden och ansågo honom för en bedragare, ty de visste ju att han var son till Josef, en fattig snickare i Nasaret.

Det var en pratsam man, och då han väl kommit i farten, utbredde han sig länge och väl om detta ämne, tillfogande sina egna åsikter och utläggningar.

Judas hörde på honom under tystnad. Då han slutligen lämnade honom låg det medvetandet tungt över honom, att hans öde nu var fullkomnat.

* * *

Från denna stund hade Judas icke mera frid. Under dagen gick han som i en dröm, och under natten fick han ingen sömn; då var det, som om fjärran röster ropade på honom, en ångestfull oro drev honom upp från hans säng, och han gick ut

i natten, gick och gick utan mål, tills han uttröttad återvände hem och slutligen domnade bort i en dvala, under vilken samma ständiga, oförstådda maning följde honom. Bilden av Jesu ansikte förföljde honom som en vision; stundom gick det en plötslig stöt genom honom, hans hjärta började slå häftigt, och då tyckte han att han icke var ensam, att det stod någon bredvid honom, – han vågade icke se sig om, han visste att det var Jesus; under natten, då han låg med slutna ögon, kunde han på en gång få en känsla av att någon lutade sig över honom, och då såg han det bleka ansiktet framför sig med detta leende, som kom honom att blygas; och om kvällarna, då solen sjunkit och himmelen flammade röd i väster, såg han ofta hans skepnad skrida fram långt borta mot aftonrodnaden.

Ibland trodde han, att han hatade honom, ibland att han fruktade honom; stundom önskade han att stå ansikte mot ansikte med honom, för att trotsa honom, och fråga: »Vad vill du mig? Vad har jag gjort dig för att du skall plåga mig så?«

Den första tiden sökte han kämpa emot, han kastade sig med ursinne över arbetet, men han hade en så kvalfull känsla av dess gagnlöshet, att han snart övergav det.

Ofta kände han en frestelse att öppna sitt hjärta för modern för att kanske så finna lugn; men det var något i hennes ansiktsuttryck, som skrämde honom därifrån, något som tycktes honom besläktat med hans eget själstillstånd. Och ibland trodde han sig finna det samma även i andra ansikten; det hände att han på gatan kunde uppsnappa avbrutna delar av samtal som tycktes honom stå i samband med hans eget öde och som gåvo genklang i hans sinne; det var honom som om allt sammansvurit sig för att driva honom fram mot ett mål, som han icke klart kunde skönja, men som fyllde honom med bävan.

* * *

En morgon vaknade han stärkt till kropp och själ efter en kort, djup slummer. Med det samma han vaknade, stod ett beslut klart för honom, som om det kommit över honom i sömnen. Han steg upp och klädde hastigt på sig. Så öppnade han dörren till det inre rummet, där modern låg.

Hon var nu så svag, att han förstod, att hon icke hade långt kvar. Då han öppnade dörren, vände hon sitt tärda ansikte med de slocknade ögonen emot honom, och åter fann han däri detta uttryck, som var honom som en spegelbild av hans eget inre. Men nu tyckte han, att han förstod det bättre än förr, och det blev honom så underligt vekt och varmt om hjärtat.

Han gick fram till henne och tog sakta hennes hand i sin.

»Mor,« sade han, »jag går bort på ett par dagar.«

Hon reste sig mödosamt upp i sängen.

»Går du bort?«

Det låg en undertryckt ängslan i hennes röst.

»Ja, jag måste bort, men jag kommer snart tillbaka; jag skall bedja gamla Marta att hon ser till dig.«

Hon sjönk åter matt tillbaka.

»Dröj icke länge!« bad hon rädd och tvekande. »Låt mig icke dö ensam!«

Han försökte lugna henne, men hon avbröt honom.

»Dröj icke länge!«, upprepade hon. »Jag känner att det icke är långt kvar.«

Han fann intet mer att säga; han gjorde lös sin hand, som hon fasthöll med en krampaktig styrka, och gick mot dörren. Hon vände sitt ansikte efter honom med ett spänt, frågande uttryck.

»Vart går du?« frågade hon slutligen.

Han stannade, gjorde en rörelse för att åter närma sig henne, men hejdade sig så.

»Det är detsamma!« sade han hårt, »vad rör det dig!«

Och han lämnade hastigt rummet. Men då han stängde dörren, hörde han moderns svaga röst:

»Herren vare med dig, min son!«

Och dessa ord upprörde honom häftigt.

* * *

På aftonen följande dag var Judas ute i öknen. Han hade fått den föreställningen att han skulle uppsöka den plats, där det nattliga mötet ägt rum, och att han där skulle finna frid och lugn igen.

Länge irrade han omkring utan att kunna finna sig till rätta. Natten föll på och mörkret med den. Det blåste kallt. Uttröttad sökte han slutligen lä i en klipphåla och somnade där in i en tung, djup sömn, som inga drömmar störde. Hans sista tanke var ett hoppfullt: »i morgon!«

Han vaknade tidigt den följande morgonen. Först visste han icke var han befann sig, men då han fått det klart för sig, betogs han av en djup modlöshet. Det stod dunkelt för honom, att det icke var dit han velat gå, att han haft något annat mål i sikte.

Han satte sig upp, försjunken i tunga, tröstlösa tankar. Solen steg röd över horisonten, vinden svepte kall över den vida, nakna öknen. Han hade levat hela sitt liv i denna natur, Judéens kala berg hade ständigt begränsat hans horisont, och dock var det honom som om han aldrig sett dem förr. Nu såg han, att det var ett fängelse de inneslöt, och han längtade bort, bort till något ljust och soligt. Han frös, frös ända in i själen. Varför hade han gått dit, – det var ju icke det han velat!

Han reste sig upp och började åter gå hemåt. Då han kom upp på en höjd, såg han Jordan skymta fram i fjärran. Han stannade med blickarna riktade dit bort.

Där var Johannes! Han undrade själv över att med tanken på honom icke längre blandade sig någon känsla av agg. Han

tänkte: »var det till Johannes jag ville gå?« Då var det en annan tanke, som ville tränga sig på honom, han sköt den hastigt ifrån sig, men med medvetande av, att den skulle komma åter och åter, och slutligen bli honom övermäktig.

Han gick långsamt vidare. Plötsligt ljöd det i hans öra: »Jag skall vänta på dig!« – han gjorde en ångestfull rörelse och påskyndade sina steg som om det var något, han ville fly.

* * *

Efter tvenne dagar var han åter hemma. Det var afton. I dörren mötte han Marta, en grannkvinna, som brukade se om modern, då han själv var borta. Hon sade honom, att denna nu var så svag, att hon troligen icke skulle överleva natten. Han skickade bort henne och gick in till modern.

Hon låg alldeles orörlig då han kom in, och tycktes icke märka honom. Han tänkte ett ögonblick, att hon redan var död, och denna tanke uppväckte en plötslig ånger hos honom, han tyckte, att det var något han velat säga henne, innan hon dog, och att detta nu, då det var för sent, ständigt skulle ligga tyngande på hans sinne. Han böjde sig ned och lyssnade vid hennes bröst, – hon andades ännu, ytterst svagt, men jämnt och regelbundet.

Lugnad satte han sig ned vid hennes säng och väntade. Han undrade, vad det var, han velat säga henne. Nu kunde han icke finna det.

Det röda aftonskenet föll in genom fönstret, låg först skarpt över den döende, drog sig så långsamt uppåt, upp över honom, bleknade och dog bort. En fågel, som sjungit i ett träd utanför, tystnade, – det blev så tyst, att han kunde höra moderns andedrag, som blevo allt svagare och svagare. Då kom det åter en ångest över honom, att hon skulle dö utan att han fått tala med henne, han lade sakta sin hand på hennes arm och viskade:

»Mor!«

Det gick en ryckning genom hennes kropp, hon försökte lyfta armen, men förmådde det icke, rörde läpparna, utan att det kom något ljud från dem, och hennes ansikte fick ett ängsligt, hjälpsökande uttryck.

»Mor!« upprepade Judas hårdare och lutade sig över henne.

»Är det du, Judas?« sade hon så svagt, att han mera gissade sig till hennes ord än han hörde dem.

»Ja,« svarade han, »det är jag! Hur är det med dig, mor?«

Hon lyfte ögonlocken, lät dem så åter falla och det ryckte smärtsamt kring hennes mun.

»Nyss var det som om det skimrade för mina ögon, – var det solen?«

»Ja,« svarade han.

»Jag drömde att jag hade fått min syn igen, och att jag än en gång skulle få se allt, – ljuset – och allt, – innan jag dog. Men nu är det mörkt igen.«

»Solen har gått ned nu, mor, det är därför det är mörkt.«

Hon skakade på huvudet, som om hon menade, att han icke hade förstått henne, suckade och låg så åter tyst och orörlig.

Men Judas tänkte med ångest: »Vad var det jag ville säga henne? Min Gud, hon dör, och jag kan icke finna det!«

En stund förgick, då kom det en plötslig oro över henne, hennes händer famlade på täcket, och hon viskade:

»Judas! Var är du?«

»Här, mor, – vad vill du?«

»Närmare!« viskade hon, »kom närmare!«

Han böjde sig ned över henne, tills hans öra var tätt vid hennes mun.

Då började hon tala, – först svagt och otydligt, så att de första orden gick förlorade för honom, men sedan med starkare, tydlig röst:

»– – – – – – – – – – – – – – – – – – – Men det var icke *han*, Judas,

– han var visst en Herrans man, – en helig man, – men det var icke *han*. Men tiden är när, – Judas, – han sade det, och jag kände, att han talade sanning, – tiden är när, – då Herrans löfte skall fullbordas, – då Herren skall minnas sitt folk, – då kommer han, – Messias, – han skall döpa i anda och eld, – han – Messias! – Men jag skulle icke få se honom, – ve mig, att jag måste dö, utan att hava fått se honom!«

Judas greps av en sällsam rörelse, hans hjärta svällde, som om det ville spränga hans bröst, och då fann han ordet, han lade sin mun intill moderns öra och viskade:

»Mor, – jag har sett honom!«

Det gick en darrning genom hennes kropp, med plötslig styrka satte hon sig upp i sängen, fattade hans huvud mellan sina händer och lyfte det emot sig. Så lät hon händerna glida över hans ögon, hans panna och åter hans ögon, det kom ett ljust, strålande uttryck i hennes ansikte, hon rörde läpparna, som om hon ville säga något, famlade åter efter hans huvud och sjönk tillbaka i sängen.

Då Judas reste sig upp och såg på henne, förstod han, att hon var död.

Hela natten satt han vid hennes lik. Han tänkte icke, han befann sig i ett tillstånd av överspänning, som icke tillät honom att tänka; men dock försiggick det en uppgörelse i hans sinne, det blev ljusare och klarare inom honom, och då morgonen kom, stod det klart för honom, att han måste lämna allt annat och gå till denne man, som kallade sig Messias.

8.

Sällsamma rykten gingo denna tid genom Judalandet. Där talades om en man, hos vilken de gamla profeternas kraft åter väckts till liv, men i förnyad, sällsam skepnad, en man, från vars

läppar gingo gåtfulla, profetiska ord, i vilka väl ljöd en återklang från de gamla profetiorna om det tillkommande, tusenåriga riket, men där det även fanns något nytt, något aldrig förr tolkat, något som bröt ned all gammal tro och hävd, – en underbar, väldig framtidsdröm, som blott få kunde fatta i dess rätta mening, men som fyllde alla med undran och häpnad. Det sades att hans ord än kunde klinga milt och kärleksfullt, så att mången av blotta klangen i hans röst vunnit frid och tröst, än falla skoningslöst och bestraffande, smärtande som piskslag där de träffade, det sades även att hans blotta vilja var läkedom för de sjuke och elända och att han med en blick, ett ord, en rörelse gjorde sinnen sig underdåniga och vann hjärtan för alltid.

Somliga trodde att det var Johannes, som befriats ur det fängelse, dit Herodes låtit kasta honom, och nu åter uppträdde i förnyad makt; andra, att det var den återuppståndne Elias, den väldige profeten, som kommit att bebåda Messias; men några fanns det, som trodde, att han var Messias själv, den utlovade, Davids son, som kommit att grunda ett nytt Israels rike, – ett rike, som efter hans egen utsago skulle omfatta hela världen. Och de överlämnade sig åt högtsvävande, oformliga drömmar, och många övergåvo hus och hem för att få skåda den i vilken Herrens kraft ånyo, efter långa tider av förtryck och smälek, uppväckt en räddare.

Men ryktet om honom hade även skapat honom många fiender, många som hånade honom och skrattade åt hans lära, emedan de i djupet av sitt hjärta fruktade den. Det var de rike och mäktige, som i hans ord trodde sig finna djärva angrepp på stat och egendom, det var de gamle, som höllo fast vid de yttre bruk och sedvänjor, som han ofta med skonlös skärpa gisslade, det var de skriftlärde, fariséerna och prästerna, som sågo sin makt och sitt välde över folkets sinnen hotade av denne uppkomling, denne svärmare eller bedragare, en snickares son.

Det var slutligen de liknöjda och skeptiska, alla de, vilkas eld slocknat och vilkas hänförelse svalnat, vilka tröttnat på att längta till ett bättre, tröttnat på drömmar, som aldrig blivit verklighet, som blivit anhängare av den gamla visdomssatsen: se, allt är ju gott! – och som därför med hån och misstroende mötte allt ungt och nytt, sökande en bitter njutning i att sålunda gissla sin egen förrådda dårskap. Alla dessa, med gråa huvuden eller gråa hjärtan, fruktade och misstänkte honom och voro betänkta på att stävja denna makt som hotade att växa dem över huvudet.

Ännu hade det dock icke kommit så långt, ännu hade han icke direkt angripit dem, utan undvek dem fastmer och höll sig borta från Jerusalem, det fientliga lägrets hjärta, och därför fick han ännu ostörd gå sin väg fram. I Galiléen, hans födelsebygd, utövade han ännu huvudsakligen sin verksamhet. Där vandrade han omkring, utan hem, utan fast boningsort, vilande oftast under bar himmel, stundom hos någon av sina bättre lottade följeslagare. Där talade han till en menighet av fiskare och herdar, där vann han enkla, barnsliga hjärtan, sinnen, som icke grubblade över hans lära, ofta icke förstodo den, men som drogos till honom av hans väsendes makt och trodde på hans ord, därför att de trodde på honom. Där vann han hängivne anhängare inom de olyckligas och utstöttas klass, sjunkna, föraktade varelser, som han utan högmod räckte sin hand, och över de besattes förvirrade sinnen hade hans lugna, milda blick en förunderlig makt.

Och var han drog fram, var det högtid i gårdarna, folket strömmade samman, undrande och vördnadsfulla, de sjuke trängde sig tätt till honom, kvinnorna strödde blommor och grönt för hans fötter och barnen hyllade sig förtroendefullt till honom, ty han älskade de små och lade ofta handen smekande på deras huvuden. Stundom gick han in i synagogorna och predikade, men helst talade han ute, uppe på höjderna eller de gröna

sluttningarna ned emot sjön, och då voro hans ord mildast och skönast, med ljusa bilder från skog och mark, då var det som om naturen spelade in i hans tal med hemlighetsfulla, anande röster, och då låg det ett skimmer av lycka över hans ansikte, och hans stämma hade en djup, underbar klang.

Då kunde det även hända, att en och annan anade det sanna väsendet av hans lära och genombävades av dess enkla storhet, och i månget bröst ljöd då en genklang av detta ord, som ständigt återkom i hans tal, likt ett meningsfullt omkväde, detta ord, som hans läppar aldrig tröttnade att uttala och hans blick aldrig att tolka: kärlek, – kärlek till allt och alla.

9.

En lugn, vacker sommardag stod Judas på en av höjderna, som omgiva staden Kafarnaum och med långa, skogbeväxta sluttningar sänka sig ned mot Gennesaret. Det var några timmar efter middagstiden, solen dalade långsamt på den av ljus glindrande, blåa himmelen och Gennesaret låg där nere med sin bländande klara yta, lik en väldig spegel av silver. Luften var mild och fylld med varma dofter.

Men Judas andades tungt, som om den pressat hans bröst. Från Nasaret, dit han först begivit sig, hade han nu letat sig väg hit, följande spåren av den han sökte. Och överallt där han gick fram, hade ryktet om den nye profeten omgivit honom som med en trollkrets, i vilken han kände sig allt fastare slutas, det hade fyllt luften som han andades, och ingjutit sin feberaktiga överspänning i hans blod. Han hade icke mera känt hunger och törst eller trötthet, han hade endast längtat mot den framtid, som var som ett bländande skimmer för hans ögon, mot den stund, då han åter skulle se den underbare mannen.

Se honom blott, – endast se honom, – det var allt som han kunde tänka sig; vad därefter skulle hända, det vågade han icke ens ana.

Så hade han kommit hit till Kafarnaum, profetens älsklingsstad, där ryktet förmälde att han nu vistades. Men då, när han äntligen stod vid målet, lade sig som en tyngd över hans bröst. Han såg sig omkring och för första gången fick han ögon för denna natur, som omgav honom, så olik hans egen födelsebygd. Ljus och leende, som den var, gjorde den honom dock beklämd till sinnes, väckte hos honom känslan av något olycksbådande. Det var då här han skulle återse honom, den man, vars bild alltid stått för honom med öknens nattliga ödslighet till ram! Och då inträffade det, att han för första gången icke kunde frammana hans bild för sin tanke, han ansträngde sig, försökte frigöra sig från alla yttre intryck, koncentrera hela sitt medvetande i minnet, – förgäves, den flydde honom, ville icke forma sig till något helt, med bestämda konturer, och slutligen försvann den alldeles, liksom utplånad från hans själ.

Då greps han av ångest och tänkte åter: »Jag måste återse honom, endast se honom; blott det icke är för sent!« Varför det skulle vara för sent, det visste han icke, men den tanken antog dock hos honom allt större proportioner, samma fruktan uppfyllde honom som vid moderns dödsbädd, då han trodde, att hon skulle dö, innan han fått tala med henne, och han påskyndade åter sina steg, sökande sig ned mot dalsänkan, där Kafarnaums tak skymtade fram mellan trädkronorna.

Han hade icke gått långt, då hans blick fästes på en kvinna, som satt på ett klipputsprång på sidan om vägen, som han följde. Han såg icke hennes ansikte, som var vänt ifrån honom och dolt av händerna, mot vilka hon stödde det. Det tjocka, svarta håret hängde ned på hennes skuldror. Hon satt alldeles orörlig, med huvudet framåtböjt, som om hon betraktade något i fjärran.

Judas gick fram till henne, men hon tycktes icke höra hans steg. Han stannade bakom henne och lade handen på hennes skuldra.

»Hör, kvinna!« sade han.

Hon spratt till, vände hastigt sitt ansikte emot honom och sköt med en åtbörd av skygghet och motvilja bort hans hand, i det en rodnad spred sig ned åt hennes hals.

Det var ett ungt, vackert ansikte, men med tärda, nästan skarpa drag; den halvöppna munnen och de vidgade, något skälvande näsvingarna gåvo det ett egendomligt, sömngångaraktigt uttryck, som ännu mer förstärktes av den på samma gång brännande och beslöjade blicken från de stora, av mörka ringar omgivna ögonen. Det var en skum skiftning av sorg i dem och kinderna voro våta av tårar.

»Vad vill du mig?« sade hon häftigt och flyttade sig något bort ifrån honom.

Judas drog djupt efter andan.

»Kan du säga mig, var jag skall finna Jesus från Nasaret?«

Kvinnan såg på honom med vidgade ögon, i vilka glimtade ett ljus, som dock snart förbyttes till vrede.

»Jesus från Nasaret!« upprepade hon hånfullt. »Varför säger du icke även Josefs, timmermannens, son?« Och hon vände sig föraktligt ifrån honom. Men efter ett ögonblick betraktade hon honom åter, mönstrande och misstänksamt.

»Vad vill du honom? Du är icke härifrån!«

»Nej,« svarade Judas, »jag är från Kerioth.«

»Från Kerioth,« upprepade kvinnan, »ja, jag vet, – alltså icke från Jerusalem?«

»Nej, – varför tror du, att jag är från Jerusalem?«

»Från Jerusalem kommer intet gott!« mumlade kvinnan utan att svara på hans fråga. Hon försjönk åter i sig själv och gav icke vidare akt på honom. Det var något förvirrat i hela hennes väsende, som gjorde Judas tveksam om huruvida hon

var vid sitt fulla förstånd; men på samma gång kände han sig dragen till henne av en dunkel frändskap, och önskade vinna hennes förtroende.

»Jag vill honom intet ont, om det är det du fruktar,« sade han tveksamt och med en pinsam känsla av hur matt orden klingade mot vad han velat säga.

Kvinnan skakade på huvudet.

»Jag fruktar intet!«, mumlade hon. Och plötsligt såg hon upp med en glänsande blick och upprepade högt: »Förstår du, – jag fruktar intet, – intet!«

Åter kände Judas sig fängslad av detta underbara, som med profetens namn alltid trädde honom till mötes. Han gick kvinnan ett steg närmare och frågade ivrigt:

»Du känner honom! Säg mig, var jag skall finna honom!«

Ett ögonblick kom åter det skygga uttrycket i kvinnans ögon, men vid en blick på Judas' ansikte tycktes hon vinna förtroende för honom. Hon nickade, sträckte ut handen och pekade ned åt dalen.

»Han är där!« sade hon sakta.

Judas följde bävande med ögonen riktningen av hennes finger. Men han såg intet, – där var endast sjön och trädens täta kronor.

»Var?« sade han. »Jag ser honom icke.«

»Du ser icke!« Hon såg förvirrat på honom. »Nej, du ser icke, – men jag, – jag säger dig, han är där, – sök, så skall du finna honom!«

Judas stod en stund tvekande, så frågade han och hans röst blev nästan mild:

»Om du känner honom, – varför är du då icke hos honom?«

Kvinnan svarade, utan att se upp:

»Ännu behöver han mig icke, – och jag är icke värdig att ständigt vara honom nära. Men jag är hos honom, – jag vakar – jag vakar!«

»Hotar honom då någon fara?« frågade Judas.

Kvinnan svarade som förut:

»Det onda ligger alltid på lur, och ingen vet, när det kommer. Därför är det bäst att vaka!«

Judas såg förundrad på henne. Men hon hade återtagit sin förra ställning, och hennes ansikte var vänt ifrån honom. Han väntade en stund under tystnad, men då hon icke rörde sig, gick han långsamt därifrån.

Men då han tagit några steg, hörde han hennes röst, stannade åter och såg sig tillbaka.

Hon hade rest sig upp; hennes gestalt var liten och späd, men präglad av ett omedvetet, stolt behag. Hon förde händerna över sina kinder och sträckte så fram dem mot honom. Hennes blickar voro fästade på honom, med en stel, mörk blick, som om hon icke såge honom.

»Då du finner honom,« sade hon, »så säg honom, att du sett mig gråta. Men säg honom icke varför!« tillade hon med ett egendomligt leende, »nej, säg honom icke varför!«

Så lät hon händerna sjunka och fortsatte häftigt och otåligt:

»Gå nu, – lämna mig, hör du!«

Och hon vinkade befallande åt honom med handen.

Judas vände sig bort och fortsatte sin väg. »Hon är säkert en besatt!« tänkte han, och han grubblade över hennes ord, i vilka han dock tyckte att det måste ligga en dunkel mening, och förföljdes av hennes leende, då hon sade: »men säg honom icke varför!« Vad menade hon med det? Vad dock allt var sällsamt! Och hur kom det sig, att han aldrig förr mött något av detta sällsamma i livet, – eller hade han icke sett det förr, hade han nu först fått ögonen öppnade därför? Han förlorade sig i ett tomt grubbel, under det han halvt omedvetet gick i den riktning, kvinnan hade anvisat honom.

Då kände han någon lätt röra vid sin arm. Han såg sig om, – det var kvinnan, som gått efter honom och hunnit upp honom

utan att han hört hennes steg. Hela hennes väsende var nu mycket lugnare och hennes blick hade icke det förra förvirrade uttrycket.

»Nej, gå icke dit åt,« sade hon, »vänta – jag skall säga dig, var du skall finna honom. Gå ned till Kafarnaum, fråga där efter Simons, fiskarens hus, och vänta där, – han kommer dit ännu i kväll. Minns du, vad jag säger dig, – Simons, fiskarens hus, – du skall lätt finna det! Gör som jag säger dig, – och frukta icke! Farväl!«

Hon nickade åt honom med ett leende, i vilket en förgången tjuskraft ett ögonblick glimtade fram, och gick så hastigt ifrån honom i samma riktning, som han nyss gått. Snart var hon försvunnen mellan träden.

Judas såg tankfull efter henne.

* * *

Simons hus låg i utkanten av staden med en rymlig, trädbevuxen gård omkring och med utsikt över sjön.

På aftonen samma dag var här på gården en skara män och kvinnor samlad; de sutto i skilda grupper i gräset och intogo sin aftonmåltid, samtalande med låg, dämpad röst, liksom fruktade de att störa någon. Deras yttre var i allmänhet ringa och oansenligt, men alla ansikten buro en egendomlig prägel av spänning och högtidlig förbidan. Solstrålarna föllo snett genom trädkronorna och lekte på gräsmattan, ty solen stod nu lågt på himmelen, som i väster började antaga en gyllene färg.

Men inne i huset satt Jesus själv till bords med några av sina lärjungar. Vid hans högra sida satt värden i huset, Simon, eller Petrus, såsom Jesus brukade kalla honom. Det var en liten, bredaxlad man med ett ansikte, som i första ögonblicket syntes fult och obetydligt, men som snart vann genom det kraftfulla, förståndiga uttrycket, och den trofasta, öppna blicken. Och då

han såg på Jesus, blev det nästan vackert genom den manliga hängivenhet och tillit, som lyste därur.

Bredvid honom satt hans broder Andreas, vars drag väl påminde om broderns men saknade det uttryck av inre ro och jämvikt, som präglade dessa. Hans ansikte var tärt och magert, med ovårdat hår och skägg och något oroligt, sökande i blicken. Han var den som först erkänt Jesus som Messias, och som till honom fört brodern och några andra av de första lärjungarna. Det oaktat intog han bland dessa icke något framstående rum. Hans sinne var mäktigt av en ögonblicklig hänförelse, som instinktlikt förde honom till sanningen, – så hade han först varit en lidelsefull anhängare av Johannes Döparen, men övergivit honom för Jesu skull, i vilken han anat en större, mäktigare ande; – men det saknade den fasthet och myndighet, som gjort brodern till den erkänt främste bland lärjungarna.

Ytterligare trenne män sutto vid bordet. Den som satt närmast Jesus på andra sidan skilde sig något från de övriga i sätt och klädedräkt och tycktes tillhöra en annan samhällsklass; han hade ett fint, vekt ansikte med ett drömmande drag över ögonen; det var Nathanael, också en av dem, som först följt Jesus.

Bredvid honom satt en lång, starkt byggd man med ett yvigt, rött hår och ett ljust, sorglöst ansikte; det var något av en hunds blinda tillgivenhet i den blick, som han oupphörligt fäste på Jesus, och då denne tilltalade honom log han, så att de vita tänderna syntes. Den femte slutligen var en helt ung man, nästan en yngling, vars drag röjde en viss likhet med Jesu egna, – en likhet, som kanske avsiktligt var förstärkt därigenom att han liksom denne bar håret långt, nedhängande på skuldrorna. Hans leende påminde i sin ungdomliga sorglöshet något om den rödhåriges, men i blicken var det något frånvarande, överspänt, som väl var ett uttryck av ungdomens obestämda, spirande drömliv, men som även låg djupare, ett frö, som ej var bestämt att blåsa bort för livets första, starka vindfläkt.

Det var de båda bröderna Jakob och Johannes, söner till fiskaren Zebedeus.

Simons hustru, en liten rödblommig kvinna, med ett av gästfrihet och välvilja skinande ansikte, passade upp dem och den yngste av hans trenne barn, en liten, tvärsäker pilt på fem år, stod bredvid fadern och betraktade med lugna, mönstrande blickar de främmande männen.

Jesus hade slutat sin måltid och satt och såg genom den öppna dörren ut på gården. Det tycktes vara något där som drog hans uppmärksamhet till sig, ty han avbröt sig mitt i samtalet och hans blick fick ett frånvarande, tankfullt uttryck.

Även de andra tystnade då och Simon följde riktningen av hans blick.

»Vem är den främmande mannen, som sitter där ute vid tröskeln?« frågade han sin hustru. »Jag såg honom även här, då vi kommo.«

Hustrun stannade bredvid honom, såg dit och svarade:

»Jag vet icke, vem det är, men han är visst långväga ifrån. Han kom hit för några timmar sedan och frågade, om det var ditt hus. Men han ville ej komma in, ej heller säga sitt ärende; se'n har jag hela tiden sett honom ströva kring huset.«

Jesus hade uppmärksamt lyssnat på hennes ord. Nu såg han åter dit bort, hans ansikte klarnade plötsligt och det glimtade till i hans ögon.

Simon gjorde en rörelse för att resa sig upp.

»Tillåter du, herre, att jag går och talar med mannen?«

Men Jesus lade hejdande sin hand på hans arm.

»Nej, – låt honom vara!«, sade han, »det är icke dig han söker!«

Och då han såg lärjungarnas blickar frågande riktade på sig, såg han sig om liksom sökande något att avleda samtalet. Hans ansikte hade ett ljust, lyckligt uttryck. Då föll hans blick på gossen, som stod bredvid Simon. Han drog fram honom och ställde honom mellan sina knän.

»Vad han är lik dig, Simon!« sade han, och i det han klappade den lille på kinden fortsatte han: »Är du också en liten klippa, – säg?«

Och han såg leende på Simon, som blev helt röd i ansiktet.

– – – –

Den främmande mannen därute var Judas. Han satt avskild från alla de andra, helt nära den öppna dörren, så att han kunde höra de innevarandes röster, stundom även urskilja deras ord. Men han satt vänd ifrån dem och såg icke en enda gång dit in.

Då han funnit Simons hus hade han länge oroligt vankat där omkring, i förbidan på att Jesus skulle komma, uppfylld av den enda tanken, att han nu skulle återse honom. Slutligen, efter flera timmars väntan, såg han en skara långt bort på vägen och hans blick fästes genast vid en av de främsta gestalterna, liksom dragen av en magnetisk makt. Det var han, – han visste det, innan han ännu kunde urskilja anletsdragen. En känsla av lycka, så djup, så rik, som han aldrig förr erfarit, kom hans hjärta att klappa, och jagade blodet till huvudet. Hastigt, lydande en instinktlik maning, förenade han sig med en liten flock kvinnor och ålderstigna, som stodo väntande utanför Simons hus, ställde sig längst bort, så att han nästan doldes av de andra, medan han på samma gång tänkte: »han skall se mig, han skall känna igen mig, – och då …«, hans huvud svindlade.

Med skumma blickar såg han skaran närma sig, – han urskiljde icke längre tydligt Jesu gestalt. Ju närmare denne kom, dess mera overklig, drömlik syntes han honom. Han hade en känsla som om tusen brännande blickar voro fästade på honom, och ett ögonblick greps han av ett fegt begär att fly. Men på samma gång hade han ett dunkelt medvetande, att han stod där som utkorad till en lycka, oändligt mycket större än någon av dem, som omgåvo honom, ens fått förmåga att ana, att mellan honom och profeten fanns ett hemligt, sällsamt samband, som

ingen, ingen visste. Han var icke stolt däröver, endast skakad i sitt innersta väsende.

Skaran närmade sig allt mer, var snart så nära honom att han kunde höra deras röster. Då slöt han ögonen och väntade på det underbara, som nu skulle ske. En tid förflöt, som föreföll honom oändligt lång, han förnam som från fjärran sorlet av röster och ett svagt rassel i trädkronorna, som rördes av en vindfläkt; då betogs han på en gång av en vaknande ångest och han öppnade ögonen och såg sig omkring. Han var ensam, hela den övriga skaran hade gått in på gården, och han kunde icke längre upptäcka Jesu gestalt.

Det var som om han plötsligt blivit uppväckt ur en lycklig dröm, han hade en känsla, som om han fallit djupt från en höjd. Han uppfylldes av en djup sorgsenhet, blandad med förebrående bitterhet. Han tänkte: »jag skall gå till honom och säga: Herre, – det är jag, – känner du icke igen mig?« Han omfattade denna tanke med ivern hos den, som söker en tröst, och gick hastigt in på gården.

Men då han kommit till dörren stannade han, fattad av ett plötsligt missmod, och satte sig nära tröskeln, utan att ens kasta en blick dit in. Han hörde deras röster, men han försökte icke uppfatta vad de sade, undvek det snarare med en instinktlik motvilja; en gång förnam han ljudet av ett skratt, – och han uppfylldes av förundran och bitterhet. Detta var då verkligheten, det var då detta han längtat efter och väntat på! Han såg Jesu bild framför sig, såsom han sett honom den morgonen i öknen, då han sade: »minns, Judas, du skall icke hata!« – »Kanske hatar jag honom!« tänkte han, men orden klingade meningslöst för hans öra. »Nej,« tänkte han, »jag hatar honom icke, – men det hade varit bättre, att jag aldrig kommit hit.«

Han lät sina blickar irra över skaran omkring sig, och han undrade över det ljusa, lyckliga uttrycket i deras ansikten. »Vad glädas de då över?« tänkte han, halvt föraktfullt, halvt med bit-

ter saknad. Han såg trädens lummiga grenar och bergen, avtecknande sig i mjuka former mot himmelen, som glödde av återskenet från den sjunkna solen. Strömmar av varma, mogna dofter drogo genom luften och stego honom nästan berusande åt huvudet. Och han hade en pinande känsla av, att det låg ett djupt svalg mellan honom och allt det som omgav honom, han fann sig så främmande, så utstött och förkastad. Det kom något hårt i hans sinne, han reste sig upp och gick bort från huset.

Då han gick förbi en grupp av kvinnor, såg han bland dem även henne, som han talat med där uppe på berget. Han såg hastigt, full av blygsel, bort och påskyndade sina steg. »Jag vill bort härifrån, – bort!« tänkte han nästan med ångest.

I gårdsporten stod en man, försjunken i djupa tankar och med ett förstämt, plågat uttryck i sitt ansikte. Judas gick först förbi honom men stannade så och gick tillbaka.

»Vem är den kvinnan där?« frågade han häftigt.

Mannen for upp och såg frånvarande på honom.

»Vem menar du?«

Då han fått sikte på kvinnan, svarade han:

»Det är Maria, som kallas Magdalena, – vet du icke det?«

»Men vem är hon, – vad gör hon här?« fortsatte Judas som förut.

»Hon följer den som vi alla följa!« svarade mannen. »Hon har varit en synderska, men han har upprest henne, – hon har varit besatt av onda andar, men han har utdrivit dem.«

De sista orden uttalade han helt sakta och såg uppmärksamt, spörjande på Judas, liksom ängslig att se, vad verkan de skulle hava på honom.

Judas stod tyst en stund och frågade så ytterligare:

»Och vem är du?«

Mannen rätade upp sig och hans blick blev stolt och djärv.

»Jag är Tomas, en av mästarens lärjungar.«

Judas såg mörkt på honom, vände sig bort och gick. Han gick med långsamma, tunga steg, utan att se framför sig, utan att akta på vart han kom. Skenet på himmelen bleknade bort och det mörknade hastigt. I gårdarna blev det tyst och stilla, och dörrarna stängdes; han mötte endast en och annan försenad vandrare; han såg allt som i en dröm och gick ständigt framåt, liksom rörande sig utan egen vilja. Plötsligt stannade han, såg sig spanande omkring för att förvissa sig om, att han var ensam, och vände så tillbaka, dragen av en makt, som var starkare än han.

Han stannade icke förrän han åter stod utanför Simons hus. Även där var nu stilla, ingen fanns mer på gården, men dörren stod alltjämt halvöppen.

Han fästade sina blickar på den och stod orörlig, väntande. Men allt var tyst, icke ett blad rörde sig. Och med skälvande stämma mumlade han gång på gång:

»Han såg mig icke, – han såg mig icke!«

Då var det, som om något brast inom honom, och han lutade sig mot ett träd och grät.

Det var första gången så långt han kunde minnas tillbaka. Han grät länge och stormande, utan blygsel, utan kraft att hålla tårarna tillbaka, smärtan lindrades, och det blev lugnare i hans bröst.

Plötsligt spratt han till. Han hörde steg bakom sig, och en hand lades sakta på hans skuldra. Darrande vände han sig om. Bredvid honom stod Jesus och såg vänligt spörjande in i hans ansikte.

»Välkommen, Judas!« sade han. »Jag har väntat på dig.«

Judas såg på honom med vidgade blickar. Hans läppar rörde sig och han gjorde en famlande rörelse med händerna, i det han tog ett steg framåt. Så böjde han sig ned, fattade Jesu hand och kysste den lidelsefullt, i det han stammade:

»Herre, – jag älskar dig!«

10.

Så blev Judas en av Jesu lärjungar.

– – – –

Nu följde för honom en tid av lycka, en tid, under vilken hans sinne utan grubbel, utan tvivel vilade ut i den ro, som Jesu väsende spred omkring sig, och som meddelade sig åt alla dem, som omgåvo honom. Han hade ett befriande medvetande av att en annan, starkare, nu tagit hans öde i sina händer och ledde det fram mot ett ljust, skönt mål, och att hela hans egen uppgift blott var att följa, i blind tro och tillit. Det var honom, som om han förlorat all egen vilja, all förmåga att sträva efter något för sin egen skull, och han var lycklig däröver.

Så småningom blev han nu delaktig av mästarens lära, vilken han upptog utan att grubbla över den, utan att i själva verket ha något klart begrepp om den. Han satt i lärjungarnas krets och lyssnade liksom de till Jesu ord, han såg på honom och tänkte: »Ja, – det är sant, – allt är sant!« men vad det var, som var sant, skulle han icke hava kunnat förklara. Det var nästan blott ordens klang, icke deras mening, som tillfredsställde honom och gjorde hans sinne ljust och lätt, och han tröttnade icke att upprepa för sig själv: »Jag tror, – ja, jag tror!« utan att söka göra klart för sig, vad det var han trodde. I själva verket var läran för honom intet, personen allt.

Men om man frågat honom, vad det var i Jesu person, som utövade denna makt på honom, skulle han icke hava kunnat svara därpå. Han visste blott, att då han någon gång var avlägsnad från honom, erfor han en obestämd ångest, en känsla av tomhet och nedslagenhet, och då trängde sig pinsamma minnen på honom, minnen av stunder, då han sett Jesus ägna sig åt dagens små omsorger och bestyr, och vilka han endast kunde undfly genom att frammana för sin tanke bilden av honom,

såsom han sett honom i öknen, – men att han blott behövde se honom åter, möta hans blick, för att de skulle försvinna, liksom bedrägliga moln, eller förvandlas till ljusa, skimrande solskyar.

Han såg dagarna glida förbi, fulla av solljus, av ljumma vindar, av trädens sus och vågornas sorl mot stranden, och han tänkte med undran på sitt förra liv: »Varför hade han arbetat, – vad var det, han velat, – vart hade han strävat?« Han visste det icke mera. På aftonen somnade han i trötthet, som efter en lycklig arbetsdag, på morgonen vaknade han i ett glatt medvetande av styrkt kraft, och dock befann sig så väl hans kropp som själ i en beständig vila.

Till de övriga lärjungarna kom han icke i något närmare förhållande. Han hade kommit till dem som en främling, och en främling förblev han för dem. Var det därför att han icke var en galilé som de, eller låg orsaken djupare? Han grubblade stundom däröver, ty han kände det bittert, att alla hans försök att närma sig dem studsade tillbaka mot ett dolt, men oövervinneligt misstroende. Det var i synnerhet en av dem, till vilken han denna tid kände sig dragen, icke så mycket av sympati som av ett dunkelt behov av stöd. Det var Simon Petrus, och ehuru denne bemötte honom, om icke med köld, dock med en knapp, motsträvig vänlighet, lät han icke stöta sig tillbaka, utan höll sig alltid i hans närhet, med ett svagt hopp att slutligen, genom tålmodig väntan, vinna hans förtroende. För en annan av lärjungarna, Tomas, densamme med vilken han talat på gården, erfor han däremot en honom själv oförklarlig motvilja, som närmade sig till fruktan. Och dock var denne den ende, som självvilligt kommit honom till mötes och visat honom en oskrymtad vänlighet. I hans väsende låg det något undseende, nästan blygt, och i hans lättrörliga, uttrycksfulla ansikte, som berättade allt vad som försiggick inom honom, fanns intet som kunde uppväcka misstroende. Det oaktat undvek Judas honom instinktlikt, men i smyg iakttog han honom med en hemlig

nyfikenhet, han såg hur Jesus ofta talade långa stunder med honom ensam, och då plågades han av den tanken: »Vad är det de tala om?«

Jesus själv tycktes icke göra någon skillnad mellan Judas och de övriga lärjungarna; hans yttre sätt var detsamma mot honom som mot de andra. Och dock kände denne, att det fanns en sådan skillnad. Det var honom, som om Jesu blick icke hade samma uttryck, då den fästes på honom, som då den vilade på de andra lärjungarna, som om det då i den fanns något på samma gång varmare och djupare och mindre klart, som om hans väsende gentemot honom röjde medvetandet av ett hemligt samband dem emellan, från vilket de andra voro uteslutna. Han talade sällan enskilt med honom, visade honom icke något särskilt förtroende, såsom fallet var med Petrus och även Jacob och Johannes, men likväl kände Judas sig icke förbigången, erfor ingen avund mot dem. Ett vänligt ord, en plötslig blick höll honom skadeslös för allt detta och uppfyllde honom med glädje, men även med en obestämd, ännu halvt slumrande oro. Det var honom stundom, som om Jesus väntade något av honom.

Och samma känsla ingav honom även en annan av dem, i vilkas närhet han dagligen vistades. Det var Maria Magdalena. Han hade icke talat med henne alltsedan den dagen uppå berget. Även henne undvek han, men icke av samma orsak som han undvek Tomas. Det var icke fruktan, ej heller motvilja, som hon ingav honom, det var en känsla av hemligt frändskap, förenad med en ofrivillig skygghet. Han tänkte: »Varför skulle jag tala med henne, varför vara henne nära, – vi förstå ändå varandra.« Ofta mindes han hennes dunkla hänsyftning på en fara, som hotade Jesus, och då kände han ännu starkare detta föreningsband dem emellan, och då fann han en likhet i det förhållande, vari de båda stodo till denne. Han undrade vad dessa ord kunde innebära, utan att likväl vilja ha förklaring

därpå. Även de ord, hon yttrat då hon vänt sig mot honom och visat honom sina tårar, voro ofta i hans tankar, men förenade med en sällsam, kvävd smärta.

Liksom han gick hon ensam, och sällan såg han henne tala med de andra. Han trodde sig även förstå, att hon var honom tacksam för att han icke sökte närma sig henne; deras blickar möttes dock ofta, och då var hennes alltid vänlig och liksom uppmuntrande. Endast stundom var det den ingav honom en obestämd oro, liksom manade den honom till något, som han icke förstod, och stundom fann han i den ett överspänt uttryck, som gjorde honom beklämd över bröstet.

Så förgick en tid, och den hemliga motvilja, som de andra lärjungarna hyst för Judas, förmildrades och utplånades så småningom genom Jesu omärkliga inflytande och genom vanans makt. Han var nu fullständigt upptagen i deras lilla samfund, ja, han var en av de tolv som stodo Jesus närmast och som denne själv utsett till sina apostlar. Och han var alltjämt lycklig; blott ett var det som störde hans ro: denna känsla, som blev allt starkare, att det var något, som Jesus väntade av honom, och ofta frågade han sig med pinsam oro: »vad är det han väntar på, – min Gud, vad är det han väntar på?«

II.

Jesus och hans lärjungar hade denna tid vandrat omkring utmed Gennesarets strand. Nu återvände de till Kafarnaum, där Jesus såsom förr var Simons gäst.

En morgon, då Judas inträdde på gården till dennes hus, såg han där några främmande män, som väl voro honom fullkomligt obekanta, men vilkas åsyn likväl uppväckte hos honom en känsla av något redan upplevat. Deras dräkt var ytterst enkel,

nästan torftig, deras yttre ovårdat, och deras ansikten buro en prägel av sträng, inbunden sorg.

Några av lärjungarna voro även samlade där, de syntes upprörda och stodo i skilda grupper under viskande samspråk. Endast Andreas, Simons broder, stod ensam, och i hans ansikte var ett uttryck besläktat med de främmande männens. Judas vände sig till honom och frågade, vilka dessa var.

Utan att se upp från marken svarade Andreas:

»Det är lärjungar till Johannes Döparen.«

Och efter en stunds tystnad fortsatte han med dov stämma:

»Johannes är död!«

Det var med en känsla av obehag, som Judas hört Johannes' namn, det obehag, man erfar vid påminnelsen om något, som man trott för alltid begravet. Men vid dessa ord uppfylldes han i första ögonblicket av en hemlig glädje, och han såg undrande på Andreas. »Sörjde han över, att Johannes var död, – vem var väl Johannes att han skulle begråtas?« Men så oroade honom denna känsla, och med en ofrivillig motsägelse frågade han sig, varför han själv gladdes däröver.

»Är Johannes död?« upprepade han mekaniskt.

»Ja,« svarade Andreas som förut, »han är död, – mördad av Herodes, – mördad i fängelset!«

Det var något självanklagande, nästan ångerfullt i hans röst och i blicken, som han nu höjde från marken och ofrivilligt fäste på dörren till Simons hus. Men i detsamma gjorde han en rörelse, som om han velat rygga tillbaka men hejdat sig, lät blicken skyggt glida åt sidan och lämnade hastigt gården.

Judas såg förundrad efter honom. Detta uppförande oroade honom, han fattades av en olycksbådande aning.

»Johannes död!« tänkte han. »Vad betyder det?«

Han vände sig tankfull om. Då såg han Jesus stå på husets tröskel tillsamman med de båda bröderna Jakob och Johannes. Han såg sorgsen och betryckt ut, och blicken hade icke den

vanliga glansen. Det såg dock icke Judas, han såg endast, hur solen sken på hans ljusa klädning; ett ögonblick fästes hans uppmärksamhet på Jakob, som ivrigt yttrade något, i det han log, så att de vita tänderna blottades, men så såg han åter endast Jesu solbelysta gestalt, och han upprepade för sig själv, liksom om han sökte lösa en gåta:

»Är Johannes död?«

* * *

Några dagar därefter lämnade Jesus Kafarnaum och for över det galileiska havet till en öde trakt i närheten av staden Bethsaida. Hans lärjungar följde honom och även en stor skara folk, men han höll sig undan för dem och tillbragte långa stunder ensam bland bergen. Ingen visste vad som försiggick inom honom, och ingen vågade fråga honom, icke ens den annars frispråkige Simon; men det moln, som vilade på hans panna, kastade sin skugga även över lärjungeskaran.

En afton voro de lägrade kring en eld, som några herdar uppgjort på bergsluttningen. Ty ehuru de tidiga vårdagarna redan voro varma, tog den sjunkande solen värmen med sig, och nu hade dessutom i solnedgången en kylig vind blåst upp. Den stora, flammande brasan upplyste glimtvis de sittande eller liggande gestalterna, de i raggiga pälsar insvepta herdarna, vilka lågo försänkta i djup, bekymmerslös sömn, och lärjungarna, av vilka de flesta ännu sutto vakna, men tysta, var och en försjunken i sina egna tankar. Allt sedan middagen hade Jesus icke synts ibland dem; för en stund sedan hade Simon och Johannes gått bort för att söka honom, men återkommit utan att hava funnit honom. De sutto nu närmast elden för att värma sig.

Något borta från elden låg Jakob på rygg och stirrade in i himlen, där stjärnorna blänkte och gnistrade. Han var van att tillbringa även de kalla nätterna under bar himmel och för-

smådde den värme, som brasan gav. Med halvhög röst gnolade han på en sång, som han en gång lärt av en hellenisk flicka och som nu plötsligt kommit honom i minnet.

Bredvid honom satt Andreas, tätt insvept i sin mantel. Han tycktes frysa, men flyttade sig dock icke närmare elden. Stundom lyssnade han på Jakobs sång, men med synbar ansträngning att hålla sin uppmärksamhet fästad därpå. Han hade den plågsamma känslan av att en blick var envist riktad på honom; han försökte glömma det, men kunde det icke; slutligen vände han huvudet och mötte med ett vredgat ögonkast denna ihärdiga blick, som tycktes vilja läsa i hans inre.

Judas, – ty det var denne, som betraktat honom, – vände långsamt men utan skygghet bort sina ögon. Han satt ensam, utom de andres krets. Det var dock helt mekaniskt, som hans blick vilat på Andreas; nu först blev han själv medveten därom, och han undrade: »månne han tänker på Johannes som är död? Och varför söker han Jakobs sällskap, – i dessa dagar har jag ständigt sett dem tillsamman?«

»Och jag själv,« tänkte han vidare, »varför vända mina tankar ständigt tillbaka till Johannes? Johannes, som jag hade glömt. Är det kanske hans ande, som förföljer mig, därför att jag! …« Med en rysning avbröt han sin tankegång.

Alltsedan han kommit hit, till denna trakt, som i sin öde nakenhet påminde om Judéens bygd, hade han befunnit sig i en egendomlig sinnesstämning. Det var honom, som om han uppvaknat ur en dröm, men ännu icke kommit åter till verkligheten, svävande mellan dröm och vaka. Hans tankar voro tunga och grumliga och ofta skakades han av ofrivilliga rysningar.

Han hörde bräkandet av de i sin fålla instängda getterna, och med en dunkel känsla av avund betraktade han de sovande herdarna. Så såg han på lärjungarna och tänkte: »äro icke även de lyckliga?« I detsamma trängde sig minnet av den tid, som för-

flutit allt sedan han återfann Jesus, så sällsamt klart och levande på honom, och han förskräcktes däröver, ty det föresvävade honom, att detta var ett förebud till att den för alltid var förbi, och att nu ett annat skede började. Han såg sig omkring, och tänkte med ångest: »var är han då, – varför kommer han icke, – kanske skall jag aldrig få se honom mer!«

Denna tanke var honom så olidlig, att han steg upp med det beslutet att gå och uppsöka Jesus, och icke upphöra att söka förr, än han funnit honom.

Men då han gått några steg, stannade han plötsligt. Han urskilde i mörkret en gestalt, som kom gående emot honom. Det var en kvinna; fast han icke kunde se hennes anletsdrag, kände han henne strax, – det var Maria Magdalena.

»Hon har varit för att söka honom, kanske sett honom!« slog det honom strax, och utan att göra sig reda för varför, vände han om och lade sig åter på sin förra plats. En dov liknöjdhet sänkte sig över honom, han vände sig bort från elden, slöt ögonen och föll snart i sömn.

I sömnen hade han en egendomlig dröm: Det tycktes honom, att det var ett mörker vid hans sida, – han såg upp, och då såg han vid sitt huvud en hög, sällsam skepnad, vars skugga skymde ljuset för hans blickar. Den stod där orörlig, liksom i lugn förbidan, och såg på honom med en sorgsen maning; och dock var det ingen blick som trängde ur dessa ögon, det var ett seende mörker, – och hans ögon hängde motståndslöst fast vid dess gåtfulla djup.

Han vaknade helt plötsligt, – ett ögonblick svävade drömmen otydligt för honom, så försvann den spårlöst ur hans minne. »Maran har ridit mig,« tänkte han, och domnade åter bort ett ögonblick, för att så sätta sig upp, denna gång fullt vaken. Ett minne uppfyllde hans själ, minnet av den natt, han tillbragt i öknen samman med Jesus.

I öster började himmelen rodna, bebådande solens ankomst.

»Så var det även då, när jag vaknade!« tänkte han, och detta sammanträffande gjorde ett djupt intryck på honom. Han hade en känsla av, att denna dag förestod honom något avgörande.

Han lät sina blickar glida över skaran, som låg sovande kring den slocknade, svartnade elden. Där såg han Marias gestalt; även hon tycktes försänkt i djup sömn. Hans blickar dröjde en stund vid henne, – så såg han bort med en känsla, som om han tog avsked, och avlägsnade sig med långsamma steg.

Allt varmare steg rodnaden upp på den bidande himmelen och vid östra horisonten samlade sig lätta molndimmor, dragande mörkare purpurstreck över den genomskinliga luften. En matt dager spred sig över nejden, nattvinden lade sig, och hela naturen såg liksom undrande den kommande solen till möte.

Men Judas gick framåt med sänkta blickar, utan att akta på den inbrytande dagen. »Bara jag finner honom snart!« var hans enda tanke.

En hög bergstopp började glöda, så en och ännu en, ljuset gled ned från bergens sidor, allt längre och längre ned, – men nere i sin djupa kittel låg Gennesaret med ytan svart och blank och på andra sidan vilade ännu djup skugga över de lummiga dalsänkorna. Och så höjde sig solen, stor och röd, bland dimmorna, och hela landskapet låg i ett strålande, trolskt skimmer; men dimmorna försvunno, det första ögonblickets förtrollning vek, även det, och det var öknen som låg där runt omkring, dyster och ödslig, i dagens nyktra ljus.

Då först såg Judas upp; denna ödslighet verkade välgörande på hans sinne, styrkande på ett uppsåt, som låg ruvande i hans bröst. Och då varseblev han plötsligt, ej långt ifrån sig, Jesu gestalt och stannade, oavvänt betraktande honom.

Han stod på höjden av en kulle, han torkade sin panna, hans gestalt var något böjd och han lutade sig tungt mot sin stav, liksom vore han utmattad av en mödosam vandring. Han såg ut

över Gennesaret och landet på andra sidan, så småningom rätade hans gestalt upp sig och med spänstiga steg fortsatte han sin väg ned mot Judas.

Denna såg honom komma, väntande, men utan någon oro. Han befann sig i en egendomligt klarsynt, känslig sinnesstämning. I det första ögonblicket, då han fick syn på Jesus, hade det stått för honom, att det försiggått någon förändring med denne, att det icke längre var samme man, som han hittills följt och älskat. Detta intryck försvann dock så småningom, allt efter som Jesus närmade sig, och i stället blev det klart för honom, att det var hans egna känslor, som förändrats, icke längre var så ljusa, så lyckliga som förr, men djupare, innerligare. Han såg maningen i Jesu blickar och tyckte, att han nu förstod den.

Jesus hade nu varseblivit honom och vinkade honom fram till sig. Han såg blek och trött ut, men det var med ett glatt och ljust leende han såg Judas närma sig.

»Se Judas!« sade han. »Så tidigt vaken, – varför sover du icke?«

Judas såg på honom och svarade:

»Herre, varför sover icke du?« Han såg en skugga flyga över Jesu ansikte och fortsatte hastigt, blygandes över sin djärvhet: »Vi hava väntat länge på dig! Varför har du icke varit hos oss?«

Jesus hade under detta fortsatt sin väg, följd av Judas. Nu stannade han och såg forskande, under tystnad på Judas, liksom övervägande sitt svar.

Då erfor denne en plötslig smärta, det var honom som stod något skiljande dem emellan. Och i ett plötsligt utbrott föll han ned för Jesus och fattade med båda händerna i hans mantel, liksom ville han fasthålla honom.

»Herre,« utbrast han, »jag älskar dig, och jag kan intet göra för dig! Allt sedan den första stunden jag såg dig, har jag älskat dig, – du vet icke vad jag led under den tid, jag var skild ifrån

dig, du var ständigt i mina tankar och jag hade ingen ro förrän jag åter funnit dig!«

Jesus fattade hans händer och reste upp honom.

»Vad menar du?« sade han. »Jag har icke tänkt skilja dig från mig!«

Judas fortsatte häftigt, stammande:

»Men jag vill göra något för dig! Jag vet, att du har väntat det, – jag har sett det i dina ögon. Svara mig då, – upplys mig! Mitt tillhör dig, – tag det, herre, tag det!«

Hans kropp skälvde av rörelse och han dolde snyftande ansiktet i sina händer.

»Jag har tagit ditt liv, Judas,« svarade Jesus milt. »Dock icke som du menar det. Vad skulle du kunna göra för mig, – giv din tro och kärlek för min sak, och du har givit mig allt. Allt vad du gör av kärlek, det har du gjort för mig.«

Judas stod med sänkt huvud framför honom. Det arbetade våldsamt inom honom, arbetade med känslor och tankar, för vilka han icke kunde finna ord och uttryck. Han kunde endast envist upprepa:

»Nej, herre, det är dig jag älskar, – endast dig, – det är endast för dig jag vill göra det!«

Han var tyst en stund och sade så:

»Jag ville, att någon fara hotade dig, så att jag skulle få ge mitt liv för dig!«

Jesus log, ett egendomligt leende.

»Måhända,« svarade han, »kan det bliva så! Men till dess skall du icke försmå lyckan, – den som föraktar glädjen, har icke kraft att möta sorgen. Och vi skola alla behöva kraft, – låtom oss därför glädjas, medan tid är.«

Han såg bort mot Gennesaret, som nu låg där med glittrande vågor, det ryckte smärtsamt kring hans mun och han återtog:

»Kom, vi skola återvända till Kafarnaum.«

Vid detta namn ryckte Judas till och hans blick förmörkades.

»Till Kafarnaum!« upprepade han tonlöst.

Jesus såg på honom, som om han förstått hans tanke.

»Ja,« svarade han, »fruktar du för det?«

Men Judas sänkte sin blick, bävande för mästarens makt att läsa i hans inre.

Ty han fruktade för att återvända till Kafarnaum. Varför, det visste han icke, blott att han fruktade därför.

Och i dyster tystnad, uppfylld av oroliga aningar, följde han Jesus.

12.

På aftonen samma dag, då de voro stadda på vandring till Gennesaret, stannade Jesus plötsligt och vände sig till sina lärjungar.

»Vem säger folket mig vara?« frågade han dem.

De svarade:

»Några säga dig vara Johannes, som uppstått från de döda, – andra säga att du är Elias, – andra åter Jeremias eller någon annan av profeterna.«

Jesus stod tyst en stund, så frågade han, dröjande, nästan tveksamt:

»Och vem tron I mig vara?«

Lärjungarna såg på varandra, men ingen svarade. Den tanke, som låg på djupet av allas sinnen, som, omgestaltad efter deras skilda lynnen, önskningar och drömmar, dock var det gemensamma band, som fäste dem alla vid Jesus, som hos några var ett fantasiens och hänförelsens söndagsbarn, hos andra den dyrköpta frukten av långa tiders kamp och sökande, hos andra åter en tillflykt undan tvivel och missmod, den trädde nu fram

för dem som svaret på hans fråga – och dock fruktade de för att uttala den, giva den liv och verklighet i ordet. De kände alla, att det svar, de nu gåvo, skulle bliva avgörande för hela deras liv, de nedtrycktes plötsligt av medvetandet om det fruktansvärda allvar, som låg på botten av det, som för de flesta av dem hittills blott varit en ljus, lycklig dröm.

Jesus såg på dem, hans blickar gingo från den ene till den andre, uttrycket i hans ansikte blev spänt, nästan ångestfullt.

Då såg Simon upp på honom och svarade:

»Herre, – vi tro, att du är Kristus, Guds son.«

Jesus mötte hans blick med en, i vilken låg en sällsam blandning av mänsklig överlägsenhet och tacksamhet, han sträckte fram handen emot honom och sade:

»Petrus – –!«

Så avbröt han sig tvärt, vände sig bort och fortsatte tankfull sin väg.

* * *

Men Simons svar slog som en blixt ned i Judas' sinne. Det var första gången han från denna krets hörde den tanke i klara ord uttalas, som låg på djupet av hans sinne, då han uppsökte Jesus, men som sedan under sammanvaron med honom trätt i bakgrunden som något oväsentligt, förlorat i vikt och klarhet. Jesus hade i hans sinne utträngt Kristus, människan hade utträngt guden; men nu hade han en känsla av, att det, som hittills burit hans sinne uppe, icke längre hade makt därtill, utan brast under honom. Han undrade själv varför det var så, och från vilken stund. »Är det sedan jag fick veta Johannes' död?« tänkte han. »Men varför skulle det vara det?« Han kunde icke reda det, men han upprepade för sig själv utan att veta, att han högt uttalade sin tanke:

»Ja, – han är Kristus, Guds son.«

Då hörde han bakom sig en röst, som sade, lågt, nästan viskande.

»Och dock är han son till Josef och Maria, som jag båda känner!«

Judas såg åt sidan, intagen av förundran, – dessa ord ljödo så sällsamt i hans öra.

Bredvid honom gick Tomas, försjunken i tankar; uttrycket i hans ansikte var det samma, som då Judas första gången talade med honom på Simons gård. Även han tycktes utan att vara medveten därom hava givit ord åt sin tanke, ty då han kände Judas' blick vila på sig, såg han förskräckt upp och rodnade av blygsel, i det han drog sig några steg tillbaka.

Judas vände hastigt bort sin blick och fortsatte sin väg. Men dessa ord ljödo alltjämt i hans öron och uppfyllde honom med förundran. Den instinktlika fruktan, som Tomas förr ingivit honom, fanns icke längre, endast ett häftigt, pinande begär att veta, vad som försiggick inom denne man, lära känna de tankar, som han gick och ruvade på.

Han stannade plötsligt, vände sig till Tomas, och frågade:

»Tror du då icke, att han är Guds son?«

Tomas ryckte till och såg skyggt och ovisst på honom. Men så småningom återtog hans ansikte sitt vanliga öppna, förtroendefulla uttryck. Judas hade från första stunden ingivit honom en känsla av sympati, kanske förenad med en förhoppning om att deras sinnen och deras öden voro besläktade; han hade trott sig icke hos denne behöva frukta den överlägsenhet och det förakt för hans svaghet, som han misstänkte hos de övriga lärjungarna, och det hade därför smärtat honom att se sig tillbakastött och undviken. Därför grep han nu med iver det tillfälle, som yppade sig, att öppna sitt hjärta och kanske förvärva sig en vän och en förtrogen. Han svarade:

»Men hur kan jag väl tro det, då jag själv har sett hans moder, – med dessa mina egna ögon har jag sett henne. Och hur

kan han väl vara Guds son, om han är Marias son? Jag vill tro, – jag vill det, – åh, jag skulle med glädje ge mitt liv för att slippa tvivla, – men jag kan inte, – jag kan inte!«

Han talade ivrigt, med häftiga åtbörder och hela tiden höll han sina barnsliga, klara ögon fästade på Judas' ansikte.

Denne lyssnade uppmärksamt, och då Tomas tystnade, frågade han ytterligare, alltjämt uppfylld av samma oroliga, plågsamma begär att utforska hans inre:

»Och likväl är du en av hans lärjungar?«

Tomas såg bedjande upp på honom.

»Ja, – finner du det orätt? Jag fruktade det! Ibland tänker jag det själv, – jag tänker att jag borde lämna honom och icke stjäla en lycka som jag icke är värdig. Men jag kan icke lämna honom, – vid Gud, jag kan det icke! Åh – jag är en olycklig människa, – varför är jag skapad så, som jag är, – varför kan jag icke tro, då jag vill det. Men detta underbara, detta som jag icke kan förstå, det plågar mig, – det förföljer mig, – det tar all ro och frid från mig. Jag söker tvinga mig till att säga: det är sant, – men något inom mig svarar: nej, – icke förrän jag med egna ögon sett det, vill jag tro det! Och mycket sällsamt har jag sett, och dock tvivlar jag var gång på nytt. Då tycker jag stundom, att jag förstår, att min plats icke är här, att det vore bättre för mig att åter bliva, vad jag var förr, – fiskare helt rätt och slätt, – ty det förstår jag, och där finns intet varuppå jag kan tvivla.«

Han såg bort med ett sorgset leende. Då han åter vände sitt ansikte mot Judas, hade det dock ljusnat.

»Men ibland är det något som säger mig, att jag kanske dock icke är alldeles ovärdig, – och han har icke heller förskjutit mig!« fortsatte han sakta.

Judas såg träffad på honom.

»Vet han det?« frågade han dröjande.

»Ja,« svarade Tomas, utan att längre se på honom, försjunken i sig själv, »han vet allt. Och han vredgas icke på mig, kan

du förstå det? Jag har sett honom vredgas på andra för deras tvivel och otro och hört honom bestraffa dem med ord som kom mig att bäva. Men icke på mig, – det är sällsamt, – icke på mig!«

Han gick tyst en stund och fortsatte så:

»Jag frågade honom en gång, varför han icke vredgades på mig, och bad honom att icke skona mig. Då log han endast och svarade: 'Du är ett barn, Tomas, och på barnen vredgas jag icke'. Och så tillade han: 'du är mig kär, Tomas, för ditt tvivels skull, – liksom Johannes är det för sin tros skull'. Jag förstår det icke, men så sade han, – och hur skulle jag då kunna lämna honom!«

Han tystnade och icke heller Judas upptog samtalet på nytt. Han tänkte: »Varför har han sagt mig, just mig detta, – och varför har jag intet att säga honom? Vad skulle jag väl kunna säga honom, – hur förklara honom, vad det är som nedtrycker mig. Jag vet det ju icke själv.«

»Tvivlar jag liksom han?« frågade han sig oroligt. Men en röst inom honom svarade: »Nej, jag tvivlar icke, – jag tror att han är Kristus, Guds son!«

Han hade, utan att våga erkänna det för sig själv, fruktat att finna ett samband mellan Tomas' tankar och sina egna; men han fann intet, det var intet i dennes ord som berörde honom. Och dock var det honom, som om denne, där han gick med sina tvivel och självanklagelser, var lyckligare än han.

Under tystnad hunno de upp den övriga skaran.

Kvällssolen brände hett och kastade sina sneda strålar rätt i deras ansikten. Men de hade nu närmat sig stranden och landskapet blev mindre bart och ödsligt; här och där kastade en liten dunge träd skugga på marken. Under en sådan dunge satte de sig att vila.

Det förgick en stund, utan att någon talade. Jesus var tankfull och hans väsende förrådde att det var tunga, smärtsamma tan-

kar, som upptogo honom. Plötsligt vände han sig till Simon och frågade:

»Petrus, vad tänker du på?«

Simon såg upp och svarade, utan att synas överraskad av frågan; ty det hände stundom, att mästaren helt oförberett frågade dem så.

»Jag tänker på, varför du höll dig fjärran från oss i går i öknen.«

Jesus nickade, liksom bekräftande, såg på lärjungarna och sade så:

»Ännu en tid, och jag skall kanske vara mera fjärran från er än i går.«

Petrus såg förskräckt och tvivlande på honom, men Johannes utbrast:

»Vad menar du, herre, – varför skulle du vara fjärran från oss! Tro icke det, – där du är, skall jag också vara!«

Jesus skakade sorgset på huvudet, och såg åter på Simon.

»Tron I väl, att människosonen skall gå fri för det släkte, vars vana är att stena sina profeter. Johannes stodo de efter livet, och de veta väl att av mig hava de mer att frukta. Eller menen I, att jag är ringare än Johannes?«

Lärjungarna sågo spörjande och förskräckta på honom. Men Johannes utbrast åter:

»Herre, du menar …«

Då såg Jesus upp med en egendomligt glänsande blick och sade tungt:

»Att jag skall dö!«

Lärjungarna sutto bleka och tysta. Men Simon gick slutligen fram till honom och sade förebrående:

»Herre, vad är detta för ett tal? Är det prästerna du menar, som skola döda dig! Vad har du med dem att göra, – vad behöver du korsa deras väg? Stanna hos oss, – här skall ingen göra dig något ont, och hotar någon dig, skola vi försvara dig!«

Då vände Jesus sig om och såg på Simon med en blick, som denne aldrig sedan glömde.

»Gå ifrån mig, satan!« sade han sakta. Simon ryggade tillbaka och alla stodo slagna av häpnad. Men Jesus vände sig åter bort och fortsatte sin väg. De följde honom på något avstånd, bleka och undrande.

Judas hade hört det allt, men som i en dröm, utan att ordens mening fäste sig i hans sinne. Han såg åter på Tomas, som alltjämt gick bredvid honom. Även denne var blek och allvarlig, men hans ansikte hade icke längre det förra, plågade uttrycket, det bar en prägel av mod och djärvhet, som nästan hade ett skimmer av glädje.

Och Judas tänkte åter med ett stygn av avund :

»Ja, – han är lyckligare än jag!«

13.

Men i landet Gennesaret stod våren redan i sitt fulla flor och log mot den från öknen återvändande skaran, liksom ville den förjaga alla bekymmer ur deras hjärtan. Då blev Jesus åter ljus och mild, och i lärjungarnas sinnen fördunklades så småningom minnet av det, som tilldragit sig i öknen.

Endast Maria Magdalena gick alltjämt sorgsen och dyster, liksom ett förebud om stundande olycka, och lärjungarna trodde att de onda andarna åter fått makt med henne; några sade sig hava varit vittne till häftiga utbrott av den sällsamma sjukdom, den själens yrsel, som Jesus ensam hade makt över. Ännu då hon var i hans närhet, syntes hon lugn, nästan lycklig, men det var tider, då hon tycktes frukta detta hans inflytande och höll sig fjärran från honom, strövande ensam omkring uppe bland bergen.

Men denna tid slöto sig de av lärjungarna, som kallades apostlarna, närmare samman än förr, förenade sinsemellan och med Jesus av en känsla av gemensamt ansvar och gemensam uppgift. Alla utom en: Judas; väl tillhörde han till det yttre deras krets, och om han också aldrig fullt vunnit deras förtroende, hade de dock vant sig vid att betrakta honom som en av de sina och aktat honom som en av mästarens utvalde. Men även detta förlorade han åter, och de började nära ett hemligt missnöje med Jesus, därför att han infört denne främling i deras lilla samfund. Vad hade han där att göra, vad hade mästaren för skäl att gynna honom, när hade han visat någon särskild iver, när gjort någon uppoffring för deras sak? frågade de sig. Till och med Tomas övergav honom, efter att åter hava blivit tillbakastött, och han gjorde det med en hemlig tillfredsställelse, som han icke ville tillstå för sig själv. Ty även han kände sig nu innesluten av det band, som förenade apostlarna, och den blygsel och stolthet, den inre försynthet, som förut hållit honom avlägsnad från dem, förlorade allt mer i skärpa och utplånades så småningom.

Det var sedan den korta vistelsen i öknen, som detta förhållande mellan Judas och de övriga apostlarna allt mera utvecklat sig. Han tycktes ej heller längre lida därav och gjorde intet för att ändra det. Tyst och sluten gick han ibland dem med ett hårt, stelnat uttryck i sitt ansikte, liksom hade han en mask däröver. Hans blick sökte icke mera Maria Magdalena; när hon någon gång var samman med dem, flydde han bort, och då Jesus forskande såg på honom, vände han bort sina ögon. Allt sedan de återkommit till Kafarnaum hade mästaren icke talat med honom; stundom tycktes han söka efter ett tillfälle därtill, men Judas undvek det skyggt. Han kände att Jesus var den ende, som såg, hur upprört och kämpande hans inre var under den stelnade ytan.

* * *

En afton hade Judas lämnat Kafarnaum, och strövade på måfå omkring utom staden. Då fann han sig plötsligt inne på samma väg, på vilken han första gången kommit till Kafarnaum. Han stod en stund tvekande om han skulle vända om eller fortsätta, men beslöt sig så för det senare. Med långsamma steg gick han vidare upp till höjden, varifrån han sett Gennesarets blåa yta famnad av de gröna sluttningarna och de av vattnet färgade klippstränderna. Han mindes den aningsfulla fruktan, som denna syn då ingivit honom, och han nickade dystert, liksom bekräftande, men såg icke upp utan gick med sänkt huvud vidare.

Något längre bort vek han av från vägen och stannade vid ett utsprång, som berget bildade, innan det brant stupade ned mot dalsänkan inunder. Det var samma plats, där han talat med Maria Magdalena.

Han såg sig omkring, spanande, liksom rädd för att bli sedd. Så satte han sig ned. Det tveksamma, oroliga uttrycket i hans ansikte förbyttes så småningom till ett hårt och utfordrande, som om han med berått mod trotsade en fara.

Då hörde han steg bakom sig och spratt upp, liksom överraskad under begåendet av ett brott. Han såg sig omkring, sökande en väg att fly, men det var för sent, och han stod stilla, med sänkta blickar, väntande att Jesus skulle hinna fram till honom. Ty det var Jesus, som kom.

Han såg tankfull och grubblande ut. Då han kommit fram till Judas, satte han sig ned på samma sten, varifrån denne rest sig. Hans blickar gledo halvt frånvarande över landskapet framför honom, endast stundom kastade han en hastig, forskande blick på Judas' ansikte. Så satt han en stund tyst, och han tycktes förgäta att han kommit dit i avsikt att tala med Judas.

Men denna tystnad var Judas förfärlig. »Han kommer för att anklaga och straffa mig!« tänkte han, »och sedan är allt förbi!« och vid denna tanke blev hans sinne hårt och bittert. »Men vad

väntar han då på, – varför börjar han icke?« Och för första gången såg han upp på Jesus med en skugga av trots i sina ögon.

Då vaknade denne upp ur sina tankar och sade:

»Kom och sätt dig här bredvid mig, – jag har länge velat tala med dig!«

Hans röst var mild och vänlig, fast något sorgsen, så olik vad Judas väntat sig, att hans hårdhet ögonblickligen smälte bort, och han greps av en häftig rörelse. Han stod orörlig och skakade endast på huvudet, ty han kände sig icke hava styrka att svara.

Jesus såg nu oavvänt och forskande på honom. Åter var han tyst en stund, så sade han plötsligt:

»Berätta mig något om ditt förflutna liv, Judas!«

Denne såg överraskad och frågande på honom. Hans rörelse lade sig så småningom, och de spända senorna i hans kropp slappades åter. Han stod först i ett mödosamt eftersinnande, som om han sökte fatta och forma ett minne, som undflydde honom, så skakade han åter på huvudet och svarade:

»Vad skulle jag berätta dig, herre, – det tyckes mig, att jag icke levat förr än jag såg dig!«

Jesus betraktade honom alltjämt oavvänt.

»Och likväl är du icke lycklig nu?« sade han.

Då började det våldsamt arbeta inom Judas, och slutligen brast han ut med lidelsefull häftighet.

»Herre, – varför är du icke som Johannes, – varför dröjer du här,« han såg sig omkring med en nästan hatfull blick, »du har ju själv sagt det, ditt rike är icke av denna världen, – varför går du icke till öknen, – jag ser, du älskar allt detta, – och dock har du sagt – du har sagt, att den som vill följa dig, han skall överge allt, – allt, – herre, varför går du icke härifrån, – långt bort, – om ock alla övergåvo dig, jag skall följa dig! … Herre, varför stannade du icke i öknen?« slutade han nästan i en snyftning.

Jesus hade först sett överraskad på honom, och ett par gång-

er upprepade han för sig själv: Johannes, – Johannes? Men så småningom lägrade sig ett drag av smärta och missmod över hans ansikte, och då Judas tystnat tog han sina blickar från honom och såg mörkt framför sig. Tyngdes han kanske av en aning om det svalg som hans lära i tusende sinom tusende sinnen skulle öppna mellan den jord de tillhörde och den himmel, som han öppnat för deras blickar, föll det en skugga av split och tvedräkt över hans ljusa, lyckliga dröm?

Han såg åter upp på Judas och då låg det nästan vrede i hans blick. Men i det samma slogs han av ett minne, minnet av denna natt i öknen, då han såg den tysta, oändliga skaran glida förbi sig i mörkret, böjd under sin osynliga börda, och han såg Judas däribland, hur han vände sitt ansikte emot honom och såg på honom. Och då försvann vreden ur hans blick.

Han reste sig upp och gick närmare Judas.

»Vad jag har lärt dig,« sade han, »att hata har jag aldrig lärt dig, – icke att hata detta livet och all dess skönhet.« Han såg ned i dalen inunder, och i det han lade den ena handen på Judas' skuldra, visade han honom med den andra dit ned. Hans röst darrade lätt, då han fortsatte: »Ser du, hur folket går hem från sitt arbete, – tror du icke de älska denna jord, som föder dem, – kan du se deras ansikten, – det är icke synd, som står skrivet däruppå, – de äro glada och förnöjsamma, fulla av tro och tillit. Sannerligen, – de äro Herrans utkorade folk! Varför går du så ensam, Judas, varför talar du icke med dem, – de skola lära dig mycket. Ser du hur solen lyser på Gennesaret där nere, och hur stilla och fridfullt allt är. Och detta vill du att jag skulle fly.« Det flög en skugga över hans ansikte och han strök sig över pannan som för att förjaga en plågsam tanke. »Nej, Judas, – allt detta, – bergen och ängarna, och luften och träden, ja gräset, som du trampar på, – allt detta skall du älska, då älskar du också mig rätt!«

Judas såg ned i dalen, men mörkret vek icke från hans blick-

ar. Han vände sig bort och sade, icke häftigt och lidelsefullt som förut, men tungt och envist:

»Herre, – jag älskar dig ensam, – endast dig, – intet annat än dig!«

Jesus tog bort sin hand från hans skuldra och åter kom det missmod i hans blick. Han var tyst en stund, så sade han med tungt allvar:

»Judas, – du tror icke på mig!«

Judas ryggade ett steg tillbaka och såg på honom med vidöppna, stirrande ögon. Men Jesus vände sig bort. Då föll hans blick på en kvinnogestalt, som stod orörlig på höjden ovanför dem. Han igenkände henne. Det var Maria Magdalena. Hon tycktes betrakta dem. En tanke slog honom, han tycktes överväga och sade så:

»Du går för ensam, Judas. Kom med mig, – där är Maria Magdalena, – jag vill att I skolen lära känna varandra.«

Judas såg förskräckt på honom och upprepade tonlöst:

»Maria Magdalena!«

»Ja, – även hon går ensam. Kom, jag vill att I skolen känna varandra.«

Judas såg alltjämt på honom, men hans förskräckelse förbyttes så småningom till förundran:

»Det vill du,« stammade han; så gjorde han en häftigt avvärjande åtbörd. »Nej, – jag går icke,« sa han hårt.

Jesus envisades icke mera. Han vände sig bort och gick några steg. Så stannade han åter och såg på Judas, som om han ville säga något, men skakade endast sorgset på huvudet och fortsatte sin väg uppåt höjden, där Maria Magdalena alltjämt stod.

Judas såg honom avlägsna sig med en växande ångest.

»Han går,« tänkte han, »utan att hjälpa mig! Varför hjälper han mig då icke? Eller kan han det icke? Alla andra kan han hjälpa, – men icke mig, – icke mig!«

* * *

Av allt vad Jesus sagt, var det endast ett, som slog rot i Judas' sinne, och det var orden: »Judas, du tror icke på mig!« De ljödo från denna stund ständigt i hans öron, förföljande honom med tvivel och frågor.

Han svarade: »Det är icke sant, – jag älskar honom ju, och hur skulle jag då icke tro på honom!« Men detta svar gav honom dock icke ro. Han kände att det dock fanns ett mörker, i vilket han fåfängt sökte bringa ljus, ett gnagande tvivel, som han fåfängt sökte döda.

Det, som han under detta samtal hade sagt Jesus, hade brustit ut ur djupet av hans hjärta, oklart, famlande, ångestfullt, som det rörde sig där. Den känsla, som band honom vid Jesus var lika stark som förut, kanske starkare, åtminstone häftigare, mera medveten; men den var icke längre en lycka, den var en plåga, en förtärande oro, full av självförebråelser, tvivel, oförstådda maningar. Den badade sig icke mera i solskenet, ljöd icke mera i samklang med fåglarnas sång, med suset i träden, med vågornas sorl, med naturens hela ofattliga melodi; allt detta som förr varit som ett avlägset ackompanjemang till det medvetande, som jublade inom honom, hade nu blivit fientliga, hotande makter, som löpte till storm med hans sinne och slogo harmonien i stycken. Han fruktade, och trodde sig hata denna natur, vars yppiga skönhet, nu slående ut i sommarens hela prakt, tyngde hans sinne som en mara; det var honom som om hans kärlek till Jesus överröstades av främmande, oförstådda röster, som om han gått vilse i ett obekant land, vars språk han icke förstod och vars liv han icke kunde leva, och det var öknen, den dystra, tomma öknen, som stod för honom som hans rätta hemland, den rätta jordmånen för hans vilja och strävande. Det var i öknen, som hans kärlek till Jesus skulle kunna slå ut i sin fulla blomst, närd av försakelser, gisslande och fasta, hatande livet och alla dess njutningar, och då han i ensamheten frammanade Jesu bild för sig, var det

öknen som omgav den, och vars mörka, dystra skönhet återspeglades ur dess drag.

Allt detta rörde sig dock ännu endast dunkelt och oklart inom honom, utan att han förstod varför det var så, och huru denna förändring inträtt hos honom. Då han tänkte tillbaka på den försvunna, lyckliga tiden, var det med en blandad känsla av förundran och hopplös saknad; han kunde icke fatta att det var han, som känt och levat så, men han längtade att åter kunna förinta sitt jag i denna dröm. Varför hade han vaknat, vad var det, som hade väckt honom? Stundom tänkte han: »det är Johannes, som hämnas på mig ur sin grav.«

Då inträffade något, som kastade ett plötsligt ljus över hans inre och gjorde striden i hans sinne fullt klar och medveten, en kamp mellan tvenne oförenliga makter.

Allt sedan lärjungarna bildat ett slutet, avskilt samfund, gjorde sig behovet allt mer gällande av att hava någon som sörjde för dess behov och hade den gemensamma kassan om hand. Hittills hade än den ena än den andra åtagit sig detta bestyr, men detta hade förorsakat tvister och misshälligheter. De kommo därför överens om, att en av dem för beständigt skulle erhålla detta uppdrag och de överlämnade åt Jesus att utse denne.

Till deras förundran och missnöje föll hans val på Judas. Åter skulle denne främling föredragas dem!

Men då Judas hörde sitt namn nämnas, greps han av en dödlig förskräckelse och såg med en ångestfull bön på Jesus. Då mötte han dennes allvarliga, uppmuntrande blick, och fattades av blygsel. »Han har själv velat det,« tänkte han och böjde sig med en bitter undergivenhet under sitt öde. Han förstod dunkelt, att det låg en djup mening därunder, att Jesus utsett just honom, och likväl trodde han ett ögonblick att han skulle kunna hata honom därför.

Men nu blev det klart för honom, varför hans frid och lycka var borta, – det var hans förflutna liv som reste sig ur glömskan och kämpade för att åter göra honom till sin.

SENARE DELEN.

I.

Då hösten är nära och dagarna bli kortare, då gripes naturen av en brännande längtan att ännu en gång slå ut i skönhet och prakt, då går det som en feber genom dess blod, safterna tränga sig fram och dricka ljuset och rodna och glöda, då bryter sommarens jämna, milda grönska ut i en sökande, famlande mångfald av heta, brännande färger, då står skogen i brand, skönare än någonsin, rikare än någonsin, men även sorgsnare än någonsin, ty under all denna skönhet ligger förgängelsens aning gömd. Och denna aning, den tär, stilla och omärkligt, och febern, som bränner de gulnande bladen, tär även den, och hösten skrider obevekligt framåt.

Så kommer det slutligen en dag med hög, blekblå himmel och sval, genomskinlig luft, och efter den dagen kommer det en natt med frost. Och då, i den kalla, tysta natten, kämpar naturen sin sista kamp, kämpar den med sin dödsfiende kölden. Men när morgonen kommer och solen stiger röd över horisonten och frosten glittrar på gräs och blad, då är kampen förbi, febern har brunnit ut och bladen falla, obevekligt, ett för ett.

* * *

Över Judalandet gick hösten fram. I Galiléen frossade den av sommarens hela överflöd, växlande i förstörelse och mognande; den mejade ner den sista resten av ängarnas blommor och lade fälten i dunkelgul prakt, lövade av de gröna dungarna och kom druvorna att glöda, gjorde fruktträdens grenar tunga och fyllde skördefolkets korgar; under de heta dagarna gledo molnens skuggor över Gennesarets blåa yta och över bergens skif-

tande sluttningar, på kvällarna, då solen sjönk, glödde de höga spetsarna som av en inre eld, men under nätterna svepte en kall vind fram över höjderna, kastade sig ner i dalarna, ven genom klyftorna, ruskade på de små byarna och beströdde sin väg med tusenden av fällda blad.

Då folket om morgonen gick ut till skörd, brände solen deras kinder, och de gladdes åt att det var höst, mognadens och lönens gyllene tid, men om de vaknade under natten och hörde vindens klagande låt där ute i mörkret, lade sig det medvetandet tungt över deras sinnen, att det var höst, förintelsens och slocknandets skumma tid, årets afton.

Men i Judéens hårda nejder visste man icke så mycket av hösten; där låg slätten i sin oföränderliga gråa dager, och där höjde sig Jerusalem i sin skimrande prakt, sin kalla, ofruktbara skönhet, som det växlande året gled maktlös förbi.

Endast på Oljeberget fann hösten ett fält för sin verksamhet, grönska att förtära och frukter att mogna och blad att fälla. Som en liten grönskande ö höjde det sig i stenhavet. Det var som om naturen, den sående gudinnan, skridande trött och missmodig fram över höjderna, tanklöst låtit handen sjunka ned i den uppskörtade manteln och kastat ut en handfull på sin väg. Sedan dess låg Oljeberget där och vittnade om gudinnans färd.

Där låg den lilla byn Betania och i närheten av den en lantgård, tillhörig en man, som kallades Simon den spetälske.

Det var afton, dagens arbete hade avslutats och huset syntes tomt och öde. Men på en bänk vid dess ena sida satt en ensam kvinna.

Hon var icke längre ung. Väl hade det rena, ädelt formade ansiktet ännu ungdomens mjuka, böjliga linjer, men det låg ett drag av allvar, av resignation däröver, detta dämpade skimmer, som de fallna ungdomsdrömmarna lämna efter sig. Skenet från den nedgående solen låg klart på hennes höga panna och skif-

tade i det slätt tillbakastrukna håret. Hon satt alldeles stilla, med slutna ögon, som om hon sov.

Den första frostnatten hade gått fram över nejden, men under dagens lopp hade luften åter blivit varm och mild, och nu, i aftonens stillhet, drog det nästan som en fläkt av vår genom rymden. Men i tystnaden förnams ett nästan ofattligt ljud, ett hemlighetsfullt rasslande, små, bortdöende suckar, liksom en klagan från osynliga väsenden, som svävade kring i rymden, – det var bladen som lossnade och föllo inne i dunklet mellan stammarna.

Plötsligt ryckte kvinnan till och såg upp. I samma ögonblick betogs hon, så häftigt, så överväldigande av höstens hela sorg. Hon hade sett den skrida fram dag för dag, steg för steg hade hon följt den på dess härjningståg, och hon hade tänkt, många gånger hade hon tänkt och sagt: »nu är det höst igen!« Och likväl var det som om hon nu först, i detta ögonblick, verkligen förstått, att det var höst, oåterkalleligt utan återvändo.

En egendomlig känsla uppfyllde henne, det välkända landskapet föreföll henne i detta ögonblick så underligt främmande, hon tyckte, att rymden, som öppnade sig mellan de glesnande grenarna, blivit större, vidare, och såg på henne med en frågande, gåtfull blick. Hon undrade över denna fråga, hon var icke säker på om hon förstod den, men hon kände, nästan med ångest, att om hon också gjorde det, hade hon intet svar att giva.

Och alldeles försjunken i sig själv satt hon och stirrade ut i kvällen, och hennes blick följde mekaniskt ett vissnat blad, som långsamt sjönk ner genom luften. Det föreföll henne så sorgligt, så förfärligt sorgligt, detta fallande blad, att hon var nära att brista i gråt.

Hon tvang sig att fästa sin blick på en liten skara, som drog fram på vägen, vilken följde bergets sluttning åt. Främst gick en ung flicka, med snabba, otåliga steg, nyfiket seende sig omkring.

Hon tänkte med en bitter känsla av avund:

»Hon skall till Jerusalem, – kanske för första gången. Vad hon är glad och lycklig! Säkert är hon icke mer än sjutton år! Sjutton år! Ja, Jerusalem, det är hennes enda mål, enda tanke! Och jag! …«

Vid denna tanke greps hon nästan av ångest, hennes blick vidgade sig, blev mörk och sällsamt torr, som förbränd av smärta, och hon viskade nästan ljudlöst för sig själv:

»Intet svar!«

Vad menade hon med det? Hon visste det knappt själv. Hon visste blott, att det var något inom henne, något stort och skönt, det skönaste hon ägde, som länge, år för år, dag för dag, tvinat bort, men som nu åter vaknat till liv, starkare än någonsin, och bad och klappade, grät och befallde. Och likaså, att hon längtade efter och väntade på något, något sällsamt, övernaturligt, något som en uppenbarelse, en röst från fjärran, som bragte henne tröst och hjälp.

Hon fattades plötsligt av ett begär att resa sig upp och gå, gå ut i vida världen, – för att söka sin lycka, tänkte hon först med ett leende, men sedan allvarligt, »ja, sin lycka!« Hon visste att detta blott var en fantasi, men likväl försökte hon leva sig in i den, ty hon hade en aning om, att sedan den väl var förbi och hon vaknat upp igen, förestod det henne något mycket tungt, mycket allvarligt, något högtidligt, som ett sista farväl till det man har kärast.

Och hon steg upp och tog några steg, men stannade så åter helt tvärt. Det blev på en gång alldeles lugnt och kallt inom henne, och allt detta föreföll henne så sorgligt barnsligt, så bittert, tröstlöst löjligt. Hon vände tillbaka och satte sig åter på bänken. Hon förde handen till sidan och tänkte: »Min gud, – denna tomhet, denna förfärliga tomhet!«

Solen var nu dold bakom bergets spets, som kastade en lång skugga fram över slätten. På vägen nedanför henne drog åter

folk förbi. Hon följde dem med blicken, tills de försvunnit. Då tänkte hon åter: »denna tomhet, – denna förfärliga tomhet!«

Där kom en ensam man gående. Även på honom fäste hon med ansträngning sin blick.

Han gick med sänkt huvud, med tunga, trötta steg. Mot det svarta håret som föll ned på skuldrorna, syntes ansiktet förfärligt blekt. Gestalten var hög och smärt, något framåtböjd. Det var som om han bar på en osynlig börda.

Plötsligt stannade han och såg upp mot höjden. Efter någon tvekan vek han av från vägen och styrde sina steg dit uppåt.

Hon följde honom alltjämt med blicken, under det han närmade sig. Det var henne, som om det fanns ett minne i hennes själ, som stod i samband med denna gestalt, men hon kunde icke finna det. Då han var så nära, att hon tydligt kunde urskilja hans ansikte, slogs hon av dess milda, sorgsna uttryck. Hon förstod icke varför, men det förvånade henne. Det var som om hon icke hade väntat det. Men ju längre hon betraktade detta ansikte, dess mer tyckte hon, att hennes egen sorg krympte samman, blev så liten, så försvinnande liten. Hon kunde icke mera taga sin blick från honom.

Han gick förbi henne på något avstånd, utan att se på henne. Så försvann han bakom byggnaden.

Men hans bild stod dock alltjämt framför henne. »Så böjd han gick!« tänkte hon, »jag undrar, vad det var han bar på!«

Plötsligt reste hon sig upp och gick runt byggnaden. Hon såg spanande uppåt höjden, – där såg hon åter hans gestalt. Tankfull började hon gå efter honom. Det var henne, som om hon måste hava förklaring över något, som oroade henne med sin dunkla fråga.

Snart försvann han ur hennes åsyn, skymd av träden. Hon påskyndade sina steg, utan annan tanke än att hon ville återse honom.

Då, när hon kommit upp på höjden av berget, befann hon sig

plötsligt helt nära honom. Han stod och såg ned över Jerusalem, som låg där borta, belyst av den nedgående solen. Hon förundrades över det sällsamma uttrycket i hans ansikte. Ovillkorligt såg även hon dit ned, och det låg en fråga i hennes blick.

Då vände hon hastigt åter sin blick till honom, – vid åsynen av Jerusalem hade det slumrande minnet vaknat i hennes själ. Hon drog sig ovillkorligt några steg tillbaka och vände sig bort för att gå.

Men vid den rörelse, hon gjorde, drogs den främmande mannens uppmärksamhet till henne. Han reste sig upp och närmade sig henne. Hon började hastigt gå ned för sluttningen, men stannade så plötsligt och inväntade honom med ett spänt, uppmärksamt uttryck i sitt ansikte. Då han kommit fram till henne, greps hon mot sin vilja av hans trötta, lidande utseende.

Han frågade henne, om hon kunde visa honom till ett natthärbärge. Hon stod en stund tvekande och svarade så:

»Min bror är icke hemma, och jag vet icke, om jag kan …« Hon kände, att han såg på henne och fortsatte hastigt, i det hon klart och öppet mötte hans blick:

»Kom med mig, – jag skall giva dig natthärbärge!«

Och hon gick med hastiga steg nedåt byn, följd av den främmande. En stund förgick under tystnad, så vände hon sig mot honom och frågade:

»Skall du till Jerusalem?«

»Ja,« svarade han frånvarande, »jag skall till Jerusalem.«

»Är du långväga ifrån?« frågade hon ytterligare, »du ser trött ut.«

»Ja,« svarade han som förut, »jag är långväga ifrån.«

Hon drog ihop ögonbrynen, som om hans svar harmade henne. Plötsligt såg hon fast och forskande på honom och sade med en nästan utmanande stämma:

»Jag vet vem du är, – du är Jesus från Nasaret!«

Han svarade, utan att synas överraskad, med ett egendomligt leende:

»Och likväl vill du giva mig härbärge i ditt hus?«

För första gången såg han nu uppmärksamt på henne. Hon rodnade häftigt vid hans ord, och då slogs han av det ädla, oskyldiga uttrycket i hennes ansikte. Sedan såg han oftare på henne, och uttrycket i hans eget ansikte blev så småningom ljusare. Men han talade icke till henne.

Även hon gick länge tyst, en kamp mellan stridiga känslor avspeglade sig på hennes ansikte. Plötsligt frågade hon häftigt, denna gång utan att se på honom:

»Varför kommer du till Jerusalem? – Det är icke av egen vilja!«

Han såg överraskad på henne, och hans blick blev åter mörk och lidande.

»Vad vet du om det?« svarade han strängt.

Men hon fortsatte som förut.

»Jag såg det på ditt ansikte, då du satt där uppe på höjden. Varför hatar du Jerusalem?«

»Jag hatar intet!« svarade han och hans röst var alltjämt sträng, nästan hård.

»Då hotar dig något ont där?« fortsatte hon, alltjämt utan att se på honom, liksom blygdes hon över sina egna frågor, men drevs till dem av en oemotståndlig makt.

»Måhända!« mumlade han tonlöst, men betraktade henne så lugnt och allvarligt och sade: »Du har gissat rätt, – det är så.«

»Och dock går du dit?«

»Ja,« svarade han, och åter kom det förra egendomliga leendet kring hans mun.

»Det förstår jag inte!« sade hon sakta och såg på honom med stora, undrande ögon.

Han mötte hennes blick.

»Icke nu,« sade han milt, »men du skall kanske förstå det en gång.«

Hon stannade och betraktade honom ett ögonblick, något blek, med vidgad, frågande blick. Så slog hon ned ögonen och fortsatte sin väg, men höll sig skyggt på avstånd från honom.

Och under tystnad hunno de fram till byggnaden, invid vilken hon suttit. I det samma de skulle gå in genom dörren, stannade hon ett ögonblick, såg åter på honom med en hastig, flyende blick och sade:

»Jo, – jag tror, att jag förstår det.«

Innan han hunnit säga något, hade hon försvunnit inne i huset.

Jesus såg tankfullt efter henne. Så betraktade han det lilla huset, som låg där framför honom, vänligt och inbjudande, inbäddat i lager och vinrankor, – han strök sig över pannan och andades djupt. Så följde han efter henne in.

Hon stod och talade med en yngre kvinna, synbarligen hennes syster, med ett glatt och vänligt ansikte, som stod i en fridfull harmoni med hela det lilla hemmet. Då Jesus kom in, lämnade hon hastigt rummet och gick åter ut i trädgården, medan den yngre gästfritt emottog honom.

Systern hade synbarligen icke sagt henne, vem gästen var, men hans yttre ingav henne dock en ofrivillig vördnad, blandad med fruktan, så att hon först tyst och nästan skyggt betjänade honom. Så småningom ingav dock hans vänlighet och enkla väsende henne förtroende, och hon blev mera meddelsam. Så berättade hon, att hon själv hette Marta, systern Maria, och att brodern Lasaros skötte lantgården för den sjuke Simon. – – – –

Utanför föll mörkret på. Maria satt åter på bänken och stirrade ut i kvällen och hörde bladen falla omkring sig. Icke en vindfläkt rörde sig nu, runt omkring henne var en frid, ett stilla, strängt allvar, en manande höghet, och hon längtade att

även hon skulle bliva delaktig därav, väntade, att den skulle sänka sig även över henne, höstens sorgsna lära, – resignation.

»Du skall kanske förstå det!« ljöd det i hennes öra. »Nej,« tänkte hon med åter vaknande trots, »nej, jag förstår det icke!« Och åter trängde sig den förra fantasien på henne, att hon skulle gå ut i världen för att söka sin lycka, det var som om hennes bröst ville sprängas av en häftig, stormande längtan, en brännande, feberhet åtrå efter lycka och kärlek, ungdomslycka och ungdomskärlek, allt det skönaste och bästa, som funnits i hennes tankar och drömmar, livet, det verkliga, sanna, rika livet, det, som man aldrig når, och som dock måste finnas, eftersom man kan längta till det, och hon grät, stormande, hejdlöst, och så förfärligt bittert, som om allt, som gav hennes liv något värde, skulle rinna bort med tårarna.

Så småningom sinade dock hennes tårar ut, och då kände hon, hur det andra, detta tunga, allvarliga, oundkomliga, sänkte sig över henne och tog henne i sitt våld.

Då hörde hon en röst bredvid sig:

»Varför gråter du, kvinna?«

Hon spratt till och vände bort sitt ansikte, som brände av blygsel: Hon hade icke sett honom, men hon visste, att det var Jesus, som stod bredvid henne, och hon kände hans blick vila på sig. Hon ville resa sig upp och gå ifrån honom, men kunde det icke.

En stund förgick under tystnad, så sade han åter:

»Maria, sörjer du över hösten?«

Då försvann hennes blygsel, hon vände sitt ansikte mot honom och såg på honom med brännande, väntande blickar.

»Ja!« svarade hon andlöst och gjorde en ofrivillig rörelse som för att sträcka sina händer emot honom.

Han såg på henne och blev plötsligt förfärligt blek. Han rätade mödosamt upp sig, hans blick gick förbi henne och stirrade stelt ut i rymden:

»Saliga äro de bedrövade, ty de skola bliva hugsvalade!« sade han med svag, men fast stämma. Hans ansikte fick ett strängt, överspänt uttryck, som skrämde henne, hon vände sig hastigt bort och gick sammansjunken, nästan vacklande in i huset.

Tidigt den följande morgonen, medan ännu allt var tyst och stilla i huset, lämnade Jesus det och fortsatte sin väg till Jerusalem.

* * *

Då Maria fick veta, att han var borta, erfor hon en känsla av lättnad. Hon hade hela natten legat i fruktan för vad den kommande dagen skulle föra med sig, och allt som morgonen skred framåt, växte hennes fruktan. Hon skulle velat kunna ständigt skjuta denna dag tillbaka, icke förinta den, endast veta, att den skulle komma. Då därför Marta berättade henne, att den främmande icke längre fanns i huset, kände hon det som en befrielse för ögonblicket. Hon ville nog återse honom, hon visste att hon skulle återse honom, – blott icke nu, icke så snart.

Då hon kom ut, blev hon förvånad, men även glad över, att det regnat på natten. Nu sken solen på den våta marken och morgonvinden skakade små glindrande droppar ned från träden. Det föreföll henne, som om hela naturen log mot henne, liksom ett litet barn, som nyss kommit upp ur badet och skrattar åt sin egen skrämsel, med vattendroppar ännu hängande i ögonhåren. Och var var hösten, – hade hon drömt, att det var höst?

Ja, hon var glad åt allt, kände sig så nära, så förtrogen med allt, förstod allt och älskade allt, var så sällsamt, djupt lycklig, utan att veta och utan att vilja veta varför.

Hon gick långsamt ned för sluttningen och följde vägen, som förde till Jerusalem. Ett avlägset minne skymtade oupphörligt förbi hennes sinne, blev allt mera verkligt och levande och

upptog henne slutligen helt. Det var henne, som om hon åter genomlevde det.

Det var för tvenne år sedan. Hon var inne i Jerusalem. Hon hade varit i templet för att bedja, men bönen hade icke givit henne någon frid. Hon hade längtat efter tröst och försoning, men det var blott en vred, hotande gud som stått för hennes tankar. Sorgsen och missmodig återvände hon nu därifrån.

Då fästes hennes uppmärksamhet av en folkskockning på gatan. Hon stannade och sökte av de kringståendes tal sluta sig till vad som var på färde, men blott förvirrade, vreda och larmande röster nådde hennes öra, och ordens mening dränktes i stojet. Plötsligt blev det tyst, och allas blickar riktades på en punkt. Även hon såg dit. I skarans medelpunkt stod en ung, smärt man, klädd i en vit mantel. Han var icke hög till växten, och dock syntes han högre än alla de kringstående. Han höll ögonen nedslagna, och det ryckte nervöst kring hans mun. Det var på honom man såg. Närmast honom stod en liten skara män, som hon på deras yttre igenkände som fariséer. En av dem, en liten, fetlagd man med en stolt, värdig hållning, som stod i löjlig kontrast med hans figur, talade till den främmande. Då han slutat, spelade ett slugt leende kring hans mun, och detta leende spred sig till de kringståendes ansikten. De tycktes triumferande vänta på svar. Då slog plötsligt den främmande upp sina ögon och såg på dem med en blick, som flammade av vrede. Han började tala, men hon uppfattade icke hans ord, hon såg endast detta av vrede strålande ansikte. Så började folket åter larma och tränga sig fram, så att hon icke längre kunde se något. Hon gick tankfull vidare. Något borta från skaran stod en ensam kvinna; till henne vände hon sig och frågade:

»Vem är den vitklädde mannen där?«

Kvinnan såg upp på henne med en besynnerlig, beslöjad blick och svarade:

»Det är Jesus av Nasaret, – Guds son!«

– Maria stannade plötsligt och tänkte:

»Ja, det var hennes ord: Jesus av Nasaret, Guds son!« Hon erfor en egendomlig oro och gick hastigt vidare. –

Bilden av detta ansikte hade sedan i flera dagar förföljt henne. Då hon tänkte på kvinnans besynnerliga blick och sätt, kom hon till den slutsatsen, att hon icke varit vid sina fulla sinnen, och hon ville icke fästa någon vidare betydelse vid hennes ord, Men de hade likväl gjort ett djupt intryck på henne genom det egendomliga samband, som sålunda uppstod mellan hennes egen sinnesstämning och åsynen av den vredgade främlingen. Det hade varit som en bekräftelse på hennes egna tankar den tiden. Så småningom hade dock detta minne begravts bland andra i hennes själ. – – – –

Hon hade nu kommit så långt bort, att hon såg Jerusalems tempel höja sig över bergets sluttning. Då vände hon om och gick tillbaka. Hon var icke längre så glad och lycklig som förr, en obestämd oro drev oupphörligt blodet till hennes kinder. Och kvinnans ord ljöd i hennes öron:

»Jesus av Nasaret, Guds son!«

Plötsligt stannade hon och såg med vidöppna ögon framåt vägen. Där kom en kvinna gående emot henne; hon var tarvligt, nästan fattigt klädd, liten och späd till växten, dammet låg tätt på hennes kläder, och hon gick med sviktande steg, i det hon med spanande blickar såg sig omkring. Nu fäste hon ögonen på henne, – blicken! – ja, det var hon, det var samma kvinna, som yttrat de sällsamma orden!

Utan att egentligen själv veta därav, stod hon stilla och inväntade den kommande, i det hon oavvänt betraktade henne. Kvinnan gav dock icke vidare akt på henne, utan gick förbi henne med en flyktig blick.

Då fattades Maria av ett oemotståndligt begär att tala till henne. Hon gick efter henne, hann snart upp henne och fattade i hennes klädning.

Kvinnan vände sig om och såg lugnt frågande på henne. Då blev Maria förvirrad; hon hade icke tänkt på vad hon skulle säga.

»Söker du någon?« frågade hon slutligen, alltjämt oavvänt betraktande henne.

Ett ögonblick skymtade det någonting misstänksamt fram i kvinnans blick, men så svarade hon lugnt:

»Vem skulle jag söka?«

Maria kände att hon blev häftig; en egendomlig sinnesstämning av blandad blygsel och vrede bemäktigade sig henne, och utan tvekan sade hon nu:

»Du söker Jesus av Nasaret?«

Det blixtrade till i kvinnans ögon och hon utbrast ivrigt:

»Ja, – det är sant, – jag söker honom, – vet du, var han finnes?«

Maria tog icke sin blick från henne.

»Han har legat i vårt hus i natt, – nu är han borta, – helt visst i Jerusalem.«

Kvinnan nickade:

»Ja, ja, jag anade det!« Och hon ville gå vidare, men Maria kvarhöll henne.

»Vem är du, – varför följer du honom ständigt?« frågade hon häftigt, och såg forskande på kvinnan.

Då såg denna upp och mötte Marias blick. I hennes ögon låg först ett förvirrat, vredgat uttryck, men det försvann snart, och där fanns endast sorg och ödmjukhet och ännu något, som gjorde Maria förvirrad; kanske var det medlidande.

»Jag är Maria Magdalena, – den ringaste av hans tjänarinnor. Jag har varit en synderska,« tillade hon sakta och såg nästan stolt på Maria. Så vände hon sig bort och gick hastigt vidare.

Även Maria fortsatte sin väg. Men hennes inre befann sig i ett förfärligt upprört tillstånd.

»Hon älskar honom,« tänkte hon, »och dock tror hon, att han är Guds son!«

Denna tanke föreföll henne som en fruktansvärd dom.

Då hon kom hem, förskräcktes Marta över hennes utseende. Men på alla sina frågor fick hon intet svar. Maria skakade blott med ett matt leende på huvudet och sade, att det icke fattades henne något. Marta såg, att hennes blotta närvaro var systern en plåga.

Och så fortgick det de följande dagarna. Orörlig, med händerna matt nedsjunkna i skötet, satt Maria och stirrade stelt framför sig. Så snart någon var i hennes närhet, blev hon nervös och orolig; i synnerhet syskonens närvaro plågade henne, – det var som om hon blygdes för något. Ibland gjorde hon en ansträngning för att sysselsätta sig, hjälpa systern med göromålen i huset, men hon avstod snart därifrån och försjönk åter i sitt förra dvallika tillstånd. En tung trötthet förlamade icke blott hennes kropp utan även hennes vilja. Men i hennes panna bildade sig ett par små djupa rynkor, liksom av ett oavlåtligt grubbel på en pinsam tanke, och under natten hörde Marta henne stundom mumla ord, som hon icke vågade förstå, ord om synd och skam.

Några dagar därefter skulle syskonen in till Jerusalem. Men Maria nekade bestämt att följa med, i det hon samtidigt ivrigt bad dem gå. Slutligen måste de göra henne till viljes.

Det var på morgonen, de begav sig av. Då de var borta, gick Maria ut och satte sig på bänken utanför huset. Där satt hon i flere timmar, orörlig, försjunken i ett stelt eftersinnande. Plötsligt kom det ett nervöst liv över hennes ansikte, hon reste sig upp och gick ned mot vägen. En ung man, som gick förbi henne, såg förvånad på henne. Då blev hon medveten om det ovårdade i sin dräkt, rodnade och vände tillbaka. Under det hon iklädde sig sin högtidsdräkt, flögo avbrutna satser av hennes samtal med Jesus genom hennes huvud. En gång lät hon

händerna sjunka och sade högt för sig själv: »ja, jag förstår det!« Och hon log med ett leende, som föreföll henne själv besynnerligt.

Då hon var färdig, begav hon sig på väg till Jerusalem. Hon vandrade utan uppehåll, utan ett ögonblicks vila. Ett par timmar efter middagen var hon där. Då började hon irra omkring på gatorna, skyggt undvikande alla mötande, seende sig omkring med snabba, spanande blickar. Flera gånger närmade hon sig templet, men vände så plötsligt om, i det hon skakade på huvudet. Så förgingo ytterligare ett par timmar, en alltjämt växande oro drev henne allt hastigare framåt. Hon gick och gick utan att mera bry sig om de undrande eller spefulla blickar, som fästes på henne.

Slutligen befann hon sig långt borta från templet, i en av stadens utkanter. Då stannade hon helt plötsligt, och en darrning gick genom hela hennes kropp. I skuggan av en pelargång var en liten skara samlad; det var tiggare och skökor, lama och lytta, vad staden hade eländigast och föraktligast. I deras mitt stod Jesus och talade till dem. Då Maria stannade, blev han henne varse och såg ett ögonblick på henne; det kom ett smärtsamt drag kring hans mun, men så såg han åter bort och fortsatte att tala. Hans röst blev än mildare än förr, – några kvinnor grät sakta.

Men Maria närmade sig långsamt, med nedslagna ögon, tills hon var så nära, att hon kunde urskilja hans ord. Då stannade hon åter och lyssnade. Det kom lugn och stillhet över hennes väsende, hon rörde sig icke, liksom fruktade hon att gå miste om ett enda ord, endast bröstet höjde och sänkte sig med djupa andedrag.

Hon kände en obeskrivlig lycka över denna förändring, som försiggick med henne. Hans ord bemäktigade sig henne så fullkomligt, att det var henne, som om hon levde blott i dem. Hon genomträngdes av ett medvetande om djupt, innerligt för-

stånd, en levande uppfattning av vad han sade, och det tycktes henne, att det icke blott var hans ord som hon förstod, utan vad som rörde sig innerst i hans sinne, och att hon skulle kunna bli delaktig därav. Och slutligen slog hon upp sina ögon och såg på honom, klart och fast, utan fruktan eller blygsel längre.

Och när hon så såg på detta ansikte, vaknade en tanke hos henne och klarnade till djup, oundkomlig visshet. Väl låg det sorg i denna tanke, den djupaste sorg, som kunde drabba hennes liv, men på samma gång kände hon, att denna sorg var det största och skönaste i hennes liv. Det var, att denne man var märkt med döden, att hans dagar snart voro räknade. Och inför denna visshet försvunno alla tvivel, alla famlande spörsmål ur hennes sinne. Vem han var, om människa eller gud, om hennes kärlek till honom var en synd och en hädelse, det betydde intet mera för henne, hon visste blott, att hennes enda uppgift var att försköna de stunder, han ännu hade kvar att leva, genom en hängivenhet utan gräns, en gåva utan inskränkning av hela sitt väsende, var tanke, varje känsla, varje önskan, att beskära honom lyckan av en djup, innerlig medkänsla, Därför var det hon hade levat, tänkt och lidit, kraften därtill kände hon i sin kärlek.

Hon tog icke mera sin blick från honom. »Han måste se på mig!« tänkte hon, »och då skall han förstå allt! Varför ser han icke på mig, – vet han då icke, vad som försiggår inom mig!«

Och Jesus vände sitt ansikte mot henne och mötte hennes blick. Det var blott ett ögonblick, men hon såg på hans ansikte, att han förstått henne, och att han mottog hennes gåva. – –

På aftonen följde Jesus Maria och hennes syskon hem till Betania; Marta såg ofta förundrad på systern, det låg en förklaring över henne, sådan som det ögonblick förlänar, då en människa haft uppgörelse med livet.

Några av lärjungarna följde dem åt, och även Maria Magdalena. På henne såg Maria ofta, men Magdalena undvek hen-

nes blick. Det var något mer än vanligt förvirrat och brustet i hennes väsende.

Men ett ögonblick, då de var allena, fattade hon häftigt Marias hand och kysste den.

2.

Samma afton lämnade Judas i hemlighet Jerusalem, dit han kommit samman med de övriga lärjungarna. Hans väg gick söderut, på obanade stigar, över Judéens berg. Han mötte icke en levande varelse, såg han några människoboningar, undvek han dem. Men då nattmörkret föll tätt på, så att han icke såg de närmaste stegen framför sig, måste han stanna.

Känslolös för nattkylan satte han sig ned på den första, bästa plats. Icke en blund kom i hans ögon. Han satt vaken, väntande, förbannande mörkret som hindrade hans flykt, – detta dröjsmål tycktes honom innebära en fara.

Efter trenne månaders inre, förtärande kamp hade han nu kommit därhän. Redan länge hade flykten stått för honom som den enda räddningen, men i sista ögonblicket hade alltid kraften svikit honom och han hade stannat. Och dock hade han känt varje sådant uppskov som en fara.

Ty det var en tanke, som utan rast och ro förföljde honom, – tanken på Jesu förestående död. Den hade spirat upp ur de ord, som Jesus yttrade till sina lärjungar i öknen, och som slagit rot i hans sinne, fast han då icke gav vidare akt på dem, och den hade fått näring och tillväxt av ett oförklarligt något, som smög sig in i Jesu och hans lärjungars liv, som låg i luften omkring dem och stundom avspeglade sig i deras ögon, något tryckande, beklämmande, likt ett ännu avlägset oväder. Det fanns andra, tydliga tecken, som oroade de andra, åtminstone de mera

klarsynta bland lärjungarna: i de skaror, som omgåvo Jesus och lyssnade till hans ord, började främmande, illvilliga ansikten att visa sig, flera gånger hade utskickade från Jerusalem infunnit sig hos honom, ställt snärjande frågor till honom, sökt utforska hans avsikter, och slagna och förödmjukade vänt åter, med hotfulla ord och hämndbegär i sina blickar. Allt detta gav dock Judas icke akt på, åtminstone icke medvetet; hos honom var det blott en aning och därför så mycket mer bestämmande på hans inre liv.

Han tänkte: »om han dör, och jag är hos honom, då skall hans bild ständigt sedan förfölja mig och förgifta det liv, som jag älskar, och från vilket han med trollmakt dragit mig. Jag måste hava lämnat honom förr, – jag måste hava glömt honom dessförinnan, – jag vill leva långt härifrån, och då skall jag aldrig få veta hans död!«

Och då han kom till Jerusalem, trängde sig denna tanke på honom med en sådan ångestfull visshet, att den gav honom styrka att utföra sitt uppsåt. På aftonen, sedan Jesus lämnat Jerusalem, stal han sig ifrån de övriga lärjungarna och ut ur staden. – – – –

Med det samma dagen började gry, reste han sig upp och fortsatte sin väg. En gång, då han var på höjden av ett berg, som reste sig över de andra, stannade han och kastade en skygg blick bakom sig, åt det håll, där Jerusalem låg. Men endast kala berg begränsade synranden, och staden hade försvunnit för hans blickar. Då andades han ut och gick vidare med lugnare steg.

På aftonen av den andra dagen, sedan han lämnat Jerusalem, såg han sin fädernestad borta vid horisonten. Innan han kom fram till den, hade solen gått ned. Som en tjuv stal han sig genom gatorna och lyckades utan att möta någon komma fram till sitt hus. Han hade nästan fruktat att icke mer finna det på sin plats, och den första åsynen av det förorsakade honom en

nästan vild glädje. Allt var sig likt, intet syntes förändrat. »Räddad, räddad!« viskade det inom honom.

Mer än ett år hade förgått, sedan han lämnade det. Mer än ett år, – denna tanke slog honom med förfäran, han gick hastigt fram till huset och lade handen på dörrvredet.

Dörren var stängd. Han ryggade häpen tillbaka, stod ett ögonblick som förlamad, sprang så åter fram och skakade häftigt på dörren. Nej, den var stängd, stängd inifrån! Således måste det vara någon därinne, inne i hans hus! Förvirrade tankar stormade genom hans huvud. Plötsligt spratt han till, – ett ljud, liksom ett otydligt mummel, nådde hans öra, och det kom därinifrån. Han lade örat in till dörrspringan och lyssnade med återhållen andedräkt. Åter hörde han samma mummel som förr och så ljudet av snubblande, släpande steg. Han greps av ett hejdlöst ursinne och ruskade med all sin kraft på dörren, i det han skrek: »Vem är där, – öppna, – det är jag, – jag!«

Då öppnades dörren på glänt, och ett huvud stacks ut. I första ögonblicket ryggade Judas överraskad, nästan rädd tillbaka. I dunklet gjorde detta huvud ett nästan spöklikt intryck på honom.

Det var onaturligt stort, rött och oformligt, med obestämda, liksom ofärdiga drag, som på ett nyfött barn. De små, insjunkna ögonen hade en stirrande, fånig blick; bakom de halvöppna läpparna syntes tvenne rader starka, bländande vita tänder. Dessa tänder och icke ögonen var det, som gåvo ljus åt ansiktet, förlänade det dess karaktär. Och detta ansikte var omgivet av långt, alldeles vitt hår och skägg, som hängde tovigt, infiltrat i varandra.

Judas betraktade det ett ögonblick och brast ut i ett hårt, kallt skratt. Han hade igenkänt en av stadens tiggare, den fåniige Abba. Han ryckte häftigt upp dörren, sköt undan tiggaren och trädde in.

»Se så, – ge dig av härifrån!« sade han kort och skarpt och

såg hotande på tiggaren. Han fann en viss njutning i att få köra ut honom.

Denne såg på honom med sin slöa, intetsägande blick, men rörde sig icke. Då gick Judas närmare honom och upprepade:

»Nå, hör du icke? Packa dig av!«

Men han önskade nästan, att tiggaren skulle göra motstånd; han skulle velat brottas med honom, kämpa med honom om platsen. Därför var det honom en missräkning, då den andre, utan att säga ett ord, undergivet, nästan likgiltigt, vände sig bort, tog ett knyte, som låg i en vrå, och gick ut genom den öppna dörren.

Då Judas var ensam, såg han sig omkring. Nu var han åter ensam herre i sitt hus, men den glädje han erfarit, då han först fick se det, kände han icke längre. Dessa plötsliga omkastningar i hans sinne oroade honom själv. »Om han blott kunnat låta bli att tänka, – och känna!«

Han gick och stängde dörren; borta i mörkret såg han tiggarens gestalt försvinna. Han såg efter honom nästan med en känsla av avund.

I samma ögonblick slog honom den tanken: »Även Tomas avundades jag, – Tomas, som tvivlade, och denne, som …«

»Nej, – icke, tänka, – icke tänka!«

Han styrde sina steg mot det inre rummet; men i detsamma han skulle öppna dörren, hejdade han sig. Minnet av moderns dödsstund trängde sig på honom. Det var ju där, hon dog, det hade han icke kommit att tänka på förr! Han gjorde en åtbörd av raseri, – nej, nej, han ville icke tänka!

»Sova, – ja, det var det bästa, – han ville sova, – och så, i morgon, arbeta och glömma! Nu var det ju hans igen, det liv, som han älskade, och han skulle vinna åter allt vad han förlorat, – ja, arbeta, arbeta! – Om han kunde bli girig! Ja, varför skulle han icke det,« tänkte han bittert, »det var kanske hans uppgift! Ja, han ville bli girig!«

Han hade kastat sig påklädd, som han var, på sängen, och uttröttad till kropp och själ somnade han in med denna tanke.

– – –

Mitt på natten vaknade han helt plötsligt och frågade sig själv:

»Varför har jag lämnat honom?«

Han befann sig i ett egendomligt tillstånd. Det tycktes honom, att han på en gång såg allt, som hänt under detta år, klart och tydligt men fjärran ifrån sig och med något fantastiskt i själva det ljus, som föll däröver. Tankar strömmade genom hans huvud, besynnerliga och oklara, men likväl präglade av en ingivelses visshet.

»Varför var han lycklig, innan han såg Jesus? – Han var lycklig därför, att han icke kände lyckan. Det finns djur, som äro skapade för mörkret, och som dock dragas till ljuset av en oemotståndlig makt, – och bränna sig till döds där uppå. Så var han icke heller skapad för lyckan, men då han såg den, fick han icke dö för den, han var dömd att leva och längta! – Icke skapad för lyckan och dock dömd att längta efter den?« Han stannade ett ögonblick, han kände att här var en lucka i hans tankegång, ett tomrum, som han icke kunde fylla. Ja, det stod dunkelt för honom, att här var själva källan till hans livs öde, men den kunde han icke finna, den måste vara fördold för honom.

Och han gick tillbaka till sin första tanke: »Varför hade han lämnat honom?« Även på den frågan fann han ett svar. »Det var icke därför, att han var rädd för att Jesus skulle dö, nej, det var därför att han älskade honom, och därför att hans kärlek var ett ont. «

Han log åt denna tanke, men betvivlade dock icke dess sanning. »Ja, så är det,« tänkte han, »min kärlek är ett ont, därför måste jag fly honom. Det vet *han* även, det var det jag såg i hans blick!«

Hans tankar började grumla sig, och han föll på nytt i sömn.

Då han vaknade på morgonen, mindes han intet av detta. Han satte sig upp och såg med förundran omkring i stugan. Det var honom som om han hade sovit mycket, mycket länge, – och han hade visst också drömt något! Det var fullt dagsljus, han måtte ha' försovit sig! Och modern, som icke väckt honom!

»Mor!« ropade han, men i detsamma stockade sig rösten i hans hals, han bleknade och sprang upp ur sängen!

»Nej, nej, – icke tänka, icke minnas, – han ville arbeta, arbeta!«

* * *

Nu följde en tid, liknande den som föregått moderns död och hans egen vandring bort från hemmet. Han kände sig som ett maktlöst offer för tvenne stridande, oförenliga makter. Då han var hos Jesus, hade tanken på hans förra liv förgiftat hans lycka; nu, då han åter kastat sig i armarna på detta liv, stod Jesu bild framför honom som en ständigt brännande maning. Under dagen kunde han lyckas döva tankarna, men natten, – natten fruktade han med dess ensamhet och tystnad!

Då han därför en dag gick förbi tiggaren Abba, som satt halvsovande i ett gathörn, föll en tanke honom in. Han såg sig omkring, gatan var tom; då gick han fram till tiggaren.

Denne såg upp på honom med sin slöa, likgiltiga blick, men icke en skiftning i hans ansikte utvisade, att han igenkände Judas.

»Hör på,« sade Judas kort och kärvt, »var ligger du om nätterna?«

Tiggaren svarade med ett hest skratt.

»Var jag ligger? – Hemma hos mig ligger jag!«

Judas såg förundrad på honom.

»Hemma hos dig? – Var är det?«

Tiggaren såg sig stolt omkring och svarade, skrattande som förut:

»Över allt! Allt är mitt!«

Och han såg föraktligt bort från Judas.

Denne kände vreden stiga sig upp åt huvudet, men han betvang sig och sade:

»Hör på, – du är en narr, – men jag tycker synd om dig. Det var jag, som körde bort dig här om kvällen, – förstår du, det var jag, – men du skall därför icke vara rädd för mig. Du skall få ligga hos mig om nätterna, jag tycker synd om dig, och därför skall du få vara hos mig, – men endast om nätterna! Förstår du, vad jag säger dig?«

Tiggaren svarade icke, satt där som fullkomligt oberörd av hans närvaro. Judas visste icke om det var inbillning, men han tyckte, att det spelade ett hånfullt leende kring hans mun. Förbittrad vände han sig bort och gick sin väg.

Men då han kommit hem på kvällen, stängde han icke sin dörr. »Kanske kommer han likväl!« tänkte han. Det tycktes honom, att han både önskade och fruktade det. Han kunde icke gå till vila, utan vandrade av och an i orolig väntan. Så förgick en halvtimma; »nej, – han förstod mig icke, han kommer icke!« tänkte han. »Så eländig har jag då blivit,« tänkte han vidare, »att jag längtar efter en tiggares sällskap.«

Plötsligt spratt han till, – tunga, släpande steg hördes utanför. Dörren öppnades och tiggaren kom in. Utan att se på Judas, utan att ens tyckas märka hans närvaro, stängde han dörren efter sig, satte sin stav ifrån sig och gick och satte sig vid bordet. Där öppnade han sitt knyte och började äta av dess innehåll med ett rovdjurs glupande hunger.

Judas betraktade honom oavvänt. Han erfor en känsla av avsky, som dock samtidigt hade en egendomlig lockelse i sig; han kunde icke ta sina ögon från tiggarens starka, bländande vita tänder; de tycktes honom nästan lysa.

Då tiggaren slutat äta, knöt han långsamt ihop sitt knyte, reste sig upp och sträckte på sig. Därpå såg han sig omkring i rum-

met, alltjämt utan att ge akt på Judas, gick så fram till sängen och kastade sig tungt ned på densamma.

Judas hade med en undrande nyfikenhet följt alla hans rörelser; nu knöto sig hans händer ofrivilligt, han reste sig upp och gick hastigt fram till sängen.

»Upp med dig! Det där är min plats!« utbröt han häftigt. Men tiggaren rörde sig icke. Då Judas böjde sig över honom, såg han, att han redan sov tungt och djupt. Han lät sina händer slappt sjunka, hans förbittring försvann icke, men den var förenad med en känsla av underlägsenhet, som kom honom att finna all kamp gagnlös. Han stod en stund och såg på den sovande tiggaren, sliten mellan avsky och avund, så ordnade han en nödtorftig bädd åt sig i en vrå av rummet och lade sig ned.

Från denna stund levde de tillsamman. Men det var tiggaren, som var herre i huset. Under dagen satt han i sitt vanliga gathörn; Judas gick stundom förbi honom, och då inbillade han sig alltid skönja ett hånlöje kring hans mun. Då föresatte han sig att på kvällen stänga sin dörr för honom och icke släppa honom in. Men då kvällen kom, kände han sig så feg vid tanken på att vara ensam, att han nästan längtade efter, att tiggaren skulle komma, och det var med en slags dyster glädje, han hörde hans steg där utanför. Så såg han på medan han åt, och lät honom ostörd lägga sig i sin säng. De talade aldrig med varandra, – Judas avhållen av en hemlig fruktan, tiggaren synbarligen av en föraktlig likgiltighet.

Men då Judas lagt sig i sin vrå, låg han länge vaken och lyssnade till den andres jämna, djupa andedrag. Var natt genomlevde han åter i tankarna det förflutna året, Jesu bild stod oavlåtligt för hans sinne. Stundom kunde han genom en förfärlig själsansträngning lyckas fästa sina tankar vid den gångna dagens arbete, vid den kommandes förvärv, men även då skimrade Jesu bild bakom och igenom dessa tankar och förtog all

deras sötma. När han då hörde tiggarens andedrag, gav det honom en viss bitter tröst i hans lidande.

Först fram emot morgonen somnade han in. Då han vaknade, var det full dager, och tiggaren var borta. Han klädde sig hastigt och skyndade ut. Nästan mot sin vilja gick han alltid den gatan fram, vid vilken denne hade sin plats. Han såg honom sitta i sitt hörn och trodde sig skönja hånleendet kring hans läppar.

Stundom undrade han, vari den bestod denna makt, som tiggaren utövade på honom. Han avskydde, hatade honom nästan, och dock kunde han icke undvara honom. Det tycktes honom, att han själv lämnat sig i hans våld, att han själv genom en gärning eller ett uppsåt, kanske blott en tanke, förskrivit sig till honom, givit honom ett välde över sig, från vilket han icke mera kunde bli fri.

Men vad som plågade honom mer än allt annat, det var, att detta förhållande inträtt dem emellan som genom en tyst överenskommelse, utan att ett ord växlats. Det gav något hemskt och mystiskt åt det, – ibland föreställde han sig, att det första ordet skulle bryta förtrollningen.

Och en afton gjorde han våld på sig, tvang sig att tilltala tiggaren. Denne satt just vid bordet och åt, då Judas plötsligt med en egendomligt torr stämma sade:

»Varför arbetar du aldrig, Abba?«

Tiggaren fortsatte att äta, som om han icke hört frågan. Men då han slutat och lagt sig på sängen, föll han icke som vanligt strax i sömn, utan svarade efter en stund med sitt spruckna, missljudande skratt:

»Varför skulle jag arbeta, – jag behöver det icke, – det är bara dårar som arbeta!«

Judas reste sig upp och började gå av och an i rummet. Han tyckte sig känna tiggarens blick följa sig, och denna blick sade honom: »Här är du dåre, icke jag! Varför arbetar du?!«

Plötsligt stannade han åter och frågade som förut:

»Tänker du aldrig, Abba?«

Han hörde åter tiggarens skratt, och hans svar:

»Varför skulle jag tänka, – det är bara dårar, som tänka!« Och han tänkte: »Ja, ja, – det är sant, – det är jag som är en dåre, icke han!«

»Har du då aldrig tänkt?« frågade han ytterligare. En stund förgick, – det var alldeles tyst, han fick intet svar. Förvånad såg han upp och tog häpen ett steg tillbaka. Han mötte ett ögonblick tiggarens blick, och då tycktes den honom så sällsamt djup och klok men mörk av smärta. Kanske var det dock endast inbillning, ty nu hörde han honom svara med sin vanliga uttryckslösa, lallande röst:

»Jag hade en gång en tanke, – men den är död, – jag har dödat den!«

Och han såg upp på Judas med en listig, hånfull blick och skrattade åter.

Då uppfylldes denne av en avsky, så häftig, så stor, att den förjagade hans fruktan. Han gick tätt fram till sängen och sade med sammanbitna tänder:

»Bort med dig, ut härifrån! – Bort!«

Han pekade med skälvande finger på dörren. Men tiggaren reste sig lugnt upp, sträckte ut sin väldiga kropp och svarade hånfullt:

»Akta dig, – jag är starkare än du!« Och han visade honom sin senfulla, köttiga arm.

Judas såg på honom ett ögonblick, vände sig så bort och gick och kastade sig på sin säng. Han hörde tiggarens hånande skratt, och han skalv som i frossa. En känsla av djup förnedring uppfyllde honom vid tanken på den andres närvaro, men då han mindes den blick, han trott sig se i dennes ögon, och åter hörde hans sista ord ljuda i sina öron, gick det kalla rysningar genom hans kropp.

På en gång blev han medveten om, att han hörde tiggarens djupa andedrag. »Han sover!« tänkte han och satte sig upp i sängen. »Han sover!« tänkte han oupphörligt, men visste, att denna tanke blott var till för att dölja en annan, som vaknat på djupet av hans sinne. En stund satt han alldeles orörlig, så reste han sig mekaniskt upp, trevade sig fram till bordet, famlade med händerna däröver, fick fatt i något och grep konvulsiviskt därom. Det var en kniv. Ljudlöst, med återhållen andedräkt, smög han sig fram till sängen, där tiggaren låg. Han lade handen på hans bröst, flyttade den sakta, tills han kände hjärtats slag, och höjde kniven. Men i detsamma tyckte han sig se de vita tänderna lysa fram, som blottade av ett hånfullt löje, och hans hand släppte kniven, som föll till golvet.

»*Det* gagnar intet!« tänkte han och rätade åter upp sig. Han kände ingen ånger, ingen fasa för den gärning, han varit nära att begå, endast ett modlöst medvetande om, att *det* gagnade intet. Utan att längre tänka på, om han gjorde något buller, gick han tillbaka till sin säng, kastade sig ned på den och föll nästan ögonblickligen i sömn.

Denna natt hade han åter samma dröm som den natten i öknen vid Gennesaret. Vid hans sida stod en hög, mörk skepnad och såg på honom med en blick av mörker, så länge, så oavvänt, att han vaknade därav.

Det var ännu mörkt, hans första blick var åt den sida av rummet, där tiggarens säng stod. Han urskiljde otydligt hans stora, oformliga huvud, och åter hade han en känsla av förnedring. Han steg hastigt upp, klädde sig som för en lång vandring, tog sin stav och gick ut.

Det var alldeles stjärnklart, – en kall, tyst natt. Snart hade han lämnat staden bakom sig, och slätten låg mörk framför honom. En kall fläkt, så lätt, så svag, som vore den nattens andedräkt, slog honom till möte. Den kom från norr, och han gick rätt emot den.

Han kände sig något trött, icke till kroppen, utan till sinnet, men lugnare än han varit på länge. Han hade uppgivit den gagnlösa kampen och vände åter till Jesus, på det hans öde skulle fullkomnas.

* * *

Efter tvenne dagar var han åter i Jerusalem. I två månader hade han varit borta; där var nu vinter. Men varken i staden eller dess omgivningar fann han ett spår av Jesus och lärjungarna. I flera dagar genomströvade han trakten, men förgäves. Han frågade sig för; några betraktade honom endast misstroget och svarade icke, andra sade, att Jesus icke på länge synts till i staden, han hade vandrat bort, man visste icke vart. En av dessa, en gubbe med ett milt och klokt ansikte, tillade: »om du finner honom så säg honom, det är bäst att han icke vänder åter!« Judas såg skyggt på honom, men bad icke om någon förklaring.

Ett svagt hopp började spira upp i hans själ: kanske skulle han icke mera finna honom! Han upphörde dock icke med sina efterspaningar, – han kände, att han icke skulle få någon ro förrän han försökt allt; han erfor ett sjukligt begär att sålunda få visshet om, att ödet icke ville, att han skulle återfinna honom.

En afton befann han sig på höjden av Oljeberget, då han gick förbi en kvinna, vars ansikte föreföll honom bekant. Hon satt och såg ned över Jerusalem, så försjunken i sina tankar, att hon icke märkte honom. Han stannade och betraktade henne. Helt visst hade han sett hennes ansikte förr men när och var? Jo, – nu mindes han, – det var den kvinna, i vars sällskap Jesus lämnat Jerusalem samma afton, som han flydde.

En olycksbådande aning betog honom, han gick hastigt förbi henne. »Varför skulle jag tala med henne, – vem kan väl tvinga mig att fråga henne!« tänkte han. »Ingen kan tvinga mig, jag

vill icke fråga henne!« sade han högt. Men i detsamma stannade han åter, och hans mun drog sig till ett besynnerligt leende. »Ingen annan än jag själv,« tänkte han åter modlöst, »vad gagnar detta till, – jag vet ju, att jag likväl måste fråga henne!«

Och han närmade sig henne åter långsamt. Då blev hon honom varse och lyfte sitt ansikte emot honom. Han sökte läsa sin dom i hennes drag: »ja, hon vet det!« tänkte han, och han utbrast häftigt, nästan hotande:

»Kvinna, – du vet, var Jesus av Nasaret finnes!«

Hon ryckte till och bleknade ett ögonblick; men så såg hon honom lugnt och frimodigt i ansiktet och svarade med stadig röst:

»Ja, – jag vet det, – men jag säger det icke.«

Judas såg förvånad, nästan tacksamt på henne.

»Varför vill du icke säga det?« frågade han dröjande.

Hon skakade på huvudet och upprepade:

»Nej, jag säger det icke!«

Hennes stämma uttryckte ett fast, orubbligt beslut. Det föll som en tyngd från Judas' bröst, han vände hastigt bort sitt ansikte och gick ifrån henne.

»Jag har gjort allt,« tänkte han, »det är ödet som vill det!«

Då spratt han till och blev plötsligt alldeles blek. Hon hade ropat på honom. Han påskyndade ångestfullt sina steg. »Kanske hon ångrar sig, – varför var jag också icke mera enträgen, varför gick jag hastigt ifrån henne!« flög det genom hans huvud. Men i det samma trängde sig det medvetandet på honom, hur lumpen, hur usel denna tanke var, en plötsligt uppflammande stolthet sade honom, att den var honom ovärdig, att dit borde han icke sjunka. Han stannade och inväntade kvinnan.

Då hon hunnit upp honom, betraktade hon honom skarpt; hennes ansikte uttryckte tvekan och villrådighet.

»Vem är du?« frågade hon, »varför frågar du efter honom?«

Judas såg på henne med en blick, som, – hon visste icke varför, – djupt grep henne, och svarade:

»Jag är en av hans lärjungar.«

Det var något sorgset i hans stämma, något i hans väsende, liksom en plötsligt framskymtande åder av ädel, ren metall, som förjagade hennes misstroende. Hon betraktade honom alltjämt oavvänt, så sade hon, i det hon med en ofrivillig rörelse lade handen på hans skuldra:

»Säg, – du är Judas Iskarioth?«

Judas förundrades icke mera, det var som om han förlorat kraften därtill. »Ja!« svarade han som förut; han kände, hur kvinnans blick vilade på honom med en varm medkänsla, och han plågades därav som av en oförtjänt gåva.

Kanske anade hon det, ty hon tog hastigt bort sin blick och sade, glatt och vänligt:

»Då skall jag säga dig det. Då jag senast hade underrättelser från honom, var han i Jeriko, men då skulle han vandra vidare, ned till Jordan. Där skall du nog finna honom. Men nu skall du följa mig hem och stanna hos oss över natten, innan du går vidare.«

Judas skakade på huvudet; hon upprepade sin bön, men då svarade han nästan hårt: »Nej!«

Utan att synas sårad av hans avslag, räckte hon honom sin hand till avsked. Han fattade den icke, men hennes röst var dock lika vänlig, då hon sade:

»Farväl då! Då du finner mästaren, skall du hälsa honom från Maria, – och säg honom, – nej, säg honom intet, – blott att du talat vid mig!«

Hon lämnade honom och gick ned mot Betania.

Men Judas tänkte: »Vid Jordan, – öknen vid Jordan, – skall jag återfinna honom där!«

* * *

Hans aning hade icke bedragit honom. Det var i öknen vid Jordan, i samma trakt där han första gången sett Jesus, som han återfann honom. Liksom då fann han honom ensam, och liksom då stod kamp och lidande präglat på hans ansikte. Då han fick se Judas, lyste det dock ett ögonblick upp.

»Se Judas, – du kom likväl åter!« sade han med ett svagt, halvt sorgset leende.

Men Judas föll ned för honom, och utbrast med vild, stormande häftighet:

»Herre, – jag kan icke, – jag kan icke, – låt mig dö för dig, herre!«

Då flög ett drag av smärta och bitter missräkning över Jesu ansikte.

»Nej, Judas,« sade han strängt och allvarligt, »du skall leva för mig, – leva och strida. Det är din uppgift, – din död behöver jag icke.«

Judas såg upp på honom och sade, nästan hotande:

»Jag kan icke, – jag kan icke!«

Jesus mötte hans blick.

»Så måste du strida, tills du kan det!« sade han som förut.

Judas reste sig upp. Hans väsende var åter lugnt och behärskat, och det låg en viss, dyster skönhet utbredd över hans ansikte.

»Nej, jag hatar honom!« tänkte han, och med sänkt huvud gick han därifrån.

Jesus såg efter honom med en blick, full av smärta och maktlös kärlek.

3·

Ja, han hatade honom, hatade honom med hela styrkan av sin sjuka kärlek, hatade honom så, som man kan hata den lycka, från vilken man är utstött, det mål, som man icke kan nå. Han

hatade honom, därför att han icke längre kunde leva det liv, som han längtade efter med en girig, brännande hunger, därför att han måste förakta de begär, som han icke kunde döda i sitt sinne.

Men att åter försöka lämna honom, därpå tänkte han icke mera. Han kände, att han nu måste följa honom, till dess – allt var förbi. Ty den tanken stod alltjämt för honom med en egendomlig, oundkomlig skärpa, att mästarens öde närmade sig sin fullbordan. Den pinade honom och beredde honom på samma gång en slags dyster glädje. Genom en egendomlig omkastning i hans sinne, för vilken han icke själv kunde göra sig reda, uppväckte den icke längre fruktan hos honom, – han såg fram emot Jesu död som mot en befrielse, en upplösning, om lycklig eller olycklig, det hade förlorat all vikt för honom, blott att det var en upplösning.

Han kom åter samman med de övriga lärjungarna. Det tycktes honom, att han icke längre kände dem; han trodde sig förstå, att de misstrodde och avskydde honom, men själv närde han för dem varken kärlek eller hat, de voro honom som främmande människor, levande i en helt annan värld än han. Men samtidigt, eller kanske just därför att han stod så likgiltigt gentemot dem, tycktes det honom, att han förstod och bedömde dem bättre än förr; det var honom, som såge han rätt igenom dem. Han såg Tomas, och han log över sig själv, som en gång fruktat honom; »han är ju ett barn,« tänkte han, »vad är hans tvivel annat än barnets begär att plåga vad det älskar för att sedan få smeka och trösta det;« han såg Johannes och han tänkte: »denne älskar mästaren kanske mer än de andra, och likväl mindre, ty det är sin kärlek till honom han älskar, icke så mycket honom själv.« Han såg Andreas och tänkte: »han är trött och vacklande, men då mästaren är död, kommer hans kärlek att slå ut i ånger och självförebråelser, liksom då han fick veta, att Johannes var död.« Ja, han såg det allt och förstod det

allt, – hur sällsamt, att han då icke även kunde förstå sig själv! En gång hade han dock gjort det, tycktes det honom, fast han icke kunde minnas, när det var, – varför kunde han det icke mera? Var det därför att de voro goda, och han ond?

Blott en av dem var det, vilkens själstillstånd tycktes honom stå i något samband med hans eget. Det var Petrus. Blott honom förvånades han över och avundades han. Han förvånades över den jämvikt, som rådde i denne mans sinne, han såg hur hans sunda praktiska sinne nu som förr kunde sysselsätta sig med livets små alldagliga bestyr, med tanken på sitt hem, sin hustru och sina barn, utan att dock detta råkade i strid med hans kärlek till Jesus och hans sak. Stundom trodde han, att han föraktade honom därför, men även då hade han en aning om, att detta förakt blott var en förvrängning av längtan; det var det förakt, den sjuke inbillar sig känna vid åsynen av hälsans friska, rödblommiga kinder.

Men fast han så genomskådade dem alla, kände han dock, att det var något hos dem, som han stod utom och icke kunde uppfatta, och detta något var det, som grävde klyftan emellan honom och dem, och som gjorde deras förhållande till mästaren så olika mot hans. Det var icke tro, ty hade icke även han trott, – det var icke kärlek, ty hade icke även han älskat! Vad var det då? Han förstod att svaret på denna fråga var nyckeln till hela hans öde, men detta svar kunde han icke finna.

Hans möte med Maria Magdalena gjorde ett djupt och egendomligt intryck på honom, kanske därför att det var första gången sedan deras första samtal, som de utbytte ord med varandra. Det var dock endast några få ord.

Det var efter mötet med Jesus, då han återvände till den plats, där lärjungarna slagit läger. Han såg henne redan på långt håll, där hon gick ensam som alltid, lik en sorgens vakande tjänarinna. Återseendet av henne grep honom häftigt, det blev på en gång klart för honom att han hade kunnat älska den-

na kvinna och skulle blivit bättre genom denna kärlek, fast hon aldrig skulle besvarat den. Han mindes hennes ord: »säg honom, att jag gråtit, men säg honom icke varför!« Nu visste han, vad det var, detta varför, men han kände på samma gång, att det icke hade någon andel i det hat, han nu trodde sig hysa för Jesus. Denna tanke skymtade ett ögonblick för honom som en möjlig förklaring, men han sköt den föraktligt ifrån sig: han skulle väl kunnat älska henne, men utan hopp och utan fordran.

Dock, nu var även det förbi! Men hans hjärta blev vekt vid åsynen av henne; han sökte icke som förr undfly henne, utan närmade sig henne med ett behov av att trösta och tröstas.

Även hon såg honom på långt håll och stannade, inväntande honom. Hennes brännande blickar voro fästade på honom med ett uttryck, som uppväckte en allt starkare oro hos honom, ju närmare henne han kom. »Varför ser hon så på mig,« tänkte han, »hennes blick var dock förr så vänlig! Men även det måste väl vara förbi!« tänkte han bittert.

»Det bästa vore att undvika henne,« tänkte han vidare. »Även hon hatar mig nu!« Men likväl fortsatte han att närma sig och stannade slutligen framför henne, betraktande henne med spörjande blickar. Han kände ett skyggt begär att tyda det sällsamma uttrycket i hennes ögon.

Så stodo de en stund, ömsesidigt betraktande varandra. Båda hade en känsla av, att bakom dem låg ett gemensamt förflutet, som band dem samman, att mellan dem försiggått detta något, som ej behöver ord eller handling, utan kan ligga blott i en blick, en outtalad tanke, men som dock aldrig sedan kan utplånas, därför att man i det givit bort något av sitt eget jag. Han var ödmjukt glad däröver, men hon syntes upptänd av harm och ovilja.

»Så har du kommit åter igen!« sade hon slutligen mörkt.

Han trodde, att han svarade: »ja,« men nickade endast.

»Jag anade det,« fortsatte hon som förut. »Men det hade varit bättre, att du icke kommit.«

»Kanhända,« sade han tankfullt, »ja, kanske hade det varit bättre!« Hon log hånfullt; då såg han häftigt och trotsigt på henne och utbrast:

»Varför hade det varit bättre?«

Hon svarade icke, men tog icke sina brännande blickar ifrån honom. Då uppfylldes han plötsligt av avsky för henne, gjorde en ofrivillig avvärjande åtbörd och lämnade henne hastigt.

Och för var gång han sedan mindes denna scen, greps han av samma avsky.

Sedan talade de icke mera med varandra. »Hon hatar mig,« tänkte Judas, »men det måste väl vara så!« Och ett dovt trots började vakna i hans sinne.

* * *

De återvände till Jerusalem. Om dagarna vandrade Jesus kring i staden, predikande och lärande. Men över allt förföljdes han nu av fientliga, hatfulla blickar, och han måste ständigt vara beredd till kamp. Därför, då kvällen kom, andades han ut med en känsla, som om han lade av en tung rustning, och lämnade staden bakom sig. Han vandrade ut till Oljeberget, oftast gick hans väg till Betania, och där stannade han natten över i Simon den spetälskes hus. Där fick han läkdom för den förflutna dagens sår och förnyad kraft för den kommandes strider; där fann han sin livsgärning i hela dess ursprungliga storhet och skönhet återspeglad i en blick, som blott för honom hade ljus och glans.

Men där utkämpade han även stundom i nattens stillhet sina hårdaste och bittraste strider, – striderna med sig själv.

* * *

Till Betania följde Judas honom icke gärna. Alltsedan de återkommit, hade Maria visat honom en vänlighet, som förödmjukade honom, därför att han tyckte sig finna medlidande däri. I det sinnestillstånd, vari han befann sig, var varje vänlighet honom en plåga. Och det plågade honom även att se Maria Magdalena där i huset.

Vanligen stannade han därför natten över i Jerusalem.

En afton satt han ensam utanför en av stadsportarna, då han såg tvenne män närma sig honom; de samtalade ivrigt, och han kunde se, att det var om honom de talade. Den ene av dem var en till åren kommen man, på vars yttre Judas igenkände en farisé, – och han mindes, att han på den senare tiden ofta mött honom, och då alltid haft en plågsam känsla av att vara bespejad och iakttagen. Det var en lång, mager man, med ett ansikte som var tärt och fårat, icke av åldern, ej heller av sorger eller försakelser, utan av tänkande eller av passioner. Ögonen lågo djupt och doldes vanligen av de sänkta ögonlocken. Men då han höjde dessa, sköt en blick fram, skarp och vaksam som en rovfågels. Kring hans mun spelade ett ständigt, ironiskt löje.

Den andre var en helt ung man med ett energiskt och ädelt ansikte. Pannan var icke hög, men ovanligt bred och hade över ögonbrynen svällt ut till en tjock valk, som tydde på en oböjlig kraft. Ögonen hade en livlig, öppen och förståndig blick. Hans prästerliga dräkt klädde honom icke och passade ej heller till hans något vårdslösa sätt och häftiga, ofta uppbrusande åtbörder.

De hade stannat på något avstånd från Judas och tycktes tvista med varandra; slutligen ryckte den yngre otåligt på axlarna och gick med hastiga, beslutsamma steg fram till Judas, långsamt följd av den andre.

»Hör man,« sade han med hög, välljudande stämma och stannade framför Judas, »du är icke en Galilé?«

Judas såg förvånad, med en hemlig oro, på honom och svarade dröjande:

»Nej!«

»Vad menar du?« fortsatte den andre. »Menar du, att du är en rättrogen Jude, att du tror på Israels Gud, – på Abrahams och Jakobs Gud?«

Judas slogs plötsligt av ett avlägset minne, – minnet av sitt samtal i öknen med gubben; var det icke hans egna ord, hade han icke då gjort denne samma fråga? Det var honom, som om han gått en lång, lång väg och så plötsligt åter befann sig på samma ställe, varifrån han gått ut, och han erfor den vilsekomnes glädje, då han tycker sig åter vara på välbekant mark, – sak samma var. Med en iver som förvånade honom själv, svarade han:

»Ja, – så är det, – ja, ja!«

Ynglingen såg mörkt och hotande på honom.

»Du ljuger,« sade han, »en förrädare är du!« Och utan att avvakta Judas' svar fortsatte han med stormande häftighet.

»Jag känner dig, – är du icke en lärjunge till denne Galilén, denne Jesus från Nasaret. Vet du vem han är, – han kallar sig Guds son, – djävulens son är han, en fiende till Judafolket och till dess Gud. Vet du, vad det är han vill, – han vill vårt folks fördärv och tillintetgörelse, han vill att vårt land, Herrens heliga land, skall utplånas från jorden, och att vårt folk, Herrens utkorade folk, skall bli ett byte för hedningarna. Är du en blind eller en dåre, eller har du icke öron till att höra? Har du icke hört att han sagt det, – har han icke nedkallat fördärv över Jerusalem och hädat Herrans tempel. Och han kallar sig Messias, Judarnes konung! Men ve honom och eder alla, I förblindade, ty utan nåd och barmhärtighet skolen I utrotas från jorden, – ve dig, Judas, ty Israels Guds vrede är över dig, om du icke omvänder dig och försonar ditt brott!«

Hans ansikte glödde, och hans ögon blixtrade. Judas såg förundrad på honom, han hade egentligen icke alls förstått hans ord, men han tyckte det vara en upprättelse att endast se hans

modiga och hänförda ansikte. »Upprättelse? För vad?« tänkte han så med en pinande oro.

Under tiden hade den äldre mannen kommit fram till dem och lyssnat även han, med sänkta ögonlock och det ironiska leendet kring sin mun. Nu lade han sin fina, välformade hand sakta på ynglingens arm och sade:

»Se så, Saul, – alltid eld och lågor!«

Ynglingen skakade häftigt bort hans hand och vände sig mot honom till ett trotsigt svar. Men då han mötte den andres blick, teg han och ryckte endast föraktligt på axlarna.

Med detsamma Judas blev medveten av den andres närvaro, uppfylldes han av avsky för sig själv och dem och av en växande oro. Han reste sig upp för att gå.

Men den äldre mannen hejdade honom, i det han lade sin hand på hans arm. Judas sökte rycka sig lös, men den fina handen fasthöll honom med en järnhård styrka. Då stannade han och sade mörkt:

»Vad viljen I mig?«

»Intet ont,« svarade mannen. »Vi vilja din själs välfärd – och dessutom,« sade han, i det hans leende blev nästan till en grimas, »ära och rikedom för dig på jorden.«

Judas mötte hans blick, och det gick en rysning genom honom.

Den andre fortsatte, i det han alltjämt fasthöll Judas arm.

»Jag vet, att du icke är lycklig, – du lider, och det är hans skuld. Han har förtrollat dig, han har bundit dig med djävulens makt, – därför är du icke heller skyldig. Mod bara, man, gör dig fri från honom, – förstår du, fri för alltid, fri även från hans minne, och du skall åter bli lycklig!«

Judas såg häpen på honom; »det är ju mina egna tankar, han uttalar!« tänkte han. Men högt sade han endast, mekaniskt upprepande sina förra ord:

»Vad viljen I mig?«

Då brusade den unge upp:

»Vi vilja hans död, – död åt honom och hela hans anhang!«

Den äldre mannen såg på ynglingen med sitt ironiska leende och släppte Judas' arm.

Då återfick Judas sin självbehärskning, han såg hånfullt på dem och sade:

»Nåväl, så döden honom då!«

Den äldre mannen hade vänt sig bort; nu kastade han en skarp, forskande blick på Judas och sade betydelsefullt:

»Det är icke vi, som skola döda honom, – det är du!«

Judas blev förfärligt blek, men rörde sig icke.

»Jag, – jag!« sade han med skälvande stämma.

Den andre gick tätt inpå honom och lade pekfingret på hans bröst.

»Ja, – dig har Herran utkorat!« sade han med djup, högtidlig stämma.

Judas såg upp på honom och såg leendet kring hans mun. Då uppfylldes han av en sådan avsky, att han höjde handen till ett slag. Men i detsamma föll hans blick på Maria Magdalena som stod på något avstånd ifrån dem, han kände hennes blickar bränna sig, han lät handen sjunka, vände sig bort och gick långsamt därifrån.

Men det var endast i första ögonblicket som åsynen av Maria Magdalena och tanken, att hon sett honom samtala med de båda männen, gjorde något intryck på honom, se'n uppslukades det av denna andra, förfärliga tanke, som nu första gången fått liv i ordet: »att han skulle döda honom!« Det var som om han såg den framför sig, vart han vände sina ögon, han greps av ett ursinnigt begär att döda, tillintetgöra den, men kände på samma gång sin maktlöshet. En tanke, som en gång fått liv, kan aldrig åter dödas.

»Jag är utkorad!« for det genom hans huvud. Ett ögonblick var det honom som en tröst, men så mindes han mannens leen-

de och fattades åter av avsky. »Nej,« tänkte han, »om jag gör det,« han ryste till, men upprepade så trotsigt denna tanke, »om jag gör det, så är det icke för deras skull. Dem hatar och avskyr jag!« Då såg han plötsligt ynglingens ansikte framför sig, och åter hade han en känsla av upprättelse. »Han är ädel och uppriktig,« tänkte han, »och likväl vill han det! Om jag blott visste, om även han tror, att jag är utkorad!«

Så tänkte han åter på Maria Magdalena, och att hon visste det.

»Ja, – hon har vetat det länge, förr än jag själv! Men hur kunde hon tro det, – hur kunde hon tro det!«

Vid denna tanke blev han åter lugn och uppfylld av ett hårt, kallt trots.

* * *

På natten vaknade han och såg tiggarens gestalt framför sig. Han hörde hans skratt och hans ord: »Jag hade en gång en tanke, men jag har dödat den!«

»Men om någon annan dödat den,« tänkte han, »hade han icke även då varit fri? – Nej, ty då hade han minnet kvar. Men när han dödade den själv, då dödade han även minnet. Ja, – då måste han döda minnet, – eller också bli galen. Och i båda fallen var han ju fri! Ja, så är det – så är det, – därför dödade han den själv!«

Det var som om denna tankegång kostade honom en förfärlig ansträngning, och då han kommit så långt, förmådde han icke tänka mera. Men det tycktes honom, att han nu kommit till klarhet, sanningens oundkomliga klarhet.

* * *

Den följande dagen lämnade Jesus och lärjungarna i hemlighet Jerusalem och vandrade till en liten stad vid namn Ephraim, som låg norr om Jerusalem.

Då Judas träffade honom på morgonen, såg han ångestfullt

in i hans ansikte. Det var milt och vänligt, och blicken mötte lugnt Judas', men det var dock något som sade denne, att han visste allt.

Och han tänkte: »Även han tror, att jag kan göra det!« Det var som om denna tanke drev honom framåt, i det den uppfyllde honom med ett bittert trots.

4.

Sex dagar före påskhögtidens inträde återvände Jesus till Jerusalem. Men på aftonen stannade han i Betania och tog in i Simons hus.

Där tillreddes en aftonmåltid för honom, och Marta passade upp vid bordet. Men Maria satt som hon plägade vid Jesu fötter; ofta såg hon forskande upp på honom, som ville hon läsa i hans ansikte. Då log han mot henne, men hans blick var mörk av en hopplös smärta och gav ett sorgset svar på hennes stumma fråga. En allt färglösare blekhet spred sig över hennes ansikte, men hennes väsende var alltjämt lika stilla, hennes ögon voro torra, endast läpparna darrade vid vart andedrag.

Då måltiden var slut, reste hon sig plötsligt och lämnade rummet. Efter en stund kom hon tillbaka, och då höll hon i sin hand en dyrbar alabasterflaska, full med smörjelse. Hon gick fram till Jesus, bröt sönder flaskan och göt smörjelse över hans huvud; så föll hon på knä för honom, begöt även hans fötter och torkade dem med sitt hår. Jesus såg först överraskad på henne och gjorde en rörelse för att hålla henne tillbaka, men då mötte han hennes blick och lät henne vara. En svag rodnad steg upp i hans ansikte.

Det hade blivit alldeles tyst i rummet. Då hördes plötsligt Judas' röst.

Han satt längst nere vid dörren och höll sina ögon stelt fästade vid golvet. Men dock tyckte han, att han såg Maria Magdalenas ansikte framför sig, och att detta tvang honom att tala. Med klanglös, skärande stämma sade han:

»Varför har icke denna smörjelse blivit såld för 300 penningar och given åt de fattiga?«

Då han talat ut, blev tystnaden än djupare; men Maria reste sig darrande upp, en brännande rodnad spred sig över hennes hals och kinder, tårarna trängde sig fram i hennes ögon, och hon såg bönfallande på Jesus. Han fattade hennes hand och drog henne till sig.

»Låt henne vara!« sade han. »Det är till min begravning, hon smörjt mig. De fattiga haven I alltid hos er, men mig haven I icke alltid.«

Judas såg upp och mötte ett ögonblick hans blick. Det svindlade för honom, han reste sig upp och gick ut ur huset. Han kände Maria Magdalenas mörka blick vila på sig med ett vredgat, sårat uttryck, men han mötte den icke.

Då han kommit ut, stannade han och tog sig med båda händerna om huvudet. Lösryckta tankar stormade genom hans huvud.

»Han tror, att jag skall göra det, – kanske vill han det, varför skulle han annars se på mig så! Även hon tror det, – och hon hatar mig! Varför skulle jag då icke göra det? Nej, – han är icke Guds son! – blott en människa är han, – han var ju glad däröver, – och de fattiga, – ja de fattiga, – han har ju själv sagt, – nej, en människa är han och alla människor måste ju dö. Varför tvingar han mig att göra det? Nej, det är icke han som tvingar mig, – jag vill det, – jag vill bli fri, fri. Och då måste jag göra det själv, – hur var det jag tänkte, – jo, jag måste göra det själv!«

Han gick några steg framåt, så stannade han åter.

»Besynnerligt,« tänkte han, »ibland vet jag icke, om jag äls-

kar eller hatar honom. Men visst hatar jag honom, hur skulle jag annars kunna göra det. Och jag måste göra det, – jag känner att jag måste göra det! Ja, – jag vill bli fri, – fri!«

Och han började åter gå, utan att veta vart, utan att se något framför sig. Det var en tanke, som han hakade sig fast vid, och den var, att Jesus icke kunde vara Guds son, ty då skulle han icke hava mottagit Marias hyllningsgärd.

Han hade förändrats mycket på den sista tiden. Hans gestalt hade blivit krökt, i hans panna hade bildat sig tvenne djupa veck, och ögonen hade den stirrande blicken hos en människa, som förföljes av en fix idé.

Han vandrade länge utan att se upp från marken. Då befann han sig slutligen utanför en av Jerusalems stadsportar. Han stannade, och vecken i hans panna blev ännu djupare. »Varför har jag gått hit,« tänkte han, »vad är det jag vill göra?«

Då kände han någon vidröra sig bakifrån. Han vände sig om; det var den unge mannen, som han hade hört kallas Saul.

Han såg sig omkring, huruvida icke den andre även var i närheten. Men då han ingenstädes kunde se honom, erfor han något som nästan liknade glädje.

»Nåväl?« sade ynglingen och såg forskande på honom.

Judas stod länge tyst och orörlig; slutligen såg han upp och frågade:

»Om jag nekar, – vad skolen I då göra?«

»Hans dom är fälld, – han måste dö!« svarade ynglingen häftigt.

Judas betraktade honom: han läste en orygglig beslutsamhet i hans ansikte. Åter fördjupades vecken i hans panna. Han tänkte: »I alla fall dör han, och då, – då är jag icke fri. Jag måste göra det själv, – ja, – själv!«

Men denna tanke kom honom att rysa.

»Skall jag med egen hand …?« sade han och betraktade med fasa sin hand, som han ofrivilligt sträckt fram.

Den andre log föraktligt.

»Nej,« sade han, »han skall icke mördas. Efter lag och rätt skall han dömas och dö en förbrytares död.«

Åter försjönk Judas i grubbel.

»Lag och rätt!« tänkte han. »En förbrytares död! Men allt det rör ju icke mig, – det är de, icke jag, som dödar honom. Jag dödar blott min tanke, – min egen tanke, – har jag icke rätt till det?«

Och fattad av ett plötsligt raseri, grep han ynglingen i armen och ropade, i det han hotande såg honom in i ögonen:

»Har jag icke rätt att döda min egen tanke?«

Men då han såg den andres häpna min, blygdes han över att han förrått sig. Han släppte åter hans arm och sade, hårt och beslutsamt:

»Säg, vad jag skall göra! Jag är beredd!«

Det blixtrade till i ynglingens ögon.

»Följ mig!« sade han och gick hastigt inåt staden. Judas följde honom; nu var det avgjort, han kände ingen tvekan längre.

De stannade utanför ett stort, rikt sirat hus. Ynglingen förde Judas in på gården, tillsade honom att vänta där och försvann inne i huset. Efter en stund kom han tillbaka och förde Judas upp i en sal, där ett tiotal män voro församlade.

De flesta voro gamla, gråhåriga män, alla voro klädda i rika prästerliga dräkter. Judas lät sina blickar glida över dem; i en igenkände han Kaiphas, årets överstepräst, i en annan, en liten, vithårig gubbe med ett skarpt, höklikt ansikte, den mäktige Hannas, Kaiphas' svärfader, det gammaljudiska partiets inflytelserikaste målsman. Det var denne, som tilltalade honom.

»Kom närmare,« sade han, »vad heter du?«

Judas rörde sig icke, svarade icke heller. Alltsedan han kommit in i rummet, fanns det endast en, allt annat behärskande känsla inom honom, – en känsla av dödlig fiendskap mot dem alla.

Hannas upprepade med höjd röst sin fråga.

Då såg Judas upp på honom med en så mörk och hotande blick, att han ovillkorligen ryggade ett steg tillbaka. Judas log ett besynnerligt leende och såg åter ned i golvet.

Det uppstod en stunds pinsam tystnad, prästerna sågo tvekande och villrådiga på varandra. Då trädde en man fram, som förut stått dold bakom de andre, längst bort i rummet; han talade en stund viskande med Hannas och gick så fram till Judas.

Denne såg upp och igenkände samme man, som tillsammans med Saul talat med honom utanför stadsporten. Liksom då ingav mannen honom en blandad känsla av avsky och fruktan.

»Kom med mig!« sade han och fattade Judas lätt i manteln. »Icke behöva de där gamla narrarna höra, vad vi tala om!«

Han log hånfullt, och Judas kände, hur hans mun drog sig till samma leende. Viljelöst följde han honom bort till andra ändan av rummet; de stannade vid ett fönster. Mannen fasthöll honom alltjämt i manteln.

»Jag har väntat på dig,« sade han med djup, högtidlig stämma, »jag visste, att du skulle komma och uppfylla din kallelse.«

Judas svarade icke. Han visste, att mannen endast hycklade, att samma hånlöje även nu spelade kring hans läppar, och likväl, så länge han talade, trodde han på hans ord. Men driven av en instinktlik självbevarelsedrift tvang han sig att se på honom, och då bröts förtrollningen.

»Om du säger ett ord till,« viskade han hatfullt, »så går jag!«

Mannen kastade en hastig, skarp blick på honom, och blev plötsligt allvarsam.

»Gott, gott,« sade han med torr stämma och släppte sitt tag i Judas' mantel. »Huvudsaken är, att du vill hjälpa oss. Ser du, som vi äro måna om, att folket icke skall störas i sin ljuva ro, önska vi att allt skall föregå i lugn och stillhet, och det är därför vi räknat på dig!«

Han såg åter prövande på Judas och fortsatte hastigt, liksom för att icke giva denne tillfälle att svara.

»Bäst vore det på natten eller sent på aftonen. Du vet var han då står att finna, och du skall föra oss till honom. Men helst då han är ensam, förstår du, – bara för fridens skull! Och snart, – så snart som möjligt, – det är bäst för alla, – även för dig! Och som lön har man beslutat att giva dig trettio silverpenningar, – det är inte mycket, men …«

Judas såg på honom med en så förvirrad, kvalfull blick, att det i hans kalla ögon skymtade fram något, som liknade medlidande. Han avbröt sig tvärt i meningen.

»Nå, det hinna vi alltid tala om. Hör nu noga på vad jag säger dig, – varje afton i solnedgången kan du träffa mig på samma ställe, där vi talades vid den gången, du vet …! Men kom snart, – det är bäst för oss alla, – bäst för dig! Och gå nu, du behöver icke tala med dem där, – de förstå dig icke, de tro att du är en vanlig, – men jag förstår dig, och jag vet att du kommer.«

Judas såg på honom, han log och upprepade med tonvikt på varje ord:

»Ja, jag vet att du kommer, – men gå nu!«

Han sköt honom mot dörren, i det han vinkade åt ynglingen, som stod där väntande.

Men då Judas blick föll på denne, stannade han och vände sig om.

»Jag vill icke träffa dig,« sade han, »låt honom där vänta på mig!«

Den andre log föraktligt:

»Ja, ja,« svarade han, »det blir nog bra, – gå nu.« Och han sköt honom ut genom dörren.

Ynglingen följde efter och förde Judas åter ned på gatan. Mörkret hade fallit på, där var nu alldeles tyst och stilla. De stannade båda, och deras blickar möttes. Då tyckte Judas, att

han läste förakt i den andres ögon, och han uppfylldes av sorg. Han tänkte: »Det är icke rätt av honom, – han har ju själv velat, att jag skulle göra det, – hur kan han då förakta mig! Nej, han får inte förakta mig, – om jag skulle säga honom allt!«

Ynglingen vände sig bort och gick några steg. Men så stannade han åter och gick långsamt tillbaka.

»Säg mig,« sade han plötsligt, »har även du trott, att han var Guds son?«

Judas ryckte till, förskräckt över denna fråga.

»Ja,« svarade han dröjande, »även jag har trott det.«

»Vad var det, som kom dig att tro det?«

Judas stod en stund tyst, så utbrast han häftigt: »Låt mig vara, – lämna mig, – men du har ingen rätt att förakta mig, – du har ingen rätt därtill!« upprepade han lidelsefullt.

Och han gick hastigt därifrån. Ynglingens fråga hade åter uppväckt ett förfärligt tvivel i hans själ.

Denne såg tankfullt efter honom. Så gjorde han plötsligt en åtbörd, som om han befriade sig från något, och gick åt motsatt håll.

* * *

Men då Jesus den följande morgonen vandrade in till Jerusalem, hade ryktet om hans ankomst spritt sig, och från alla håll strömmade folket honom till möte, hälsande honom med glädjerop. Och de satte honom upp på en ung åsna och följde honom så in i staden; några gingo framför honom, svängande palmkvistar i sina händer, och den övriga skaran följde honom efter, ropande:

»Hell dig, Messias, hell dig, Davids son!«

Utanför Jerusalem vandrade Judas efter en sömnlös natt. Han hörde jubelropen i fjärran, han stannade och såg ditåt, varifrån de kommo; snart såg han det i grönt och blommor klädda tåget närma sig, belyst av solen, och över dem alla såg

han Jesu gestalt. Då gjorde han en rörelse som för att fly, men betvang sig och blev stående, medan tåget gick förbi honom; och hans blickar veko icke ifrån Jesus.

Och då, när han såg det milda ansiktet strålande av en sällsam förening av glädje och sorg, då upphörde hans tvivel, då förstod han, att gårdagens tanke blott varit en feg undanflykt, och att han ännu trodde, att han var Messias, Guds son.

Och när tåget försvunnit och ropen dött bort, syntes det honom, att han äntligen kommit till klarhet med sig själv.

Han mindes den aftonen i öknen, innan han första gången såg Jesus, han mindes den känsla, han hade haft av en sällsam, osynlig makt, som omgav honom och sökte draga honom inom sin krets. Denna makt, vars namn han icke visste, som han icke förstod, icke kände, men vars närhet väckt hans aningsfulla fruktan, den var det, som han sedan åter mött i Jesu gestalt, den var det som kämpat för att göra honom till sin, som slitit sönder hans hjärta, fästat vid jorden med band, som icke kunde brista, för den var det han hade ängslats och vakat och lidit, sitt hopplösa lidande. – Men nu var det förbi, nu ville han bli fri, och nu skulle han åter bli fri, ty nu skulle han döda den, denna makt, – nu skulle han döda den!

Han rätade upp sig och såg sig stolt omkring. Denna tanke växte inom honom, och det var honom, som om han växte med den. Vem skulle nu våga förakta honom, – hata honom, förbanna honom kunde de, men icke förakta honom!

Från denna stund var han lugn och beslutsam, buren av denna tanke, som väl syntes honom fruktansvärd, men stor, icke föraktlig. Han tvekade icke mera, vacklade icke mera, men väntade med en fanatisk tro på, att stunden skulle komma, den ödesdigra stunden.

5·

Det var aftonen före påskhögtidens inträde.

I ett hus inne i staden satt Jesus till bords med sina tolv lärjungar. Hela dagen hade han tillbragt i Betania, hos Lasaros, men till aftonen hade han stämt möte med dem i detta hus, som tillhörde en av dem som i Jerusalem blivit vunna för hans sak, och han hade sagt, att ingen skulle få saknas.

De voro alla djupt upprörda. Länge hade de märkt, att ett oväder samlade sig över hans huvud, och de sista dagarna hade han ofta i sitt tal fällt dunkla antydningar om, att hans öde närmade sig sin fullbordan. Därför syntes dem nu denna gemensamma måltid som ett avsked, och bekräftelsen därpå tyckte de sig läsa i hans ansikte.

Annars var han mer än vanligt lugn och mild denna afton. Allt det oroliga, stundom häftiga, som den senare tiden ofta framträtt i hans väsende, var försvunnet, hans panna var klar och hans leende ljust, han var åter som under sina lyckligaste dagar vid Gennesarets stränder, endast allvarligare, med en skugga av saknad även i glädjen, såsom den, vilken lever i ett lyckligt minne, icke i lyckan mera.

Och till Gennesaret vände han ständigt åter i sitt tal, han frammanade minne efter minne, och för var gång såg han på den, vilken minnet närmast berörde, och då var det som om de i hans blick sågo allt det bästa, som funnits i deras tankar och vilja, le sig till mötes, det var som om de funno sig själva i denna blick. Även på Judas såg han en gång, men då uttryckte hans blick endast sorg och en smärtsam vanmakt.

Judas hade han anvisat platsen vid sin vänstra sida; han satt där blek, med sänkta blickar, och vecken lågo djupa i hans panna.

Vid Jesu högra sida satt Johannes. Det var som om denna afton mognat honom till man, och med den honom egna mot-

tagligheten bar han på sitt ansikte ett återsken av uttrycket i Jesu eget.

Nära intill Mästaren satt även Petrus; hans ansikte var vredgat, nästan hotande; endast då denne såg på honom, förmildrades det. Och där satt Jakob och försökte le, för att dölja tårarna, som ville tränga sig fram i hans ögon, och Andreas, med vidgad, stirrande blick, liksom skådade han in i framtiden, sitt eget öde till mötes, och Tomas, undrande om den känsla talade sanning, som sade honom, att hans tvivel nu var slut. Och alla de andra, med skilda tankar och skilda uttryck, men dock förenade i samma stora sorg.

Nu var måltiden slut, men Jesus gjorde dock ingen rörelse för att resa sig upp. Han försjönk i tankar, och samtalet avstannade. Men slutligen frågade Johannes:

»Herre, – var skall du vara i natt?«

Jesus såg upp med ett vemodigt leende:

»Var?« sade han. Så satt han åter tyst en stund och fortsatte därpå med hög och tydlig stämma, så att alla hörde det:

»Vi gå till Gethsemane och stanna där natten över.«

Det föreföll dem, som om han sade det i en särskild avsikt, men de förstodo icke varför. Gethsemane var en lantgård på Oljeberget, där de ofta brukade vistas.

Åter var det tyst; en tung, tryckande stämning lade sig plötsligt över allas sinnen, och de sågo på mästaren, förundrade över det sällsamma uttrycket i hans ansikte. Han lät sin forskande blick glida över dem alla, blott på Judas såg han icke, – så sade han, nästan viskande, utan att hans ord dock undgingo någon:

»Sannerligen säger jag eder, – en av eder skall förråda mig!«

Det gick ett mummel genom hela skaran, och de sågo ångestfullt spörjande på varandra. Plötsligt hördes en skälvande röst:

»Herre, icke är det jag?«

Det var Tomas; han hade rest sig upp och såg på Jesus, bed-

jande, med en smärtsam förebråelse i sin blick. Allas blickar vändes mot honom, men Jesus besvarade hans fråga med ett knappt märkbart leende.

Även Petrus hade rest sig upp; hans händer hade ofrivilligt knutit sig, och han såg forskande, hotande från den ene till den andre. Slutligen stannade hans blick på Judas, som satt där allt jämt lika orörlig, blek och med sänkta blickar, det blixtrade till i hans ögon, och han höll envist kvar sin blick. Judas kände den, och mot sin vilja såg han upp; Petrus log föraktligt och satte sig åter ned. Men under förvirringen lutade han sig fram till Johannes och viskade något i hans öra. Denne nickade, vände sig mot Jesus och frågade sakta:

»Herre, – vem är det som skall förråda dig?«

Men Jesus svarade honom icke. Så småningom lade sig förvirringen, och lärjungarna började ivrigt viska sinsemellan.

Då tog Jesus ett bröd, doppade det, och vände sig för första gången på aftonen mot Judas. Han räckte honom brödet och såg på honom.

»Vad du gör, – gör snart!« sade han sakta.

Judas tog brödet, såg på det med en förvirrad blick, lade det så ifrån sig med en skygg åtbörd, reste sig upp och lämnade hastigt rummet.

Då han kommit ned på gatan, stannade han och lutade sig mot väggen för att icke falla. Allt det kval, som han hittills lyckats kuva och stänga inom sitt bröst, överväldigade honom nu, hela hans kropp skälvde i krampaktiga ryckningar. Men med en förtvivlad ansträngning återvann han herraväldet över sig själv, han rätade sig åter upp, och hans förstörda ansikte stelnade åter i trotsig beslutsamhet.

»Ja,« viskade han för sig själv, »det måste bli slut, – jag vill bli fri!«

»Och om jag också ville,« tänkte han, »kan jag icke mer gå tillbaka; nu är det ju redan gjort!«

Denna tanke drev honom framåt, och han gick hastigt därifrån.

På den bestämda mötesplatsen utanför stadsporten såg han i dunklet en gestalt gå av och an. Vid dess åsyn erfor han en känsla av motvilja och stannade. Men han var redan sedd, och gestalten närmade sig honom skyndsamt.

»Du har låtit mig vänta länge,« sade en torr, hånfull stämma, »men jag har gott om tålamod, och jag visste nog, att du skulle komma.«

Och Judas igenkände det skarpa ansiktet med dess rovgiriga blick och ironiska leende. Men nu fruktade han honom icke längre.

»Du har brutit ditt ord!« sade han trotsigt. »Var är den andre, – den unge, – med dig vill jag intet hava att skaffa.«

Mannen ryckte föraktligt på axlarna.

»Han är en narr, – han ville icke komma, – ser du, han är så ung ännu, – men det går nog över. Vi två passa dessutom bättre för varandra, – kom nu, låt oss skynda!«

Men Judas rörde sig icke. Mannen lade sin hand på hans arm, men han skakade häftigt bort den. Då såg den andre skarpt på honom och sade:

»Hör på, – jag skall ge dig ett råd: om du vill något, så får det icke finnas något annat för dig än vad du vill. Jag är rädd, att jag misstagit mig på dig, och att du bara är en vanlig …«

Judas avbröt honom häftigt:

»Jag skall göra det, – men du vet icke, varför jag gör det. Det är icke för er skuld, – jag hatar och avskyr er alla, hör du, – jag avskyr er alla!«

Den andre höjde på axlarna.

»Var och en har sina skäl!« sade han torrt. »Låt oss icke öda tiden med prat!«

Han gick inåt staden. Judas följde honom på avstånd. Det var en fråga som pinade honom, han måste hava svar därpå. Han

påskyndade sina steg, tills han kommit i jämnbredd med den andre.

»Säg mig,« sade han, »du gör det icke av samma skäl som de andra. Varför gör du det?«

Mannen såg på honom och svarade kallt:

»Av samma skäl som du!«

Judas ryckte till och avlägsnade sig ifrån honom.

»Varför gör du det?« upprepade han dovt och envist.

Då stannade den andre och skrattade till.

»Du är en narr, – för min egen skull naturligtvis!«

Och han gick vidare.

Judas såg efter honom och strök sig över pannan. Var det en inbillning? Vid detta skratt tyckte han sig i mannens ansikte se en sällsam likhet med Abba, den fånige tiggaren. Han började åter gå efter honom, men allt emellanåt skakades han av rysningar.

* * *

Vid samma tid lämnade Jesus och hans lärjungar Jerusalem. De vandrade bort till Oljeberget; men då de hunnit till Gethsemane, lämnade han de övriga lärjungarna och tog endast Petrus och bröderna Jakob och Johannes med sig. Med dem gick han in i en örtagård, där han ofta brukade vila.

Då sade Petrus:

»Herre, – skola vi stanna här för natten?«

Men Jesus gick vidare, som om han icke hört hans fråga.

Efter en stund sade Petrus åter:

»Herre, vart går du? Vi äro trötta, – låt oss stanna här för att sova!«

Då stannade Jesus, såg frånvarande på honom och nickade.

Lärjungarna lade sig ned. Jakob föll genast i sömn, och snart sov även Johannes. Men Petrus satt länge vaken; på hans ansikte låg ännu samma uttryck av förakt och vrede som vid mål-

tiden, när han såg på Judas. Slutligen såg han upp på Jesus, som alltjämt stod upprätt bredvid honom och sade:

»Herre, skola vi då icke sova?«

Då vände sig Jesus till honom och betraktande honom med en allvarlig och forskande blick.

»Vaken och bedjen, så att I icke råken i frestelse!« sade han.

Petrus ryckte till och såg frågande på honom, han tyckte att det låg som en förebråelse i dessa ord. Men Jesus hade åter vänt sig bort. Då lade han sig; länge låg han och stirrade tankfullt framför sig; flere gånger skakade han energiskt på huvudet, och det föraktfulla draget kom åter kring hans mun. Men slutligen blev sömnen även honom övermäktig.

Jesus gick oroligt av och an; stundom stannade han och lyssnade. Men runt omkring i natten var allt tyst och stilla. Slutligen gick han åter fram till lärjungarna; då han såg, att de sovo, böjde han sig ned över Petrus som för att väcka honom, men reste sig så åter upp utan att hava rört honom. Han gick något bort ifrån dem och lade sig ned på marken. Han var trött, – trött in till döden.

Då ljöd det ett sus i luften, och han var icke längre ensam. Vid hans sida stod den mörka skepnaden och bredde sina vingar över honom. Han lade sin ena hand tungt på hans skuldra, och med den andra pekade han bort i mörkret. Han skrattade, – men sorgen låg som en orörlig mask över hans ansikte.

Och Jesus följde riktningen av hans finger. Det syntes honom som rörde sig något där, ett förtätat mörker i mörkret, men det gled förbi och försvann. Så såg han plötsligt Judas' gestalt framför sig, liksom belyst av ett obevekligt skarpt sken, han såg hans ansikte, och ögonen, riktade på honom med sin stumma, anklagande fråga. Han uppfylldes av en bitter, tröstlös smärta, – över sitt huvud hörde han skepnadens döda, klanglösa skratt. – – – –

Han spratt till, – var det icke ljudet av steg, som nått hans

öra? Jo, nu hörde han det, tunga, hårda steg, som kommo honom närmare! Han ville resa sig upp, men förmådde det icke, hans lemmar voro som av bly. Då låg han stilla och lyssnade till dessa steg, som närmade sig allt mer och mer, obevekligt, liksom vore det hans öde, som kom emot honom i nattens tystnad. Nu voro de tätt inpå honom, nu stannade de, men på avstånd hördes sorlet av en människoskara och rasslet av vapen.

Då lyfte han med ansträngning sitt huvud och såg upp. Framför sig såg han Judas' ansikte, och ögonen, riktade på honom med sin stumma, fjättrade fråga; det var ingen dröm längre, men samma smärta som i drömmen uppfyllde honom även nu. Var det då icke svaret på denna fråga, som han bar inom sig, som han levat för och nu gick att dö för, hade hans gärning då blott varit en tom, svekfull dröm, hans liv runnit hän i sanden? Ty i denna stund kände han det, som om alla de, som han vunnit, icke vägde upp denne ende, om han förlorade honom.

Han såg på Judas, och i denna blick samlade han all sin kraft, hela sin vilja, hela sitt livs gärning samlade han till en sista, ångestfull vädjan.

Judas mötte hans blick. Och då trängde sig en djup suck ur hans bröst, han sjönk ned på knä bredvid Jesus och kysste honom.

Det glänste till i Jesu ögon, han satte sig upp, fattade om Judas' huvud med sina händer, vände hans ansikte emot sig och betraktade honom spörjande.

»Judas,« sade han, »förråder du människosonen med kyssande?«

I det samma greps han av hårda händer och rycktes upp från marken. Utan motstånd lät han sig föras bort. Men de som gripit honom, förundrade sig över det lyckliga, sällsamt lyckliga uttrycket i hans ansikte. – – –

Tumultet dog bort i fjärran, snart var allt åter tyst omkring Judas. Han låg ännu på knä, orörlig, som bedövad.

Han hade icke medvetande av något annat, än att han kysst Jesus och således älskade honom. En fridfull glädje lade sig helande över hans trötta, sönderslitna sinne.

Då spratt han till, – det var någon som rört vid hans axel. Han såg upp, han såg det skarpa ansiktet med sitt hånfulla leende, – då trängde sig verkligheten på honom, den förfärliga, gåtfulla verkligheten, han förstod att det hade skett, att han hade förrått den, som han älskade.

Mekaniskt reste han sig upp.

»Vad vill du?« sade han med slocknad stämma.

»Jag hade ju så när glömt,« svarade den andre, »lönen! Se här!«

Han lade en penningpung i Judas' hand.

Judas såg med förvirrade blickar först på honom, så på pungen. Då förstod han plötsligt, han skrek till som av smärta, slungade den långt ifrån sig, kastade sig ned på marken och snyftade högt.

Den andre stod en stund och såg på honom. Hans panna sammandrog sig smärtsamt, och hans blick mörknade.

»Nå, nå, – det går över!« mumlade han och gick långsamt därifrån.

6.

Timmarna gingo, men Judas rörde sig icke.

Efter det första ögonblickets förtvivlan inträdde en avmattning, under vilken han icke mindes något, icke tänkte, icke kände. Men likväl hade han egendomligt medvetande om, att i hans inre försiggick ett stilla, hemlighetsfullt arbete, liksom om något växte därinne, spridande en mild värme omkring sig.

Då blev han plötsligt medveten om, att det länge varit ljust omkring honom, och han öppnade med ansträngning ögonen. Först såg han blott något grönt skimmer för sina blickar, så småningom redde det sig, blev klarare, och då såg han, tätt under sitt huvud, en liten kulle, på vilken gräset spirat upp, strå vid strå, i sådan otalig mängd; och på varje litet strå med dess ljusa grönska skiftade sol och skugga, en blomma bredde ut sina blad, och dessa blad voro så förunderligt djupblåa, – var hade han sett något så blått förr? – jo, nu mindes han, Gennesaret! – och se där, där klättrade en liten glänsande skalbagge försiktigt uppför ett grässtrå, i det den famlade framför sig med de långa spröten. Det kom ett leende på hans läppar, – något sådant hade han aldrig sett förr! Han kunde icke taga sina blickar från den lilla, solbelysta kullen.

Så låg han länge och endast såg och såg. Men ju längre han såg, dess mera pockande blev hos honom en känsla av, att det var något bakom eller bortom detta, något som han icke kunde se, och som dock var det väsentligaste, det som han måste finna. En oro vaknade inom honom, något sökande, famlande, som grumlade den lycka, han ett ögonblick erfarit, – han vände sig, hans ögon bländades av solen, han återkom till verkligheten och reste sig plötsligt upp.

Det var redan långt lidet på dagen, solen stod högt på himlen och brände hett.

Han såg sig omkring, och återigen hade han en känsla av, att det i allt, som mötte hans blick, fanns något, som han icke kunde se, och som han dock måste finna. Denna känsla behärskade honom så, att den några ögonblick undanträngde minnet i hans själ, minnet av vad som hänt och varför han låg där.

Men det återkom, först dunkelt och svävande, sedan med en sargande skärpa. Han greps av en ångest, som om han svävade över en avgrund, där han vart ögonblick hjälplöst kunde falla. Då skymtade något fram, en stråle av räddning, han tog sig om

huvudet, – hade han drömt det? – nej, det var ingen dröm, nu mindes han det, han hade kysst honom! Men se'n, vad var det mera? Jo, nu mindes han, blicken – Jesu blick! Den förfärliga tyngden lyftes från hans sinne, han kände, att det förgångna nu var försonat, försonat genom denna kyss och denna blick, och att det nu var något annat, som förestod honom och som han måste sträva efter: att finna detta, som han sökte över allt.

Han lämnade örtagården och gick uppåt Oljeberget. Men han gick på måfå, utan något mål; det tycktes honom alltid, som om han egentligen velat gå åt motsatt håll. Då han kommit upp på höjden av berget, stannade han och såg sig om. Solen brände alltjämt lika hett, och Jerusalems tak och tinnar glänste som guld. Men borta vid horisonten låg en svart molnvägg, som långsamt steg upp på himmelen. Det föreföll honom, som hörde han där nedifrån staden ett hotande sorl, och detta sorl ställde sig för hans medvetande i ett gåtlikt samband med det stigande molnet där vid horisonten. Han ryste till och gick vidare.

Han gick och gick, seende sig omkring med väntande, sökande blickar. Var skulle han finna det, var? I allt, som han såg, anade han det, men över allt flydde det honom. Han betraktade forskande de människor han mötte, men de syntes honom så långt borta, de kunde icke höra hans rop, och om de också hörde det, kunde de icke nå honom med sin hjälp. Han stod ensam, – ensam måste han finna det!

Han gick förbi ett litet i grönt inbäddat hus. Det låg där så vänligt och inbjudande i solen, som en hemvist för frid och lycka.

På en bänk vid dess ena sida satt en kvinna, orörlig, med händerna i skötet och blickarna stelt riktade ut i rymden. Han stannade och såg på henne, – besynnerligt, hon var ju död, denna kvinna var död! Han skakades av en rysning och strök sig över pannan. Men han kände henne ju, och huset, – ja, det

var Maria, Maria, som mästaren älskade! Och nu var hon död, – vad betydde det? Det var som om han skymtade något fruktansvärt i fjärran, och han sökte åter fästa sin uppmärksamhet på Maria. Nu rörde hon händerna, – hon levde sålunda, – nej, han såg ju på hennes ansikte, att hon var död! Ja, hon var död, men hon hade dött en lycklig död! Kanske hade hon funnit det, som han sökte, – och se'n hade hon dött. Ja, hon var lycklig, han ville icke störa henne. De döda hade man icke rätt att störa, – och icke de lyckliga heller!

Han gick vidare, en växande oro drev honom allt rastlösare framåt. Var skulle han finna det, – var?

Långt borta på vägen kom en man emot honom. Han stannade åter, – även honom kände han! Han såg förundrad på den kommande, denna gestalt, böjd som under en skuld, detta ansikte, förstört av tårar, denna blick, som skyggt var sänkt mot jorden, – ja, det var Simon Petrus!

Han stod stilla, i ångestfull väntan. Då såg han, hur Simon höjde sin blick, betraktade honom och stannade, även han, medan ett uttryck av förakt och avsky lägrade sig på hans ansikte.

Judas uppfylldes av en bitter smärta. Och som han stod där och såg på Simon Petrus och läste domen i hans blick, trängde sig den tanken med förfärande visshet på honom, att så skulle alla avsky och förbanna honom, alla, som hörde hans namn. Ingen, ingen enda skulle förstå honom, ingen ana, vad han lidit, ingen förlåta, blott förbanna, förbanna! De små, oskyldiga barnen, de som mästaren älskat, skulle rysa, då de hörde hans namn, och gömma ansiktet i sina mödrars sköt! Han kände sig tryckt till jorden, en förfärlig ångest grep honom, – då såg han, hur Simon åter närmade sig honom, och det förändrade uttrycket i dennes ansikte slog honom.

Det var icke hotfullt och föraktligt längre, men ångerfullt och ödmjukt. Han stannade bredvid Judas och sade:

»Giv mig din hand!«

Judas såg förundrad på honom.

Då grep Simon häftigt hans hand:

»Jag vill, att du skall taga min hand,« sade han, »ty även jag – – –«

Han kunde icke fortsätta, hans stämma bröts av snyftningar. Han vände sig hastigt bort och gick sammansjunken därifrån.

Judas såg sorgset efter honom. Det hade åter kommit lugn över hans sinne. »Han föraktar mig ändock,« tänkte han, »men vad gör det, – *han* har ju förlåtit mig, – och jag skall finna detta som jag söker, – vad är då allt annat!«

Han började åter gå, men nu i motsatt riktning, in emot Jerusalem. Ju närmare han kom staden, dess tydligare hörde han åter det hotande sorlet. Han trodde först, att det var ett foster av hans inbillning, men då han kommit inom stadsporten, fann han folket i en ovanlig rörelse, detta hemska rus, som bemäktigar sig massan, då överheten, de hatade mäktiga, bjuder den på fest, – att se ett offer för dess synder eller en kämpe för dess sak skymfas och dödas. Judas igenkände den, denna fruktansvärda, hotfulla glädje, han mindes en dag från sin ungdom, då han varit i Jerusalem och sett en missdådare avrättas, och han fattades av en hemsk aning. Men viljelöst, dragen av en makt, starkare än hans fruktan, följde han folkströmmen i dess lopp.

Det var nu middag, det mörka molnet hade stigit upp på himlen och skymt undan solen. Det föll en mörk skugga över hela nejden.

Judas kände vägen som han gick, – det var vägen till Golgata, Jerusalems avrättningsplats. Men han gick vidare, bortförd och uppburen av folkmassan, utan att se eller höra något omkring sig, lik en sömngångare, skakad av oupphörliga rysningar.

Plötsligt stannade han, orörlig, som förlamad, och stirrade framför sig med stel blick.

Där såg han Golgatas kala hjässa höja sig, och på dess spets avtecknade sig trenne kors mot den mörka himmelen. På dessa kors hängde mänskliga skepnader, med försträckta, sargade lemmar, av kval förvridna kroppar, liksom på hån höjda mot himmelen, och i en av dessa, den mellersta, igenkände han den förrådde mästaren.

Folket rusade förbi honom, stötte honom åt sidan, kastade honom till marken och trampade på honom, han kände det icke, – han reste sig åter upp och började åter gå framåt, långsamt, tungt andandes, med blicken orörligt fästad på Jesu gestalt.

Men då han kommit så nära, att han tydligt urskiljde Jesu ansikte, stannade han åter, och då försiggick en förändring med honom. Den fasa, som först uppfyllt honom, försvann, och han genomträngdes åter av vissheten om, att allt var försonat. Den sargande tanken på hans egen skuld, hans egen gagnlösa ånger, lämnade rum för en djup, hela hans väsende genomströmmande medkänsla för lidandet, det mänskliga lidandet, som han såg för sina blickar; han kände, att han måste stanna där och lida med mästaren, tills han var fri, – han kände det som en rättighet, en dyrköpt, på samma gång ljuv och fruktansvärd rättighet. Han tog icke sina blickar från det bleka, av smärtan sällsamt förklarade ansiktet, och varje skälvning i det, varje ryckning i den marterade kroppen lät honom lida alla den korsfästes kval.

Och samtidigt föresvävade det honom dunkelt, att mellan detta dödens skådespel och den lilla solbelysta värld, som han fått ögon för på morgonen, fanns ett hemligt samband, något gemensamt, och att det var just detta, som han sökte.

Det var timmar, som förgick sålunda, timmar långa som evigheter av kval. Folkmassan hade sett sig mätt på skådespelet, och det blev tomt omkring honom, – han märkte det icke, allt hans liv hade flytt över i denna med döden kämpande kropp, som hängde där på korset.

Döden, befriaren, – skulle den då aldrig segra, skulle det då aldrig bliva slut! Han kände sina krafter svika, och den förra, rent fysiska fasan började åter bemäktiga sig honom.

Då såg han Jesu ansikte med den brustna blicken vändas uppåt mot himmelen, som låg tung och mörk där ovan, såg hans läppar röra sig, en suck arbeta sig upp ur hans bröst, och så huvudet tungt falla ned mot bröstet. Då förstod han, att det var slut, och han föll själv maktlös samman.

En vaktknekt gick förbi honom och stötte omilt till honom med sin lans. Då återkom han till medvetandet och reste sig åter upp. Ja, det var slut, – nu kunde han gå! Han tog några steg, men stannade åter och såg uppåt höjden. Han såg korset med den döda, sammansjunkna kroppen, såg de båda andra korsen med sin ännu levande börda, såg himlen som låg där, hotande mörk, – så gled hans blick nedåt, över vaktknektarna, som stodo där i viskande samtal, och stannade slutligen på en grupp av kvinnor vid korsets fot. De lågo på knä och gräto, endast en stod upprätt och såg upp mot korset med torr, glödande blick och en sällsam, brusten glädje i sitt ansikte. Han igenkände Maria Magdalena och gick bort med vacklande steg.

Och denna bild stod som inbränd i hans själ. Han visste, att han ständigt skulle se den, varje natt, – varje natt! Nej, det var icke möjligt, han kunde icke leva med detta minne, han måste dö, – ja, han ville dö!

Men först, ja, först måste han finna detta som han sökte. Förr fick han icke dö! Men var skulle han finna det, – var!

Maria! flög det genom hans huvud. Ja, hon hade funnit det, till henne ville han gå, hon kunde säga honom det! – Men hon var ju död, hon dog, sen hon hade funnit det! Kanske fick det icke sägas, – ensam, ensam måste han finna det!

Men var, – var?

Då mindes han den lilla solbelysta tuvan, som han sett på morgonen, och hoppet vaknade åter hos honom, liksom en

strimma av samma sol. »Ja,« tänkte han, »dit vill jag gå, där skall jag kanske finna det!«

7.

– – – –

Han var åter hemma; han låg i samma säng, där modern hade dött, liksom då sjöng en fågel i trädet utanför, och solen föll in genom fönstret, över honom. Men under sitt huvud kände han något varmt och mjukt, som brände hans kind med stilla glöd. Han satte sig upp, och då såg han, att hans huvudgärd var en liten grön tuva, gräset spirade upp med ljusa strån, och solen lekte mellan bladen. Med en suck av lycka sjönk han åter ned.

Men solskenet drog sig långsamt upp åt väggen, bleknade, försvann, och det blev mörkt omkring honom. Avlägsna, hotande röster ljödo i hans öra. Och plötsligt hörde han dörren där utanför öppnas, tunga, släpande steg ljödo över golvet, ett fall som av en tung kropp, och så blev allt tyst.

»Det är han!« tänkte han, och hans hand grep om något hårt. Han reste sig upp, öppnade dörren och gick ut i det yttre rummet. Han trevade sig fram över golvet, bort till hörnet, där sängen stod, och lutade sig ned över den. Där såg han tiggarens, Abbas, stora, oformliga huvud, ögonen såg på honom med sin slöa, intetsägande blick, men kring munnen spelade ett främmande, ironiskt leende. Han greps av avsky, höjde sin hand och stötte till. Då förbyttes det hånfulla leendet till ett milt och allvarligt, – det var icke tiggaren, som låg där, det var Jesus; men han var icke död, hans ögon strålade av liv, och hans kinder voro röda. Han reste sig upp och sade:

»Vad vill du mig, Judas?«

Han svarade:

»Herre, hjälp mig att finna det som jag söker!«

Jesus såg på honom.

»Varför söker du så fjärran?« sade han. »Du har redan funnit det, – men dina ögon äro förblindade. Kom, följ mig?«

Han fattade Jesu hand och följde honom. De vandrade länge, och ständigt uppåt, ständigt uppåt. Plötsligt stannade Jesus, vände sig till honom och sade: »Denna natt har du vilat ditt huvud däruppå! Varför söker du så fjärran?«

Han vände sig åter bort, och de gingo vidare, uppåt, ständigt uppåt. Omkring dem var mörkt, han såg endast Jesu ljusa gestalt framför sig. Slutligen stannade denne åter, sträckte ut sin hand och sade:

»Är det detta, du söker?«

Nedanför dem utbredde sig öknen, tom och öde, med sällsamma, fantastiska former, liksom ett sjudande liv, plötsligt stelnat under dödens andedräkt; mörk och sorgsen låg den där, sänkt i sin dödssömn, seende upp mot himlen, som välvde sig ovanför den i sin tysta oändlighet. Men i rymden svävade denna ofattbara, gåtlika makt, som kallade på Judas med manande, oförstådda röster.

»Nej herre,« svarade han, »ty detta fruktar jag.«

Jesus sade:

»Du fruktar, därför att du icke ser!« Åter sträckte han ut sin hand och sade:

»Är det detta, du söker?«

Då såg Judas nedanför sig Gennesarets blåa, guldskimrande yta och dess grönskande stränder, lysande av sol, vimlande av liv, växlande i yppig fägring. Där såg han en kvinnlig gestalt, som vände sitt ansikte emot honom och log emot honom. Det var Maria Magdalena, men smärtan hade vikit från hennes ansikte, hennes blick talade om en berusande lycka, och den mjuka klädningen viskade om hennes kropps fägring.

»Nej, herre,« svarade han, »även detta fruktar jag!«

Då log Jesus och sade:

»Det är det samma, du har sett! Men dina ögon äro förblindade, – slut dem, och du skall få din syn igen!«

Han slöt sina ögon. Då böjde Jesus sig fram och kysste dem, först det ena, så det andra, – i samma ögonblick genombävades han av en sällsam, oändligt lycklig känsla, och han öppnade åter sina ögon och såg –

– – – –

Han vaknade, drömmen vek från hans sinne, men i hans bröst fanns ännu samma lycka.

»Ja,« tänkte han, »det var Herrans anlete jag såg!«

Han satte sig upp. Det var natt, men himlen var ren och stjärnklar. Allt var så tyst och stilla, träden över hans huvud rörde sig icke, han lade sin hand på marken, – den var varm, så milt, så smekande varm.

Och lyckan i hans bröst försvann icke, men växte och växte. Det var en känsla av enhet, av vila, av fullt, harmoniskt liv. Och denna enhet, den fann han även i allt omkring sig, i allt som hans blick kunde skönja, och i allt som hans tanke anade; striden var slut, det var icke längre tvenne skilda makter, som kämpade om honom, de voro blott olika former av en enda, allt genomströmmande makt, en makt, som även rörde sig inom honom, bindande honom samman med varje skepnad av liv, lärande honom att förstå allt och känna med allt och älska allt. Detta var det, han hade sökt och nu funnit, – det var kärlek, det var livets mål.

Men nu förstod han även, att han icke fick dö, att om han förgrep sig på sitt liv, så förgrep han sig även på denna kärlek. Han förstod, att han måste leva för att vårda den gnista, som mästaren blåst till liv i hans själ.

Han reste sig upp.

Då trädde tanken på det liv, som väntade honom, med förfärande tydlighet fram för honom. Han anade, att den lycka, han

i detta ögonblick kände, åter skulle kvävas under hans minnen, hans ånger, hans bröders förbannelser, han frågade sig, om han hade rätt att kämpa för den sak, som han förrått, om icke hans gärning skulle förpesta den, den förbannelse, som vilade på honom, återfalla på den. Han mindes sitt möte med Simon Petrus, och han förstod, att han för alltid var skild från dem, vilkas strid nu även var hans, med vilka han nu först blivit förenad. Ensam måste han gå, ensam måste han strida!

Uppfylld av förtvivlan såg han sig omkring. Här kunde han icke stanna, han måste bort, – men vart skulle han gå!

Då skymtade ett minne förbi hans själ. Det kom ett besynnerligt leende på hans läppar, och han böjde ödmjukt sitt huvud.

»Abba, tiggaren!« tänkte han. »Ja, – till honom vill jag gå!«

GERHARD GRIM

EN DRAMATISK DIKT

PERSONER.

Gerhard Grim, 50 år.
Artus, hans fosterson, 15 år.
Sylvester, 50 år.
Sagnil, 18 år.
Peter, 70 år.

FÖRSTA AKTEN.

Gerhard Grims arbetsrum.

En gammaldags slottssal med av ålder mörknade boaseringar och bjälktak. – Av möbler endast några gammaldags stolar i rummets stil samt ett stort ekbord, överfyllt av böcker och papper, i närheten av fönstren. För övrigt är rummet uppfyllt av allehanda konstföremål i brokig blandning, statyetter i marmor, brons och lera, tavlor på väggarna och på stafflier, gamla vapen, medaljer, bronskärl, böcker på hyllor eller uppstaplade på golvet, vetenskapliga instrument m.m.

På ena väggen en alkov med förhängen. Mittemot den en stor, öppen spisel. På väggen mellan dem tre fönster med djupa nischer, det mellersta så brett, att det upptar halva väggen. Genom fönstren synes ett högt, vilt berglandskap med av aftonsol belysta snötinnar.

Gerhard Grim sitter vid bordet, skrivande. Artus står vid mittfönstret och ser ut.

ARTUS.

Se, redan flyga tranorna mot norr!
Då våras det där uppe. Månne våren
där uppe ej är vackrare än här?
Mot norr – mot norr! Mot söder, öster, väster!
Vad världen dock är stor!

GRIM.

Så var då tyst!

ARTUS.

Så högt de flyga! – Kanske se de havet
med stora skepp och spända, vita segel.
Om det var drakskepp! Fader, är det sant,
att Ragnar, då han blott var elva år,
begärde tvenne drakskepp av sin fader?

GRIM.

Var tyst då, Artus! Sätt dig vid din bok!

ARTUS.

vänder sig häftigt om och ser på honom, som om han ville säga något; så slår han plötsligt sin knutna hand i rutan, så att den splittras.

GRIM.

ser sig förvånad om.

Vad nu? – Vad var det? – Rutan sönderslagen!
Vem gjorde det?

ARTUS.

Jag vet ej.

GRIM.

Vet du icke?
Hur gick det till? – Så svara. – Var det du,
som gjorde det?

ARTUS.

trotsigt.

Ja, fader, det var jag.

GRIM.

Är du förryckt? – Vad har du där på handen?

ARTUS.

ser på handen.

Blod! – Se, jag blöder!

Han för handen upp emot ansiktet, men bleknar, vacklar och måste stödja sig mot väggen.

Hjälp mig fader, hjälp mig.

GRIM.

springer fram, lyfter upp honom till en stol, där han lägger ned honom; undersöker handen.

Det är ej farligt! Några lätta skråmor.
Om några dagar är det läkt igen.
Jag skall förbinda dig. Var är din näsduk?

Tar upp en näsduk ur Artus' ficka och förbinder handen. Under tiden ligger Artus orörlig, blek, med slutna ögon.

Hur kan man svimma för en smula blod!
Vad, tårar även? Icke trodde jag,
min Artus var en sådan ömklig vekling.
Gör handen ont?

ARTUS.

Jag gråter ej för smärtan.

GRIM.

Rätt så! – Men varför gråter du?

ARTUS.

Av skam!

GRIM.

Ett präktigt skäl. – Och så du ökar skammen.

ARTUS.

lidelsefullt.

O, vad jag hatar, hatar, hatar mig!
Slå mig då, fader, slå mig tills jag blöder!
Jag skall ej klaga, ej en enda kvidan
skall du få höra. Slå mig, fader, slå mig!

Rycker bort förbandet.

Tag bort det där! Jag är ej rädd att blöda.
Jag kan nog se det! – Nej, jag kan ej – kan ej!

Kastar sig ned på stolen och brister ut i stormande gråt.

GRIM.

lutar sig över honom.

Nej, Artus, – icke så! Du skall ej hata
dig själv! Du själv – det är din unga själ,
barn av min själ, av mina tankar fostrad.
Din svaga kropp och dina veka nerver,
dem må du hata, dem må du förakta,
så mista de sin makt. Gråt icke så!
Lägg nu din hand i min, se mig i ögat,
och låt din vilja suga kraft av min!
Se så, nu ser du lugnt på denna hand,
ur vilkens ådror blodet sakta sipprar.
En smula blod, – vad är väl det att frukta!
Av denna röda vätska flutit strömmar
för mindre orsak än en krossad ruta.
Den är så dyrbar ej, att några droppar
förtjäna mera än ett flyktigt löje.
När nästa gång du ser en smula blod,

så vill jag du skall le. Du ler ju redan.
Rätt så! Berätta nu hur det gick till!

ARTUS.

Jag vet ej. Medan där jag stod vid fönstret,
det var som någon tog min hand och slog den
med våld mot rutan.
Häftigt.
Nej, jag ljuger, fader.
Själv gjorde jag det, – gjorde det med flit.

GRIM.

Och varför? Säg det blott, – jag vredgas icke.

ARTUS.

Jag vet ej. Kanske för att få dig vred.
Nej, det var icke så! Jag stod och såg
på tranorna, som styrde kurs mot norden.
Då tänkte jag på Ragnar.

GRIM.

Vilken Ragnar?

ARTUS.

Han som vid elva år drog ut i världen,
slog vikingar och ära vann och byte.

GRIM.

Och för att likna honom slog du sönder
en ruta. – Stor bedrift vid femton år!

ARTUS.
lidelsefullt.

Nej, skratta icke, skratta icke, fader!
Det var ej så. – Då fylldes jag av hat
till rutan där som stängde mig från världen.

GRIM.

Från vilken värld?

ARTUS.

Den stora, vida världen,
där byten vinnas och bedrifter övas.

GRIM.

Den stora världen! – Gosse, mäter du
med slika mått, så har du snart förspillt
den sköna arvedel, som jag bestämt dig.
Med andens mått du mäte, och den värld
du kallar stor, skall synas dig så ringa,
att icke den är värd ett språng från höjden,
dit jag sökt lyfta upp dig. – Världen! – Artus,
lägg dina båda händer kring min panna!
Nu famnar du en värld med dina händer,
en sällsam värld, där större byten vinnas
och mera underbara bragder övas
än de som stå i dina sagoböcker.
Låt världen gå sin gång, låt mänskor ävlas
och älska, hata, strida, ljuga, köpslå,
som de i tusen sekler hava ävlats
och älskat, hatat, bytt sitt lumpna lekverk!
Vad står det kvar av deras heta fröjder
och bittra kval och vilda striders tummel?
Jo, gosse, några tankar, – icke flera
än att de rymmas inom denna panna.

Den värld du drömmer om, och ej blott den
ej blott den varande, men den som varit,
och kraften, viljan till den kommande,
de rymmas inom denna trånga välvning.
Det är min värld! – För dig en värld att vinna.

ARTUS.

Ja, fader, jag vill vinna den. Men först
jag vill dock se den verkliga därute.

GRIM.

Den verkliga! – Och tankens klara värld,
är den ej verklig? – Är det knutna nävar
och fyllda fat och sniket sparda mynt
som är det verkliga, men ej de höga
de evigt oförvissneliga tankar,
som leva kvar, sen detta allt förmultnat.
Har du blott sinnen, gosse, – kan du se
och lukta blott, och endast det förnimma,
som fyller handen? Fick du ej en själ
som skapades till högre mål än detta?
Om så det är, så är du världens barn,
men icke mitt; då känner jag dig ej.
Gå ut i världen, skaffa dig en syssla,
köp eller stjäl den, eller kryp dig till den,
– det är bedrifter, vilka nu man skattar –
håll dig till hopen, räkna dina slantar,
och lev och dö i skam, som dina likar,
en medlem av en djurisk mänsklighet.

ARTUS.

Vad är då skam? I går jag stod vid muren
och såg hur tvenne pojkar ifrån staden

på vägen slogos, skrattade och skreko,
och om varandra kullrade i smutsen.
Och då jag såg det, fader, skämdes jag
och smög mig undan.

GRIM.
Varför skämdes du?

ARTUS.
Jag vet ej, men jag skämdes. Kanske därför,
att aldrig jag som de har kunnat leka.

GRIM.
Du lekt med tankar, Artus. Barnets lek
och mannens allvar måste höra samman.
Jag aldrig hindrat dig att leka. Allt
vad mänsklighetens hjältar tänkt och drömt
av stort och skönt, till leksak jag dig gav
och lät din fantasi få tumla fritt
med dessa höga ämnen, kläda dem
i sagans ystert skiftande gestalter,
och blåsa bubblor av din ädla dryck
de bryggt i lidandets och glädjens stunder.
Så ville jag, att du en gång som man
i dessa andens stormän skulle finna
förtrogna barndomsvänner, på vars skuldror
du klättrat upp i lek, och vilkas allvar
med barnsligt mod du ren i löje vänt.
Med lumpen leksak fostras lumpet släkte,
från mänsklighetens höjder måste brytas
de stenar, varmed framtidsgrunden bygges.

ARTUS.

Ack, far, jag är så trött. Jag orkar ej!
O, vad jag stundom hatar mina böcker!

GRIM.

Du har din frihet. Kan du blott bli dräng
i andens rike, må du då långt hellre
i landsflykt gå. Jag håller dig ej kvar.

ARTUS.

Bliv icke ond! Förskjut mig icke, fader!
Jag vill ej lämna dig. Nej, aldrig, aldrig!
När du är borta, är jag rädd för allt.
Gå icke från mig!
Griper hans hand och kysser den lidelsefullt.
Fader, om du visste,
hur högt jag älskar och beundrar dig,
– ja, mer än någon hjälte jag har läst om.
Jag skall försöka att bli värdig dig.

GRIM.

lägger sin hand på hans huvud.
Nej, Artus, du skall bli min överman.
Än några år må du i skola gå;
när tiden inne är, jag själv skall slita
de trådar vilka fästa dig vid mig,
och du skall själv få pröva – –
Det knackar.
Vem är där?
Bind om din hand igen!
Hjälper honom.
Så där! – Kom in!

PETER.

gammal, vithårig, starkt byggd, nästan en jätte.
Det någon är som söker herrn.

GRIM.

Vem är det?
Jag tar ej mot om ej sitt namn han säger.
Peter öppnar dörren för att gå; då inkommer Sylvester. Peter går.

SYLVESTER.

Mitt namn! Gud nås, det säger icke mycket,
jag är en stackars dödlig blott i hopen.
Jag tror du känner ej igen mig?

GRIM.

Nej.

SYLVESTER.

Ne-nej, jag blivit gammal. Du är lik dig,
Jag kände strax igen dig. – Nå? – Sylvester!
Din studiekamrat i Heidelberg.

GRIM.

Ja, mycket rätt. – Nu känner jag igen dig!

SYLVESTER.

Det smickrar mig. Jag hoppas jag ej stör.
Men då jag nu en gång kom hit till trakten,
jag ville ej försumma lägenheten
att se och tala med en ryktbar man.

GRIM.

För mycken ära.

SYLVESTER.

Blott för mig ett nöje;
jag är nu litet svag för stora män.
Jaså, här sitter du i ensamheten
som örnen på sin klippa!
Ser sig omkring.
Vackert näste!

GRIM.

Vad gör du här?

SYLVESTER.

Vad jag – ? Min Gud, – jag reser.
Det är mitt yrke, – ja, förstå mig rätt,
jag reser endast för mitt eget nöje
och för min plåga, resa är mitt liv
och blir min död, det är en stimulans
som ger mig krafter, medan den förtär mig.
Vid tjugu år jag reste för att lära,
vid trettio år jag reste för att njuta,
vid fyrtio år jag reste för att se,
vid femtio nu jag reser – för att sluta.
Det är min levnadsteckning kort och gott.
Är det din son?

GRIM.

Min fosterson.

SYLVESTER.

Ja visst.

Du är ju icke gift …
Till Artus.
Och heter?

ARTUS.
Artus!

SYLVESTER.
Ett vackert namn! Men något tungt att bära.

GRIM.
till Artus.
Gå ner i trädgårn. Vänta där på mig!
Jag kommer efter snart. Det börjar skymma.

SYLVESTER.
Det samlas stora moln vid horisonten;
det blir visst något Herrans väder av.
Jag skall ej störa länge.
Artus går.
Vacker gosse!
Men något blek. Förlåt om jag är frågvis,
men har han ej en smula ensamt här?

GRIM.
Väl möjligt, – men i ensamheten blott
man välja kan sitt sällskap.

SYLVESTER.
Månne det?
Att vara ensam har en liten tillsats,
som heter: vara ensam med sig själv.
Det är ej bra, det tär, det tär i längden,

och har en tid man prövat detta sällskap,
slår mänskokärleken snart ut i blomma.
Jag kommer just från höjderna däruppe,
från snön och från den stora ensamheten,
och vet du vad jag där har sett? – Mig själv!
Ja, lika tydligt som jag nu ser dig,
jag såg mig själv, en underlig kamrat,
som gick i ständig tystnad vid min sida,
känd och dock okänd, varje drag förtroget,
och dock som helhet ganska lik en gåta.
Fy, det var otäckt, – och det värsta var,
det fanns ej möjlighet att komma undan.
Man säger: den som ser Jehova dör!
Jag säger: den som ser sig själv, blir galen.
Ja, du må le, men ensamheten är
all dårskaps moder.

GRIM.

Hon har tvillingbarn;
ty lika visst är hon all vishets moder.
Går till fönstret.
Ser du de svarta punkter där i djupet
som röra sig beskäftigt av och an?

SYLVESTER.

Minsann, det är hotellet, där jag bor.
Och dessa kryp, – ni stackars, kära kryp!
Snart skall jag åter vara en bland er.

GRIM.

Se, hur de vimla, hur de stöta samman,
och korsas, följas, skiljas åt igen,
som var en mening dold i deras färd.

SYLVESTER.
Det ser rätt lustigt ut så här från höjden.

GRIM.
Det är som om de tecknade på klippan
en kabbalistisk skrift, vars dolda mening
gör forskarn huvudbry och gråa hår,
men vilken ingen ännu lyckats tyda.

SYLVESTER.
Låt därför bli att grubbla, doppa pennan
i livets bläck och rita dina slängar
så sirligt som du kan, – det är mitt råd!

GRIM.
Ett präktigt råd, – som ingen mäktar följa;
ty varje släng blir dock ett frågetecken.
Ja, jag har grubblat mycket, jag också,
på skriftens mening, prövat mången läsart
av djupsint slag, på tusen skilda sätt
jag sammanfört de underbara tecknen,
fann där ett ord, ett annat strax bredvid,
men fann dock aldrig bryggan mellan båda,
fann början till en mening, fann ett slut,
som fordrat annat slut och annan början,
och gick med glad förhoppning mången stig,
som förde – vart? – Jo, till det meningslösa.
Så stod jag slutligt modlös, där jag börjat,
och se, där fann jag gåtans enkla lösning,
så enkel, att jag icke velat se den.
Jag trodde skriftens nyckel var en sanning,
men där låg felet. Nyckeln heter lögn.

SYLVESTER.

Ej illa! Och hur lyder skriftens mening?

GRIM.

Ett misstag åter, där finns ingen mening,
ty lögnens väsen är det meningslösa.
Den kunde finnas, fanns väl ock till syftet,
men finns ej längre, skriften är förvänd,
en chifferskrift, som lögnen skakat om
till dess det skönt beredda alfabet
var blott en hög av meningslösa skärvor.
Och dock, hur enkelt skriften skulle fogas
och huru skönt dess syfte skulle skrida
mot sin fulländning, bure varje tecken
det klara sanningsmärket på sin panna.
Nu är den ren förskämd, ej värd att tydas,
dess tomma gyckel måste plånas ut
och sanning åter bygga upp från grunden.

SYLVESTER.

vid fönstret.

Nej, se blott, regnet öser ner i strömmar
och alla de små kryp, som du fördömer,
se blott med vilken – endräkt de sig samla,
hur det blir mening strax i deras färd,
och hur de alla, väl från skilda punkter,
men efter lika opåklagligt enkla
och raka linjer skynda mot sitt mål:
att komma under tak. Kom hit och se!
Kan du ha hjärta att så strängt dem döma!
De äro ju blott mänskor, kryp i kläder,
som styras nu som förr av himlens väder.

GRIM.

Vad är en mänska då? – Är det ett djur,
som går på tvenne fötter, äter, dricker
och skaffar barn till världen? – Nå, låt gå!
Om så det vore, skulle jag ej klaga.
Men detta djur har fått en härlig gåva,
som, brukad rätt, är mäktig lyfta henne
till än ej anad storhet: mänskotanken,
den borne herren i naturens rike.
Och denne herre har hon gjort till dräng,
till usel legodräng åt sina drifter.
Hon klätt den gudasände i livré,
och låter honom passa upp vid bordet,
där hennes lustar sitta, hungriga,
stå vakt vid dörren, att ej snikna blickar
må tränga in och skåda deras orgie
och sopa rent, där de ha' smutsat till
och köpslå, koppla, kläda deras dater
i skrytsamt vackra ord och stolta fraser.
Det är den lögn som brännmärkt hennes panna.

SYLVESTER.

Och henne gjort till detta skådespel,
som aldrig man kan tröttna att betrakta.
Det är en gammal och en erkänd sats,
att människan är både kropp och själ,
och denna blandning är just det pikanta.
Tag lögnen bort och det är slut med nöjet.
Den första lögnen födde, tro du mig,
det första skrattet.

GRIM.

Och det första skrattet
var en grimas.

SYLVESTER.

Ack, du är moralist,
och därför skämmer du ditt eget nöje.
Lägg bort moralen, se på skådespelet
som konstnär blott, och du skall det värdera.
Moraln, min vän, det ängeln är med svärdet
som står och motar oss från paradiset,
det paradis, som ännu vi besitta
om blott vår blick är paradisiskt glad
och lynnet paradisiskt oförtrutet.
En moralist är egna grillers slav,
men konstnärn, han är verklighetens herre.
Han frågar ej om varför och varav,
men håller sig till formens fagra huru.
Hans öga smeks av glädjens käcka färger
och smeks jämväl av sorgens stränga linjer;
för honom livets spel är skådespel,
och som han ej kan nå författarfrihet,
han visligt nöjer sig med nöjets frihet,
går ut och in, ser hur de andra spela
och har som konstnär alltid fribiljett.

GRIM.

Å ja, i fall han räknas vill till claquen.

SYLVESTER.

Nå, herre gud, jag tror mig ej för god
att vördsamt applådera åt vår Herre.
Men himlen klarnar, – det är tid att gå!

Ser ut.

Vad, är det ej din son, som kommer der?

GRIM.

Jo, det är Artus. Men vem är den andra?

SYLVESTER.

En kvinna, ung bestämt, om ej jag gäckas
av mina gamla ögon. Ser man på!
Den unge herrn förstår sitt sällskap välja.
Hon tycks förbi av trötthet, kan knappt gå,
han måste stödja henne, omkring livet
sin arm han smyger. – Vänta, – jag skall hjälpa.

Skyndar ut.

GRIM.

Den gamla narrn! Mig Artus gör bekymmer,
jag nästan glömt att han är femton år.
En farlig tidpunkt! – Vem kan kvinnan vara?

Sylvester inkommer, bärande i sina armar en avsvimmad kvinna, som han lägger ned på en stol framför spiseln. – Efter dem Artus.

SYLVESTER.

Jag kom till pass. Jo, jo, min unge vän, ännu är du något för vek för en sådan börda! – Jag tror hon svimmat! – Se bara, ett så vackert barn! – Hon är alldeles våt. – Kan man icke få eld i spiseln?

ARTUS.

Jag skall säga till.

Skyndar ut.

SYLVESTER.

Den unge herrn ville icke gärna släppa sin ljuva börda. – Men se då, en sådan skönhet! Handen på hjärtat, är icke ett sådant skådespel värt att applådera? – Nu slår hon upp ögonen. *Lutar sig över henne.* Vad heter du, mitt vackra barn? – Sagnil. – Ett vackert namn. – Och var är du hemma? – I staden. – Har gått vilse? – Stackars liten! Var stilla bara, – i natt får du stanna här! – Icke sant, du ger nog den lilla gästfrihet?

Artus kommer in med Peter, som gör upp eld i spiseln, och därefter åter avlägsnar sig.

GRIM.

Var fann du henne?

ARTUS.

Utanför på vägen. – Hon hade krupit ihop invid muren. – Hon svarade icke, bara såg på mig, som om hon icke förstod vad jag sade. – Då tog jag hennes hand och hon reste sig upp och följde med mig. Vem kan hon vara, fader?

GRIM.

Någon hantverksflicka från staden, som skulle bort på dans och har gått vilse.

ARTUS.

Det tror jag icke.

SYLVESTER.

Och varför icke?

ARTUS.

Hon har så mjuka och vita händer.

SYLVESTER.

Ser man på, – jag tror unge herrn har ögon. – Det gläder mig. – Och vem är hon då?

ARTUS.

Jag vet icke.

SYLVESTER.

Kanhända en förklädd prinsessa. – Nånå, bliv icke så förlägen för det. Vid edra år såg jag också prinsessor i alla kvinnor. Men det går över med tiden. – Nej, det börjar bliva skumt, jag måste ge mig av. – Bara jag nu hittar ner till staden.

GRIM.

Artus, följ med och visa vägen!

ARTUS.

Skall jag?

SYLVESTER.

Å nej, det är ju synd om gossen. Jag hittar nog ändå.

GRIM.

Artus skall följa er.

SYLVESTER.

avsides till Sagnil.

Jag förstår, – du vill bli av med honom. Du tycker

icke att en glädjeflicka är ett lämpligt sällskap vid hans unga år.

GRIM.
ser på Sagnil.

En glädjeflicka?

SYLVESTER.

Ser du icke det? – Grova händer, men vita av lättja, simpelt tyg, men granna färger. Jag vill gärna våga min sista guldslant på den lillas yrke. – Jag tror hon somnat. Du borde laga att hon kom i säng. *Till Artus.* Ja, min unge vän, – nu är jag färdig. Vi skola förkorta vägen med samtal om den sköna. *Till Grim.* Lycka till!

Han och Artus gå.

GRIM.
går fram till Sagnil och betraktar henne.

En glädjeflicka! Höga mänsklighet,
jag hälsar ödmjukt ett av dina under!
Förlåt mig att jag vågat skymfa dig;
du är förvisso väldig i din makt
och hög i dina syften, livets herre!
Ett barn, som kanske skapades att lida
och älska, strida, något även glädas,
du rycker trotsigt ur naturens armar
och gör till glädjeflicka. Stolta ord!
På denna mun skall löjet ständigt trona,
på dessa kinder nöjets eldar flamma,
och detta svaga kärl till brädden fyllas
av glädjens klara dryck. Gläd dig, mitt barn!
Än fruktar jag du är novis i konsten,

men du skall växa till och bliva värdig
att vittna högt om mänsklighetens ära.

Så lugnt hon sover! Och i sömnen smyger
sig sorgen sakta intill hennes läppar
och vilar där, som ett förskjutet barn
om natten vilar invid hemmets tröskel.
Från hennes kinder regnet milt har tvättat
det röda sminket, och de äro bleka
och rena åter. Så ifrån din panna
med denna hand jag stryker skammen bort
och du är barn igen.
Vad hon är kall!
De våta kläderna vid kroppen klibba.
Han kläder av henne.
Se så, tag av dig dessa granna paltor,
som obekanta händer smutsat till.
För dem du blygas må, ej för din skönhet,
som än bär prägeln av naturens oskuld.
Var icke rädd, här finns ej lystna blickar,
och jag är blott en man, som kläder av
ett barn, som skälver under mina händer.
Han lyfter upp henne och bär henne till alkoven, där han lägger ned henne på sängen. I det han åter reser sig upp, står han stilla och betraktar henne.
Vad hon är skön i sömnen! Vakna ej!
Låt inga fallna tankars missljud störa
de gyllne lemmars tysta harmoni.
Så jag dig älskar, som ett tempel, helgat
åt tankens gudom, icke som hans bostad.
När så du ligger, stilla, omedveten,
du fyller mig med andakt, och jag känner

en fläkt av gudens närhet över dig.
Men firas Gudstjänst, – ve, för bönens missljud
tar guden flykten och i cellen sitter
en avgud, som blott vantron nämner tanke.

Han lutar sig ned och sveper om henne;
då lägger hon, ännu halvt i sömn, med
en undergiven åtbörd armarna om hans
hals. – Han frigör sig hastigt och
reser sig upp.

Du misstar dig, mitt barn! Jag säljer ej
min gästfrihet.

Drager till förhängena och avlägsnar sig från
alkoven.

Vad det är kvavt härinne!

går hastigt ut.

En brant bergstig.

GRIM.

kommer klättrande uppför, stannar och lutar sig flämtande mot en klippa.

En svindel har mig fattat, bergens svindel,
som drager uppåt, och ej olik den,
som störtar sig i djupets mörka avgrund,
jag springer uppåt mot de ljusa höjder,
där snön i solglans skimrar. – Icke närmre!
De vita toppar synas lika höga,
men dalen? – Ja, den sänkt sig ned i djupet.
Så är det; när vi skåda fram mot målet,
syns vägen oss beständigt lika lång;
den höjd vi nått, vi kunna blott bedöma,
när blicken mäter det tillryggalagda.

Hur tyst, hur stilla allt! Men denna stillhet
är som en stelnad våg, där allting syftar
mot höjden än. Den vilda jättekraft,
som en gång slungat dessa berg mot skyn,
är levande ännu i deras vila
och låter fatta sig i ögonblicket
som rörelse. Allt strävar upp, var linje,
var form, var färg, var kraft, i formen gömd,
och höjdens ande svävar över allt.
Se skogarna, – som svarta stormkolonner
de tåga uppför branten, led vid led;
de myllra, trängas, kappas, omotståndligt
de täta skarorna mot höjden välta,

ty bakom tränga andra skaror på
och i den skumma dalen anar blicken
en tallös här, som står till uppbrott redo.
Men se, däruppe, där de främsta leden
med rötter, stelnade av kramp, sig haka
vid klippan fast och känna dödens närhet,
där svinga bergens nakna sidor sig
ur deras famntag, sträckande sig trotsigt
att famnas av den höga, klara himlen.
Var linje andas mod, var muskel spännes
i naken kraft, och deras längtan stegras
av målets närhet till ett jubelrop.
Än kastar den sig lodrätt upp i luften
att med ett språng nå fram, men brytes åter
och faller – till ett annat, högre språng.
Än stiger den beslutsamt, stup för stup,
med hårda, fasta steg, som tyckas klinga
av tillförsikt, liksom en järnskodd kämpes.
Än breder den sig skönt och segervisst
i mäktig kurva, höjande sig lätt
som örnens flykt. Så stiger den och stiger
och når till slut de snöbetäckta höjder,
där den får andas ut i solig frid
och drömma evighetens vita drömmar.
Var jag blott där! Lyft mig, du tysta våg,
på dina skuldror! Lyfta mig? – Varför?
Till uppbrott åter! Först en läskedryck
ur bäcken där, som tumlar ner för branten.
Du muntra dåre, längtar du till dalen?
Nej, jag förstår dig, du ett budskap är
från höjderna däruppe, ilar ned
att mana på de tröga, friska upp
de sjunkna krafter. Glada segerbudskap

Ditt klara sorl bevarar än en klang
av melodien, som däruppe spelas,
ditt svala vatten smakar ännu friskt
av snön och tystnaden och himlens renhet.
Så giv dig av och stänk din unga längtan
på gamla sinnen. Dricken, människor!
Han klättrar högre, tills han uppnår snögränsen.
De vita portar sprungit upp. Vad syn!
Jag stannar bländad på den branta tröskeln,
mitt hjärta bultar, knappt jag vågar andas,
att jag ej störa må den tysta festen.
I blått och silver reser högtidssalen
sin stolta byggnad, välvd i ädel rundning;
den gyllne lampan hänger högt i taket
och sänder ned en mäktig flod av strålar,
som bryter sig i bägarnas kristaller
och smeker milt de stora, öppna dragen
på bergens jättar, bänkade i salen.
De tala ej, de höge, men de sitta
i sorglöst ljusa tankar, som det höves
den vita högtidsdräkten, som de bära,
och fläta samman järnbemängda minnen
med drömmar, genomskinliga som rymden.
Gemensam storhet knyter brödraringen
och tystnaden för glädjens bud kring salen.
Hur sällsamt likväl! Här, i denna värld
av köld och klarhet, här är glädjens hemvist,
här har den först fått plats för frigjort löje
och rymd för sina djupa andedrag.

Vad bister lärdom! Först då du klätt av
dig alla fröjder, kan du finna glädjen.
När du har dragit undan alla slöjor,

som skyla verklighetens klara himmel,
när du har sett dig, utan minsta fäste
och utan minsta hopp, utom dig själv,
en värld för dig, i rymden kastad ut,
att gå din bana, som din kraft den mätte,
när du har vägt ditt syfte och din dom,
som lyder: fyll ditt mått och sedan slockna,
som ljuset slocknar i den mörka natten,
– först då kan du som herre hjässan lyfta,
med flyktigt löje plocka livets blommor,
men vandra stark emot ditt eget mål.

Vad bister lärdom! Men hur hälsosam.
Han går åter ned för berget.

I slottet.

ARTUS.

inkommer, smyger sig på tå till alkoven och lyssnar vid förhängena, som äro tätt tilldragna.

Hon sover! – Ännu! Jag hör hennes andedrag. – Nu höjer sig bröstet, – nu sänker det sig. – Upp och ner, – upp och ner! – Tänk, så hon sover! Om jag vågade – – –!

Han tar försiktigt i förhängena för att skilja dem åt, men hejdar sig plötsligt och ser sig om.

Vem är där? – Nej, det är ju ingen! – Men vad är det där? – Hennes kläder! – Hon har icke sina kläder på sig.

Han släpper förhängena och står stilla, drömmande.

Vad jag gärna skulle vilja se, hur hon sover! – Det låter så vackert, när hon andas! – Bara hon icke fryser! *Sträcker ut handen mot förhängena.* Jag måste svepa täcket om henne! – Men tänk om hon är vaken! *Drager tillbaka handen.* Jag skall bara sitta här och höra hur hon sover. – Sov, sov – *Skrattar för sig själv* – min prinsessa! Jag undrar om hennes kläder äro torra! *Går fram till spiseln, där hennes kläder ligga kringkastade, böjer sig ner och känner på dem.*

Nej, de äro ännu litet fuktiga!

Han tager upp det ena plagget efter det andra, betraktar det nyfiket och lägger det så ordentligt ifrån sig på stolen.

Hennes kjol! – Och hennes liv! – Vad hennes strumpor äro våta! *Skrattar.* Prinsessans strumpor!

SAGNILS RÖST.
från alkoven.

Är någon där?

ARTUS.
släpper förskräckt livet, som han håller i handen, och står orörlig.

SAGNILS RÖST.
högre.

Är någon där?

ARTUS.
med osäker röst.

Ja, det är jag!

SAGNIL.

Vem är det?

ARTUS.

Jag, – Artus.

SAGNIL.
undrande.

Artus? – Vem är det?

ARTUS.

Det var jag som fick se dig i går och bad dig komma in.

SAGNIL.
efter någon tystnad.

I går? – Är det redan morgon?

ARTUS.
skrattar till.
Morgon! – Det är snart kväll igen.

SAGNIL.
Å gud! – Då måste jag väl gå?

ARTUS.
ivrigt.
Nej, – du får gärna stanna!
Närmar sig alkoven, med återvunnen säkerhet.
Har du sovit hela tiden?

SAGNIL.
Jag vet icke. – Jag tror det. – Får jag ligga ännu en stund?

ARTUS.
Så länge du vill. – Skall jag draga undan förhängena?

SAGNIL.
Ack nej, – låt dem vara.

ARTUS.
Är det ingenting du önskar?

SAGNIL.
Nej, – ingenting, – ingenting! – Bara att få ligga så här.

ARTUS.
Du är icke sjuk?

SAGNIL.

med ett barnsligt tonfall.

Nej, – jag mår så bra, – så bra!

ARTUS.

dröjande.

Vill du, att jag skall gå?

SAGNIL.

Ack nej, stanna, men låt förhängena vara.

ARTUS.

Jag sätter mig här på stolen, – så kunna vi tala – ändå!

SAGNIL.

Ja!

ARTUS.

sätter sig på en stol bredvid alkoven.

Vad heter du?

SAGNIL.

Sagnil.

ARTUS.

Sagnil! – Det är ett vackert namn! – Vem är du? – Var bor du?

SAGNIL.

Det är detsamma. – Kalla mig Sagnil. Jag skall gå snart.

ARTUS.

Du behöver icke gå. – Jag skall icke fråga dig mera. *Efter någon tystnad.* Jag heter Artus.

SAGNIL.

Artus! – Det namnet har jag aldrig hört förr. Hur gammal är du?

ARTUS.

Femton år. – Och du?

SAGNIL.

Jag är sjutton. – Jag trodde du var mycket mindre.

ARTUS.

sårad.

Varför det?

SAGNIL.

Jag vet icke. – Jag trodde bara.

ARTUS.

Vet du vad den främmande herrn sade?

SAGNIL.

Vilken herre?

ARTUS.

Han som bar in dig i går.

SAGNIL.

Bar han in mig?

ARTUS.

Ja, men om icke han hade kommit, skulle jag hava gjort det.

SAGNIL.

gäckande.

Om du hade orkat, ja. – Vad sade han då?

ARTUS.

Han sade, att du var en förklädd prinsessa.

SAGNIL.

efter någon tystnad.

Ja, – jag är en förklädd prinsessa.

ARTUS.

Det tror jag icke.

SAGNIL.

Om du icke tror, så kan du fråga mina friare.

ARTUS.

Dina friare? – Har du friare?

SAGNIL.

Ja, – hundra stycken. – Och alla ligga de på knä för mig och tigga om min gunst. – Jag kan trampa på dem om jag vill.

ARTUS.

Du narras!

SAGNIL.

Tror du icke? – *Gäckande.* Du skulle bara se, vad jag är vacker. – Nej, låt förhängena vara! – Du får icke se!

ARTUS.

häftigt.

Jag har icke rört dem.

SAGNIL.

Blev du ond? – Jag skämtade ju bara.

ARTUS.

Jag tycker icke om, när du skämtar.

SAGNIL.

Var icke ond längre. – Berätta något för mig.

ARTUS.

Vad skall jag berätta?

SAGNIL.

Är det vackert här?

ARTUS.

ser sig omkring.

Vackert? – Ja, nu är det vackert. – Så vackert har det aldrig varit. Solen lyser in genom fönstren, – nej, det är icke solen, det är något annat som lyser, något som är inne i rummet, något nytt, som aldrig varit här förut, – det lyser ända in i de mörkaste vrårna. – Och alla de store börja viska och undra: vad är det då som lyser så grant här inne?

SAGNIL.

De store? – Vilka är det?

ARTUS.

Det är det samma, – jag kallar dem bara så. Det är alla de som äro här inne.

SAGNIL.

Äro vi icke ensamma?

ARTUS.

Jo, – du behöver icke bry dig om dem – de äro döda för längesedan.

SAGNIL.

Men du sade ju, att de viskade?

ARTUS.

Ja, – nu hava de blivit levande igen, och de titta och titta och undra och undra: vad kan det vara som lyser så, – vad kan det vara som lyser?

SAGNIL.

Men vad är det då?

ARTUS.

lutar sig tillbaka i stolen och sluter ögonen.

Det är där borta på stolen, – framför spiseln. Det är ett rött liv, som hänger på stolskarmen.

SAGNIL.

Å gud, – det är mitt! Tag bort det, – tag genast bort det!

ARTUS.

Nej, det lyser så vackert, – å, vad det lyser, – som en stor röd blomma.

SAGNIL.

Så lustigt du talar, – alldeles som ett litet barn.

ARTUS.

sätter sig upp i stolen.

Jag skall icke tala mera.

SAGNIL.

Ack jo, – tala! Det är så roligt att höra dig berätta.

ARTUS.

Är det? – Men vad skall jag berätta?

SAGNIL.

Vad du vill. – Berätta vad du brukar göra här!

ARTUS.

efter någon tystnad.

Ibland står jag vid fönstret och ser ned på hotellet, där alla de resande komma och fara, och då tänker jag mig att de äro flyttfåglar som fara förbi och slå ned och vila ett ögonblick. – Några äro skogsfåglar. De komma från de stora, djupa skogarna och de kunna berätta om alla undren där inne.

SAGNIL.

Vad för under?

ARTUS.

Det är de stora skogsundren. Vill du höra ett?

SAGNIL.

Ack ja.

ARTUS.

lutar sig tillbaka i stolen och sluter ögonen.

Mitt inne i skogen ligger den stora skogssjön; den är alldeles svart och alldeles stilla, – det finns ingenting på jorden som är så stilla som den. Där, på en tuva mitt i sjön, står den fångna jungfrun. Hon har långt, svart hår, som faller ända ned i vattnet, och när hon fryser, sveper hon in sig i det. Ibland, då hon lutar sig fram och ser på sin spegelbild, – för att icke känna sig så ensam, förstår du, – faller det en liten tår ned i vattnet, och omkring den uppstår det en liten ring, – och den vidgar sig, blir allt större och större, – glider allt långsammare och långsammare ut över vattnet; den behöver en hel dag för att komma till stranden. Då dör den, och det är alldeles stilla igen.

SAGNIL.

sakta.

Jag ser det!

ARTUS.

med förändrad röst.

Andra äro slättfåglar. De se så lustiga ut med sina långa ben och långa halsar.

SAGNIL.

Vad berätta de?

ARTUS.

De berätta om det stora tåget.

SAGNIL.

Vad är det?

ARTUS.

Det är ett långt, långt tåg, som går fram över slätten. Det ser ut som en orm, som ringlar sig, så att fjällen glänsa i solen. Och varje fjäll är en ryttare. Somliga rida på hästar; de äro klädda i granna rustningar och slå med sina svärd på sköldarna. Några rida på kameler; de äro klädda i vita kläder och blåsa i långa, smala trumpeter. Och så är det en mängd som rida på lejon och tigrar och alla möjliga andra vilda djur, – de äro alldeles nakna och sjunga den vilda stridssången. Och mitt i tåget rider prinsessan på en vit elefant; hon är klädd i en dräkt av grönt guld och stöder sin bara fot på narrens puckel. – Ibland blir hon ond och då sparkar hon till honom på puckeln, så att det gör ont och han drager ned huvudet ändå djupare mellan skuldrorna. Och då skrattar prinsessan.

SAGNIL.

Nå, – sedan?

ARTUS.

bryter av.

Sedan är det icke mera. – Så kommer det också

havsfåglar. De hava stora, vita vingar och elaka ögon. Och de berätta, – men det är det samma.

SAGNIL.

Ack jo, – säg det!

ARTUS.

Men det är ingenting. – Det är bara en hög strand med branta klippor, som stupa alldeles rätt ned i havet. Där, invid stranden, ligger det en död kvinna, – hon är alldeles vit som skummet, och vågorna vagga henne upp och ned, upp och ned. – Och uppe i bergskrevorna sitta sjöfågelsungarna och titta på henne.

Och alla möjliga andra fåglar komma där, och jag står och ser på dem och undrar varifrån de komma och vart de fara. – Men bäst som jag står där, hör jag hur det susar i luften ovanför mig, och då tänker jag: nu kommer far hem!

SAGNIL.

Din far?

ARTUS.

Ja, – för han är icke som de andra, och icke jag heller. De andra kunna flyga vida omkring, men far flyger bara högt upp i luften, högt, högt över bergstopparna. Och det skall jag också göra och därifrån skall jag kunna se skogarna och slätten och havet. Men jag får aldrig flyga dit, – aldrig!

SAGNIL.

Så underligt du talar! – Som om allt var sagor.

ARTUS.

Ja, allt är sagor.

SAGNIL.

Har du alltid bott här?

ARTUS.

Nej, – icke då jag var liten. Men allt sedan jag kom till far har jag bott här.

SAGNIL.

Har du icke alltid varit hos din far?

ARTUS.

Nej, – han är icke min riktiga far. Han tog mig, då jag var fem år.

SAGNIL.

Berätta något mera!

ARTUS.

efter någon tystnad.

Har du hört, när det ringer i bergen?

SAGNIL.

Ringer det i bergen?

ARTUS.

Ja, – har du icke hört det? – Det är om morgnarna, när jag vaknar mycket tidigt, och allt är tyst. Då tänker jag mig att bergen äro stora silverklockor, som hänga på gyllene trådar i himmelen och sakta svänga av och an.

SAGNIL.

sakta.

Är det änglarna som ringa?

ARTUS.

småler.

Nej, Sagnil, – det finns inga änglar.

SAGNIL.

Finns det icke?

ARTUS.

Nej, – men kanske har det funnits. Kanske det ringer till begravning över änglarna. – För om jag ligger alldeles stilla och håller andan, kan jag höra, hur det ringer – ding – dång – ding – dång – så sakta – så sakta – långt – långt borta. Det är det vackraste som finns.

SAGNIL.

Tala mera!

ARTUS.

Och så ibland – Vad är det? – Gråter du?

SAGNIL.

Det är ingenting, – tala mera!

ARTUS.

Men varför gråter du?

SAGNIL.

Det är så skönt, – så skönt att ligga här!

ARTUS.

Vill du kanske sova igen?

SAGNIL.

Ack ja, – jag vill sova. – Bara icke …

ARTUS.

Vad?

SAGNIL.

Bara icke din far kommer!

ARTUS.

Är du rädd för honom?

SAGNIL.

Ja.

ARTUS.

Det behöver du icke vara. – Sov du bara.

SAGNIL.

Vill du sitta här medan jag sover?

ARTUS.

Ja.

SAGNIL.

Bara en liten stund ännu! Sen skall jag gå.

ARTUS.

Nej, du får icke gå, Sagnil. Jag skall be far, att du får stanna. – Sagnil! – Sover du? *Sitter en stund all-*

deles stilla. Sagnil! – Hon sover! *Han sitter orörlig, lyssnande; så somnar även han.*

GRIM.

kommer in, stannar och betraktar Artus.

Artus, vad gör du här? – Sover han? *Går närmare.* Ja, han sover! *Går fram till alkoven, lyfter på det ena förhänget.* Även hon sover! – Sådana barn! – Barn? *Ser prövande på Artus ansikte, som småler i sömnen.* Ja, – ännu är han barn. *Lägger sin hand på hans skuldra.* Artus.

ARTUS.

uppvaknande.

Far?

GRIM.

Gå in till dig och lägg dig!

ARTUS.

ser sig undrande omkring.

Tänk, – jag somnade!

GRIM.

Så mycket mera skäl att du går och lägger dig. – Gå nu, det börjar bliva sent.

ARTUS.

Men far, hon bad mig stanna.

GRIM.

Har du talat med henne?

ARTUS.

Ja.

GRIM.

Vad talade ni om?

ARTUS.

undvikande.

Jag minns icke. Hon vill icke säga vem hon är.

GRIM.

för sig.

Så mycket bättre. *Högt.* Gå nu!

ARTUS.

Stannar du då?

GRIM.

Kanhända.

ARTUS.

Far, – var snäll mot henne, om han vaknar. Hon är rädd för dig.

GRIM.

Är hon rädd för mig?

ARTUS.

Ja – jag vet icke varför.

GRIM.

Barnsligheter! – Gå nu!

ARTUS.

God natt, far.

GRIM.

God natt!

Artus går.

GRIM.

går och sätter sig vid bordet, tar en bok. Efter en stund skjuter han den ifrån sig, stiger upp, går till dörren, genom vilken Artus gått ut, och låser den i lås. Går åter och sätter sig, tar boken, försöker läsa, men skjuter den åter otåligt ifrån sig.

Det är på tid hon kommer härifrån!

Gå till fönstret, som han öppnar.

Hur tung är luften! – Ifrån dalen stiger
en doft av vår, berusande och varm,
och fyller rummet. Vår, – vad vill du mig?
Vad är det med mig, – mina händer skälva,
och som i feber mina pulsar slå.
För nattens åsyn bävande jag står,
och vilden i mitt bröst, som jag har kuvat,
i sina bojor sliter, reser sig
och slungar ut sitt gälla rop i rymden,
där tusen ekon svara: det är vår!
Och varför? – Därför att en kvinna sover
i detta rum, som förr jag kallat mitt.

Närmar sig alkoven.

Jag kan ej glömma hennes mjuka armar
omkring min hals, och munnens skygga löje.
Hur var det Artus sade: »Rädd för mig!«

Lyfter upp det ena förhänget och betraktar henne.

Och varför skapades hon väl så skön?

För mina ögon öppnar sig en värld,
vid vars mysterium min tanke stannar,
en värld, oändlig, evig liksom den
och som dess härskarmakt ej kan betvinga.
Och denna värld, skall den stå stängd för mig,
naturens herre? –
Släpper åter förhänget.
Vilken ömklighet!
Kan jag de båda världar ej förena?

Förena? – Nej! – där var en blixt i mörkret!
De skola ej förenas. – Må de fria,
jämsides gå sin bana till fulländning!
Naturen känner intet högt och lågt,
allt som är helt, fulländat i sig självt,
bär idealets stämpel på sin panna.
Men mänskan, denna tankesjuka kropp,
är intet helt, i tvenne hälfter splittrad,
hon vill ge båda rätt och kväver båda,
förskämmer tanken med en djurisk drift,
och grumlar djurets fröjd med tankeplågor,
och så bli både kropp och tanke lögn.
Jag hugger sönder härvan, dig till trots,
natur, som gäckar mig med dina konster!
Du gav mig tvenne liv, men ställde dem
i strid emot varandra, för att så
ett halvliv endast skulle bli min lott.
Jag tar din gåva, – men jag väljer icke,
jag lever båda – helt och fritt och fullt!
Att leva tvenne liv! – I denna tanke
det ligger svindel. Nej, – jag svindlar ej,
jag, tankedjuret mänska, mäktar det
och vinner så det hela! – Stolta tanke!

Den ena stunden vill jag vällust dricka
ur djupet av naturens rika brunnar,
och helga mig åt stoftets dunkla drifter,
för att den andra stunden lika djärvt,
med frigjord håg beträda tankens stigar,
där klarhet härskar och en kylig kyskhet!
Blott intet koppleri, – som kalla stålet
min vilja lägger jag emellan båda.
Går till alkoven och lyfter upp förhänget.

Vak upp, min sköna, linda dina armar
omkring min hals, – min tanke du ej binder.

Han böjer sig ned och kysser henne. Hon vaknar,
ser honom och slår med ett utrop händerna
för ansiktet.

ANDRA AKTEN.

I trädgården. Morgon.

SAGNIL.
inkommer.

En ny dag!
Hur underligt
är icke allt,
marken och träden
himlen och blommorna!
Aldrig såg jag förr
något liknande detta.
Ej ens i drömmen.

God morgon, blommor,
mina vackra blommor!
Jag tror minsann,
att ni alla klätt er
i bröllopskläder.
Jag vet nog varför:
I vänten på kärasten,
I, som jag!

God morgon, du gamla,
skrovliga lind!
Varför är du så butter?
Kan du se på mig
och icke småle?

Så vet då – nej,
du får intet veta.
Å nej, men se då,
se bergen – bergen!
God morgon berg,
mina vita drömmar!
God morgon himmel,
min blåa himmel!
God morgon, värld,
o min välsignade,
vackra värld!

Tänk om han kommer!
Går till dammen och speglar sig.
Månn jag är vacker?
Ack nej, jag glömde
det gula bandet,
som klär mig så bra.
Det lyser så grant
mot mitt svarta hår
som sol i natten.
Sol i natten!
Vad det vore vackert
med sol i natten!
Ack, tokerier!
Slår i vattnet.
Adjö, din toka!
Dina ögon skvallra
om hemligheter,
som ingen får veta.
Suckar.
Men lika gott,
här finnes ju ingen.

O gud, jag längtar
och är så rädd!
Tänk, om han kommer!
Var skall jag gömma mig,
så han finner mig?

En ny dag!
Och efter denna
åter en ny,
och åter – och åter!
O kom, o kom,
mina nya dagar!
Tålamod, – tålamod!

Om jag kunde sjunga,
skulle jag sjunga
en visa om rosor,
så här ungefär:

Plocka, plocka famnen full,
plocka mina rosor!
Ty min skatt, den ligger gömd
under idel rosor.
Först de svarta, så de röda,
så de gula, så de vita,
sist, men sakta,
drömmens rosor;
ty min skatt, min hemlighet,
som blott du i världen vet
ligger gömd bland rosor,
under drömmens rosor.

Hör, det sjunger!
Träden sjunga,
luften sjunger,
och var blomma är en fågel,
som i gräset,
kärleksdrucken,
sjunger, sjunger,
och de vita bergen sjunga
långt i fjärran,
och mitt hjärta sjunger även,
sjunger – sjunger – –
O, min gud,
varför kommer han icke?

Grim kommer.

SAGNIL.
springer emot honom och kastar sig i hans armar.
Ack, äntligen!

GRIM.
Min Sagnil!

SAGNIL.
Var välkommen,
min herre! – Vad det ordet låter vackert!
Vad jag har väntat på dig! – Väntat – längtat!

GRIM.
kysser henne.
Och jag har sökt dig!

SAGNIL.

Har du? – Verkligen?
Ack, varför hann jag icke gömma mig,
så hade jag fått se dig söka mig.

GRIM.

Din toka!

SAGNIL.

Icke min, – blott din – blott din!
Vill du ej taga mig till din, blott din?

GRIM.

ser på henne, trycker henne hårt intill sig.

Jo barn, jag tager dig. – Från denna stunden
är du blott min.

SAGNIL.

Och du är även min?

GRIM.

skjuter henne ifrån sig.

Vad menar du?

SAGNIL.

skyggt.

Min herre menar jag.
Är du ej det?

GRIM.

Jo, barn, jag är din herre.

SAGNIL.

Kom, sätt dig här! – Jag undrar vad du ville,
då du mig sökte.

GRIM.

kysser henne.

Endast tacka dig!

SAGNIL.

lägger handen över hans mun.

Var tyst, – var tyst! – Är icke dagen vacker?
Och den är vår, den hela, långa dagen!
Och efter den – –

GRIM.

Säg ut!

SAGNIL.

En annan dag,
än vackrare, – ack nej, blott lika vacker,
ty mera kan jag icke älska dig.
O gud!

GRIM.

Vad nu?

SAGNIL.

Så jag förrådde mig!
Du skulle gissat det – som nyss jag sade.
Av mina ögon blott du skulle fått
min hemlighet, men ej av mina läppar.

GRIM.
kysser henne.
Men där jag tar den!

SAGNIL.
Tag den, – den är din!
Allt ditt, min herre, – läppar liksom ögon!
Säg, får jag vila så emot din skuldra,
min kind emot din kind, att våra ögon
det samma se? Säg mig, vad ser du nu?

GRIM.
Jag ser din hand, den vackra, vita handen,
som vilar i ditt knä, – en lycklig lätting!
Så mjuk, men kraftig dock.

SAGNIL.
Den är för bred.
Den gjort mig sorg förut, – men är du nöjd,
är jag det ock. – Där har du den, min herre!
Men säg mig, – ser du ej de vita bergen?
De vita bergen! – Hör, så underligt
de orden låta, – nästan som en sång.

GRIM.
Låt bergen vara!

SAGNIL.
Månn jag sett dem förr?
Kanhända någon fé dem trollat fram
att stå på vakt kring oss. – Säg, tror du det?

GRIM.

Du jollrar, barn! – I går var jag däruppe.

SAGNIL.

Var du, – i går? – Och tänkte ej på mig?
Så underligt! – Kom hit, skall du få höra!
Jag också varit där, och tänkt på dig.

GRIM.

Och när var det?

SAGNIL.

Det var visst längesedan!
Nej, just den dag du fann mig vid din port.
Jag var visst sjuk, – det värkte här i bröstet,
jag bara gick och gick och sökte något,
och visste själv ej riktigt vad det var.
Men nu jag vet, att det var dig jag sökte.
Säg, minns du, när du väckte mig ur sömnen?
Jag blev nog litet rädd, men i mitt hjärta
det var som om en fågel hade sjungit:
nu kommer han! – O, vad jag älskar dig!
I morgon skola vi gå upp bland bergen,
vi två, – allena! Säg mig, – vill du det?

GRIM.

Tro mig, mitt barn, där är ej plats att smekas,
där fryser kärleken. Här är din plats,
här i naturens varma yppighet,
där dofter rusa och där blommor locka
med heta kärleksfärger. Känn dig själv!
Din puls slår het, och dina sinnen bäva,
din skönhet är en offerflamma, tänd

uppå naturens altare. – Så giv
ditt offer glatt, och utan fåvitsk blygsel.

SAGNIL.

Jag ej förstår dig. – Icke blyges jag.

GRIM.

Så våga älska mig, som den du är.

SAGNIL.

Vem är jag då? Jag känner mig ej själv.
Allt synes mig så underligt i dag.
Ser du den lilla blomman där i gräset,
den lilla blåa, tätt invid din fot?
Nej, rör dig ej! – då kan du trampa på den.
När nu jag ser den, får jag lust att gråta.
När förr jag såg en blomma, tänkte jag:
den är rätt vacker, satte den vid bröstet,
om färgen stämde, det var allt jag tänkte.
Nu är det som om blomman såge på mig,
som om den ville säga något till mig,
och om det bara vore riktigt tyst,
jag tror jag skulle höra vad den sade.
Och icke bara den, – nej allt omkring mig
har blivit annorlunda, – talar, sjunger.
Jag är så lycklig, och dock längtar jag
till något annat, – längtar, längtar så,
att när jag skrattar, har jag lust att gråta.
Ack, – tala, – lär mig du, som är så vis!

GRIM.

Det som du längtar till, är icke fjärran,
naturen är sitt eget sköna mål.

Vad blomman viskar, är ej fagra löften,
men fager verklighet, – hon för ej bort,
men för dig till sin egen fröjd i nuet.
Sök ej att mana andar fram ur blommor,
då bleknar blommans skönhet, anden tvinar
i fängelset, dit du den manat ner.
Så även med vår kärlek, låt den vara
det som den är, ett fullt och saligt nu.
Är det ej nog?

SAGNIL.

Du döljer något för mig.
Du vill ej svara mig. – Är jag så dum?

GRIM.

reser sig upp.

Seså, – vart vill du? – Sluta dessa konster!
Sök ej att binda mig, – det lyckas ej!

SAGNIL.

Jag dig förtörnat, men jag vet ej hur.

GRIM.

Så kyss mig, – och du har försonat nog.

SAGNIL.

Du mig ej älskar!

GRIM.

Kyss!

SAGNIL.

kysser honom.

Ej älskar mig.

GRIM.

Jo barn, jag älskar dig! I dina armar
jag vilar med en salig sinneslust,
och då ditt hjärta klappar mot min hand,
jag bävar som jag hölle livets gåta
emellan mina fingrar innesluten.
Slut dig intill mig! – Hör du ej ett sorl?
Det livets källa är, som rinner fram
ur dunkla djup, och över våra lemmar
den sköljer smeksam som en sommarvind.
Var tyst, var tyst, och stör ej denna sällhet
med tomma ord! Vill du mig binda, barn,
så bind mig med ditt hår, ditt svarta hår,
med dina armar, dina fagra lemmar,
och tryck, för att försegla vårt förbund,
din mun mot min! – Tror du ej, jag dig älskar!

SAGNIL.

Jag vet ej, herre.

Sluter sig intill honom.

Jo, jag tror, jag tror!

En ängssluttning bland bergen, med ungt, frodigt gräs, kringgärdad av granar, här och där bevuxen med buskar i blom.

Sagnil kommer springande, kastar sig in i ett busksnår och gömmer sig. En stund efter henne kommer Artus, också springande. Han stannar flämtande, vacklande som han vore yr. Han ser sig omkring, ropar.

Artus.

Sagnil! – – – Sagnil! – Vad ditt namn är vackert att ropa bland bergen, Sagnil! – – – Hör du ekot? – – – Sa-g-nil!

Kastar sig ned i gräset.

Du är icke långt borta, Sagnil, – jag kan höra dina andedrag. Du behöver icke komma fram, – jag vet att du kan höra mig.

Efter någon tystnad.

Jo, kom fram, Sagnil! – Kom och sätt dig här. – Nu skola vi icke leka längre. – Kom Sagnil!

Sagnil.

kommer fram.

Du fick icke fatt mig!

Artus.

Jag kunde nog om jag velat.

Sagnil.

Jaså, du ville icke! Det är just en artig gosse! – *Gnolar.* Den som ej kan ta' mig, han – –

ARTUS.

Vad då, Sagnil?

SAGNIL.

ser på honom, skrattar.

Ack, en sådan gosse!

Sätter sig bredvid honom, stryker honom över håret.

En sådan snäll gosse!

ARTUS.

Varför säger du det, – så där?

SAGNIL.

Nej, nu skola vi vara förståndiga! Är du trött?

ARTUS.

Nej, – men jag tycker icke om att leka »taga fatt«.

SAGNIL.

Vad tycker du om då?

ARTUS.

Jag tycker om, när du själv kommer till mig.

SAGNIL.

Ser man på!

Lägger sig ner.

Å, så solen lyser!

ARTUS.

Ja!

SAGNIL.

Hör du koskällorna, – långt, långt borta?

ARTUS.

Ja. *Efter någon tystnad.* Hörde du ekot, när jag ropade?

SAGNIL.

Ekot? *Ropar.* Eko! – Icke finns här något eko.

ARTUS.

Du ropar ju rätt upp i himlen. Vänta skall du få höra! *Ropar.* Sa- - - gnil! Hör du?

SAGNIL.

Ja. Varför ropar du alltid mitt namn?

ARTUS.

svarar icke; efter någon tystnad.

Vet du vad jag skulle vilja?

SAGNIL.

Nej.

ARTUS.

Jag skulle vilja, att det dröjde mycket, mycket längre, innan ekot svarade. Jag skulle vilja, att om jag ropade ditt namn nu, så skulle ekot icke svara mig förrän en annan gång, då jag kom tillbaka hit, och du var borta. Det tycker jag skulle vara så vackert.

SAGNIL.

Sådana underliga saker du hittar på! Aldrig tänkte jag på sådant, då jag var så gammal som du.

ARTUS.

Jag tycker det låter så dumt, när ekot svarar med detsamma. *Tystnad.*

Jag undrar, hur länge du kommer att stanna här!

SAGNIL.

ser drömmande rätt framför sig.

Ja, hur länge!

ARTUS.

Vill du icke stanna?

SAGNIL.

som förut.

Jo, jag ville stanna – länge, – länge.

ARTUS.

Håller du så mycket av mig?

SAGNIL.

som förut.

Ja.

ARTUS.

ser på henne.

Det säger du bara!

SAGNIL.

vänder sig bort.

Nej, nu skola vi vara förståndiga!

ARTUS.

efter någon tystnad.

Vad tänkte du på, när du var så gammal som jag, Sagnil?

SAGNIL.

Å – jag tänkte mest på, hur det skulle bli, när jag blev stor.

ARTUS.

Var du icke rädd för det?

SAGNIL.

För vad?

ARTUS.

För att bliva stor?

SAGNIL.

Nej, det var det härligaste jag visste.

ARTUS.

tankfullt.

Men jag är rädd för det. Hur tänkte du det skulle bliva då, Sagnil?

SAGNIL.

Jag tänkte – men du får icke berätta det.

ARTUS.

ivrigt.

Nej, icke för någon.

SAGNIL.

Jo, jag tänkte, att om jag blev vacker, så skulle jag kunna få allt vad jag ville.

ARTUS.

ser på henne, plötsligt.

Är det ingenting du önskar, Sagnil? Nu med detsamma?

SAGNIL.

Som jag önskar?

ARTUS.

Bed mig om något, Sagnil! Är det ingenting du önskar?

SAGNIL.

ser framför sig med glänsande blickar.

Jo, jag önskar att den som – älskar mig …

ARTUS.

Vad, Sagnil? Säg det!

SAGNIL.

liknöjt.

Nej, jag önskar ingenting.

ARTUS.

Ingenting alls? – Åjo, säg det, Sagnil!

SAGNIL.

lägger sig ned igen.

Jag önskar det där molnet på himmelen.

ARTUS.

Sagnil!

SAGNIL.

Eller svalan som flyger där!

ARTUS.

Å Sagnil!

SAGNIL.

Eller blomman som växer där uppe i bergskrevan!

ARTUS.

Var?

SAGNIL.

Där, högt uppe, – den röda blomman!

ARTUS.

Där, – högt uppe! – Så högt!

Plötsligt springer han upp.

Jag skall taga den åt dig, Sagnil!

Skyndar bort.

SAGNIL.

Ja, tag den om du kan!

Sätter sig upp.

Artus! Nej, kom nu, – det var bara ett skämt. – Jag vill icke hava den, Artus! – Artus, kom tillbaka!

Reser sig så småningom upp, ropar allt starkare, slutligen i full ångest.

Artus! – Så hör då! – Jag vill icke hava den! – Jag vill icke, Artus! – Å gud, han hör mig icke! – Artus, – gör det icke! – Du faller, – du faller!

Håller händerna för ansiktet, talar med låg röst.

Artus, – lilla Artus, – om du faller blir jag aldrig glad mera, aldrig mera blir jag glad. – Lilla Artus! – Jag menade det icke, – nej, jag menade det icke! – Fall icke, – jag ber dig, fall icke! – Då vågar jag aldrig se honom mera. – Aldrig mera! Gode Gud, som är i himmelen, – jag ber dig, hjälp honom, – hjälp honom!

ARTUS' RÖST.

höres på avstånd, från höjden.

Sagnil!

SAGNIL.

lyssnar.

Vad var det? Ropade han?

ARTUS' RÖST.

högre.

Sagnil! Hör du mig?

SAGNIL.

Ja, jag hör! Fall icke, Artus, fall icke!

ARTUS' RÖST.

Var icke rädd, Sagnil – jag faller icke.

SAGNIL.

tar händerna från ansiktet.

Nej, se bara, så han klättrar! – Han är snart där!

Klappar i händerna.

Bra, Artus! – Var bara försiktig! Fall icke!

ARTUS' RÖST.

Jag har den! – Se!

SAGNIL.

Ja, jag ser! Å, en sådan gosse!

ARTUS' RÖST.

Vad du är liten, Sagnil!

SAGNIL.

skrattande.

Är jag?

ARTUS' RÖST.

Du ser ut som en liten flicka. – Vill du komma hit, Sagnil?

SAGNIL.

Jag törs icke!

ARTUS' RÖST.

Törs du icke?

SAGNIL.

Kom ner nu! – Kom ner!

ARTUS' RÖST.

Nu kommer jag!

SAGNIL.

står i andlös spänning, följande hans klättring med blickarna, under utrop och åtbörder. Slutligen trycker hon händerna mot bröstet under en djup suck.

Gud ske lov!

ARTUS.

kommer inspringande; hans kläder äro fläckade av jord och mossa, hans händer sönderrivna, men hans ansikte strålar; han räcker blomman emot henne.

Där, Sagnil!

SAGNIL.

slår armarna omkring honom och kysser honom.

ARTUS.

avvärjande.

Nej, Sagnil, låt vara, – du får icke!

Gör sig fri från henne.

Varför tar du icke blomman?

SAGNIL.

Jag tar den ju!

Tar blomman och sätter den vid sitt bröst.

Vad jag var rädd!

ARTUS.

Var du? Men jag var icke rädd, – icke alls.

SAGNIL.

Så du klättrade!

ARTUS.

skrattar.

Gjorde jag? *Ser uppåt.* Där uppe var jag! Vad du såg liten ut, Sagnil! *Jublande.* Jag var icke rädd, Sagnil!

SAGNIL.

Men så du ser ut! Du blöder ju! Låt mig se!

ARTUS.

ser på sina händer.

Det gör ingenting! Jag har bara rivit mig. Litet blod, – vad gör det?

Under det hon torkar blodet från hans händer, ser han framför sig med glänsande blickar.

Jag är så glad, Sagnil!

SAGNIL.

Men tänk om du hade fallit!

ARTUS.

skrattar.

Varför skulle jag falla? – Låt händerna vara!

SAGNIL.

Se bara, så stolt han ser ut!

ARTUS.

Jag tycker så mycket om dig, Sagnil! Och om allting – allting! Kom, nu gå vi!

SAGNIL.

Vart skola vi gå?

ARTUS.

Vart som helst. Om du vore gosse, skulle vi gå ut på äventyr.

SAGNIL.

frånvarande.

Äventyr!

ARTUS.

Vi skulle klättra högt upp på bergen, vi skulle, – vi skulle … Ack, om du vore en gosse, Sagnil! – Vart går du?

Det har plötsligt kommit en oro över Sagnil; hon går bortåt men stannar åter.

SAGNIL.

Jag vet icke. – Jag går hem.

ARTUS.

Hem! Redan?

SAGNIL.

Ja, jag är trött, – låt mig gå!

Går hastigt.

ARTUS.

Men jag går icke hem ännu. Icke på länge. – Sagnil! – Hon hör icke! *Ser sig omkring.* Vart skall jag gå? *Ropar.* Vart skall jag gå? – Lahå – lahå! – Vart

skall jag gå? – La-hå – – – la – – hå! *Ser efter Sagnil.* Se, så hon springer! – Varför springer hon? – Vänta Sagnil, jag kommer med!

Springer efter henne.

Gerhard Grims arbetsrum.

Tidig morgon.

GRIM.

inkommer, stänger dörren efter sig i lås.

Det dagas ren. Jag smög från hennes sida.
Månn dörren går att stänga? Låset gnisslar,
men ger sig dock. Seså, – ett varv ännu!

Han öppnar fönstret.

Jag hälsar dig, min klara tankevärld
som gryr i öster. Ren och frisk är luften,
förglömda äro nattens heta drömmar
och morgonvinden svalkar skönt min panna.

Ren ligger morgonen på bergens toppar
och smyger sakta, dröjande mot dalen.
Hur tyst, hur stilla allt! – Det är den stund,
då tidens timglas vändes, och då sanden
ett flyktigt ögonblick hör upp att rinna,
– allt synes bida och i livets gång
man tror sig skönja dess förnyelse.

Välkommen, nya dag! Med nyväckt fröjd
jag hälsar dig! Min själ är fylld till brädden
av livets jubel. Har jag levat förr?
Du jord, som slumrar än, I höga berg,
i vilkas jätteskött metallen avlas,
I furor, i vars fibrer jordens safter

med vällust stiga, strävande mot höjden,
där vinden smeker årets nya knoppar,
du fågel, vaknande i nästets värma,
du mask, som borrar dig i mjuka mullen,
jag känner eder fröjd, er värld är min,
och min den värld, som, stängd för edra sinnen,
osynlig går sin gång mot stolta öden.
Allt, allt är mitt! Jag skönjer ingen gräns!
Jag rört vid jorden och min tanke springer
med nyfödd styrka, jublande mot höjden.
Nu till mitt arbete!

Han sätter sig vid bordet, tager några papper och läser; kastar dem så med ovilja ifrån sig.

Ord! – Skämda ord!
Hur låga verktyg för min andes strävan!
Förvrängda, tummade av råa sinnen,
i smutsen släpade, till jorden tryckta
av all den smälek, sekler hopat på dem,
och nötta liksom mynt som mist sin prägel,
de skola vittna dock för menigheten
om forskarns höga syfte, tankens ära.
Ha, – vilken ära? Månne krämaräran,
som står på banken, eller adelsmannens,
som sitter i ett namn, soldatens kanske,
som skramlar vid hans sida, ämbetsmannens,
som hängs på bröstet, eller jungfruäran,
som ligger gömd i vigselformuläret,
det finnes gott om ära, var har sin,
men vilken skönjer väl, när ära nämnes,
den ljusgestalt, som strålar för min syn?
Var finns ett ord som icke är besmittat,
som icke mist sin klang, sin andemening?

Här står jag åter mitt i sinnligheten,
och dessa tecken, som jag radat upp,
liksom en kedja fästa de min tanke
vid gångna släktens skam och synd och brott.

Kan jag då icke skapa nya ord
för mina tankar? – Ord! – – Och varför ord?
Behöver tanken denna ordets bro
för att från hjärna finna väg till hjärna.
Vem vet, om sanning icke ligger gömd
i denna sägen om en hemlig lära,
som giver kraft att spränga stoftets fjättrar
och frigör tanken ifrån tid och rum!
Är denna lek med andens dolda krafter,
som nu bedrives, barnets lek med vapen,
som mannen bära skall en gång till dåd?
Och varför ej?
Det knackar.
Vad var det? – Vem är där?

SAGNILS RÖST.
utanför.
Jag! Sagnil!

GRIM.
Barn, vad vill du? Gå till vila!

SAGNILS RÖST.
Jag törs ej! Öppna! Låt mig komma in!

GRIM.
hårt.
Nej, – gå och lägg dig! Jag har icke tid.

Gå du och sov, – än är det långt till dagen.
Du får ej störa mig!

Lyssnar.

Hon har visst gått!

Tager åter papperen.

Var var det nu jag var? – Vad hon lät skrämd!
Jag kanske var för sträng! – Med bara fötter
hon gått kanhända i den kalla trappan!
De stackars bara fötter!

Lyssnar.

Vad var det?
Jag hörde snyftningar! – Ja visst, hon gråter!
Jag kan ej höra det!

Går till dörren.

Gråt icke, Sagnil!

Han öppnar. Sagnil inkommer, halvklädd, med bara fötter.

Vad är det, Sagnil, – varför gråter du?

SAGNIL.

smyger sig in till honom.

Jag är så rädd, – låt mig få stanna hos dig!

GRIM.

Vad är du rädd för?

SAGNIL.

För att vara ensam.
Här är så tyst! Därute var så mörkt.

GRIM.

Vad, är du mörkrädd?

SAGNIL.

Aldrig förr än nu!
Förr sov jag alltid lugnt, men nu – jag vet ej,
jag kan ej sova. Alla mina tankar
mig hålla vaken.

GRIM.

Vad är det för tankar?

SAGNIL.

Det är så många underliga tankar,
som aldrig förr jag tänkt, som skrämma mig.
Här är så stora, mörka rum i slottet;
jag tycker att det finnes något kring mig,
som icke jag kan se. När du är hos mig,
är jag ej rädd. – Låt mig få stanna här!

GRIM.

Det går ej an. Du sov, när jag gick från dig.

SAGNIL.

Jag sov ej, – bara låtsade att sova.
Jag hörde, då du gick, hur dörren stängdes
och dina steg, allt längre, längre bort.
Då blev jag rädd, jag hoppade ur sängen,
tog på mig litet kläder, – icke mycket,
som du kan se, – och följde efter dig.
Sen har jag suttit utanför dörren,
jag tordes icke knacka, – icke gå –
– vad jag var rädd! – Säg, varför gick du från mig?

GRIM.

Du fordrar räkenskap!

SAGNIL.

Bliv icke ond!
Jag är så ensam. –
Ser sig nyfiket omkring.
Säg – vad gör du här?

GRIM.

Det som ej du förstår! Gå nu och lägg dig!

SAGNIL.

Och alla dessa underliga saker!
Vad skall du väl med dem? – Jag tål dem ej.
Det är för deras skuld du lämnar mig.
– Jag kunde bliva svartsjuk.

GRIM.

Barnsligheter!

SAGNIL.

Jag minns, det var en gumma ner i staden
som sade du var trollkarl. – Är det sant?

GRIM.

Kanhända! – Gå därför!

SAGNIL.

Jag är ej rädd!
Låt mig få stanna – låt mig hjälpa dig!

GRIM.

Det kan du ej!

SAGNIL.

Ack jo, jag kan nog lära.

GRIM.

Snart, Sagnil, blir jag ond, om ej du går.

SAGNIL.

Jag är ej rädd. – Se, jag törs kyssa dig!
Hon har slagit sina armar omkring honom. Plötsligt klamrar hon sig fast vid honom och brister ut i lidelsefull, hejdlös gråt.

GRIM.

Vad är det Sagnil? – Varför gråter du?

SAGNIL.

mellan snyftningar.
Jag vet – jag vet – att du föraktar mig!

GRIM.

Föraktar? – Vad är det för fantasier!

SAGNIL.

Jo, – jo, – jag vet det, – du föraktar mig,
för det de andra –

GRIM.

bleknande.

Tyst då, Sagnil, tyst!

SAGNIL.

Men tro mig, herre, – aldrig, aldrig nånsin,
jag gav dem något, – något av mig själv!

Jag aldrig älskat någon förr än dig,
– ack, tro mig, herre!

GRIM.

Tyst då, Sagnil, tyst!

SAGNIL.

Vad skall jag göra för att du må tro mig?
Om jag mig dödar, vill du tro mig då?

GRIM.

Nämn aldrig detta, Sagnil! Sök det glömma,
som jag har glömt det!
Trycker henne hårt intill sig.
Du är min, blott min!

SAGNIL.

O, varför var jag icke fri från skam!

GRIM.

Din skam var icke din, men mänsklighetens!
Du var av människor förkastad, barn,
och därför tog jag dig. – Jag är ej den,
som plågar mig med svartsjukt tomma griller,
och grämer mig för det som är förgånget,
så länge livet än har möjligheter
att formas av min vilja. – Kyss mig, Sagnil!
Jag älskar dig.

SAGNIL.

O herre, döda mig!
Låt mig få dö i dina armar, herre!

GRIM.

Nej, du skall leva, barn! – Det är ditt liv,
din skönhet och din ungdom, som jag åtrår.
Du har ej levat förr än jag dig såg.

SAGNIL.

Nej, jag har icke levat förr!

GRIM.

Du darrar!
Du fryser!
Böjer sig ned.
Dina fötter äro kalla.
Han lyfter upp henne i sina armar.
Kom, Sagnil! – Jag skall bära dig i säng.

SAGNIL.

Och stanna hos mig?

GRIM.

Ja!

SAGNIL.

Min älskade!
Han bär ut henne.

TREDJE AKTEN.

I slottet. Grims rum.

ARTUS.

sitter vid bordet, framför en uppslagen bok; huvudet har sjunkit ned på de korslagda armarna; han sover lugnt och djupt.

SYLVESTER.

inkommer; ser sig omkring.

Finns ingen här? Nej se, den stackars gossen
har somnat från sin läxa! – Ljuva ålder!
Går fram till Artus och betraktar honom.
Minsann, jag tror han vuxit sedan sist.
Hans kinder blivit röda, munnen småler,
och handen ligger knuten, som på trots.
Vad drömmer han? – Vad var det som jag drömde
vid femton år? – Ack, tokerier!
Lägger handen på hans skuldra; hårt.
Vakna!

ARTUS.

Vaknar, sätter sig upp, ser förvirrad på honom.
Vem är det?

SYLVESTER.

Bliv ej rädd! Skolmästarn ej,
blott en kamrat, som också gärna skolkar
ifrån sin läxa. – Känner du igen mig?

ARTUS.

Ja, ni är herr Sylvester!

SYLVESTER.

Mycket rätt.
Vän till din far och därför ock till dig,

ARTUS.

Far är ej hemma.

SYLVESTER.

Gott, så får jag vänta!
Sätter sig.
Var läran svår?

ARTUS.

Det var ej någon läxa.

SYLVESTER.

Ej det! – Kanhända en förbjuden bok?
Nå nå, – för mig du ej behöver rodna!
Den bästa lärdom, jag kan skryta av,
jag själv har plockat från det kunskapsträdet,
som bär förbjuden frukt på gott och ont.

ARTUS.

Min far har aldrig mig förbjudit något.

SYLVESTER.

Då har han glömt en gammal god princip,
som varje pedagog bör ha i minnet.
Man måste bygga stängsel, sätta lås,
på det att ungdomen må lära klättra.

ARTUS.
Hur länge har ni varit vän till far?

SYLVESTER.
Allt sen den tid vi båda voro unga.

ARTUS.
Men han har aldrig talt med mig om er.

SYLVESTER.
Nej, våra vägar gått åt skilda håll.
Jag är ett stadsbarn, trivs bäst i rassel
av hjul, som rulla, sorl av mänskoröster
och lyktors sken och ljusa fönsterrader
som locka och som titta. Har du aldrig
sett någon storstad?

ARTUS.
Aldrig! – Är det vackert?

SYLVESTER.
Om det är vackert! – Gosse, det är livet
sett genom prisma, skiftande, mångfaldigt,
och vint och snett och lustigt och förfärligt.
Tänk dig, hur tågen komma rasslande
som järnvidunder ifrån alla kanter
och spy sitt mänskovimmel över staden
och taga in en annan mänskolast
och rassla bort på nytt med den i mörkret.
Tänk dig hur ljuset i elektrisk glans
och skarpt, så att man ser den minsta rynka,
belyser hopen som på gatan strömmar
emellan stränder av butiker, fyllda

med alla världens skatter, livets håvor;
och ovan dem, bak stängda rutor rymmas
all världens lust och nöd i skilda former.
Ha ha, – det är en fest, en nattlig fest
av prakt och paltor, lystenhet och ångest
och guld och kvinnofägring, allt där finnes,
du står i livets brännpunkt, vinka blott,
– förstås med gångbart mynt – och vad du önskar
står genast dig till buds. Det, må du tro,
är liv, min gosse! Vill du smaka på det?

ARTUS.

Jag tror ej, att jag skulle tycka om det.
Det låter nästan hemskt. Vad heter staden?

SYLVESTER.

Vi kunna kalla den för – Babylon.

ARTUS.

ser på honom, lättad.

Jag trodde nog det bara var en saga.
En gång jag läste om »de dödas stad«;
då tänkte jag en stad av bara spöken,
och den såg ut som den, som ni beskrivit.

SYLVESTER.

Ja, är du rädd, bör helst du stanna hemma
och läsa läxor.

ARTUS.

Jag är icke rädd.
Det var jag förr, – nu är jag det ej längre.
Det är så skönt att icke vara rädd.

Var morgon, då jag vaknar, blir jag glad
och tycker allt omkring mig är så vackert,
och bara väntar på vad som skall hända.
Jag tycker det är roligt det blir sommar,
och sedan vinter, sedan åter sommar.
Jag önskar att det alltid bleve så,
som det är nu, och att jag finge stanna
hos far och Sagnil, tills jag bleve gammal
och grå som Peter.

SYLVESTER.

Sagnil! – Ah – prinsessan!
Det låter höra sig, – hon är då kvar?

ARTUS.

Ja, hon skall alltid stanna här hos oss.
Nu vet jag också, vad jag tänker bli,
när jag blir stor.

SYLVESTER.

Låt höra då, min gosse.

ARTUS.

Jo, jag har tänkt, – men säg det ej åt far –
att jag skall visa främlingarna vägen
dit upp till bergets topp. Det gjorde Peter,
– ni vet, vår tjänare – när han var ung.
Han säger att det var ett härligt yrke,
och att han ej med kungen velat byta.
Tänk, han har räddat flera mänskoliv
och själv han ofta varit nära döden.
Han är en hjälte! – Det vill jag ock bli.

SYLVESTER.

Och se'n, – ej sant, – skall hjälten komma hem
och vila ut i skötet på prinsessan.

ARTUS.

Ni skämtar bara!

SYLVESTER.

Det är icke skämt,
i varje saga finns ju en prinsessa.

ARTUS.

Det är ej någon saga, – fråga Peter,
han kan berätta er, hur det gick till,
och det är sant och mycket vackrare
än någon saga.

SYLVESTER.

Men om nu prinsessan – –

ARTUS.

häftigt.

Jag vill ej, att ni kallar henne så.
Hon heter Sagnil.

SYLVESTER.

Så – hon heter Sagnil?
Men om nu Sagnil rymmer sin färd?

ARTUS.

Tror ni hon gör det?

SYLVESTER.

Man kan aldrig veta;
en kvinna är ett obeständigt ting.

ARTUS.

Ja, stundom tror jag, att hon ej vill stanna.
Men jag skall bedja, att han –
Han tystnar.

SYLVESTER.

Vad då?

ARTUS.

Säg, vill ni hjälpa mig?

SYLVESTER.

Om jag det kan.

ARTUS.

Ni är ju vän till far, och jag vet ingen,
som jag kan tala med. Jo, jag har tänkt,
att om nu far tog henne upp – som mig,
jag menar som sitt barn. – Vad ler ni åt?

SYLVESTER.

Jag tänkte blott, hon är – en smula stor.

ARTUS.

Kan han ej det?

SYLVESTER.

Vem vet, om han det vill.

ARTUS.

Det vill han nog; ty han är också glad,
att hon har kommit. Ja, jag tror bestämt
han håller mer av henne än av mig,
fast han ej vill att jag skall veta det.
Men jag är icke avundsjuk.

SYLVESTER.

Rätt väl!
Och hon, – hon håller väl av honom också?

ARTUS.

Det vet jag ej, – hon är så underlig,
ibland jag tror hon gör det, men ibland
jag tror, att hon ännu är rädd för honom.
Säg, vill ni icke övertala far?

SYLVESTER.

Och varför jag? Försök – din lycka själv.

ARTUS.

Jag kan det icke.
Ser på Sylvester.
Varför skrattar ni?

SYLVESTER.

Jag, – skratta! Och åt vad? Gå på, min vän!
Och varför kan du ej?
Brister ut i skratt.
Se så, – se så!
Bry dig ej om det!

ARTUS.
ser på honom, allt blekare; lyfter upp händerna som för att hålla för öronen.
Varför skrattar ni?

GRIM.
inkommer.
Sylvester!

SYLVESTER.
stiger upp.
Ja, jag väntat har på dig.
Den unge mannen här mig hållit sällskap.

ARTUS.
vänder sig bort, går under det följande sakta och oförmärkt ut.

SYLVESTER.
Jag kommer för att säga dig farväl.

GRIM.
Du ämnar resa?

SYLVESTER.
Redan denna kväll.

GRIM.
Vart skall du hän?

SYLVESTER.
Vid gud om jag det vet!
Blott det jag vet, att jag är mätt på bergen

och längtar efter mindre hårdsmält kost.
För tio år sen skulle jag ha' rest
till nya trakter, nya äventyr,
men nu, – det märks jag börjar bliva gammal –
jag är som hundarna, som gå och leta
de ben, de fordom grävt i jorden ner.
Det finns väl någonstans ett stycke liv,
som tål att gnaga på ännu en stund.
Men låt mig gratulera dig.

GRIM.

Till vad?

SYLVESTER.

Du tror väl ej ditt lilla äventyr
är någon hemlighet? – Det gläder mig,
att du från dina höjder stigit ned
och smakat på den kost som jorden bjuder.

GRIM.

Vad känner du om det?

SYLVESTER.

Det spörjs, det spörjs!
Så länge världen stått, det finnes intet
som mera intresserat mänskligheten
än kärlek och skandal. Hur mår den lilla?

GRIM.

Så, – skvallret redan kommit har i gång.

SYLVESTER.

Det gör mig mer än ont att nödgas blanda
en bitter bismak i din kärleksdryck.
Men så är livet, stora fröjder köpas
med små bekymmer, – stundom ock tvärtom.
Det är fördömt: så snart jag träffar dig
jag kan ej låta bli filosofera.
Du blir ej ond?

GRIM.

Å nej, – din lilla drift
jag gärna tål, min kurs jag själv bestämmer.

SYLVESTER.

Ja visst, och som du styr en mån för högt,
med driftens tillhjälp kommer du till målet,
om Gud så vill, och vinden blott står bi
och ström och vågor annat ej besluta.
Men jag skall gå. – Hör dock ett vänligt råd:
hav ögonen på gossen!

GRIM.

Artus!

SYLVESTER.

Ja.
Det är det största barn på femton år
som jag har sett, och, tro mig, det är farligt
i denna snöda värld. Du borde laga
han fick en mamma, – gift dig du med flickan!
Du är ju fördomsfri, slå dig till ro
i äktenskapets sköte. Lycklig tanke!
Då lovar jag att stundom komma hit

och hälsa på. Jag vet ej större nöje
än se hur filosofer laga mat
och höra köksor, som filosofera.

Går.

GRIM.

ensam.

Fördömt, att nödgas vara hjälplöst byte
för denne gycklare! Dock, det må vara –
hans gyckel kan jag tåla, ljöde ej
till svar ett hånskratt i mitt eget bröst.
Är detta liv då blott ett gäckeri,
och måste varje stor och dristig tanke
av egen tyngd i löje dragas ned?
Var tanken icke stor? – Fördömda tvivel!
Min bonings rena tystnad är förskämd
och småsintheten smyger kring i rummen
och tisslar, tasslar …

SAGNIL.

inkommer, smyger sig bakom honom och kastar med en snabb rörelse sin fläta om hans hals.

Nu jag har dig fast!

GRIM.

gör sig häftigt lös.

Vad är det där för konster?

SAGNIL.

Kärlekskonster,
som själv du har mig lärt. Du gör mig illa!
Jag trodde att de skulle dig behaga.

GRIM.

Jag har ej lust för lek. Ej nu – ej nu!

SAGNIL.

Fy, så'na fula veck du har i pannan!
Vad är det som du tänker på? – Ej mig?

GRIM.

Se så, – låt mig få vara! Lämna mig!

SAGNIL.

intill honom.

Nu har du varit borta tvenne nätter!
Säg, kommer du i kväll? Ack kom, – ack kom!

GRIM.

Kanhända! Släpp mig!

SAGNIL.

Icke förrn du lovar!

GRIM.

Jag lovar det. Men gå! Ej nu – ej nu!

Sagnil går.

GRIM.

Jag hörde någon … Månne det var Artus?
Går till dörren, genom vilken Artus gått ut, ropar.
Artus! Kom hit!

ARTUS.

inkommer, blek, med nedslagna ögon.

Vad vill du?

GRIM.

Nej, kom närmre!
Nej, närmre än! Vad är det med dig, Artus?
Jag känner ej igen dig. Tvenne dagar
jag knappt sett till dig. Se mig rätt i ögat!
Törs du ej det?

ARTUS.

ser upp.

Jo visst.

GRIM.

Mig tycks, jag röjer
en hemlighet därinne. Artus, öppna
ditt sinne för mig! Är jag ej din far,
din vän som förr? Vad är det?

ARTUS.

Det är intet!

GRIM.

Du ljuger, Artus!

ARTUS.

lidelsefullt.

Far! Och du … och du!

Deras blickar mötas. Tystnad.

GRIM.

i hård, nästan fientlig ton.

Så du ser ut! Din jacka är ju sönder,
och hål på knäna, handen full av skråmor!
Har du ånyo mästrat fönsterrutor?

ARTUS.

Jag tål ej, att du gycklar med mig, fader!

GRIM.

Du tål ej! Ser man på, det låter något!
Jag tror du knyter näven, – vill du slåss?

ARTUS.

Jag är ej något barn!

GRIM.

Så mycket bättre!
Det är på tid du kommer härifrån.

ARTUS.

Vad menar du?

GRIM.

Jag tänkt på vad du sade,
för några dagar sedan. Du har rätt,
det märks att boet blivit dig för trångt.
Jag håller dig ej kvar.

ARTUS.

Du sänder bort mig?

GRIM.

Jag låter dig blott få din egen vilja.

ARTUS.

Du vill ha bort mig!

GRIM.
Vill du själv ej bort?

ARTUS.
efter någon tystnad.
När skall jag fara?

GRIM.
Inom några dagar,
så snart jag ordnat för dig.

ARTUS.
går med sänkt huvud bortåt, stannar.
Far!

GRIM.
Vad vill du?

ARTUS.
Sänd icke bort mig! Låt mig stanna här!

GRIM.
Du kan ej stanna.

ARTUS.
Varför?

GRIM.
Fråga icke!
Men det är bäst för dig att komma bort.

ARTUS.
smyger sig intill honom.
Far, – jag är rädd!

GRIM.
med förändrad ton.
Vad är du rädd för, Artus?

ARTUS.
För allt – därute, – som jag icke känner.

GRIM.
ser på honom.
Du rädd, – som än har allt att hoppas, vänta!
Då vet du icke än vad rädsla är.
Gå, Artus, lämna mig! Jag ger dig fri.
Med dig är ungdomen, för dig är livet
oändligt, gränslöst, – värld av möjligheter,
som – ligga bidande på dig. O Artus,
din ungdom lyser för mitt skumma öga
som gryning till en dag jag ej får se,
men som jag drömmer om! Gå, – lämna mig!
Mitt hopp, min längtan ger jag dig i arv,
men kraften är din egen! – Nej, var tyst,
och fråga icke!
skjuter honom från sig, går hastigt.

ARTUS.
står stilla, ser efter honom.
Far, du vill ha bort mig!

Sagnils sängkammare.

Det är mörkt i rummet. Sagnil inkommer, trevar sig fram till bordet och tänder ett ljus. Då hon vänder sig om, skriker hon till och blir stående orörlig. Artus reser sig upp från en stol borta vid fönstret.

SAGNIL.

Artus! – Du här! – Så du skrämde mig!

ARTUS.

Vem trodde du att det var?

SAGNIL.

Det vet jag icke, – jag blev bara rädd. Vad gör du här – i mörkret, så sent?

Artus svarar icke; Sagnil går honom närmare.

Men vad är det med dig? Du är ju alldeles blek! Har det hänt något?

ARTUS.

Nej.

SAGNIL.

går intill honom.

Men se då, du darrar ju i hela kroppen! *Ser på honom; plötsligt småler hon.* En sådan gosse! Du borde verkligen skämmas!

ARTUS.

Varför det?

SAGNIL.

Att smyga sig in i mitt rum, – så sent på kvällen! Skäms du icke?

ARTUS.

Jag har icke smugit mig.

SAGNIL.

Så mycket sämre. Jaså, – du är sådan du!

Skrattar.

ARTUS.

Skratta icke så där, Sagnil! Varför skratta ni alla?

SAGNIL.

Nej, jag borde verkligen bli ond. Varför har du kommit hit?

ARTUS.

Känner du herr Sylvester?

SAGNIL.

Herr Sylvester! Vem är det?

ARTUS.

Han som var här i dag, och den dagen du kom.

SAGNIL.

Nej, hur skulle jag kunna känna honom.

ARTUS.

Är det sant?

SAGNIL.

Varför skulle jag narras?

ARTUS.

Det vet jag icke! Jag vet ingenting, men – kanske du också är falsk, Sagnil!

SAGNIL.

När har jag varit falsk mot dig?

ARTUS.

skakar på huvudet.

Det vet jag icke! *Plötsligt, med kvävd röst.* Å Sagnil!

SAGNIL.

Vad är det? Varför ser du på mig så där? Nej, gråt icke!

ARTUS.

betvingar sig.

Nej, låt mig stanna här! Jag kan icke vara ensam.

SAGNIL.

orolig.

Nu måste du gå!

ARTUS.

Nej, låt mig stanna här! Jag kan icke vara ensam.

SAGNIL.

Men det är sent, – du skall gå och lägga dig!

ARTUS.

Jag tänker icke gå och lägga mig.

SAGNIL.

Tänker du icke gå och lägga dig? Vad är det för idéer?

ARTUS.

Jag kan ändå icke sova. Låt mig stanna här.

SAGNIL.

Men det går icke an. Tänk om …

ARTUS.

Om vad?

SAGNIL.

Ack, han förstår då ingenting!

ARTUS.

ser på henne.

Vad förstår jag icke?

SAGNIL.

Lovar du att gå då, – om en stund?

ARTUS.

Jag skall snart gå alldeles, Sagnil.

SAGNIL.

Alldeles, – vad menar du?

ARTUS.

Jag skall bort härifrån. Visste du icke det?

SAGNIL.

Skall du bort?

ARTUS.

Jag skall icke stanna här längre. Far vill hava bort mig.

SAGNIL.

Vill …? Men varför?

ARTUS.

För att du ensam … *Utbrytande.* Det är din skull, Sagnil, – det är för din skull, som far vill hava bort mig!

SAGNIL.

undrande.

För min skull?

ARTUS.

Ja, jag vet det, – det är för din skull!

SAGNIL.

För min skull! Men då …!

Hennes ansikte lyser upp.

ARTUS.

ser på henne.

Jag visste, att du skulle bliva glad över det!

SAGNIL.

jublande.

Nej, nej, men … Ack, du förstår icke! Var icke ledsen, Artus, – du skall icke behöva fara bort, – jag skall be honom att du får stanna!

ARTUS.

Skall *du?*

SAGNIL.

Ja, – jag vill att du skall stanna, och då låter han dig nog göra det. Å, – du skall få se, han gör allt vad jag vill.

ARTUS.

Tror du?

SAGNIL.

Ja, du skall få se! Jag skall be honom, – å, du vet icke hur jag kan be. Om jag ber honom riktigt, måste han göra allt vad jag vill.

ARTUS.

Liksom dina friare?

SAGNIL.

Mina friare!

ARTUS.

Ja, dina hundra friare.

SAGNIL.

Ack – det!

ARTUS.

Du får kanske trampa på honom, om du vill?

SAGNIL.

Du är tokig! *Småler.* Nåja, – om jag ville det!

ARTUS.

Sagnil!

SAGNIL.

Ack, du pratar sådana dumheter! Varför ser du på mig så där? Se så, var snäll nu! *Hon närmar sig honom; han viker undan.* Är du rädd för mig? Verkligen rädd för mig? Det tror jag icke. *Hon smeker honom.* En sådan gosse! Kom nu snällt och sätt dig här! Jo, jag vill att du skall komma! *Hon för honom halvt med våld till en stol, sätter sig.* Du skall sitta här på golvet – vid mina fötter. Jo, jag vill att du skall göra det. *Tvingar honom ned på golvet.* Så! Du skall icke bort, Artus, – du skall stanna här och bli min page.

ARTUS.

Din page!

SAGNIL.

Ja, vill du icke det? Och alltid följa mig, – nej, icke alltid, – och göra allt som jag befaller dig, vara snäll och lydig, annars får du bannor. Men om du är snäll skall du få min hand att kyssa.

ARTUS.

Sagnil.

SAGNIL.

Så ja, – nu är du snäll! Nu tycker jag om dig.

ARTUS.

Sagnil, säg mig, har du varit i den stora staden?

SAGNIL.

lägger sin hand över hans mun.

Tyst, tala icke om det! Minns du drottningen, som du berättade om, – som red igenom öknen? Det är jag, och du är min page, min lilla hovnarr. Om du är snäll, skall jag tala med dig om honom som jag älskar! *Med ombytt ton.* Nej, Artus, – jag skall vara din mamma, vill du icke det?

ARTUS.

Nej, – jag har ingen mor, jag vill icke hava någon mor.

SAGNIL.

Icke din riktiga mor, Artus, – vi skola bara låtsas, att jag är det. Han är icke heller din riktiga far.

ARTUS.

efter någon tystnad.

Å Sagnil, – jag ville dö!

SAGNIL.

Vad säger du? Sådana tankar han har! *Reser sig hastigt upp, lyssnar; så säger hon hastigt, viskande.* Nu måste du gå, – fort, – fort, – skynda dig!

ARTUS.

reser sig upp från golvet.

Varför det?

SAGNIL.

Det är så sent! Skynda då, – skynda!

ARTUS.

blek, skälvande, men med beslutsam stämma.

Nej, – jag går icke!

SAGNIL.

Å, min gud, – han går icke!

ARTUS.

Det kommer någon, Sagnil! – Jag hör steg i korridoren.

SAGNIL.

Men göm dig då, – göm dig!

ARTUS.

Vem är det som kommer, Sagnil? – Jag känner igen stegen!

SAGNIL.

Det är för sent! – Vad skall jag göra!

Dörren öppnas, Grim inkommer men stannar bestört, då han får se Artus.

GRIM.

Artus, – här!

ARTUS.

utbrytande.

Far, jag visste att du skulle komma, – jag visste det! *Han ser på dem båda med förvirrade blickar; plötsligt rätar han upp sig, springer till fönstret, slår upp det och hoppar upp på fönsterbrädet.*

Nu får du välja, far! – Mig eller henne!

SAGNIL.

i ångest.

Artus!

GRIM.

till Sagnil.

Var stilla! *Till Artus.* Vill du skrämma mig?

ARTUS.

vänder sitt bleka ansikte mot honom.

Om hon skall stanna, så …

Gör en rörelse som för att kasta sig ut.

GRIM.

Artus!

ARTUS.

Välj, far!

GRIM.

Du gör det icke!

ARTUS.

ser på honom.

Farväl, far!

GRIM.

Artus! Hon skall bort, – hon skall bort, Artus!

Artus vacklar, som gripen av svindel, och fattar tag i fönsterposten. Grim springer fram och drager honom ned från fönstret, trycker honom hårt intill sig.

Artus!

ARTUS.

Far!

Han förlorar medvetandet. Grim bär ut honom i sina armar.

SAGNIL.

står orörlig kvar, ser efter dem.

Jag skall bort! – Jag skall bort!

Plötsligt skrattar hon till, trotsigt och övergivet, rycker i feberaktig brådska till sig sin kappa och sin hatt och skyndar ut.

FJÄRDE AKTEN.

Grims arbetsrum.

Artus sitter i en länstol vid mittfönstret, hopsjunken, med händerna slappt vilande på armstöden. Peter går sysslande kring i rummet.

ARTUS.
med matt, liknöjd stämma.

Vad gör du, Peter?

PETER.

Jag städar, unge herrn.

ARTUS.

Låt det vara! *Otåligt.* Kan du icke vara stilla?

PETER.

Som unge herrn befaller.

ARTUS.

Öppna fönstret. Nej, det här, – mitt för.

PETER.

Bara det icke är för kallt. Solen står ännu bakom bergen.

ARTUS.

Varför gör du icke som jag ber dig?

PETER.
öppnar fönstret.

Så!

ARTUS.

Sätt dig, Peter! Nej där, – så att jag kan se dig.

PETER.
sätter sig.

Är det bra nu?

ARTUS.

Ja, nu är det bra! *Vänder huvudet oroligt av och an.* Vad var det? – Är det far, som kommer?

PETER.

Nej, jag hör intet.

ARTUS.
efter en stund.

Varför säger du ingenting?

PETER.

Vad skall jag säga, unge herrn?

ARTUS.

Vad som helst, – det gör detsamma. Stäng fönstret igen, Peter!

PETER.

Jag sade ju, att det var för kallt.

Stiger upp och stänger fönstret, så sätter han sig igen.

ARTUS.

Berätta något!

PETER.

Vad skall jag berätta?

ARTUS.

Något om hur det var, när du var ung.

PETER.

Jag har visst berättat alltsamman.

ARTUS.

Berätta om igen. – Något äventyr.

PETER.

Tycker unge herrn, det är roligt att höra äventyr?

ARTUS.

Å nej, – jag tycker bara det är så underligt, att de verkligen hava hänt. Att de hava hänt dig, som sitter här. För jag tror icke, att du hittar på något.

PETER.

Å nej, – hitta på, det kan jag icke.

ARTUS.

Det är lustigt – vet du vad jag tänker ibland?

PETER.

Nej.

ARTUS.

Jo, ibland tänker jag, att du är född för tusen år sedan.

PETER.

Då vore jag bra gammal.

ARTUS.

Ja, du är så gammal. Det är därför jag tycker om dig.

PETER.

Bara därför?

ARTUS.

Och så därför att du aldrig skrattar.

PETER.

Vi som äro födda här i bergen, bruka icke skratta.

ARTUS.

efter en stund.

Jag undrar om bergen alltid skola få vara.

PETER.

Vad menar unge herrn?

ARTUS.

Ingenting! Det är bara något som jag hittat på. Berätta något nu!

PETER.

Det vore bättre unge herrn följde med mig ut.

ARTUS.

Jag orkar icke, Peter.

PETER.

Å jo, bara unge herrn försökte.

ARTUS.

Jag orkar icke försöka. Tala icke om det, Peter! Jag tycker icke om det. Säg mig, det som du berättade mig i går, – när du föll, ner i den djupa klyftan …

PETER.

Ja.

ARTUS.

Var det högt? Så högt som härifrån fönstret.

PETER.

Mycket högre.

ARTUS.

Och det gjorde icke ont?

PETER.

Det var djup snö jag föll i. Men jag kände intet alls, – jag var alldeles som borta.

ARTUS.

Och om du hade slagit ihjäl dig, tror du, att du icke då heller skulle hava känt något?

PETER.

Det tror jag. Så är det visst alltid, när man faller, – man vet icke av något.

ARTUS.

Då vore det ju bara skönt att falla! Jag undrar ändå, om jag skulle vågat det.

PETER.

Ingen faller väl med flit, unge herrn.

ARTUS.

ser på honom.

Tror du?

PETER.

Ja, det är säkert!

ARTUS.

Vad det är mycket som du icke vet, Peter. Det är nog också därför, som jag tycker om dig. Människorna tycka visst bara om varandra för sin egen skull.

PETER.

Vad unge herrn kan hitta på mycket.

ARTUS.

Det där hittar jag icke på, – det kommer av sig själv. Jag orkar icke hitta på något mera.

PETER.

skakar på huvudet, ser ut genom fönstret, reser sig upp.

Nu måste jag väl gå.

ARTUS.

Kommer far?

PETER.

ämnar gå.

Ja.

ARTUS.

Peter! – Lova mig en sak!

PETER.

Vad då?

ARTUS.

hastigt.

Jo, lova mig, att om jag skulle dö, – att du då är hos mig.

PETER.

Vad unge herrn kan hitta på! Då ligger jag nog länge se'n i graven.

ARTUS.

otåligt.

Säg icke saker, som du icke menar. Jag tycker icke om det. – Lova mig det!

PETER.
med kvävd röst.

Jag lovar det.

ARTUS.

Tack, Peter, då är det bra! – Där är far!

Han sitter under det följande och ser på sina händer, som han håller upp mot dagern.

Grim inkommer, kastar en flyktig blick på Artus och går till bordet, där han sätter sig. Peter ämnar gå.

GRIM.

Peter!

PETER.
stannar.

Ja, herrn!

GRIM.

Ingen får komma in, förr än jag säger till. Icke heller du! Har du förstått mig?

PETER.
ser på Artus, som ryckt till vid Grims ord, och nu låter sina händer sjunka ned på armstöden.

Ja, herrn!

Tvekar ett ögonblick, går så till Grim och säger viskande.

Var rädd om honom, herrn!

GRIM.
med hög röst.

Vad menar du? Tror du att jag gör honom något

ont? Du kan ju fråga honom själv!

Vänder sig ifrån honom, tager en bok och slår upp den. Peter ser frågande på Artus.

ARTUS.

Du behöver icke vara rädd. Det är icke något farligt.

Peter går.

GRIM.

sitter en stund, skenbart fördjupad i sin bok, så vänder han sig plötsligt om på stolen och ser skarpt på Artus.

Vill du ej längre?

ARTUS.

spritter till, hastigt.

Jo, – om du det vill.

GRIM.

Kom väl i håg, jag har dig aldrig tvingat!
Ett villigt verktyg är det som jag önskar,
ej blott ett lydigt.

ARTUS.

Men vad skall jag vilja?
Vad vill du själv?

GRIM.

Du frågar vad jag vill!
Detsamma som jag alltid velat, Artus!
Blott klappa på det obekantas dörr
så hårt, så länge, till dess dörren öppnas
och nya vidder blåna för min syn.

ARTUS.
skakar på huvudet.
Då tror jag ej, jag kan dig hjälpa, far.

GRIM.
Och vem om icke du, min andes barn!
Det är en frändskap mellan våra själar,
som ger mig större möjligheter, större kraft
än om ett verktyg jag ur hopen toge.

ARTUS.
Jag tror ej, att du mera bryr dig om mig.

GRIM.
Slå från dig dessa griller! – Var ej rädd!
Lägg blott din vilja lugnt i mina händer,
tänk dig du sover och att jag i sömnen
med hemligt syfte leder dina drömmar.

ARTUS.
Men huru kunna drömmar hjälpa dig?

GRIM.
stiger upp, går oroligt av och an.
Och varför ej, när verkligheten sviker?
Dröm! Verklighet! – Det är ju endast ord!
Och orden äro blott vår tankes gränser,
de trängsta, innersta. – Ut över dem!
Vem säger dig att icke drömmen är
en verklighet så god som någon annan?
Man kan ock skåda tingen inifrån,
och något sådant, tycks mig, sker i drömmen.
Åthävor, ord, och vakna mänskors färd,

den gamla visan kan jag gudi nog!
Men tystnaden har djup, som aldrig mättes.
Nu vill jag blotta sömnens hemligheter
och tränga in i mörkret av vår själ.
Men därtill, Artus, måste du mig hjälpa.
Du går, i sömn försänkt, med säker fot
invid de bråddjup där den vakne svindlar.
Jag vill dig följa blott. I mörkrets värld
den blinde leda må den seende.

ARTUS.

Jag ville likväl veta vad jag drömmer.

GRIM.

Ej än, – det skulle störa blott din sömn.
Än trevar jag mig fram, vet icke vägen;
så snart jag funnit den, skall även du
i hemligheten vigas in och bliva
ej verktyg blott, men lärling i min konst.

ARTUS.

Då fader, får du skynda dig.

GRIM.

Hur så?

ARTUS.

Det får du snart nog veta.

GRIM.

Tomma skrämskott!
Hör upp med det! Nu är det nog med tal!
Går intill honom, stryker honom över pannan.

Var stilla nu, och fäst din blick vid min!

Han fixerar honom skarpt. Efter en stund bliva Artus' blickar stela och uttryckslösa, ögonlocken sluta sig till hälften och han faller i sömn. Grim rätar upp sig.

Nu sover han! Nu är hans kropp, hans själ
i mina händer, blott ett instrument
som jag kan spela på, hur det mig lyster.
Mer är då icke mänskans frihet värd.
Jag ropar: hejsan! – och han måste skratta,
jag ropar: ve! – och tårar skola strömma,
jag säger: ät! – han frossar som Lucullus
och får, kanske, en digestion – av intet.
Och han kan gå och stå och röra sig
som jag befaller, annars en staty.
Vad mer? Är detta allt? Kan jag ej mer?
En härlig konst i sanning: tvinga honom
att göra konster som en cirkushund!
Var detta allt, jag skulle mig förakta
som offrade min tid på sådan strunt.
Det är hans själ, hans själ jag vill behärska!

Nu sover han. Nu är hans sinne stängt
för livets alla röster, vilka splittra
den själens underkraft, vi stundom ana,
och fri från tid och rum han ligger tyst
vid evighetens modersbarm och lyss.
Om nu jag kunde sända ut hans tankar
att bringa bud från dolda visdomskällor!
Och varför ej? Ej tid, – ej rum! Där är
den möjlighet, som kan min vilja tjäna.
Jag måste pröva det! Men vilket prov?
– En syn från fjärran manad för hans själ

Han spritter till och hans blick irrar oroligt omkring.
Nej, – icke *det*!
Han avlägsnar sig från Artus; stannar så.
Och varför icke det?
Det är ett prov så gott som något annat.
– Fördömda tankar; som mig städs förfölja!
Han står kämpande med sig själv.
Jag måste pröva det! Han vet ju intet!
Och så kanhända kunde jag bli fri
från ovisshetens kval! Jag måste det!
Han går intill Artus, böjer sig ned över honom, talar med låg, nästan viskande stämma.
Artus!

ARTUS.
spritter till, gör en rörelse för att resa sig upp.

GRIM.
Sitt stilla! Minns du – Sagnil?

ARTUS.
med uttryckslös stämma.
Sagnil.

GRIM.
Ja. Sagnil! – Var är hon nu?

ARTUS.
som förut.
Jag vet icke.
Plötsligt kommer det ett ansträngt, plågat uttryck i hans ansikte.

GRIM.

iakttager honom i ångestfull spänning.

Ser du henne?

ARTUS.

Nej.

GRIM.

starkare.

Jo, – jag vet att du ser henne!

ARTUS.

med synbar ansträngning.

Ja, – jag ser henne!

GRIM.

andlöst.

Var?

ARTUS.

Jag vet icke – det är så många. – Nu är hon borta igen.

GRIM.

Försök! Du måste se henne.

ARTUS.

Ja, nu ser jag henne, där – under ljuset!

GRIM.

Vilket ljus?

ARTUS.

Det som lyser så starkt. Där – på gatan!

GRIM.

På gatan? – Är hon ensam?

ARTUS.

Nej, – det är någon med henne.

GRIM.

Vem?

ARTUS.

Jag vet icke, – det är många, – det är så många med henne.

GRIM.

Hur ser hon ut?

ARTUS.

Hon är så fin! – Hon är klädd i siden.

GRIM.

Siden!

ARTUS.

Det rasslar om henne, när hon går.

GRIM.

Ser hon glad ut?

ARTUS.

Ja, – hon skrattar!

GRIM.

Skrattar hon?

ARTUS.

Ja, hon skrattar!

GRIM.

Fördömt! – Mera – mera!

ARTUS.

Jag vet icke, – jag ser icke, – hon är borta!

GRIM.

rätar upp sig.

Borta!

Tager vacklande några steg, stryker sig över pannan

Kval! Nya kval! I siden gick hon klädd!
Det var då sant, – det var då verklighet!
I siden, rasslande om hennes fötter,
i smutsen trampande. Smuts, smuts, – ja, smuts!
Min själ förgiftad! Ve, min själ förgiftad!

Han går till alkoven och kastar sig i ett utbrott av förtvivlan ned över sängen. Artus sitter kvar, orörlig, med stelt, uttryckslöst ansikte, försjunken i dvala.

Sammastädes.

Artus ligger nedbäddad i alkoven. Förhängena äro dragna åt sidan. Grim sitter vid hans huvudgärd.

Det är först alldeles stilla. Så gör Artus en rörelse och mumlar någonting svagt.

GRIM.

lutar sig över honom.

Artus!

ARTUS.

ser på honom, säger med klar, fast svag stämma.

God dag, far!

GRIM.

Har du sovit?

ARTUS.

Ja, jag tror det.

GRIM.

Känner du dig bättre nu?

ARTUS.

Ja, – alldeles bra, – alldeles bra!

GRIM.

Icke så trött mera?

ARTUS.

Åjo, – litet trött, men alldeles bra.

GRIM.

Sov Artus, – sov länge, tills du blir frisk igen, frisk och stark!

ARTUS.

Nej, far, tro icke det!

GRIM.

Du måste bliva frisk, Artus, – du måste!

ARTUS.

Jag tycker det är så skönt att vara sjuk.

GRIM.

Är det skönt?

ARTUS.

Ja, för då är det ingen som begär något av mig.

GRIM.

böjer sig djupare över honom.

Tala icke så, Artus! Jag begär intet mera av dig, – intet mera! Blott att du skall leva! Artus, du får icke gå ifrån mig! Du var min framtid, mitt hopp, – jag ville stort med dig, därför blev jag hård. Förlåt mig det! Men gå icke ifrån mig! Intet mera skall jag fordra av dig, – intet mera! Du skall få leva ditt liv, som du vill, hur du vill, – blott du lever! Jag skall blott drömma om dig, Artus, – och om du en gång finner mina tankar på din väg, så tag upp dem

eller förkasta dem, minns blott, att de lades där för dig! Artus, – min lille Artus, som en gång skulle bliva stor!

ARTUS.

Var icke ledsen, far, det är bättre som det är.

GRIM.

Har jag skrämt dig från livet, Artus? Tro mig icke, tro mig icke, när jag målade dig spöken på väggen. Bryt ned väggen, – det är ljus bakom, ljus och luft! Se på mig, Artus, – jag är gammal, min själ är full av bitterhet, jag har sett min vilja gäckas, mina drömmar förhånas, mitt verk falla i spillror, livets hånskratt har ljudit i mina öron, och dock sträcker jag ännu mina armar emot det, längtande, viljande, krävande, i brännande, osläckbar törst. Så rikt, så skönt är dock livet!

ARTUS.

oroligt.

Du talar så underligt far, – jag förstår dig icke. Nu är ju allt så bra – som det är.

GRIM.

ser på honom, tonlöst.

Ingen vilja längre, – ingen vilja!

ARTUS.

efter någon tystnad.

Far, då jag är borta, kommer Sagnil nog tillbaka.

GRIM.

vänder sig bort, hårt.

Tala icke om henne.

ARTUS.

Jag tror hon kommer, – och nu är jag nästan glad över det, – jag önskar det nästan.

GRIM.

Tänk icke på det! Hon är ju borta.

ARTUS.

Är hon verkligen borta?

GRIM.

Vad menar du?

ARTUS.

sakta.

Ibland tror jag att hennes själ är kvar här. Och när det är tyst, kan jag höra den gråta.

GRIM.

Gråta?

ARTUS.

Far, varför grät Sagnil, när jag berättade för henne om klockorna?

GRIM.

Jag vet icke vad du talar om. Var stilla nu!

ARTUS.

söker sätta sig upp i sängen.

Far, – de hava gjort något ont mot Sagnil! Jag vet att de hava gjort henne något ont!

GRIM.

Var stilla, Artus, – stilla! Nu skall du sova!

Artus vänder sig oroligt i bädden. Så småningom blir han lugn. Grim sätter sig som förut vid huvudgärden.

Nu är han stilla!

Han för händerna till sina ögon.

Vad är detta? – Tårar!
Jag har ej gråtit, sedan jag var barn! …
Vad han är blek, – det lider emot slutet!
Ja, kanske är det bättre han får dö
som barn ännu. – Sagnil, var är du nu?
Jag minns, du hade även barnaögon.
– Har jag förbrutit mig emot din själ?

En salong i ett större kontinentalt hotell. Dörrarna stå öppna till en sal, uppfylld av dansande och promenerande par. Dansmusik.

Sylvester kommer från salen med Sagnil.

SYLVESTER.
Ni dansar som en ängel!

SAGNIL.
Men, gudnås,
det är jag icke.

SYLVESTER.
Gud ske lov!

SAGNIL.
Hur så?

SYLVESTER.
Jag är en gammal syndare och älskar
av änglar blott – de fallna.

SAGNIL.
Skäms ni icke!
Är jag en sådan?

SYLVESTER.
Det är varje kvinna,
om hon är verklig kvinna. Något himmel,
en smula helvete – och resten stoft.

SAGNIL.
Ni är ej artig!

SYLVESTER.
böjer sig emot henne.
Skulle det mig båta?

SAGNIL.
Ni kan ju pröva på.

SYLVESTER.
Jag älskar er!

SAGNIL.
skrattar.
Säg om det än en gång!

SYLVESTER.
Och varför det?

SAGNIL.
Det lät så löjligt. – Nå, vad älskar ni?
Är det min himmel eller …

SYLVESTER.
Ack, min sköna,
jag älskar stoftet!

SAGNIL.
Icke mer än det?

SYLVESTER.
Det är det klokaste vid mina år.
Dessutom – såsom konstnär …

SAGNIL.
Är ni konstnär?

SYLVESTER.
Jag dyrkar skönheten i alla former.

SAGNIL.
Nyss sade ni, ni var en syndare.

SYLVESTER.
Det ena utesluter ej det andra,
Tvärtom, tvärtom, – emellan konst och synd
det finns ett samband av oändligt djup.

SAGNIL.
Ni pratar bara tok! – Giv mig er arm!

SYLVESTER.
Nej, stanna än en stund!

SAGNIL.
Men jag vill dansa!

SYLVESTER.
Hur länge skall jag sucka få förgäves?

SAGNIL.
Om det för min skull är – i evighet.

SYLVESTER.
Gott, jag skall vänta.

SAGNIL.
skrattar.
I en evighet?

SYLVESTER.
Tro icke det kan skrämma mig. För kvinnan
är evigheten stundom som en dag.
Ni ger mig lov att vänta?

SAGNIL.
Som ni vill.

SYLVESTER.
Ni är dock ej så hård mot alla andra.

SAGNIL.
Vad rör det er? Jag följer mitt behag.

SYLVESTER.
Ack, fölle ert behag på mig en dag!

SAGNIL.
Det tror jag ej.

SYLVESTER.
Vad har ni då emot mig?

SAGNIL.

Jag? Intet alls. Jag tycker ni är lustig.

SYLVESTER.

Nåväl, – en lustig kärlek jag er bjuder,
ej en som går på Grimska andestyltor.

SAGNIL.

efter någon tystnad, med förändrad, hård röst.
Vet ni, var han är nu?

SYLVESTER.

Ja, jag har hört,
att han från Indien har kommit hem,
se'n han ej lyckades att bli mahatma.

SAGNIL.

Mahatma? Vad är det?

SYLVESTER.

En präktig plats!
Det är den högsta syssla man kan få
uppå det högsta berg som finns på jorden.

SAGNIL.

Han är då hemma nu?

SYLVESTER.

Så säges det.
Men kanske han sökt upp en annan höjdort.
Se'n gossen dog, han flackat kring beständigt.
Ni intresserar er för honom än?

SAGNIL.

Jag! – Icke alls!

SYLVESTER.

Vad tänker ni då på?

SAGNIL.

Jag tänker på, att Artus nu är död.

SYLVESTER.

Tänk ej på det! Så är ju världens gång.

SAGNIL.

Ibland det är, som om han aldrig levat,
som han blott var en dröm.

En kavaljer kommer och bjuder upp henne. Hon stiger upp och tager hans arm; nickar åt Sylvester.

Farväl så länge!

Går med kavaljeren.

SYLVESTER.

ser efter henne.

Det vore härligt dock att kunna säga:
den kvinnan varit min!

Går bortåt, stannar plötsligt.

Ser jag i syne!
Nej, – det är han! Fördömt! Vad vill han här?

Gerhard Grim inkommer från ett av sidorummen. Han har märkbart åldrats. Han går mot dörren till danssalen utan att märka Sylvester.

SYLVESTER.
går fram till honom.
Du här!

GRIM.
vänder sig om.
Sylvester!

SYLVESTER.
Vilken egen slump!

GRIM.
Och varför egen?

SYLVESTER.
Du – i detta sällskap!
Nå, lika gott, jag önskar dig välkommen.
Det alltid roat mig att se profeter
i sällskapsdräkt.

GRIM.
Du är allt jämt densamme.

SYLVESTER.
Densamme – jag! Vid gud, du gör mig orätt.
Jag skiftar hamn var gång som soln går upp.
Min själ liksom min kropp är resenär,
trivs ej i stillhet, känner alla punkter
på mänsklighetens karta, varit gäst
i dess hotell och vid dess table-d'hôter.
Sätt på mig en turban och jag är turk,

sätt på mig brillor och jag är professor.
– Densamme, jag, vars enda ärelystnad
det är att känna allt och allt förstå!

GRIM.

Och vara – intet!

SYLVESTER.

Ba, – att något vara
är vara inskränkt, – jag betackar mig.
Vad ser du på?

GRIM.

som sett ut i danssalen.

Vad firas här för fest?

SYLVESTER.

Det är ju påsk, den glada hedendomen
står upp ur graven, firar karneval
och ställer vår moral på huvudet
för några dagar. Nöjet är likväl
den största upptäckt mänskligheten gjort.
Det var den första gnistan, som sprang fram
ifrån det djuriska och mörka allvar,
som förut vilade kring hela jorden.
Ni allvarsmän, om ni blott själva visste,
hur reaktionen går i edra spår.

GRIM.

Sörj ej för det! Vår tid hör gycklarn till,
och det är han som leder världens öden.

SYLVESTER.

Vem vet, vem vet! Den satans allvarssmittan
är re'n i luften, griper starkt omkring sig.
Jag tecken ser på himlen och det rister
i mina skrattband. Människorna börja
att kläda sig på nytt i säck och aska.
De glada vetenskaperna försvinna.
Jag fruktar, ja, vid gud, jag fruktar för,
vi gå en ny förmörkelse till möte.

GRIM.

Så låt den komma. Mörkret är en vila.

SYLVESTER.

Hur står det till? – Du är ej mer densamma.

GRIM.

Nej, åren gå, – jag börjar bliva gammal.

SYLVESTER.

Än sen, var ålder äger sitt behag.
Du går med stora steg mot ryktbarheten.
Man börjar kalla dig: vår store Grim!
och man citerar redan dina tankar.
Om några år är du auktoritet.

GRIM.

Och därmed dömd, tillintetgjord, förfuskad!

SYLVESTER.

skrattar.

Jo, jo, man skyddar sig så gott man kan.
Sen man ej mer får hänga upprorsmän,

man gör dem till ministrar. Samma verkan
och sättet angenämare – för båda parter.
Men du blir aldrig nöjd.

GRIM.

Ej nöjd, men trött.
Om någonsin du tänkt en egen tanke,
så bed till Gud, att icke du får leva
till dess du får igen den som en fras.

SYLVESTER.

Vem vet om frasen ej var tankens kärna!
Publiken har så präktigt grova tänder
och knäcker i sin enfald hårda nötter.
Gud signe dumheten, den är så modig,
så oförskräckt, den låter sig ej skrämma
av höga later, men behandlar berg
som om de vore kullar, och placerar
ett litet sandkorn så försåtligt dumt,
att snillet snubblar och gör kullerbytta.
O dumhet, dumhet, i ditt dunkla djup
når lodet ingen botten, utan hamnar
i det oändliga! Du är det hav,
i vilket alla våra grunda tankar,
de slingrande, till slut dock mynna ut.
Men, skämt å sido, – handen på ditt hjärta!
När du din fras från vackra läppar hör,
nog äger ryktbarheten dock sin sötma?

GRIM.

Min ryktbarhet, vad båtar den mig här!
Här kan den första pojke, som har lärt
att röra fötterna i takt till valsen,

slå mig ur brädet. Jag förspillt mitt liv,
– jag kan ej dansa!

SYLVESTER.

Dansa! Gerhard Grim!

GRIM.

Ja, icke sant, – en syn att skratta åt!
Det är dock något lockande i dansen …
Den är ett minne från vårt släktes barndom,
den första hyllning som vi gåvo livet.
När jag musiken hör, det tyckes mig,
som såge jag en vid och solig slätt,
där unga, smidiga gestalter röra
de nakna lemmarna till pipors ljud.
De lyckliga, – de tänka, önska intet,
de dansa blott, berusade av livet.

SYLVESTER.

Gud nås, nu går det till på annat sätt:
man dansar icke mer, man konverserar.

GRIM.

ser utåt balsalen.

Vad denna värld är underlig! Jag stod
i dörren nyss och lyssnade på sorlet.
Jag tyckte hela denna skara var
en sluten krets, förrättande en kult,
som för dem själva syntes full av mening,
men som ej jag förstod, som jag stod utom.
Vad talade de om? Jag hörde ord,
som voro tomma, nötta, utan klang,
och utan innehåll, men kvinnoskratt

på orden följde, kvinnoögon lyste.
Vad skrattade de åt?

SYLVESTER.

Åt denna sak,
den evigt unga, evigt levnadsfriska,
som kallas nonsens.

GRIM.

Nonsens ja, – men jag,
jag, stackars narr, kan icke tala nonsens!

SYLVESTER.

Vem vet, kanhända är det ej för sent
att lära dig ännu.

GRIM.

Det är för sent.
Så länge nu jag sysslat har med tankar,
att jag ej tala kan utan att tänka.

SYLVESTER.

för sig.

Jag undrar om han vet, att hon är här.
Det vore löjligt dock att se hans min.
Det är för frestande, – jag står väl risken!

Högt.

Kom hit! Nej, närmare! Ser du den damen
till vänster där, – i rosa?

GRIM.

med ett utrop.

Sagnil!

SYLVESTER.

Mycket rätt!
Så heter hon. Vad sägs om balens drottning?

GRIM.

Hon här! – Men är det hon?

SYLVESTER.

Ja, det är hon!
Kom sen och säg att livet ej är lustigt!
För kvinnorna är sådant bara barnlek.
En klädning efter modet, några smycken,
en ros vid barmen, – så är damen färdig.

GRIM.

Hon är här!

SYLVESTER.

Jag tror minsann du är betagen.
Ej sant, hon är en syn för människor?
Se blott, hur allas blickar henne följa,
vid hennes fägring hänga allas sinnen,
och i sin hand hon samlat har de trådar,
som giva liv åt festens marionetter.
Hon rycker blott och ungdomen får spasmer
och tager sats att göra himmelssprång,
den mogne mannen tar sin attityd
som han studerat framför livets spegel,
och gubben själv går med i tävlingskampen
med resterna av vad en gång han varit.
Det finns ej en, som icke gör sin insats

av hopp och åtrå, när hon går förbi,
den högsta vinsten i vårt lotteri.
Hur är det fatt, – du är väl icke svartsjuk?
Nu slutar dansen. Tyst, – hon kommer hit.
Grim drager sig undan. Sagnil inkommer, går fram till Sylvester.

SAGNIL.

Här har ni mig igen! Gud, vad jag dansat!
Hon får se Grim och tystnar. Båda stå orörliga, betraktande varandra.

SYLVESTER.

Kanhända jag får lov att presentera?

GRIM.

till Sagnil.

Sänd honom bort!

SYLVESTER.

härmande.

Åhå, – sänd honom bort!
Till Sagnil.
Får jag ej lov att bjuda er min arm?
Sagnil tar mekaniskt hans arm, de går några steg bortåt.

GRIM.

Sagnil!

SAGNIL.

stannar, tvekar; så säger hon hastigt till Sylvester.
Jag ber er, gå!

SYLVESTER.
ser på dem, biter sig i läppen; så bugar han sig ironiskt.
Som ni behagar!
Går.

GRIM.
efter några ögonblicks tystnad.
Sagnil!

SAGNIL.
trotsigt.
Vad vill ni?

GRIM.
går intill henne; lidelsefullt.
Sagnil! Kom tillbaka!

SAGNIL.
som förut.
Nej, – nej, jag vill ej.

GRIM.
starkare.
Sagnil! Kom tillbaka!

SAGNIL.
häftigt.
Det var ju du, som jagade mig bort!

GRIM.
Glöm vad som varit. Kom tillbaka, Sagnil!

SAGNIL.

Jag älskar dig ej mer. Det är förbi.
Jag låter ej befalla mig av någon.
Ser du, därute, hela denna skara
av unga, gamla, rika och förnäma,
de tigga om min gunst, och jag befaller.
Jag är ej mer så dum som jag har varit.
Låt mig få gå!

GRIM.

griper om hennes arm.
Nej stanna, – du är min!

SAGNIL.

Din blir jag aldrig mer.

GRIM.

Du får ej gå!
För henne till en sittplats, dold av en skärm.
Kom! Hör mig, Sagnil! Här kan ingen se oss.
Se, hur jag darrar! Mig din närhet skrämmer,
nej, ej din närhet, – att du är så fjärran,
det skrämmer mig. Kom närmre, Sagnil, närmre!
Du skälvde, när jag viskade ditt namn.
Du älskar mig ännu! – Kom åter, Sagnil!
Jag har ej levat sedan du gick från mig.

SAGNIL.

Vad vill du mig? – Du älskar mig dock ej.

GRIM.

Ej älskar dig! – Var fiber i min kropp
har trånat efter dig. Jag irrat kring

i hopp att finna dig, i ensamheten
jag ropat har ditt namn, – du hörde ej!
Med ångest jag hört dygnets timmar slå,
ty varje timme hopplöst var förgången,
var stulen från mig, slukad upp av mörkret!
Jag är ej mer mig själv, min kraft är slut,
min själ är blottad, och en fläkt, en ton,
en strimma sol, en doft av fjärran rosor,
en fjäril, dansande kring blommans kalk,
kan få mitt hela väsende att dallra
i aningsfull förnimmelse av dig.
Jag blivit barn på nytt. – Kom åter, Sagnil!

SAGNIL.

som lyssnat på honom med ett leende av växande triumf.

Du ber mig komma?

GRIM.

Ja, på mina knän!

SAGNIL.

På dina knän! – Låt se!
Han knäfaller för henne.
På dina knän!
Nej, ser man på, jag tror du blivit gammal!
Så djupa rynkor du har fått i pannan,
ditt hår vid tinningen har blivit grått.

GRIM.

Se ej på dessa tecken, de bedraga!
Än har jag några år av sparad ungdom,
o tag dem, Sagnil! – Sedan må du gå!

SAGNIL.

Så, – du mig älskar nu?

GRIM.

Jag har dig hatat,
för det du tog min kraft, för det du slog
min hela stolta tankevärld i spillror.
Men det är slut, jag hatar dig ej mer.
Vad båtar tänka, – låt mig lägga ned
mitt tanketrötta huvud i ditt sköte
och stryk med dina händer bort de fåror,
som vittna om min storhet och min vanmakt!
Låt mig förgäta alla dessa år,
som jag har levat. – Har jag levat förr?
Min själ är ny, en än ej skriven tavla.
Skriv in ditt namn därpå; dess tomhet fyll
med bilden av din ungdom och din skönhet!
Giv mig ditt finger, – se, jag kan det kröka,
och jag är stolt, som om jag gjort ett storverk.
Hur lugnt, hur skönt du andas! Sänk din blick!
Från dina sänkta ögon strömmar lyckan,
var stilla, – låt mig bada i dess flöden!
Glöm vad jag varit, minns blott att jag är
en man, som älskar dig! – Du småler, Sagnil?
Vad ler du åt?

SAGNIL.

Stig upp, – man kunde se oss.

GRIM.

Ej förr'n du lovat, att du följer mig.

SAGNIL.

Vi få väl se. Kanhända! – Låt mig gå.

GRIM.

reser sig upp.

Lek icke med mig! Jag är ingen pojke,
som leva kan på hoppet. Visshet, visshet
är vad jag fordrar – livet eller döden!

SAGNIL.

Kom ned i morgon bittida i trädgår'n,
Där är en grotta, dold av slingerväxter,
till höger om hotellet, – möt mig där!

GRIM.

I morgon! – Varför icke ren i kväll?

SAGNIL.

I morgon, har jag sagt. Du måste lyda!

GRIM.

Men Sagnil, – dansa icke mer i kväll!

SAGNIL.

Vad, är du svartsjuk? – Nå, jag skall ej dansa.

GRIM.

sluter henne intill sig.

Nu är du min, blott min! – Godnatt!

SAGNIL.

Godnatt!

Hon gör sig fri från honom och går hastigt.

Grim står kvar och ser efter henne. Då inkommer Sylvester, går fram till honom och slår honom på axeln.

SYLVESTER.

Vad sad' den sköna? Får man gratulera
ännu en gång?

GRIM.

ser på honom.

Du avundsamma själ!

SYLVESTER.

Jag – avundsam! Var får du det ifrån?

GRIM.

Vad vill du mig? Du var mig städs förhatlig,
du livets parasit, du tiggare,
som söker värma dig vid andras eld
och emot andras dåd dig städse skubbar!
Jag känner dig, – din ofruktbara själ
är full av avund. Kom mig icke nära!

SYLVESTER.

hätskt, i det han rätar upp sig.

Ahå! Det låter stort! Jag tror, minsann,
du gör mig äran att förakta mig!
Men om du tror att dina stolta later
mig kunna blända, så bedrar du dig.
Mig bländar intet! Avundsam! – På vem?
Så visa mig en tanke så förmäten,
ett verk så dristigt, att ej jag har mäktat

att mäta dem och säga till mig själv:
det kunde jag ock hava tänkt och gjort!

GRIM.

Där blottade du fläcken i din själ!
Ditt högmod har ej ens den friska färg,
som tillhör modet, men är blekt av avund,
och sjukt av vanmakt! Skam, att leva så!
Förr hängde jag mig i min egen snara!
Går.

SYLVESTER.
ser efter honom, skrattar.

Din egen, ja! – Om blott den var din egen.
I herrar original, det är er vana
att orda vitt och brett om edert eget,
men jag har granskat er i sömmarna
och funnit att I ären idel lappverk.

Är jag väl avundsam? – Ja, varför ej!
Låt se! Vad är det, som vi kalla lycka,
om ej vår levnads granna utansida,
som icke vi, blott andra kunna se?
Så finns vår lycka till för alla andra,
men ej för oss, och vad oss själva lockar
är, ser man saken rätt, de andras skal.
Nåväl, jag ock vill ha ett vackert skal
att skryta med, fast kärnan mig ej frestar,
och därför skall den sköna bliva min.
Hötter efter Grim.
Nånå, än är du stolt! Men spår jag rätt,
det blir min tid en gång, jag får väl vänta.
Går.

FEMTE AKTEN.

I slottet

Grims arbetsrum.

Sagnil, klädd i en orientalisk dräkt, står framför en spegel, som Grim håller framför henne, och provar smycken på armar och hals.

GRIM.

Hör, regnet slår mot rutan, stormen viner,
det flödar ned för alla stup och branter
och bergens bäckar svälla! Vilket dån!
Det var ett snöskred som gick ned i dalen.
Vem vet, vad det begravde? Kyss mig, Sagnil!
Oss nådde det dock ej, – naturens uppror
är blott en krydda till vår kärleks måltid.

SAGNIL.

Håll spegeln rätt! Hur klär mig detta halsband?

GRIM.

Just nu jag mindes, att den första natten,
då jag i dina armar slumrade,
jag drömde om ett snöskred. – Det är eget!
Minns du den natten, Sagnil?

SAGNIL.

Vilken natt?

Hon virar ett armband i form av en orm, om sin
överarm.

Vad det känns lustigt, när sig ormen slingrar
så kall och smidig om min bara arm!
Var har du köpt det här?

GRIM.

I Indien.

SAGNIL.

I Indien! Då tänkte du på mig?

GRIM.

Då tänkte jag på dig! – Men var var du?

SAGNIL.

Hur skall jag veta det! Nu är det bra.
Ställ undan spegeln! – Är jag icke vacker?

GRIM.

betraktar henne.

Jo, vacker som den babylonska skökan.

SAGNIL.

möter hans blick.

Om jag en sköka är, vad är då du?

GRIM.

En narr som älskar dig!

SAGNIL.

Så fall på knä
och kyss min fot, – min fot skall du få kyssa!

GRIM.

rycker henne våldsamt intill sig.
Som herre jag dig kysser – ej som slav!

SAGNIL.

Det få vi se.

GRIM.

Ej dessa onda ögon!
Säg att du älskar mig!

SAGNIL.

gör sig fri från honom.
Låt mig få vara!
Jag tål ej, tål ej, att du mig föraktar!
Men om du ångrar dig, så kan jag gå.

GRIM.

Jag ångrar ej, – det ordet jag ej känner.
Jag skapt mitt öde själv, och bär det även.
Men varför plåga oss? Stjäl icke bort
en fattig stund ifrån vår korta lycka!
Den är så kort, så kort mot evigheten
som omger oss. Snart skola vi dock dö.

SAGNIL.

Snart? Icke snart! Det är så långt till döden!
Smyger sig intill honom.
Jag älskar dig!

Efter någon tystnad.
Du aldrig mig berättat,
hur Artus dog.

GRIM.
Var tyst, nämn ej hans namn!
Låt honom vila ostörd i sin grav!

SAGNIL.
Du tänker dock på honom, du som jag!

GRIM.
I dina armar blott jag glömmer honom!
O glömska! Sagnil, skänk mig endast glömska!
Ej lycka mer begär jag, – endast glömska!

SAGNIL.
Hur dog han, säg?

GRIM.
Han slocknade, helt stilla!
Jag tror, han ville icke leva mer.

SAGNIL.
Jag minns, liksom en dröm, den första gången,
då jag kom hit. Han satt invid min säng
och talade så underliga saker.
Jag bet i täcket för att icke gråta.
Han talade om dig, och när du kom,
det var som vingar susat över mig.
Jag var så rädd, så sällsamt, ljuvligt rädd.

GRIM.
Lyss, Sagnil! – Hör du icke vingar än?

SAGNIL.
hårt.
Nej, aldrig mera! – Nu är Artus död!
Reser sig upp, ser spefullt på honom.
Och rädslan, den är borta!

GRIM.
hotande.
Akta dig!
Att ej jag väcker den till liv igen!

SAGNIL.
skrattar.
Det tror jag ej. Du kan ej skrämma mig!
Du är som alla andra, – med mitt finger
jag kan dig leda.

GRIM.
Sagnil, akta dig!

SAGNIL.
går intill honom, smeker honom.
Seså, var nu blott snäll!

GRIM.
Lek icke med mig!

SAGNIL.
går ifrån honom.
Jo, jag vill leka!

Strövar omkring i rummet.
Gud, vad jag har tråkigt! …
Kan du ej roa mig?
Stannar framför en kvinnobyst.
Vad är det där?

GRIM.
Det är ett minne från förgångna tider.
Rör icke det!

SAGNIL.
Vad du är rädd om henne.
Säg mig då, vem hon är.

GRIM.
En räddad spillra
från livets skönhetsålder, ifrån Hellas.

SAGNIL.
Hon är ju stympad.

GRIM.
Och vad äro vi?
Vår hela värld är stympad, söndersplittrad,
och varje del har rest sig upp i hat
emot de andra, – allt är strid och vanmakt!
Stiger upp, går fram till bysten.
Men hon är hel, – fast råa rövarhänder
förgripit sig på henne, de ej djärvdes
att kränka hennes huvuds majestät.
Se, hur det reser sig från hennes skuldror
på halsens ädla böjning, som en blomma,
nyss slagen ut och badande i ljuset

för första gången. Men det skönhetsljus,
som ännu dröjer omkring hennes panna
och under ögonbrynens rena båge,
för oss har slocknat, och från solig höjd,
som vi ej kunna mäta, skådar hon
med undran och med misskund ned på oss.
Det är en avgrund mellan oss och henne.
Rör henne ej!

SAGNIL.

Och varför ej? Är jag
ej vackrare än hon?

GRIM.

Hon är av marmor,
och du av kött och blod.

SAGNIL.

Du svarar ej.
Är jag ej vackrare? – Se, mina skuldror
med hennes kunna tävla och min hals
är lika rund som hennes, jag har armar
som kunna famna dig. Jag tål ej henne!
Jag vill att du skall älska mig, blott mig.
Slå ned den dockan!

Hon stöter till bysten, så att den faller i golvet.

Se, hon är i bitar!

GRIM.

Rätt så! Bort med allt grubbel! – Handling, handling!
Slå ned, slå ned! – Slå sönder!

SAGNIL.

Är du ond?
Se här en kyss!

GRIM.

kysser henne.

Giv mig blott verklighet
och krossa sen med dina vita händer,
de obarmhärtiga, min skönhetsvärld!
Jag skall dig hjälpa!
Griper en annan byst och slungar den i golvet.

SAGNIL.

skrattar.

Är du vild, – vad gör du?

GRIM.

fortsätter, med stegrat ursinne, förstörelseverket.

Jag river alla bryggorna bakom mig,
ljusbryggor, tankebryggor! Ned med dem!
Tills ingen väg står öppen till de höjder,
som jag förbrutit, ingen återvändo.

SAGNIL.

klappar i händerna.

Rätt så, – slå ned, slå ned! – Jag älskar dig!

GRIM.

Från piedestalen ned med denna marmor,
som söker härma livet! Rinner blodet
inunder denna vita marmorhud,
vad, – kunna dessa kalla läppar kyssas?
I bitar med dig, tomma gyckelbild!

Riv tavlorna från väggen! Ned med dem.
Förmätna bubblor, skiftande i färger,
som livet ej känns vid! Säg, viljen I
en tavla se, som kan er avund väcka,
så se min flickas barm, – en lustgård lik
där alla färgerna stämt kärleksmöte,
och leka, famnas, brottas med varandra
och domna bort uti varandras famn.
Se, när hon rodnar! Likt ett Bacchuståg,
som springer fram ur skogen, skjuter blodet
från hennes mörka lockar ned på halsen,
och alla färger springa upp och jubla
och ropa hell!

SAGNIL.

Var tyst, – du smickrar mig!

GRIM.

Kan livet smickras? – Dessa falska bilder
de äro tankesmicker! Ned med dem!
Griper en dolk på bordet.
Skär dem i stycken!

SAGNIL.

hastigt.
Nej, låt dolken vara!

GRIM.

Vad, redan nöjd! Är re'n du mätt på offer?
Må allt, som med din skönhet vågar tävla,
förintas! Jag vill bygga den en tron
av dessa spillror – spolia opima!
Vad finns det mer att trampas av din fot?

I böcker, trappsteg för min andes vandring
till tankens höjder, – ned med er i stoftet!
I skolen trappsteg bli till Venus' tron!
Är Venus död? – Tro icke det! Hon lever!
Än trampar hennes fot på världens nacke
och dessa andens underbara verk,
som sekler hopat, äro hekatomber
på hennes altare! I andens män,
var på er vakt, hon älskar eder ej!
Med lönnligt hat förföljer hon det verk,
som I bedriven, blandar gift i brygden,
förruttnelse i edert nya säde,
förvänder synen och gör tanken skev!
Förfallet lurar re'n i eder byggnad
och griper kring sig, – se, dess dödsmask grinar
på gossens anlet, jungfruns bleka drag!
Ve er, – besatta av förfallets demon,
I märken ej, hur barbariet suckar
vid eder tröskel, – snart det reser sig
och slår ert verk i spillror!

Kastar sig ned för Sagnil och omfattar hennes knän.

Sagnil! Sagnil!

SAGNIL.

ser ned på honom.

Jag tror du är förryckt!

GRIM.

Förryckt! – Ja, Sagnil,
min själ är sjuk, och kan ej dricka hälsa
av dina läppar. O, förintelse!
Tyst, – hör du dånet? – Snön går ned i dalen!
Kanhända är det varsel, kanske isen

som legat väntande mång tusen år
på höjderna där uppe, börjar röra
de frusna lemmar och bereder sig
till nya segertåg. Den kommer, kommer!
I omotståndlig kraft den skrider ned
och fyller dalarna och fyller slätten.
De höga skogar mejas ned som gräs,
de stolta städer liksom korthus ramla,
och jordens barm blir åter vit och ren
och kall som marmor! – O förintelse!
Förintelse i dina armar, Sagnil!

SAGNIL.
efter någon tystnad, hånfullt.
Ser du, nu ligger du vid mina fötter,
och jag kan trampa på dig, liksom du
en gång på mig har trampat!

GRIM.
Gör det! – Gör det!

SAGNIL.
likgiltigt.
Stig upp! – Du tråkar ut mig!

GRIM.
reser sig upp, fasthåller henne.
Minns du, Sagnil,
det var en gång du ville dö för mig?

SAGNIL.
kämpar för att bliva fri.
Jag minns ej. Varför talar du om döden?

GRIM.

Kan döden skrämma dig, och icke livet?
Känn, – det är hat i våra kyssar, Sagnil,
vår kärlek blivit oss ett helvete,
där vi i vanmakt sträcka våra armar
mot en förbruten lycka. Sagnil, Sagnil,
nu finns blott ett, det yttersta, det sista,
låt oss tillsamman smaka dödens vällust!

SAGNIL.

Jag vill ej dö, – nej, jag vill leva, leva!

GRIM.

Var icke rädd! Det är så lätt att dö!
Vad är det väl du lämnar? – Vad är livet
förutom dig och mig? – Ett intet, Sagnil,
en mara blott, som rider oss i sömnen,
ett brus av röster, som vi icke känna,
av fötter, trampande på fjärran stigar,
av händer, trevande kring oss i mörkret,
men som vi rysa för, då de oss röra,
– en saga, som vi hört i forna dar,
men som vi nästan glömt. – Låt oss den glömma!
Ty verkligheten, – det är du och jag,
vi två, som nu stå öga emot öga,
allena inför evigheten! – Du och jag!
Kom Sagnil! – Blott ett språng, och allt är slut,
och allt är vunnet, allt för oss fullkomnat!

SAGNIL.

Släpp mig! Du skrämmer mig! Jag vill ej dö!

GRIM.

Du vill ej dö? – Men leva i din skam!

SAGNIL.

sliter sig ifrån honom.

Vad kommer det dig vid? Det är min skam!
Min, hör du – min! Jag leva vill mitt liv,
och jag vill njuta, älska, bliva älskad!

GRIM.

Av andra än av mig!

SAGNIL.

trotsigt.

Ja, varför ej!

GRIM.

En annan! – Dina läppar, – dina ögon –
din vita barm! – En annan! – Sagnil, nej,
det skall ej ske! Min är du, – endast min!
Om icke du och jag – så jag, blott jag!
Då ropar jag till livet och till döden,
ja, evigheten själv till trots mitt: Jag!
Vad jag har ägt, må ingen annan röra!
Då, Sagnil, jag dig krossar som det glas,
ur vilket jag har druckit!

Han griper efter dolken, som ligger på bordet.

SAGNIL.

ser det, skriker till och sträcker avvärjande händerna mot honom.

Döda icke!

Vid hennes utrop förvirras hans blickar och hans hand

sluter sig konvulsiviskt om dolkfästet. Ett ögonblick stå de orörliga, med blickarna fängslade av varandra. Så vänder hon sig bort för att fly; då springer han fram och stöter efter en kort kamp dolken i hennes bröst. Hon tager vacklande några steg mot fönstret, men innan hon når det, svika hennes krafter och hon faller. Han böjer sig ned över henne och söker lyfta upp henne.

SAGNIL.

med slocknande stämma.

Hjälp, Artus, – hjälp mig!

Hon sträcker med en trevande åtbörd händerna över huvudet; så glider hon tungt ur hans armar ned på golvet.

GRIM.

reser sig upp, står orörlig, blek, stirrande framför sig. Så viskar han:

Artus! – Hjälp ock mig!

Kommentarer och ordförklaringar

Tor Hedberg (1862–1931) var mångsidigt verksam. Han började sin författarbana främst som prosaberättare, bl. a. med genombrottsromanen »Johannes Karr« (1885) och bonderomanen »På Torpa gård« (1888). Från och med 90-talet tog emellertid lyriken och framför allt dramatiken överhanden. Bland diktsamlingarna räknas »Vandraren« (1910) som den främsta; framgång som dramatiker nådde Tor Hedberg med stora satsningar som »Johan Ulfstjerna« (1907) och »Perseus och vidundret« (1917). Men också i dramatikens lättare, mer humoristiska och satiriska genrer kunde han möta publiken, som i »Guld och gröna skogar« (1903) och »Nationalmonumentet« (1923).

Tor Hedberg, präglad av 80-talets liberala frisinne, förnuftstro och bildningssträvanden, tog år 1897 tillsammans med vännen Oscar Levertin ansvaret för det nystartade Svenska Dagbladets litteratur- och konstanmälan. Senare gick han över till Dagens Nyheter. Han var chef för Dramatiska teatern i Stockholm 1910–21 och blev Thielska Galleriets första intendent 1924. Han invaldes år 1922 i Svenska Akademien.

I denna utgåva av »Judas« och »Gerhard Grim« har de ursprungliga böjningsformerna behållits, medan stavningen konsekvent har anpassats till nutida principer, detta inklusive stavningen av namn på personer, orter och platser. Felstavningar och korrekturfel i tidigare utgåvor har rättats.

JUDAS

1 Romanen »Judas. En passionshistoria« (1886) är en skildring av de händelser, som evangelierna ger stort utrymme och som brukar kallas passionshistorien, Jesu lidande och död. Men här tolkas händelseförloppet ur Judas Iskariots perspek-

tiv. Det är ett grepp som återkommer också hos senare svenska författare, t.ex. i Hjalmar Söderbergs »Jesus Barabbas« (1928), i Pär Lagerkvists »Barabbas« (1950) och i Sven Delblancs »Jerusalems natt« (1983). Tor Hedberg själv återkom till den allmänna problematiken om att svika den man älskar, om allas våra förräderier, i t.ex. novellen »Långfredag« i »Skizzer och berättelser« (1887) och i dramaversionen av romanen, »Judas. Ett drama« (1895).

Utöver ordförklaringar ges i de följande kommentarerna kortfattad information om berättelser, platser och personer ur evangelierna som kan vara relevant för förståelsen.

Jesu gärning anknöt till Johannes Döparens. Jesus var främst verksam i Galiléen och framför allt i staden Kafarnaum. Han stötte på motstånd redan här. De skriftlärda anklagade honom för hädelse och trolldom. Men än farligare var det i centralorten Jerusalem, där de religiösa och politiska ledarna befann sig. I evangelierna skildras hur Jesus med öppna ögon går sitt öde till mötes när han väljer att inträda i »den heliga staden«.

De som främst önskade Jesu korsfästelse var judarnas ledare, översteprästerna och de äldste. I deras perspektiv innebar Jesu förkunnelse om ett snart stundande Guds rike, om vikten av total Gudshängivelse, om en kärleksfull etik, i praktiken ett stort hot. För dem handlade det snarare om att bevara den hävdvunna sakrala ordningen, tempelinstitutionen och den heliga lagen och därmed garantera sin egen religiösa och politiska ställning.

Jesus vände sig i sin förkunnelse direkt till folket. Men runt sig hade han en inre krets, kallad »de tolv«, lärjungarna eller apostlarna, de av Jesus auktoriserade sändebuden för hans lära. I Nya Testamentet räknas de upp i tre grupper om fyra namn, vilket kan antas avspegla deras rangordning inom kretsen:

Grupp 1

Simon Petrus, aposteln Petrus, som egentligen hette Simon. Han var fiskare och den främste av Jesu lärjungar. Han blev av Jesus utpekad som klippan (= Petrus) på vilken kyrkan

skulle byggas. Enligt traditionen blev Petrus korsfäst i Rom under Nero, och över hans grav lät Konstantin den store senare bygga den första Peterskyrkan.

Andreas, Simon Petrus' bror, som också var fiskare. Han var först lärjunge till Johannes Döparen och avrättades enligt legenden på ett s.k. andreaskors, ett krysskors eller X-kors.

Jakob, son till Sebedaios, ofta kallad »den äldre«. Han avrättades ca år 44.

Johannes, Jakobs bror, som ofta identifieras som Jesu älsklingslärjunge, »kärlekens apostel«. Tillsammans med brodern och Simon Petrus antas han ha bildat kärnan bland »de tolv«.

Grupp 2

Filippos kom från den helleniserade staden Betsaida, talade grekiska och kunde därmed förmedla kontakt med Jesus.

Bartolomaios antas vara densamme som aposteln Nathanael.

Matteus, tullaren, som ibland antagits vara författaren till Matteusevangeliet.

Tomas, kallad »Tvivlaren«, eftersom han först ställde sig skeptisk till Jesu uppståndelse från de döda.

Grupp 3

Jakob, Alfaios' son, ofta kallad »den yngre«. Han räknas som skyddshelgon för klädesmakare och köpmän.

Judas, Taddaios eller möjligen Lebbaios, stundtals kallad »Herrens broder«.

Simon, som ofta får tillnamnet »Ivraren« och nämns, tillsammans med Judas, som Persiens apostel.

Judas Iskariot, som avslöjade var Jesus uppehöll sig den sista natten så att han kunde gripas utan att det väckte uppståndelse eller motstånd. Bilden av honom i evangelierna är entydig: han är den typiske förrädaren, som mot betalning eller av ren ondska utlämnar Jesus till dennes motståndare.

5 *Judéens:* Judéen är en ursprungligen grekisk benämning på södra Palestina, området kring Jerusalem och låglandet vid kusten – Juda stams område efter återkomsten från den babyloniska fångenskapen.

Jordan: En flod som har sina källor på berget Hermon i nuva-

rande Libanon. Den är ca 35 mil lång och flyter söderut genom Israel till Gennesarets sjö, därefter genom Jordandalen till Döda havet.

6 *gäckas med:* 'lurar', 'bedrar'.

7 *Johannes:* Judisk predikant, som förkunnade att domens dag var nära och att Israels folk måste omvända sig. Hans beteckning Döparen kom av att han döpte, en ny rit som skulle ge syndernas förlåtelse åt den som helhjärtat omvände sig. Kring Johannes uppstod en omfattande men kortvarig väckelse. Inom kyrkan betraktas han som en vägröjare för Jesus, och flera av dennes lärjungar hade tillhört kretsen kring Johannes. Johannes Döparen fängslades av Herodes och avrättades senare i fästningen Makerus vid Döda havet ca år 29.

12 *Abrahams och Isaks Gud:* Uttrycket används här i betydelsen 'den judiska tron'. Om Abraham, den förste av de tre patriarkerna (dvs. de tre generationer från vilka enligt Bibeln Israels folk härstammar), berättas hur han på Guds befallning utvandrade till Kanaans land, som utlovades till honom och hans efterkommande. Detta löfte, »förbundet«, slöts med omskärelsen som tecken. Abrahams son med Sara, Isak, räknas också till patriarkerna, liksom Isaks son Jakob.

misskundsam: 'barmhärtig'.

19 *Vad kommer det dig vid?:* 'Vad har du med det att göra?'.

Nasaret: Enligt traditionen den plats där Jesus växte upp. Orten låg i Galiléen, i nuvarande norra Israel, och i Nasaret finns många platser förknippade med Jesu barndom, bl.a. Bebådelsekyrkan, Josefs hus och Mariakällan.

20 *allt nog:* 'hur som helst'.

24 *kvalde:* (av *kvälja*) 'oroade', 'plågade'.

27 *reda:* 'få klarhet i'.

29 *vedervilja:* 'avsky', 'starka motvilja'.

30 *[hålla mig för] gäck:* 'narr', 'dåre'.

31 *Galiléen:* Se komm. till s. 19. Jesu gärning utspelade sig huvudsakligen här.

32 *aktade icke därpå:* 'bekymrade sig inte om detta'.

läste: 'låste'.

35 *Marta:* Kvinnonamn av arameiskt ursprung, som betyder ung. 'matmor'.

40 *elända:* 'eländiga'.

Herodes: Herodes Antipas var en judisk furste som regerade över Galiléen och Peréen vid tiden för Jesu verksamhet. Han lät avrätta Johannes Döparen (se komm. till s. 7).

profeten: En profet är en förmedlare av budskap från en gud. Profettraditionen förberedde tron på en Messias och kristendomens Jesustolkning. Se Jesaja, kap. 9 och 11.

Messias […] Davids son: David var Israels andra kung (ca 1005–965 f. Kr.). Enligt profeten Natan fick David löftet att en ättling till honom alltid skulle sitta på Israels tron, ett löfte som bröts med Jerusalems fall 587 f. Kr. Så småningom växte ett hopp fram om att en ny kung, en Messias ('den smorde'), skulle födas av Davids släkt. Den tanken spelade en central roll för Jesus och urkristendomen.

fariséerna: Ett judiskt religiöst och politiskt parti under Jesu tid. I evangelierna bedöms fariséerna hårt: Jesus anklagar dem för att glömma hjärtats medkänsla till förmån för hårda regler och strikt religionsutövande. Därav kommer att ordet *farisé* blivit synonymt med 'hycklare', en som representerar motsatsen till verklig fromhet och godhet.

41 *hyllade sig […] till honom:* 'visade honom tillgivenhet'.

42 *Kafarnaum:* Kapernaum, stad vid norra stranden av Gennesarets sjö. Enligt Nya Testamentet var staden centrum för Jesu verksamhet.

44 *från Kerioth:* Idag skriver vi *Judas Iskariot*. Tillnamnet *Iskariot* har tolkats olika: antingen (som här) 'mannen från Kerioth' (en stad i Judéen), eller också som ett arameiskt ord med betydelsen 'den falske'.

47 *Simon, eller Petrus:* Aposteln Petrus, fiskaren från Kafarnaum, som egentligen hette Simon (jfr ovan »de tolv«, s. 318).

48 *Andreas:* Apostel, Petrus' bror, fiskare och lärjunge till Johannes Döparen (jfr ovan »de tolv«, s. 319).

[framstående] rum: 'position'.

var mäktigt av: 'hade förmåga till'.

Nathanael: Jesu lärjunge; antas vara densamme som aposteln Bartolomaios.

49 *bröderna Jakob och Johannes:* Apostlar. Johannes uppfattas i den kyrkliga traditionen som Jesu älsklingslärjunge och räknas

som författare till bl.a. Johannesevangeliet. Jakob, hans bror, blev avrättad ca år 44.

50 *en liten klippa:* Simon är densamme som aposteln Petrus. Namnet *Petrus* är en latinsk form av den grekiska översättningen av arameiskans *kefas*, som betyder 'klippa'. Petrus blev också utpekad av Jesus som klippan på vilken kyrkan skulle byggas.

förbidan: 'stilla väntan'.

52 *Maria […] Magdalena:* Den mest kända av Jesu kvinnliga lärjungar. I väst har hon identifierats antingen med Martas syster eller med synderskan i Lukasevangeliet (Maria, den tidigare prostituerade). Idag skiljer man på de båda kvinnorna.

Tomas: Apostel, kallad »Tvivlaren« (jfr ovan »de tolv«, s. 319).

55 *oskrymtad:* 'oförställd', 'äkta'.

undseende: 'överseende'.

56 *höll honom skadeslös:* 'gav honom full kompensation'.

61 *liknöjdhet:* 'likgiltighet', 'apati'.

62 *oavvänt:* 'oavbrutet', 'koncentrerat', 'uppmärksamt'.

65 *Elias […] Jeremias:* Profeter i Gamla Testamentet.

söndagsbarn: Person som har lycka och framgång.

66 *reda:* 'få klarhet i'.

69 *[förklara] honom:* 'för honom'.

71 *flor:* 'blomstring'.

72 *väl [tillhörde …]:* 'visserligen'.

aktat [honom som]: 'ansett'.

78 *[föredragas] dem:* 'framför dem'.

84 *Oljeberget:* Olivberget, ett berg öster om Jerusalem som spelar en stor roll i evangelierna. På sluttningen av Oljeberget låg Getsemane, platsen där Jesus tillbringade sin sista natt i bön tillsammans med apostlarna.

Betania: By 3 km öster om Jerusalem. Här bodde syskonen Marta, Maria och Lasaros. Jesus uppväckte, enligt Johannes, Lasaros från de döda, och platsen kallas idag Lasarosplatsen.

Väl [hade…]: 'Visserligen'.

88 *ovillkorligt:* 'ofrivilligt', 'spontant'.

90 *Marta […] Maria […] Lasaros:* Se komm. till s. 84.

92 *hugsvalade:* 'tröstade'.

glindrande: 'glimrande'.

95 *Maria Magdalena:* Se komm. till s. 52.

101 *fånig:* 'sinnessvag', 'sinnesrubbad'.
infiltrat: 'invävt'.
Abba: Ordet är arameiskt och betyder 'fader'. *Abba* var det ord Jesus använde som tilltal till Gud. Det blev också en hederstitel för en beprövad munk eller eremit som fungerade som andlig ledare.
109 *konvulsiviskt:* 'krampaktigt'.
112 *Jeriko:* En av världens äldsta städer, belägen på nuvarande Västbanken. Enligt Nya Testamentet besökte Jesus Jeriko.
123 *alabasterflaska:* Alabaster består av mineralet gips. Det påminner till utseendet om marmor och användes bl.a. när man gjorde bruks- eller prydnadsföremål.
126 *målsman:* 'talesman'.
131 *den honom egna:* 'den för honom utmärkande'.
137 *kysste honom:* I traditionen betyder en kyss av Judas en blott skenbart vänskaplig handling, i själva verket innebär den ett svek (en »Judaskyss«). I Nya Testamentet berättas just hur Judas förråder Jesus med en kyss.

GERHARD GRIM

151 »Gerhard Grim. En dramatisk dikt« (1897) är skriven på omväxlande blankvers och prosa. Ett par allmänna referenser till dramat är Friedrich Nietzsche, vars övermänniskodröm i »Sålunda talade Zarathustra« (1883–85) satt tydliga spår i »Gerhard Grim«, liksom Goethe med sin omättligt kunskapssökande Faust. Temat andligt – sinnligt, kultur – liv, ensamhet – gemenskap, far – son är ofta gestaltat i hela Tor Hedbergs författarskap.

153 *boaseringar:* Invändig vägg- eller takbeklädnad av trä, 'paneler'.
154 *Ragnar:* Ragnar Lodbrok, nordisk viking och titelperson i »Ragnar Lodbroks saga«.
158 *slika:* 'sådana'.
ävlas: 'ivrigt sträva'.
lekverk: 'tidsfördriv', 'flärd', 'strunt'.
159 *[denna trånga] välvning:* 'valv'; syftar här på Grims panna.
160 *kullrade:* 'rullade'.

i löje vänt: 'förvandlat till munterhet'.

162 *lägenheten:* 'möjligheten', 'tillfället'.

164 *Ett vackert namn!* etc.: *Artus* är den franska namnformen för *Arthur*. Sylvester anspelar på Arthursagan, om kungen och hans riddare kring det runda bordet.

Väl möjligt: 'Kanhända'.

166 *kabbalistisk:* 'svårtolkad', med en hemlig innebörd som blott den lärde kan dechiffrera.

läsart: 'tolkning'.

167 *chifferskrift:* Skrift med förvrängd språklig form som är begriplig endast med hjälp av en kodnyckel.

opåklagligt: 'oklanderligt'.

168 *dater:* 'bragder', 'stordåd'.

169 *ängeln […] med svärdet:* Efter syndafallet utestängde Gud Adam och Eva från paradiset och placerade en ängel med brinnande svärd vid ingången för att hindra dem från att ta sig in igen.

claquen: 'hejaklacken', 'de lejda handklapparna'.

170 *gäckas:* 'luras', 'bedras'.

177 *läskedryck:* 'läskande dryck'.

178 *löje:* 'munterhet och glädje'.

180 *liv:* 'linne'.

208 *fåvitsk:* 'oförståndig'.

224 *jätteskött:* Ordet *sköt* är en variantform av *sköte* 'moderliv', och betecknar här det innersta av något; jfr *i naturens sköte*.

225 *[i nästets] värma:* 'värme'.

springer: 'förflyttar sig snabbt', 'flyger'.

krämaräran: Förleden *krämare* är ett nedsättande ord för 'handelsman'; äran betecknas därigenom som ytlig och materialistisk.

226 *sinnligheten:* 'sinnevärlden'. Jfr Platons distinktion mellan sinnevärld och idévärld.

236 *Babylon:* Huvudstad i Babylonien. Babylons viktigaste delar låg vid östra stranden av floden Eufrat och staden omtalas ofta som sinnebilden för den syndiga storstaden.

242 *spörjs:* 'påstås'.

243 *snöda:* 'simpla och materialistiska'.

246 *mästrat:* (ironiskt) 'bemästrat', 'besegrat', 'slagit sönder'.

249 *bidande:* 'väntande'.

256 *bannor:* 'ovett', 'en utskällning', kanske t.o.m. 'stryk'.
270 *frändskap:* 'släktskap', 'affinitet'.
272 *frossar som Lucullus:* Lucullus var en romersk fältherre och statsman (ca 116–56 f.Kr.), känd för sin förkärlek för överdådiga måltider.
digestion: 'matsmältning'.
273 *städs:* 'alltid', 'ständigt'.
277 *Sammastädes:* 'På samma ställe'.
283 *mig båta:* 'vara till nytta för mig'.
285 *behag:* 'tycke', 'egen vilja'.
286 *andestyltor:* här i betydelsen 'kryckor', ironiskt om Grims intellektualiserade livshållning.
mahatma: 'andlig ledare' (indisk hederstitel).
288 *egen [slump]:* 'egenartad', 'egendomlig'.
table-d'hôter: Med *table-d'hôte* (fra., eg.'värdens bord') menas en serveringsform där matgästen väljer en av restaurangen bestämd sammansatt måltid till fast pris. Motsatsen är *à la carte* (fra., 'efter matsedeln'), där gästen själv kan kombinera sin måltid efter matsedelns utbud.
290 *rister:* 'rycker'.
De glada vetenskaperna: Anspelning på Friedrich Nietzsche (1844–1900), vars bok »Den glada vetenskapen« (1882) bl.a. förfäktar tanken att »Gud är död«, att människans grundinstinkt är en vilja till makt och att en »högre människa« legitimeras av en »högre moral«. Självklart kan flera av scenerierna i »Gerhard Grim« sägas alludera på Nietzsche, inte minst på »Sålunda talade Zarathustra«.
292 *[stod] utom:* 'utanför'.
301 *emot andras dåd dig städse skubbar:* Verbet *skubba* betyder här 'gnugga'. Vad Grim menar med hela uttrycket är att Sylvester ständigt åker snålskjuts på större andars insatser och framställer dem som sina egna.
302 *Hötter:* 'Skakar hotfullt sin knutna näve'.
304 *den babylonska skökan:* Också kallad *skökan på vilddjuret*; en apokalyptisk gestalt som symboliserar den hedniska världsmakten.
307 *spefullt:* 'hånfullt'.
309 *misskund:* 'medkänsla'.
310 *förbrutit:* 'förverkat', 'gått miste om (genom eget vållande)'.

311 *Bacchuståg: Bacchus* är ett alternativt namn på den grekiske vinguden Dionysos. Tåget består av extatiska kvinnor som följer guden under festen. De avbildas ofta nakna och var under extasen bärare av det dionysiska vansinnet.

hell: Ett utropsord som uttrycker en högstämd hälsning eller hyllning.

spolia opima: (lat.) 'glänsande trofé' (urspr. om den vapenrustning som den segrande romerske härföraren tog av sin fällde motståndare).

312 *Venus:* Det latinska namnet på kärleksgudinnan i grekisk religion (Afrodite). Namnet kan ursprungligen ha haft betydelser som 'behag' eller 'tjuskraft'.

äro hekatomber: 'offras i mängd'. I grekisk religion var en hekatomb ett offer av hundra nötkreatur; här används ordet i en allmännare betydelse.

säde: 'utsäde'.

314 *förbruten:* Se komm. till s. 310.

315 *Vad kommer det dig vid?:* 'Vad rör det dig?'.